

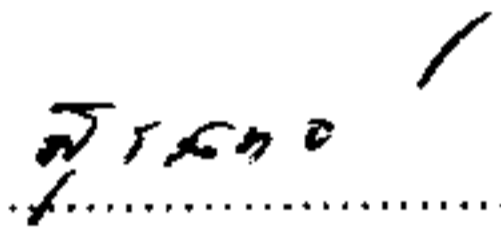
ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

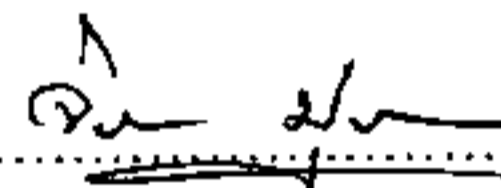
ชมนาด ตันติเสรี

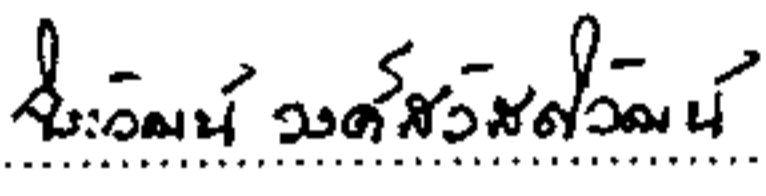
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
คณะพัฒนาสังคม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
พ.ศ. 2546

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ :
กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
ชมนาด ตันติเสวี
คณะพัฒนาสังคม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........ประธานกรรมการ
(ดร.สุรสิทธิ์ วชิรขจร)

อาจารย์..........กรรมการ
(จระพร บุรณสิน)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........กรรมการ
(ดร.จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์)

ศาสตราจารย์..........รองอธิการบดี รักษาการแทนคณบดี
(ดร.ชาติชาย ณ เชียงใหม่)

วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2546

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	:	ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
ชื่อผู้เขียน	:	ชมนาด ตันติเสรี
ชื่อปริญญา	:	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาลังคม)
ปีการศึกษา	:	2546

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาถึงระดับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 3) เพื่อศึกษาถึงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนจำนวน 300 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation) นอกจากนี้ได้ทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจาก ผู้นำชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ประธาน อบต. เกาะเกร็ด ปลัด อบต.เกาะเกร็ด กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้ แนวประเด็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษารูปได้ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุในช่วง 21 – 40 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท และมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนเกาะเกร็ดไม่เกิน 20 ปี

ปัจจัยด้านประชาชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์น้อยที่สุดจากสื่อโทรทัศน์ มีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง มีส่วนร่วมในการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง และมีการยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อบต. และเจ้าหน้าที่ของรัฐ/ทททในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าประธานอบต./ปลัดอบต. และสมาชิกอบต. มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากที่สุด

ระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 64.0 มีการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูง

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การยอมรับบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความร่วมมือ สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ดให้มากกว่านี้และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านงบประมาณ บุคลากร และการประชาสัมพันธ์

2) ควรส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีความสามัคคี และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อีกทั้งมีการกระจายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไปในทุกหมู่บ้าน

3) ผู้นำชุมชนควรมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4) ควรเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน และพัฒนาสิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่น การสร้างเขื่อนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม สร้างศาลาที่พักนักท่องเที่ยว เป็นต้น

ABSTRACT

Thesis Title : The Potential of Local Communities in Developing Conservation Tourism
Case study : "Ko Kret" community, Amphor Pak Kret, Nonthaburi Province

Author : Chommanad Tantisare

Degree : Master of arts (Social Development)

Academic year : 2003

The purposes of the study are to determine : 1) The potential of the "Ko Kret" community, Amphor Pak Kret, Nonthaburi Province in developing conservation tourism 2) The factors affecting the potential of "Ko Kret" community in developing conservation tourism 3) The problem and obstacles to the development of conservation tourism by the "Ko Kret" community as well as suggestions by local community members. There are 300 subjects in the study. The research instrument is a questionnaire and the data is processed using Pearson's correlation coefficient. In addition, nine community leaders were interviewed. They are the Head of the Tambon Administrative Council, the Deputy Head of the Tambon Administrative Council, the Leader of the Tambon, Village Leader, and Deputy Village Leader. The results of the in-depth interviews are as follows:

Most of the subjects were female, aged 21-40. They had completed school up to lower secondary level and were currently employees who had no part-time jobs related to the tourism business. Their average monthly income was not higher than 5000 bath and had not lived in the community for more than 20 years

It was found that most of the subjects were not members of any groups in the community. Television was their main source of information about conservation tourism.

Their participation in developing conservation tourism was also moderate. They understood the roles of community leaders such as Tambon Leader, Village Leader, Deputy Village Leader, as well as government officers and authorities from the Tourist Authority of Thailand (TOT) in developing conservation tourism at moderate to low level. The head of the Tambon Administrative Council, the Deputy Head, and the members of the administrative council were regarded as the people most responsible for developing conservation tourism.

Almost two-thirds (64 percent) of the subjects thought that the community's potential for conservation tourism was high

Factors related to the potential of the community in developing conservation tourism were the understanding of conservation tourism, participation in developing conservation tourism, recognition of the role of the Tambon Leader in developing conservation tourism, the roles of community leaders, contact with personnel from outside the communities, and support from sectors outside the communities.

Suggestions are as follows.

1) Sectors involved should provide more cooperation and support for the continuous development of conservation tourism, especially by providing money, personnel, and promotion activities.

2) Sectors involved should create harmony and unity among local people and allow them to participate in developing conservation tourism. The development of conservation tourism should be introduced to every village.

3) Community leaders should be knowledgeable about the development of conservation tourism.

4) Sustainable development of conservation tourism should be emphasized. Infrastructure such as dams for flood prevention and shelters for tourists should be considered.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากความช่วยเหลือในด้านการให้ข้อมูล คำปรึกษา ความคิดเห็น และกำลังใจ ของบุคคลหลายท่าน

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ คุณปู่ คุณย่า คุณป้า คุณอาที่คอยเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน เป็นที่ปรึกษาและให้กำลังใจผู้เขียนเป็นอย่างดีตลอดมา รวมทั้งด.ช.กำชัย และ ด.ญ.พาขวัญ ตีรพันธ์สกุล น้องชายและน้องสาวที่น่ารักที่คอยเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ อ.จิระพร บุรณสิน ที่ได้สละเวลากำลึงกาย และกำลังใจในการให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ทุกขั้นตอน และขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.สุรสิทธิ์ วชิรขจร และ ผศ.ดร.จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการให้คำแนะนำเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และถูกต้องแห่งวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ คุณสมชาย ทัดซัง, คุณเชินต์ กะรัตน, คุณเรวัตร์ สุกทอง, คุณสุรจิตต์ ชื่นพันธ์, คุณอำนาจ กลั่นคุ้ม, คุณปราโมทย์ เรืองโรจน์, คุณทัศนีย์ แผงรอด, คุณคำรณ อึ้งขาง และคุณมรกต บุญส่ง ที่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนในการให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษา และขอขอบคุณชาวบ้านตำบลเกาะเกร็ดทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ท้ายสุดนี้ขอขอบคุณ คุณกนกพร คุณรัชตะไพโรจน์, คุณเกศสิรินทร์ แพทอง, คุณสมบูรณ์ จิตชาญวิชัย และเพื่อนนักศึกษาทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ และให้กำลังใจด้วยความจริงใจ ขอขอบคุณคุณชุติมา ทองนาค, คุณสหพัฒน์ วงศ์ชัยสุเวช, คุณสิรินภรณ์ บุญสำเร็จ, คุณจิระพันธ์ สอนธรรม, คุณอุษา อ่อนสง และคุณอรวรรณ แซ่ซัง เพื่อนร่วมรุ่นมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยที่เป็นกำลังใจที่ดีมากแก่ผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลงเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนหวังว่าการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คงก่อให้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการแก่บุคคลที่สนใจและนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนอื่น ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติสืบต่อไป

ชมนาด ตันติเสรี

กันยายน 2546

สารบัญ

	หน้า
<u>บทคัดย่อ</u>	(3)
ABSTRACT	ab (5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
<u>สารบัญ</u>	co (8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญแผนภูมิ	(13)
<u>บทที่ 1</u> บทนำ	c1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	4
1.3 ขอบเขตในการวิจัย	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
<u>บทที่ 2</u> แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	c2-1
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นและการจัดการ ทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น	16
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น	22
2.4 <u>แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ</u>	c2-2 29
2.5 ทฤษฎีการเปิดรับข่าวสารและแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้	36
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	39
2.7 <u>แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์</u>	c2-3 49
2.8 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	61
<u>บทที่ 3</u> กรอบแนวคิดและระเบียบวิธีการวิจัย	c3
3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	73
3.2 นิยามปฏิบัติการ	74
3.3 สมมติฐานทางการวิจัย	77

3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง		80
3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล		81
3.6 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ		87
3.7 การประมวลผลข้อมูล		88
3.8 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล		88
<u>บทที่ 4 ผลการวิจัย</u>	c4	
4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง		90
4.2 ปัจจัยด้านประชาชน		92
4.3 ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์		98
4.4 การทดสอบสมมติฐาน		99
4.5 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกปัจจัยด้านผู้นำชุมชน		104
4.6 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ		110
<u>บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ</u>	c5	
5.1 สรุปผลการศึกษา		112
5.2 อภิปรายผลการศึกษา		115
5.3 ข้อเสนอแนะ		122
<u>บรรณานุกรม</u>	bi	125
ภาคผนวก		
<u>ภาคผนวก ก</u>	q	133
<u>ภาคผนวก ข</u>	ap-1	151
<u>ภาคผนวก ค</u>	ap-2	181
<u>ภาคผนวก ง</u>	ap-3	200
<u>ภาคผนวก จ</u>	ap-4	235
<u>ประวัติผู้เขียน</u>	v	247

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงขนาดประชากร กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย และ กลุ่มตัวอย่างที่เก็บได้จริง จำแนกตามหมู่บ้าน	81
ตารางภาคผนวก ข	
ตารางที่	
1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	152
2 ปัจจัยด้านประชากรของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	155
3 ความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากสื่อและแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	158
4 จำนวน ร้อยละของลำดับและคะแนนของความคิดเห็นของ กลุ่มตัวอย่างต่อผู้นำชุมชนในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	160
5 จำนวน ร้อยละ มาตรฐานวัดความรู้ความเข้าใจใน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	161
6 จำนวน ร้อยละ มาตรฐานวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	163
7 จำนวน ร้อยละ มาตรฐานวัดการยอมรับบทบาทกำนัน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	166
8 จำนวน ร้อยละ มาตรฐานวัดการยอมรับบทบาทผู้ใหญ่บ้าน/ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	168

ตารางที่

9	จำนวน ร้อยละ มาตรการยอมรับบทบาทของอบต. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	170
10	จำนวน ร้อยละ มาตรการยอมรับบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐ/ ททท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	172
11	ระดับศักยภาพของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัด นนทบุรี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	174
12	จำนวน ร้อยละ มาตรการศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	175
13	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชาชนและ ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	179
14	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากสื่อและแหล่งข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ และศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	180

ตารางภาคผนวก ค

ตารางที่

1	การใช้สถิติที่ใช้ในการทดสอบคุณภาพเครื่องมือวัดในแต่ละ องค์ประกอบ และเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกข้อคำถามของมาตรวัด	183
2	ผลการทดสอบคุณภาพมาตรวัดความรู้ความเข้าใจใน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	184
3	ผลการทดสอบคุณภาพมาตรการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	186
4	ผลการทดสอบคุณภาพมาตรวัดศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	189
5	แผนการตอบมาตรการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ จำแนกตามกลุ่มคะแนน	193

ตารางที่

6 แผนการตอบมาตรการวัดศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	196
---	-----

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
2.1 แสดงกระบวนการรับรู้	37
2.2 แสดงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	43
3.1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา	73

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงปี 2545 ที่ผ่านมา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยยังคงมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังได้รับการยอมรับว่าเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ซึ่งสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นอันดับต้น ๆ และมีมูลค่ามหาศาล ดังจะเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยถึง 10.80 ล้านคน ในปี 2545 ซึ่งทำให้ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวรวมเป็นเงินถึง 323,483.96 ล้านบาท โดยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 8.17 ในขณะที่รายจ่ายจากการท่องเที่ยวขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 10.36 คือ มีการใช้จ่ายรวมทั้งสิ้น 106,825.14 ล้านบาท แสดงว่า ในปี 2545 ที่ผ่านมา ประเทศไทยมีดุลการท่องเที่ยวกินดุลจำนวน 216,658.82 ล้านบาท ซึ่งมีทิศทางการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา ร้อยละ 7.12 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545 : 1 – 4)

แต่เมื่อมาถึงในช่วงต้นปี 2546 โลกได้เผชิญกับเหตุการณ์สงครามสหรัฐอเมริกาถล่มประเทศอิรักขึ้น แม้ในปัจจุบันสงครามจะยุติลงแล้วก็ตาม แต่จากภาวะการเกิดสงครามนี้มีผลทำให้ภาคบริการบางส่วนในระบบเศรษฐกิจโลกหยุดชะงักลง โดยเฉพาะในส่วนของธุรกิจสายการบิน ซึ่งมีผลทำให้ปริมาณการท่องเที่ยวลดลงตามไปด้วย อีกทั้งยังมีผลทำให้การค้าระหว่างประเทศอยู่ในจุดที่ล่อแหลม (นภาพกรณ์ พิพัฒน์, 2546 : 22) และต่อมาในระยะเวลาไล่เลี่ยกัน โลกก็ต้องเผชิญกับภาวะการแพร่ระบาดของเชื้อโรคซาร์สอีกกระลอก โดยเฉพาะกับกลุ่มประเทศในแถบเอเชีย ซึ่งได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อโรคนี้อย่างรุนแรง อาทิ ประเทศจีน ฮองกง ไต้หวัน สิงคโปร์ และเวียดนาม โดยได้มีการประกาศให้ประเทศเหล่านี้จัดอยู่ในประเทศกลุ่มเสี่ยงของการแพร่ระบาดของเชื้อโรคซาร์สอีกด้วย ซึ่งทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของภาคเอเชียมีการทรุดตัวลงอย่างมาก และมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในแถบเอเชีย

สำหรับประเทศไทย แม้ว่าจะจะเป็นประเทศที่อยู่ห่างไกลจากการเกิดภาวะสงคราม อีกทั้งไม่ได้จัดเป็นประเทศที่อยู่ในประเทศกลุ่มเสี่ยงของการแพร่ระบาดของเชื้อโรคซาร์สก็ตาม แต่ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากทั้งสองเหตุการณ์นี้มิใช่น้อย โดยเฉพาะ

ผลกระทบที่มีต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย เนื่องจากนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศยุโรป อเมริกา และกลุ่มประเทศในแถบเอเชีย มีปริมาณการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวลดน้อยลงอย่างมากในช่วงต้นปีที่ผ่านมา (สุนันท์ ศรีจันทร์, 2546 : 21) ทั้งนี้อาจจะเป็นผลมาจากความหวาดกลัวต่อความไม่ปลอดภัยในการเดินทางในช่วงที่เกิดภาวะสงครามและต่อเนื่องมาถึงความหวาดกลัวต่อการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสในแถบเอเชียด้วย

จากสถานการณ์ดังกล่าว รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือ ททท. จึงได้มีการปรับเปลี่ยนแผนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทย โดยมีการเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ มีการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวไทยหันมาให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวภายในประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างและทดแทนเม็ดเงินที่ต้องสูญเสียไปจากการที่นักท่องเที่ยวต่างประเทศลดปริมาณการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวลง และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ก็เป็นแนวทางหนึ่งที่รัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือ ททท. ได้เล็งเห็นและนำมาใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยในขณะนี้ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของไทยอีกด้วย

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism development) ซึ่งเกิดขึ้นโดยมีแนวโน้ม 2 ประการ คือ แนวโน้มเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการเปลี่ยนแปลงด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Boo, 1991 : 59 - 60 อ้างถึงใน ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538 : 2 - 7) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปสัมผัส เรียนรู้หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติหรือวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ธรรมชาติ โดยเน้นคุณค่าของธรรมชาติและระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อม และเน้นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการทั้งการร่วมคิด กำหนดและจัดทำแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติตามแผน และการติดตามประเมินผล ตลอดจนเป็นผู้ดูแลจัดการภายใต้ระเบียบปฏิบัติหรือกติกาของชุมชนและกฎหมายของรัฐ รวมทั้งส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ จึงอาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) นี้เป็นแนวทางหรือกลยุทธ์หนึ่งที่จะสามารถเอื้อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

แก่ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง และยังเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะนำพาชุมชนท้องถิ่นไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

สำหรับเกาะเกร็ดซึ่งเป็นเกาะขนาดใหญ่กลางลำน้ำเจ้าพระยา และมีฐานะเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีนั้น เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งที่น่าจะกล่าวได้ว่ามีศักยภาพเพียงพอในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รวบรวมศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนชาวมอญที่มีความน่าสนใจไว้มากมาย ไม่ว่าจะเป็น วัดโบราณที่มีความงามควรแก่การอนุรักษ์ อาทิ วัดปรมย์ยิกาวาส วัดไม้ล้อม วัดเสารงทอง วัดศาลากุล วัดฉิมพลี วัดป่าเลไลย์ อีกทั้งเกาะเกร็ดยังเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง เช่น กวานอาม่าน โดยเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตจะเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ได้รับศิลปะแบบมอญ นอกจากนี้เกาะเกร็ดยังเป็นแหล่งที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านและวิถีชีวิตของชาวมอญ อาทิ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีออกพรรษา การทำบุญตักบาตรน้ำผึ้ง การรำเจ้า การจัดงานแต่งงาน การจัดงานศพ การพูดและสวดมนต์ภาษามอญ ประเพณีบอกบุญแบบมอญ การรำมอญ การบรรเลงปี่พาทย์มอญ การจัดหมู่บ้านตามแบบมอญซึ่งได้ถือปฏิบัติด้วยดีมาแต่โบราณ อาทิ ในหมู่บ้านต้องทำถนนเชื่อมไปวัด ถนนต้องดีพอสมควรเพื่อให้พระสงฆ์ท่านบิณฑบาตโปรดสัตว์ได้สะดวก เขตวัดกับเขตหมู่บ้านต้องแยกให้ชัดเจน ดังนั้นตรงเขตวัดกับเขตหมู่บ้านจึงต้องขุดคลองแบ่งเขต ซึ่งสามารถแยกที่อารามพระสงฆ์และที่อยู่ชาวบ้านได้ อีกทั้งเกาะเกร็ดยังได้รับการขนานนามว่าเป็นแหล่งรวมอาหารคาวหวานที่เลิศรส เนื่องจากชาวบ้านเกาะเกร็ดได้รับการถ่ายทอดวิชาการทำอาหารมาจากชาวจังหวัดในสมัยรัชกาลที่ 5 ทั้งนี้เนื่องมาจากรัชกาลที่ 5 ได้ทรงปฏิสังขรณ์วัดปากอ่าว และยังคงมีการเสด็จพระราชดำเนินทรงบำเพ็ญกุศลที่อารามแห่งนี้หลายครั้ง การจัดอาหารของชาวจังหวัดเพื่อบำเพ็ญพระราชกุศลมีชาวบ้านเกาะเกร็ดให้ความช่วยเหลือ ชาวบ้านจึงมีความชำนาญในการประกอบอาหารทั้งอาหารคาวและอาหารหวานไม่แพ้ชาวจังหวัดและได้ถ่ายทอดมาถึงรุ่นลูกหลาน อาทิ แกงมัสมั่น แกงเผ็ดต่าง ๆ แกงจืดแบบชาวจังหวัดสมัยก่อน ยำใหญ่ หมูกระเจก ข้าวแช่ ฯลฯ ส่วนอาหารหวาน อาทิ ทองหยอด ทองหยิบ ฝอยทอง สังขยา หันตรา ขนมผักกาด ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ทางอำเภอปากเกร็ดจึงได้มีนโยบายส่งเสริมตำบลเกาะเกร็ดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี และได้เปิดแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2540 และรัฐบาลยังได้มีการประกาศให้เครื่องปั้นดินเผาและขนมหวานเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของเกาะเกร็ดอีกด้วย (พิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ, 2544 : 5)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเกาะเกร็ด ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการที่จะศึกษาถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยผู้ศึกษาได้เลือกชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีเป็นกรณีศึกษา ทั้งนี้เพื่อที่จะศึกษาถึงระดับของศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านองค์กรชุมชน และด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน อีกทั้งยังต้องการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งจากผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นอื่น ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไปในอนาคต และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่นได้ อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นภายในชุมชนท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติสืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงระดับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

1.3 ขอบเขตในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านองค์กรชุมชน และด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาผู้นำชุมชนซึ่งประกอบด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน อบต. และปลัดอบต.เกาะเกร็ด รวมทั้งประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

1.3.3 ขอบเขตด้านเวลา

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาตั้งแต่ในช่วงเดือนพฤษภาคม - เดือนกันยายน พ.ศ. 2546

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.4.2 เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่นได้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” ผู้ศึกษาได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ
2. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรของชุมชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น
4. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ
5. ทฤษฎีการเปิดรับข่าวสารและแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้
6. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
7. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
8. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะขอกล่าวถึงความหมายของคำว่า “ศักยภาพ” โดยผู้ศึกษาได้ทำการแบ่งความหมายออกเป็น 2 ส่วน คือ ความหมายศักยภาพของบุคคลและองค์กร และ ความหมายศักยภาพของชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายศักยภาพของบุคคลและองค์กร

ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525 :756) ให้ความหมายว่า ศักยภาพ หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้พัฒนาหรือปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้

เยาวลักษณ์ ศิริสุวรรณ (2539 : 7) ให้ความหมายว่า ศักยภาพของบุคคลและองค์กร หมายถึง พลังความสามารถของบุคคลหรือหน่วยงานที่มีอยู่ในตัว ซึ่งสามารถจะนำออกมาใช้เพื่อ

ดำเนินการหรือประกอบกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งภายในขอบเขตได้เป็นผลสำเร็จ ซึ่งจะมีลักษณะไม่ตายตัว แต่อาจจะทำให้มีมากขึ้นหรือแข็งแรงขึ้นจากการพัฒนา

มณฑิรา ยืนนาน (2544 : 17) สรุปความหมายของศักยภาพว่า หมายถึง ความสามารถสูงสุดในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลหรือองค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เป็นอยู่ ศักยภาพจึงเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้การทำงานสำเร็จ ลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ

วีรยา เขียมวิบูลย์ (2540 : 11) กล่าวถึงศักยภาพของบุคคลและองค์กรว่า หมายถึง การแสดงความสามารถที่มีอยู่ให้ปรากฏเมื่อมีโอกาสที่จะกระทำได้ในระดับบุคคลและระดับองค์กรภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

ปกรณ์ ปรียากร (2537 : 29) กล่าวว่า ศักยภาพ เป็นพลังความสามารถทั้งที่มองเห็นได้และซ่อนเร้นอยู่ภายใน และยังจำเป็นต่อความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนาในอนาคตอีกด้วย

Longman (1987 : 805) ให้ความหมายว่า ศักยภาพ หมายถึง พลังความสามารถของบุคคลที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในตน หากมีการกระตุ้นจากบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมจะสามารถแสดงพลังหรือความสามารถที่มีอยู่ออกมาใช้ได้ หรือยับยั้งพลังที่มีอยู่มิให้บังเกิดขึ้น

Neufeldt (1990 : 460) ให้ความหมายว่า ศักยภาพ หมายถึง พลังหรืออำนาจที่มีอยู่ในบุคคลซึ่งสามารถดึงออกมาใช้ หรือแสดงออกมาได้หากได้รับการกระตุ้นจากสิ่งภายนอก

จากแนวคิดของนักวิชาการที่ผ่านมาข้างต้น ผู้ศึกษาขอสรุปความหมายเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ว่า ศักยภาพของบุคคลและองค์กร หมายถึง พลังความสามารถของบุคคลหรือองค์กรทั้งที่มองเห็นได้และซ่อนเร้นอยู่ภายใน ซึ่งสามารถจะนำออกมาใช้เพื่อดำเนินการหรือประกอบกิจการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เป็นผลสำเร็จ ศักยภาพมีลักษณะไม่ตายตัว แต่อาจจะทำให้มีมากขึ้นหรือแข็งแรงขึ้นจากการพัฒนา จึงถือได้ว่าศักยภาพเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ และยังจำเป็นต่อความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนาในอนาคตอีกด้วย

2.1.2 ความหมายของศักยภาพของชุมชน

Putnam (1993 : 15 อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2543 : 27) กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็งและมีศักยภาพได้เพราะคนในชุมชนมีน้ำใจ มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความกระตือรือร้น มีบรรทัดฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน มีเครือข่ายของการทำให้สังคมมาติดต่อกัน

สัมพันธ์กันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชน มีสถานภาพทางกายภาพของชุมชนที่เหมาะสม และสมาชิกมีส่วนร่วมในงานสาธารณะของชุมชน

มงคล ด้านธานินทร์ และคณะ (2523 : 10-11 อ้างถึงใน จิระภา ฉิมสุข, 2544 : 29) กล่าวว่า ศักยภาพของชุมชน หมายถึง ความสามารถของชุมชนในอันที่จะตอบสนองความต้องการ และการแก้ไขปัญหาของคนส่วนใหญ่ในชุมชน รวมทั้งความสามารถในการร่วมมือกับคนภายนอก และตอบโต้กับอิทธิพลภายนอก ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความสมบูรณ์และความสงบสุขของคนในชุมชนนั้น ในที่นี้ศักยภาพของชุมชนจึงอยู่ที่ความสามารถของชุมชนที่จะรวมความคิด ทรัพยากร เช่น ปัจจัยการผลิต แรงงาน เงินทอง เครื่องมือ และการกระทำของคนภายในชุมชน เพื่อ

1. บำบัดความต้องการและแก้ไขปัญหาของชุมชน
2. ร่วมมือกับคนภายนอกชุมชนในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชน

3. ตอบโต้ต่ออิทธิพลภายนอกชุมชน เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์แก่ชุมชน อิทธิพลภายนอก เช่น อำนาจของรัฐในการเกณฑ์แรงงาน การเก็บภาษีในรูปแบบต่าง ๆ การกดราคาผลผลิตของพ่อค้าคนกลาง ความไม่ยุติธรรมในการใช้อำนาจการปกครองของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง

สุวิทย์ ธีรศาสตร์ (2533 : 5 อ้างถึงใน จิระภา ฉิมสุข, 2544 : 30) ให้ความหมายและองค์ประกอบศักยภาพของชุมชนว่า หมายถึง ชีตความสามารถของชุมชนในอันที่จะตอบสนองความต้องการและแก้ไขสภาพปัญหาของคนส่วนใหญ่ในชุมชน รวมทั้งความสามารถของชุมชนในการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานกับคนภายนอกชุมชน ขณะเดียวกันก็ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่มาจากภายนอกชุมชน ทั้งนี้ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อความปกติสุขในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน องค์ประกอบที่ทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพในการดำเนินงานใด ๆ นั้น ได้แก่ โครงสร้างประชากรและระบบการปกครอง อาชีพและระบบการผลิต ปัจจัยในการผลิตและระบบความเชื่อ

สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์ (2533 : 22-23 อ้างถึงใน จิระภา ฉิมสุข, 2544 : 30) กล่าวถึง ศักยภาพของชุมชนว่า หมายถึง ความสามารถของชุมชนในการจัดการภายในชุมชน เช่น การใช้ระบบเครือญาติ ในระบบคัดเลือกผู้นำ การใช้ระบบศาลเฒ่าศาลแก่ ทำหน้าที่พิจารณาคดีและแก้ไขคลี่คลายความขัดแย้งหรือกรณีพิพาทในชุมชน

อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ้า (2539 : 257) กล่าวถึง ศักยภาพและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนว่า หมายถึง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มคนตั้งแต่เรื่องของจิตสำนึก ความรู้ ทักษะไปจนถึงการจัดการ การรวมกลุ่ม ที่ทำให้เกิดพลังต่อการแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติ และการที่กลุ่มจะเข้มแข็งหรือไม่ต้องพิจารณาถึงด้านทรัพยากรธรรมชาติและ

ทรัพยากรอื่น ๆ ของชุมชนด้วย คือยังมีทรัพยากรมากและมีความหลากหลาย กลุ่มจะเข้มแข็งมาก

จากความหมายที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้ศึกษาขอสรุปความหมายเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ว่า ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การประเมินสภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความสามารถหรือความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านองค์กรชุมชน รวมถึงด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

การจะเกิดศักยภาพหรือความเข้มแข็งของชุมชนนั้นมีปัจจัยที่จะเป็นตัวนำไปสู่การมีศักยภาพหรือความเข้มแข็งของชุมชนได้ ดังนี้

Mathews (1996 : 1-25) ได้รวบรวมประสบการณ์ในการพิจารณาเงื่อนไขต่าง ๆ ของชุมชนหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนประกอบด้วย

1. โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อความเป็นชุมชน
 - 1.1 การรวมตัวเป็นกลุ่ม / องค์กร มีมากน้อยเพียงใด
 - 1.2 ขนาดของกลุ่มที่พบปะ
 - 1.3 จำนวนสถานที่และโอกาสในการพบปะสังสรรค์ เพื่อการแก้ปัญหาของชุมชน
 - 1.4 ประเด็นพูดคุย / ปัญหาของชุมชน
 - 1.5 ระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนในชุมชน
 - 1.6 เครื่องมือสื่อสาร
2. กระบวนการเฉพาะบางอย่าง
 - 2.1 กระบวนการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยรวมของชุมชนเป็นอย่างไร การมีส่วนร่วมของคนมากน้อยเพียงไร บทบาทของผู้นำในการตัดสินใจเป็นอย่างไร
 - 2.2 กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่างกันหรือการหาข้อสรุปร่วมกันในการแก้ปัญหา
3. ผู้นำ
 - 3.1 จำนวนผู้นำ การกระจายตัวในตำบล / พื้นที่
 - 3.2 บทบาทของผู้นำสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชน เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นริเริ่ม การสร้างกระบวนการ / กิจกรรมให้สมาชิกมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายภายใน / ภายนอกชุมชน

3.3 คุณสมบัติ เช่น การติดตามสถานการณ์ปัญหา การเปิดกว้างในการเรียนรู้ ไม่แบ่งฝ่าย มองไกล มองกว้าง

4. กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

4.1 เป็นการประเมินว่าชุมชนมีระบบความคิดด้านต่าง ๆ เหล่านี้มากน้อยเพียงไร

4.2 การให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมพอ ๆ กับผลงาน

4.3 การดึงคนให้มาร่วมกระบวนการการคิดและตัดสินใจให้มากที่สุด

4.4 การเน้นศักยภาพของสมาชิกที่มาร่วมตัวกันว่าเป็นต้นทุนของชุมชน มากกว่ามองว่าเป็นปัญหาของชุมชน

4.5 ความคิดเกี่ยวกับ "อำนาจ" หรือ "พลัง" ในการเปลี่ยนแปลง (เน้นพลังของกลุ่มในการแก้ปัญหาของตนเองมากกว่าฝากความหวังไว้ที่ผู้มี "อำนาจ" หรือไม่)

4.6 ความคิดเกี่ยวกับการรับผิดชอบแก้ปัญหาของชุมชนตนเอง

5. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน

5.1 การพึ่งพาหน่วยงานของรัฐมีมากน้อยเพียงไร กับหน่วยงานไหน

5.2 ความร่วมมือสนับสนุน ความใกล้ชิดกันของโรงเรียน วัด และสถานบริการในชุมชน

6. ความรู้สึกร่วมเป็นกลุ่มชุมชนเดียวกันและมองหาทางออกของความร่วมมือในชุมชน เป็นการประเมินว่าในชุมชนมีความรู้สึกผูกพันเป็นชุมชนหรือไม่ เพียงไร โดยดูจาก

6.1 ประวัติศาสตร์ / คำบอกเล่าของชาวบ้านเกี่ยวกับการช่วยเหลือกันและกันในการแก้ปัญหาชุมชน

6.2 การทำกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือหลายฝ่ายร่วมกัน

6.3 ความพยายามในการดึงเอาคนที่ยังไม่เข้าร่วมงานพัฒนาชุมชนให้เข้าร่วมด้วย

จากการศึกษาถึงแนวคิดของ Mathews ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงได้นำปัจจัยที่จะทำให้เกิดศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้บางส่วน ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อความเป็นชุมชน เช่น การรวมตัวเป็นกลุ่ม / องค์กร นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านผู้นำ และกระบวนทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2537 : 134 –136) กล่าวว่า ขอบเขตการวินิจฉัยศักยภาพของชุมชนในงานพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชนวิเคราะห์จากองค์ประกอบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ความกระตือรือร้นหรือวิญญาน ตลอดจนการรับรู้และจิตสำนึกในการพัฒนาของประชาชน เป็นการวินิจฉัยความพร้อมของประชาชน หมายถึง ความมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา ความกระตือรือร้นมีความสำคัญอย่างมากแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชน ทั้งนี้รวมไปถึงการรับรู้และการมีจิตสำนึกในงานพัฒนาของประชาชนด้วย

2. โครงสร้างและบทบาทขององค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน รวมทั้งโครงสร้างอำนาจชุมชน ศักยภาพของชุมชนในการมองโครงสร้างและบทบาทขององค์กรชุมชน ผู้นำชุมชนรวมทั้งโครงสร้างอำนาจของชุมชน เป็นเรื่องที่พิจารณาถึงสภาพการปกครองของผู้นำชุมชนว่ามีบทบาทอย่างไรในการดำเนินงานพัฒนา เช่น คุณภาพและลักษณะของผู้นำชุมชน และองค์กรของชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาและเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา

3. การวางแผนและการบริหารจัดการงานพัฒนา

พิจารณาถึงความสามารถที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนมากน้อยเพียงใด

4. การพัฒนาคน

การพิจารณาความพร้อมของทรัพยากรบุคคลในชุมชน ว่าสามารถทำให้ชุมชนมีการพัฒนามากน้อยเพียงใด เช่น ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และประชาชนทั่วไปในชุมชน มีการพัฒนาชุมชนของตนเองมากน้อยเพียงใด

5. เทคโนโลยีในงานพัฒนา

ศักยภาพของชุมชนในเรื่องของเทคโนโลยีในงานพัฒนาเป็นอีกเรื่องที่จะต้องทำการวินิจฉัยถึงประสิทธิภาพของเทคโนโลยีว่าสามารถทำให้งานพัฒนาในชุมชนบรรลุผลสำเร็จตามความต้องการของสมาชิกมากน้อยเพียงใด

6. การสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และระบบข้อมูลข่าวสารของชุมชน

การวินิจฉัยศักยภาพในเรื่องการสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และระบบข้อมูลข่าวสารของชุมชนนี้ เพื่อที่จะทำให้เกิดความสำนึกและการติดต่อประสานงานความเข้าใจกันมากขึ้น

7. การระดมทุน แรงงาน และทรัพยากรในชุมชน

ปัจจัยเรื่องทุนและทรัพยากรที่เป็นวัตถุเป็นสิ่งที่สำคัญในงานพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากถ้าหากมีการดำเนินการที่ปราศจากทุน แรงงาน และทรัพยากรที่เหมาะสม จะทำให้โครงการประสบปัญหา และไม่สามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายได้

8. ลักษณะโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

เป็นเรื่องที่สำคัญที่ไม่อาจมองข้ามไปได้ ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชุมชนย่อมจะแตกต่างกันไป อุปสรรคหรือความสำเร็จในงานพัฒนาต้องพิจารณาจากลักษณะโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งด้วย เช่น ประชาชนมีค่านิยมอย่างไร มีทัศนคติต่อการพัฒนาอย่างไร ลักษณะการพึ่งพาอาศัยเป็นอย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเครือญาติมีมากน้อยอย่างไร

9. ระบบการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน

การวินิจฉัยในเรื่องของศักยภาพนี้ไม่เพียงแต่พิจารณาองค์ประกอบภายในชุมชนเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาจากองค์ประกอบจากภายนอกชุมชนด้วย ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์ การบริการ และด้านวิชาการจากภายนอกชุมชนมีผลกระทบต่อภายในชุมชนด้วย ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนมิได้อยู่หนึ่ง หรือติดต่อกันเฉพาะภายในชุมชนเท่านั้น แต่ชุมชนมีการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ทำให้จำเป็นต้องทราบถึงการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนว่ามีมากน้อยเพียงใด ซึ่งหมายถึง ชุมชนได้มีเครือข่ายติดต่อกับภายนอก เช่น หน่วยงานของรัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนสนับสนุนในการช่วยให้งานพัฒนาต่างๆ ของชุมชนดำเนินไปได้ด้วยดี

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543 : 62 – 65) กล่าวว่า กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วม หมายถึง ฐานรากทางวัฒนธรรมอันเป็นทุนทางสังคมดั้งเดิมของชุมชนและอุดมการณ์ร่วม จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยยึดเหนี่ยวคนในชุมชนและความเป็นชุมชน อีกทั้งการเชื่อมั่นในศักยภาพของคนในชุมชน การมีความเชื่อเพื่อเมื่อแก่ทั้งตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว จะทำให้เกิดอำนาจที่เป็นสาธารณะของชุมชน

2. การจัดองค์กรและการบริหารจัดการ ประเด็นคือ การจัดองค์กรที่ก่อให้เกิดกิจกรรมและความร่วมมือ ซึ่งหมายถึง รูปแบบการจัดองค์กรที่เหมาะสม มีการแบ่งบทบาทหน้าที่และประสานเครือข่าย เพื่อกระจายงานไปสู่กลุ่มต่าง ๆ มีการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดี โดยสามารถระดมทรัพยากรทั้ง คน วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง กระบวนการวางแผนซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมจากชุมชนและทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3. การมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เป็นภาพของความมีชีวิตชีวาของชุมชนและแสดงถึงการขยายกิจกรรมหรือเครือข่ายของสมาชิก รวมทั้งความสามารถให้เข้าร่วมอย่างหลากหลายมากขึ้น ทั้งกิจกรรม กลุ่มคนและองค์กร นอกจากนี้ยังแสดงถึงการสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือกิจกรรม

ใหม่ ๆ ให้มีเกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งถือเป็นกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์แก่อนุชนหรือคนรุ่นถัดไปในการรับช่วงต่อภาระงานของชุมชน

4. ทุน หมายถึง ทุนที่เป็นทั้งกายภาพ เช่น ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพโดยเฉพาะผู้นำด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ และผู้นำที่มีความรู้หลายด้านในชุมชน ทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตลอดจนผู้ที่มีศักยภาพและมีสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวมในฐานะความเป็นพลเมือง หรือทุนที่เป็นตัวเงิน วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ สิ่งแวดล้อม การเรียนรู้วิถีการปฏิบัติ และร้อยรัดผู้คนในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

5. เครือข่ายความร่วมมือหรือทุนเพิ่ม เกิดขึ้นทั้งในและนอกชุมชน ก่อให้เกิดอำนาจต่อรองและการพัฒนากิจกรรมสาธารณะร่วมกัน ภายใต้กิจกรรมสาธารณะดังกล่าว จะทำให้มีการติดต่อสื่อสาร มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นสาธารณะมากขึ้น

6. สิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง เช่น สิทธิในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น สิทธิในการกำหนดยุทธศาสตร์ และการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรมแก่ประชาชนทุกคนในชุมชน

7. เกิดจากการยอมรับจากสังคมภายนอก แสดงถึงสถานภาพหรือศักยภาพของชุมชน จนเป็นที่ยอมรับจากภายนอกและการได้รับการยอมรับจากภายนอกนี้เป็นแรงผลักดันให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในขีดความสามารถของชุมชนเองและแสดงถึงศักยภาพของชุมชนด้วย

การทบทวนองค์ความรู้อันเกิดจากการศึกษาเรียนรู้ของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นการเสริมสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ ในการทำความเข้าใจชุมชน และทำให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนและความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1. มีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อความเป็นชุมชน
2. มีกระบวนการเฉพาะบางอย่างที่สำคัญของชุมชน
3. ผู้นำชุมชนและภาวะผู้นำ
4. กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม
5. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน
6. ความรู้สึกร่วมเป็นกลุ่มชนเดียวกันและเป็นการแสดงออกของความร่วมมือ ความรักท้องถิ่น ความรักชุมชน ของสมาชิกในชุมชน
7. มีกิจกรรมและความต่อเนื่องบนพื้นฐานของระบบการรวมกลุ่ม
8. มีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสารและการบริหารท้องถิ่น
9. ฐานทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์

10. การได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากสังคมภายนอกชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีส่วนเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนและความเข้มแข็งของชุมชน อาจเกิดขึ้นจาก การรวมกลุ่มภายในชุมชน รวมทั้งผู้นำและภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

นอกจากนี้ในกลุ่มนักพัฒนาชนบท ซึ่งได้ดำเนินงานโดยเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการปัญหาของชุมชน ได้กำหนดตัวชี้วัดความเข้มแข็งหรือศักยภาพของชุมชนดังต่อไปนี้

สีลาภรณ์ นาคทรพร และคณะ (2538 : 130 – 138) มีข้อสรุปเกี่ยวกับกรอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งหรือศักยภาพของชุมชนดังนี้

1. มีการนำมิติเชิงวัฒนธรรมมาผสมผสานในการทำกิจกรรม เพราะการมีฐานทางวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องยึดโยงให้สามารถสร้างองค์กรชุมชนได้ง่ายและมีคุณภาพ
2. ในด้านความสามารถในการตอบสนองต่อปัญหา ควรพิจารณาถึง
 - 2.1 ความรวดเร็วในการตอบสนองต่อปัญหา
 - 2.2 ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีหลากหลายหรือไม่ ยากง่ายเพียงไร เป็นปัญหาภายในหรือภายนอกชุมชน ปัญหาเหล่านี้จะเป็นเครื่องทดสอบประสิทธิภาพและความสามารถของกลุ่มในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี
 - 2.3 จำนวนปัญหาที่องค์กรชุมชนสามารถแก้ไขได้
3. ในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรพิจารณาตัวชี้วัด ได้แก่
 - 3.1 มีการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ ทางเลือกการแก้ไขปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหา โดยดูถึงกระบวนการในการวิเคราะห์ดังกล่าวว่า มีการวิเคราะห์ที่ชัดเจนหรือไม่ มีการเชื่อมโยงปัญหากับสาเหตุหรือไม่ คุณภาพในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ การตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาเป็นอย่างไร มีทิศทางที่ถูกต้อง มีสติหรือไม่
 - 3.2 มีการพัฒนาจิตสำนึก
4. ในด้านการจัดกลุ่ม ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่
 - 4.1 จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม
 - 4.2 ระดับของการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เสนอความคิดลงมือปฏิบัติ ฯลฯ
 - 4.3 สมาชิกทำหน้าที่และทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ

- 4.4 มีการสร้างและพัฒนากระบวนการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง
 - 4.5 มีกฎระเบียบและกติการ่วมกัน
 - 4.6 มีความพร้อมเพรียง ความสามัคคีในการทำกิจกรรมร่วมกัน
 - 5. ในด้านที่เกี่ยวกับผู้นำ ซึ่งหมายถึง ผู้ที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกและชุมชน ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่
 - 5.1 จำนวนผู้นำ มีหลายคนหรือไม่
 - 5.2 ความรู้และทักษะของผู้นำ มีหลายด้านหรือไม่ (เช่น ผู้นำด้านการสื่อสาร การถ่ายทอดความรู้ การจัดการ ฯลฯ)
 - 6. ในด้านที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่
 - 6.1 การที่สมาชิกได้รับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม
 - 7. ในด้านการยอมรับนับถือที่องค์กรได้รับจากภายนอก ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่
 - 7.1 การสนับสนุนที่ได้รับจากภายนอก เช่น เงินทุน และทรัพยากรในโครงการพัฒนาต่าง ๆ
 - 7.2 มีคนเยี่ยมชมศึกษาดูงาน เป็นแหล่งความรู้
 - 7.3 การมีความสามารถในการต่อรองกับรัฐ / แหล่งทุนต่าง ๆ มากขึ้น
 - 8. ในด้านการขยายผล ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่
 - 3.1 จำนวนสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้น
 - 3.2 ประเภทงานและกิจกรรมมีหลากหลายมากขึ้น
 - 3.3 จำนวนองค์กรที่เกี่ยวข้องมีมากขึ้น
- บัณฑิต อ่อนดำ และ วิริยา น้อยวงศ์นยางค์ (2535 : 49) กล่าวถึง ตัวชี้วัดของความเข้มแข็งหรือศักยภาพของชุมชน ได้แก่
1. องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ซึ่งรวมถึง ระบบข้อมูลข่าวสาร วิชาการ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ที่ทันต่อความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงโดยเน้นให้เกิดองค์ความรู้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสถาบันทางสังคม ตลอดจนองค์ความรู้ที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาทั้งในระดับตำบล หมู่บ้าน / ชุมชน และใช้ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา
 2. กระบวนการเรียนรู้ กล่าวคือ ในระดับตำบล หมู่บ้าน / ชุมชน สามารถวิเคราะห์ วินิจฉัยปัญหา แสวงหาทางออกในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองปัญหาของสมาชิกในชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาหมู่บ้าน ประสบการณ์ แลกการเรียนรู้ ประยุกต์ เทคนิค การจัดการ

3. องค์กรชุมชน / การบริหารจัดการ / กำลังคน หมายถึง การรวมกลุ่มชาวบ้าน / การจัดการองค์กรในระดับตำบล หมู่บ้าน / ชุมชน การจัดระบบบริหารจัดการงานพัฒนา จัดระบบสวัสดิการสังคมชุมชน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การรวมตัวเพื่อจัดตั้งกลุ่มกองทุน ออมทรัพย์ มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมเครือข่ายทั้งเครือข่ายธรรมชาติ เครือข่ายการจัดตั้งองค์กร และเครือข่ายประสบการณ์

อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ (2539 : 244) กล่าวว่า ความเข้มแข็งหรือศักยภาพขององค์กรชุมชน ประกอบด้วย 4 ข้อ ดังนี้

1. ภูมิปัญญา ระบบความเชื่อ ระบบคุณค่าของชุมชน พิจารณาตัวชี้วัด ได้แก่ จำนวนผู้นำ ความรู้และทักษะของผู้นำ
2. การจัดการกลุ่ม / องค์กรชุมชน การชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่ม พิจารณาจาก วัตถุประสงค์ของกลุ่ม กฎกติกา จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม ความหลากหลายของสมาชิก กรรมการกลุ่ม กิจกรรมกลุ่ม
3. กระบวนการเรียนรู้และการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน พิจารณาจาก ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ หาทางเลือกของการแก้ปัญหา การตัดสินใจเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหา จำนวนครั้งการศึกษาดูงาน จำนวนผู้เข้าร่วม จำนวนองค์กรที่เกี่ยวข้อง การได้รับการยอมรับนับถือจากองค์กรภายนอก เช่น ในรูปของการสนับสนุนเงินทุน ทรัพยากร และการเยี่ยมชมนดูงานในฐานะเป็นแหล่งการเรียนรู้ เป็นต้น
4. ผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กรชุมชนในด้านต่าง ๆ พิจารณาจากผลการดำเนินงานของกิจกรรมที่องค์กรชุมชนดำเนินงาน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรของชุมชน

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะขอกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรของชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย ความหมายของชุมชน ความหมายและองค์ประกอบขององค์กรชุมชน และแนวทางในการจัดการทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 ความหมายของชุมชน

Hillery (1972 : 5 อ้างถึงใน ดารณี ฤทธิพิพัฒน์กุล, 2539 : 25) ให้คำนิยามของชุมชนว่า หมายถึง สถานที่ที่คนใช้เป็นที่ตั้งบ้านเรือนทำมาหากิน เลี้ยงดูบุตรหลาน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่ในชีวิต ในแง่สังคมวิทยา ชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญสามอย่าง คือ พื้นที่ทาง

ภูมิศาสตร์ (Geographical Areas) การปะทะสัมพันธ์กันทางสังคม (Social Interaction) และความผูกพันร่วมกัน (Common Ties)

Poplin (1979 : 9 – 18) กล่าวว่า ชุมชนสามารถพิจารณาได้ในสามสถานะ คือ เป็นหน่วยของถิ่นที่อยู่ หน่วยของการจัดระเบียบสังคม และหน่วยของจิตใจและวัฒนธรรม ในแง่ของถิ่นที่อยู่โดยทั่วไปแล้วชุมชนมักจะเกิดขึ้นในที่ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติและมีเส้นทางคมนาคมผ่านในแง่ของการจัดระเบียบสังคม ชุมชนถูกมองว่าเป็นระบบสังคมอันหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อย ๆ ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ในแง่ของจิตใจและวัฒนธรรม ความรู้สึกที่ว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นความผูกพันร่วมกันของคนที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น

Homan (1994 : 82) ให้ความหมายของชุมชนว่า คนจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งหนึ่ง มีความเชื่อ ผลประโยชน์ กิจกรรม และมีคุณสมบัติอื่นที่คล้ายคลึงกัน คุณลักษณะเหล่านี้มีลักษณะเด่นเพียงพอที่จะทำให้สมาชิกนั้นตระหนักและเกื้อกูลกัน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526 : 6) ให้ความหมายของชุมชน หมายถึง องค์การทางสังคมอย่างหนึ่งที่มีอาณาเขตครอบคลุมท้องถิ่นหนึ่ง และมวลสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ได้ และสามารถแก้ไขปัญหาล้วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้

ชยันต์ วรรณะภูติ (2536 : 37) กล่าวถึงชุมชนในความหมายของการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนจำนวนหนึ่งในพื้นที่แห่งหนึ่ง เพื่ออาศัยทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้นในการดำรงชีวิต โดยเหตุที่กลุ่มคนดังกล่าวอาศัยอยู่ร่วมกันและใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตร่วมกัน จึงทำให้มีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีองค์กรหรือสถาบันของชุมชนและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในชุมชนร่วมกัน

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2537 : 4) ให้ความหมายชุมชนว่า หมายถึง กลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกันในพื้นที่หนึ่ง มีการกระทำระหว่างกัน มีความสัมพันธ์ร่วมกัน มีความผูกพันทางด้านจิตใจกับพื้นที่ และมีศูนย์กลางหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่สมาชิกในชุมชนนั้นได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

กาญจนา แก้วเทพ (2538 : 14) กล่าวถึงชุมชนว่า หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกัน มีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปสู่ระดับเครือญาติจนถึงระดับหมู่บ้านและระดับเกินหมู่บ้าน และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นคนชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการดำรงรักษาคุณค่าและมรดกทางวัฒนธรรม ศาสนา เพื่อถ่ายทอดไปยังลูกหลานอีกด้วย

จิตติ มงคลชัยอรัญญา (2540 : 3) กล่าวถึงชุมชนโดยสรุปว่า ชุมชนประกอบไปด้วยระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ ระบบการเมือง ระบบการปกครอง โครงสร้างอำนาจ รวมถึงระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี ด้านต่างๆ ซึ่งระบบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและระหว่างกัน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามีความเชื่อมโยงกันชนิดที่ไม่สามารถแยกจากกันได้

ประเวศ วะสี (2540 : 33) ได้ให้ความหมายของชุมชนว่า ความเป็นชุมชนอาจหมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน

จากความหมายที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้ศึกษาขอสรุปความหมายเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคน หน่วยหรือองค์กรประชาชนในระดับท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ร่วมกันในอาณาเขตพื้นที่เดียวกัน ใช้ทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้นดำรงชีวิตประจำวัน โดยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีวัตถุประสงค์และความสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่ง ที่คล้ายคลึงกัน มีเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร มีระบบการจัดการหรือรวมกลุ่มกัน มีความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพื้นที่ รวมทั้งมีศูนย์กลางหรือกิจกรรมต่าง ๆ เช่น สถาบันของชุมชน องค์กรต่าง ๆ ที่สมาชิกในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน

2.2.2 ความหมายและองค์ประกอบขององค์กรชุมชน

มูลนิธิศิษย์เก่าบูรณะชนบทและเพื่อน (2540 : 9 - 49 อ้างถึงใน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541 : 2 - 48) ได้อธิบายความหมายขององค์กรชุมชนหรือองค์กรชาวบ้าน หรือองค์กรประชาชน หมายถึง กลุ่มคนในชุมชนที่รวมตัวกันเพื่อดำเนิน กิจกรรมหนึ่ง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มวนเกษตร กลุ่มป่าชุมชน องค์กรชุมชนสามารถแบ่งเป็นหลายประเภทตามขอบเขตในการจัดตั้ง เช่น ขอบเขตของปัญหา ขอบเขตของพื้นที่ ขอบเขตด้านวัตถุประสงค์ รูปแบบการรวมตัวขององค์กรมีทั้งแบบไม่เป็นการจนถึงแบบเป็นการ สำหรับประเทศไทยมีองค์กรชุมชนหลากหลายประเภท ได้แก่ องค์กรที่แก้ไขปัญหาหนึ่ง ๆ ในชุมชน โดยเฉพาะองค์กรที่แก้ไขปัญหาหลากหลายในชุมชน เครือข่ายการแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ซึ่งสมาชิกมักมาจากหลายชุมชน ตำบล อำเภอ องค์กรชุมชนเพื่อต่อรองด้านเศรษฐกิจ องค์กรชุมชนเพื่อต่อรองด้านสังคม การเมือง เป็นต้น

องค์กรชุมชนจะดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และแสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางก็ต่อเมื่อจัดตั้งขึ้นบนฐานของรูปแบบที่เหมาะสมบนพื้นฐานของการช่วยเหลือตนเองและต้องดำเนินการโดยสมาชิกเอง โดยมีหลักการพิจารณา 3 ประการ คือ

1. สมาชิกต้องสามารถที่จะเข้าร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาของพวกเขา
2. สมาชิกต้องสามารถเข้าร่วมอย่างเต็มที่ในการพยายามดำเนินการพัฒนา
3. สมาชิกต้องสามารถที่จะแบ่งปันประโยชน์จากการพัฒนาอย่างยุติธรรม

องค์ประกอบขององค์กรชุมชน พิจารณาจากลักษณะองค์กรและสมาชิกในองค์กรบ่งชี้ องค์ประกอบขององค์กรชุมชนที่สำคัญ 7 ประการ (สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, 2540 : 1 - 9)

1. มีอุดมการณ์ร่วมกัน หมายถึง มีทัศนคติต่อโลกต่อสังคมและต่อชุมชนร่วมกัน อุดมการณ์ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะยึดเหนี่ยวทิศทางกรรวมกลุ่มเอาไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถกำหนดเป้าหมายระยะยาว หรือวิสัยทัศน์ อีกทั้งยังทำให้องค์กรชุมชนนั้นมีการรวมตัวได้ดีขึ้น

2. การมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน
3. การมีผลประโยชน์ร่วมกันและกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

4. คน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์กรชุมชน มีส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

- 4.1 ผู้นำ ถือเป็นผู้กุมความอยู่รอดขององค์กรชาวบ้าน หากผู้นำได้รับการยอมรับ มีบารมี มีความสามัคคี ปฏิบัติดี มีความสามารถ และคิดถึงส่วนรวมจริง ๆ ก็จะสามารถนำพาองค์กรชาวบ้านให้ประสบความสำเร็จและสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรชาวบ้านได้ ผู้นำคนหนึ่ง ๆ สามารถจัดอยู่ในหลายประเภทด้วยกัน โดยมีลักษณะของการผสมผสานอยู่ในบุคคลเดียวกัน เช่น เป็นผู้นำทางความคิด การปฏิบัติและเผยแพร่รวมอยู่ในบุคคลเดียวกัน อย่างไรก็ตามการจัดประเภทของผู้นำสามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบ ได้แก่ ผู้นำทางความคิด ผู้นำทางด้านศีลธรรม ผู้นำทางด้านอาชีพ ผู้นำด้านการพูด ผู้นำที่สามารถประยุกต์งานราชการกับเป้าหมายเพื่อชาวบ้านได้ ผู้นำทางการประสานทรัพยากรภายในและภายนอกชุมชน

- 4.2 สมาชิก การที่สมาชิกร่วมมือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งทางความคิด การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติและการติดตามประเมินผล ตลอดจนมีสิทธิ์ที่จะได้รับผลประโยชน์จากองค์กร นับเป็นบทบาทหน้าที่และสิทธิในการรวมกลุ่มเป็นองค์กรชาวบ้าน สมาชิกมีหลายประเภททั้งสมาชิกที่เข้าร่วมทำงานกับองค์กร โดยอาจจะเข้าร่วมกิจกรรมบ้าง ไม่เข้าร่วมกิจกรรมบ้าง และสมาชิกประเภทเฝ้าดูเฉย ๆ มีมากกว่าประเภทอื่น ๆ

4.3 ชาวบ้านทั่วไปที่ไม่เข้าร่วมอยู่ในองค์กร แต่ก็มีผลต่อการดำรงอยู่ในความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน เพราะเป็นกลุ่มคนที่เฝ้าติดตามวิพากษ์วิจารณ์ และพร้อมจะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกับองค์กร

5. การบริหารการจัดการ ถือเป็นเรื่องที่สำคัญของความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน โดยเฉพาะทุกกิจกรรมมีเรื่องเงิน คน เข้าไปเกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องอาศัยการจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้ คือ

5.1 การตัดสินใจร่วม นับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการรวมตัวกันเป็นองค์กรชาวบ้าน เพราะถ้าหากสมาชิกไม่มีโอกาสตัดสินใจด้วยความเป็นเจ้าขององค์กรก็ย่อมไม่มีความอยู่รอด องค์กรก็จะขาดความตระหนักและช่วยกันประดับประดา

5.2 โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ สำหรับองค์กรที่มีเนื้อหางานชัดเจน ควรมีตำแหน่งที่มีเนื้อหางานที่ปฏิบัติจริง

5.3 สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อเป็นศูนย์กลางของการรวมตัวกันสำหรับการประชุม การจัดการกิจกรรม การเก็บวัสดุอุปกรณ์และใช้ประโยชน์อื่น ๆ สำหรับชุมชน

5.4 การสื่อสารระหว่างผู้นำกับสมาชิกขององค์กรชาวบ้าน ซึ่งมีหลายรูปแบบเป็นต้นว่า การจัดการประชุมชี้แจงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาข้อสรุปร่วมกัน แจกข้อมูลข่าวสารผ่านหอกระจายข่าว การประชุมแกนนำองค์กรและกระจายข้อมูลต่อในกลุ่มย่อย การใช้ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างผู้นำและสมาชิกในการส่งต่อและรับข้อมูลข่าวสารความรู้ระหว่างกัน การสื่อสารนี้มีความสำคัญในการช่วยให้เกิดการรับรู้ เข้าใจ และร่วมมือกันมากขึ้น หากไม่มีการสื่อสารหรือสื่อสารน้อย หรือสื่อสารไขว้เขวจากความเป็นจริง การที่จะประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ก็เป็นไปได้

5.5 การควบคุมตรวจสอบ เมื่อมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันแล้ว ต้องมีการควบคุมตรวจสอบกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มีการรับรู้เข้าใจอย่างโปร่งใส การควบคุมตรวจสอบกันและกันอยู่เสมอมจะช่วยให้องค์กรหรือชาวบ้านไม่มีปัญหา หรือป้องกันปัญหาได้หรือแก้ปัญหาได้แต่เนิ่น ๆ

6. กิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกฝนและปฏิบัติจริงก็อยู่มีกิจกรรมการพัฒนาโดยทั่วไป กิจกรรมในชุมชนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เป็นหลัก บางชุมชนอาจมีกิจกรรมทางการเมืองที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น กิจกรรมด้านเศรษฐกิจที่นิยมทำกันมากในชนบท คือ กลุ่มออมทรัพย์ ศูนย์สาธิตการตลาด กลุ่มปุ๋ย ธนาคารข้าว กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง สหกรณ์ ปั่นน้ำมัน กิจกรรมต่าง ๆ อาจแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ กิจกรรมด้านการเกษตร กิจกรรมด้านการเมือง และกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นการสร้างความสัมพันธ์

ระหว่างผู้นำและสมาชิกชาวบ้านให้ทำงานร่วมกัน และเป็นกิจกรรมที่ต้องการความต่อเนื่องเพื่อแก้ปัญหาหรือช่วยเสริมสร้างชีวิตชาวบ้านให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

7. งบประมาณ เพื่อสามารถดำเนินงานไปได้ด้วยดี จำเป็นที่จะต้องมีการระดมทุนทั้งภายในและภายนอกเพื่อทำกิจกรรมได้

2.2.3 แนวทางในการจัดการทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น

Cohen และ Uphoff (1980 : 35 - 37) ได้สรุปแนวทางการจัดการทรัพยากรโดยองค์กรท้องถิ่นว่า ในระบบของทรัพยากรธรรมชาติถือได้ว่าเป็นทรัพยากรสินร่วมมีความสำคัญต่อการนำมาพิจารณา เพราะเป็นทรัพยากรสินส่วนรวม ชุมชนจะต้องลงทุนร่วมกันแม้ว่าจะเป็นการลงทุนที่มีใช้ตัวเงินก็ตาม ถ้าหากมีการบุกรุกหรือเข้ามาใช้ประโยชน์ในที่สาธารณะอย่างเสรี สมาชิกภายในชุมชนจะต้องสืบให้ทราบข้อเท็จจริงในปัญหานั้น แล้วหามาตรการแก้ไขร่วมกัน อาจจะมีการสร้างข้อตกลงหรือระเบียบกฎเกณฑ์จากความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนโดยรวม

เสนห์ จามริก (2536 : 165) ได้กล่าวถึง แนวความคิดและวิธีการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนว่า โดยทั่วไปแล้วระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนวางอยู่บนหลักการพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. การยอมรับในจารีตประเพณีและสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร
2. การคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกและความเป็นธรรมในสังคม
3. ความยั่งยืนของระบบการผลิตและความสมดุลของระบบนิเวศ
4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกทั้งหมดในชุมชน

อาทิตย์ ควรหา (2540 : 25 อ้างถึงใน อุไรพรธน ปรากฏมทรัพย์, 2542 : 27 - 28) กล่าวถึง หลักการจัดการทรัพยากรของชุมชน (Community Base Resource Management : CBRM) ประกอบด้วย

1. เป้าหมายหลักคือประชากรภายในชุมชน จะเป็นผู้ที่ทราบรายละเอียดของระบบทรัพยากร ปัญหาและศักยภาพได้ดีที่สุด แต่การที่จะมีระบบการจัดการที่นำไปสู่ความยั่งยืนของระบบนิเวศของชุมชนในภาพรวม ต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของระบบสังคมในชุมชนนั้น ๆ ความยั่งยืนของวัฒนธรรม และความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ

2. องค์ประกอบของหลักการจัดการทรัพยากรของชุมชน จะต้องมีเงื่อนไข ดังนี้

2.1 การพัฒนาหรือการบริหารจัดการต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีวิวัฒนาการเพื่อตอบสนองความต้องการ และคุณภาพของชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

2.2 ระบบการเปลี่ยนแปลงของชุมชนจะต้องคำนึงถึงโครงสร้างของชุมชน กลุ่มองค์กรต่าง ๆ และคำนึงถึงอนุชนรุ่นหลังที่จะต้องรับภาระกับระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

2.3 การจัดการและการกระทำที่มีอยู่ภายในขอบเขตจำกัดของระบบนิเวศทางธรรมชาติของชุมชน ต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มีความหลากหลาย เพื่อสร้างความสมดุลให้ระบบนิเวศ

2.4 การใช้เทคโนโลยีต้องเหมาะสมกับการผลิตของชุมชน มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงมาตรฐานการครองชีพ รูปแบบการบริโภคของชุมชนให้อยู่ในรูปของการประหยัดและรู้คุณค่า

3. กลยุทธ์ในการดำเนินงานประกอบด้วย ชุมชนต้องเป็นผู้ดำเนินการเอง ซึ่งกระทำได้โดยการให้ความสำคัญต่อสภาพพื้นที่ของท้องถิ่น การทำความเข้าใจระบบการใช้ทรัพยากร และใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ตลอดจนทั้งความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยมองให้ครอบคลุมทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจกชน กลุ่มองค์กรและชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงจุดประสงค์ของการวิเคราะห์ปัญหาแต่ละอย่าง หลังจากนั้นมีการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับระบบทรัพยากรนั้น ๆ เพื่อหาขีดจำกัดของทุกระบบในระบบนิเวศนั้น ๆ ให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาชาวบ้านหรือศักยภาพของชุมชนเท่าที่จะทำได้ ส่วนในระยะยาวต้องให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมร่วมของชุมชนรวมทั้งสร้างระบบการตัดสินใจระดับล่างภายในชุมชน กระทำโดยการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ความเป็นอิสระและสามารถควบคุมได้ด้วยตนเอง ภายใต้ระบบวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือระเบียบแบบแผนของชุมชนเป็นแนวทาง นอกจากนี้ควรให้โอกาสแก่ชุมชน โดยการสร้างมาตรฐานการยอมรับให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อที่จะให้เกิดการเรียนรู้จากกระทำหรือปฏิบัติจริง เป็นการนำร่องให้เห็นถึงตัวอย่างที่ชุมชนสามารถจัดการเองได้

2.3 แนวคิดผู้นำท้องถิ่น

จากแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรของชุมชนที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อกลุ่มหน่วยงาน เป็นผู้มีอิทธิพลต่อสมาชิก เป็นศูนย์กลางและศูนย์รวมพลังของสมาชิก ความสำเร็จของกลุ่มและขององค์กรจึงขึ้นอยู่กับผู้นำในหน่วยงานที่มีความสามารถในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล (อรุณ รักธรรม, 2527 : 118) ทั้งนี้เพราะภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญขององค์กรทุกองค์กร โดยเฉพาะในงานพัฒนาทั่ว ๆ ไปจะเริ่มจากผู้นำเสมอ เช่น ในการพัฒนาชุมชนให้มีการพึ่งตนเอง

และมีศักยภาพของชุมชน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเริ่มจากผู้นำท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ เพราะผู้นำจะเป็นผู้กระตุ้นให้ประชาชนเกิดแรงศรัทธาอย่างแรงกล้าให้ตระหนักถึงปัญหาของชุมชน และเกิดแรงศรัทธาอย่างที่จะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของชุมชน นอกจากนี้ผู้นำยังทำหน้าที่คอยช่วยเหลือชี้แนะเพื่อให้กระบวนการพัฒนาชุมชนสามารถดำเนินการต่อไปได้ด้วยตนเอง (Self – Sustaining) ดังนั้นในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะขอกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น (Local Leader) ซึ่งประกอบด้วย ความหมายของผู้นำ ประเภทของผู้นำ ความสำคัญของผู้นำท้องถิ่น และคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยต่องานพัฒนาชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 ความหมายของผู้นำ

มีนักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ได้ให้ความหมายของผู้นำดังนี้

Bell (1969 : 112) ได้ให้ความหมายของผู้นำว่า ผู้นำเป็นผู้ที่สามารถมีอิทธิพลในการจัดสรร จัดการต่อสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ มากกว่าคนอื่นในชุมชนนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้บังเกิดความสำเร็จสมตามความมุ่งหมายที่ปรารถนา ทั้งที่เป็นของตนเอง และสมาชิกในชุมชน

Burdy (1972 : 43) กล่าวว่า ผู้นำคือบุคคลที่สามารถชักจูงให้คนอื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ทำให้ผู้อื่นมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถที่จะช่วยคลี่คลายความตึงเครียดในด้านต่าง ๆ ลงได้ เพื่อที่จะนำกลุ่มให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้

อรุณ รักรธรรม (2527 : 187) กล่าวว่า ผู้นำหมายถึง บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าผู้ตัดสินใจ เพราะมีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาชักจูงผู้ใต้บังคับบัญชาหรือคนในชุมชนไปในทางที่ดีได้

ทองคุณ หงษ์พันธ์ (2538 : 15 อ้างถึงใน สมนึก ปัญญาสิงห์, 2532 : 349) ให้ความหมายของผู้นำท้องถิ่นว่า คือ บุคคลที่มีบุคลิกภาพเด่น ประกอบกับมีคุณลักษณะและความสามารถเป็นพิเศษ ซึ่งคนในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ ให้ความเคารพนับถือ และเชื่อฟัง

จากความหมายที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้ศึกษาขอสรุปความหมายเพื่อใช้ในการศึกษาคั้งนี้ว่า ผู้นำชุมชน หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้ง ได้รับการยอมรับหรือยกย่องจากสมาชิกในชุมชนให้เป็นหัวหน้า เป็นผู้ตัดสินใจ เป็นผู้มีความสามารถในการปกครอง มีความเป็นผู้นำโดยที่ชักจูงสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาการท้องถิ่นเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่นได้ และเป็นบุคคลที่อำนวยความสะดวกให้ชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบรรลุถึงเป้าหมายของการพัฒนาการท้องถิ่นเชิงอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพได้

2.3.2 ประเภทของผู้นำ

นักวิชาการหลายท่านได้พิจารณาแจกแจงประเภทตามลักษณะต่าง ๆ กัน แต่ในบริบทของชุมชนแล้ว ผู้นำท้องถิ่นสามารถจำแนกได้ดังนี้

บุญทัน ดอกไธสง (2535 : 266) ได้แบ่งผู้นำออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ผู้นำที่เป็นทางการ (Formal Local Leader) ซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นเพื่อรับผิดชอบการปฏิบัติงานในองค์การ จะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตลอดจนคณะกรรมการต่าง ๆ ของชุมชน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการสภาตำบล รวมทั้งข้าราชการประเภทต่าง ๆ ในท้องถิ่น เป็นต้น

2. ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ (Informal Local Leader) เป็นผู้นำตามธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นจากการปะทะสังสรรค์กันของชาวบ้าน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน และถูกเลือกให้เป็นตัวแทนประชาชนในท้องถิ่น โดยมติของกลุ่ม หรือของชุมชน ได้แก่ ผู้เฒ่าผู้แก่ ข้าราชการบำนาญ ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เจ้าอาวาสวัด ผู้ที่มีความชำนาญพิเศษ เช่น หมอแผนโบราณ ช่างแกะสลักลวดลายต่าง ๆ เป็นต้น ผู้นำบางคนเหล่านี้ อาจมีอิทธิพลต่อชาวบ้านมาก เป็นตัวเชื่อมประสานงานระหว่างชาวบ้านกับผู้นำที่เป็นทางการ และเป็นผู้ที่มีส่วนช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้นำที่เป็นทางการ ตลอดจนเป็นแรงผลักดันให้ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนของตนเองอีกด้วย

สมพันธ์ เตชะอธิก ปรีชา อุตระกุล และชื่น ศรีสวัสดิ์ (2537 : 23 – 42) จัดประเภทของผู้นำได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้นำทางความคิด
2. ผู้นำทางศีลธรรม
3. ผู้นำทางด้านอาชีพ เทคนิคการปฏิบัติ
4. ผู้นำทางด้านกาพูด แบบกระตุ้นเร้าทั้งแนวคิดและการปฏิบัติ
5. ผู้นำที่สามารถประยุกต์งานราชการกับเป้าหมายเพื่อชาวบ้าน
6. ผู้นำทางการประสานทรัพยากรภายในและภายนอกชุมชนได้สามารถในการระดมทุนภายในชุมชน และภายนอกชุมชน
7. ผู้นำที่มีบารมี
8. ผู้นำด้านการพัฒนา

2.3.3 ความสำคัญของผู้นำท้องถิ่น

การดำเนินงานพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะแรก ๆ และระยะต่อไปก็คือการใช้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่น ซึ่งเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนต้องอาศัยผู้นำท้องถิ่นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543 : 102) ดังนั้นงานพัฒนาในชุมชนจึงไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับเฉพาะผู้นำแบบทางการ เท่านั้น เพราะโดยลำพังผู้ใหญ่บ้านและกำนันก็คงไม่สามารถรอบรู้ในทุกเรื่องราวได้ ภายในชุมชนก็ยังมีทรัพยากรบุคคลหรือปราชญ์ชาวบ้าน ที่สามารถจะนำและกระทำตนให้เป็นแบบอย่างได้ดีเช่นกัน

ในด้านความสำคัญและบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่พึงมีต่อการพัฒนาชุมชนนั้น มีนักวิชาการศึกษาไว้ดังนี้

สมนึก ปัญญาสิงห์ (2532 : 353 – 355) สรุปได้ดังนี้

1. ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาร่วมกับชาวบ้าน
2. เสริมสร้างการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชน
3. ทำหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุข และยังประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับชาวบ้าน
4. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent)
5. เสริมสร้างการจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่นให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ
6. ทำหน้าที่ในการสื่อสารในชุมชนของตน
7. แสวงหาความช่วยเหลือต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่นให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ
8. ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของชาวบ้านในการวางแผน การกำหนดนโยบายและการจัดทำ

โครงการพัฒนาชุมชน

9. ดำรงรักษาสิ่งที่ดีงามและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน
10. เป็นผู้ประสานงานหมู่บ้าน (Village Coordinator)

อรทัย อัจฉา (2543 : 8) เสนอว่าความสำคัญและบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่พึงมีต่อการพัฒนา มีดังนี้

1. ผู้นำที่มีศักยภาพ มีความสามารถ มีภูมิปัญญา (ผู้นำมีวุฒิมัธยมศึกษาตอนช้างสูง หรือจบการศึกษาสูง แต่ต้องการอยู่ในชุมชนเพื่อทำงานพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง) นอกจากนี้ก็พบว่า ผู้นำมีวิสัยทัศน์ และยังเป็นทีพึ่งพาของชาวบ้าน หรือของชุมชนได้ จะนำไปสู่การพัฒนาที่สำเร็จ

2. ผู้นำทำงานด้วยความเสียสละอดทน ไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตน และที่สำคัญก็คือ ผู้นำมีอาชีพและการทำงานากินที่สุจริต เปิดเผย และไม่มีพฤติกรรมใด ๆ ที่แสดงถึงการไขว่คว้าผลประโยชน์ส่วนตน

3. ผู้นำมีจิตใจที่เปิดกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และพร้อมที่จะเรียนรู้จากคนอื่นอยู่ตลอดเวลา

4. เป็นผู้นำที่ยอมรับการทำงานร่วมกับชาวบ้านและนักวิชาการที่สนใจเรื่องพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม และกระบวนการประชาธิปไตยในการปกครอง หรือในการบริหารองค์กร (โดยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจต่าง ๆ ร่วมกับผู้นำและผู้บริหารขององค์กรหรือชุมชนโดยตรง)

5. ผู้นำทำหน้าที่ส่งเสริมให้กลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ในชุมชนมีส่วนในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีความตื่นตัวและมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในบรรดาสมาชิกของชุมชนตลอดเวลา เพื่อจะนำไปสู่ความเข้มแข็งในการพัฒนาและการมีศักยภาพของชุมชน

จะเห็นได้ว่า ผู้นำที่จะสามารถพัฒนาศักยภาพของชุมชน โดยรวมแล้วผู้นำจะต้องมีภาวะความเป็นผู้นำ ได้แก่เป็นบุคคลที่ดำเนินกิจกรรมพัฒนาร่วมกับชาวบ้านอย่างจริงจัง โดยการให้ชาวบ้านมีส่วนแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจในปัญหาต่างๆ ของชุมชน จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาที่เข้มแข็ง อีกทั้งผู้นำจะต้องได้รับการยอมรับจากชาวบ้านในชุมชนอีกด้วย จึงจะทำให้การพัฒนาชุมชนพัฒนาอย่างรวดเร็วและมีศักยภาพ

2.3.4 คุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยต่องานพัฒนาชุมชน

จากการให้ความสำคัญแก่บทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อการพัฒนาในชุมชน จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีคุณลักษณะเช่นไรที่จะมีผลเอื้ออำนวยต่อการแสดงบทบาทเหล่านั้น ซึ่งการค้นหาคคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่น ควรจะมีการสอบถามความคิดเห็นจากชาวบ้านว่า ต้องการผู้นำลักษณะใดที่สามารถแก้ไขปัญหาและปรับปรุงชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เมื่อชาวบ้านเคารพและเชื่อมั่นในตัวผู้นำ การจะรับเอาแนวคิดของผู้นำอื่นมาปฏิบัติให้เหมาะสมกับชุมชนในการพัฒนานั้นคงจะไม่เป็นการยาก ซึ่งก็หมายถึงความคิดภายในชุมชน ผสมผสานกับความคิดภายนอกชุมชน โดยพยายามใช้ความคิดภายในชุมชน เป็นแนวหลักในการพัฒนา (สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, 2537 : 26) ซึ่งในที่สุดการพัฒนาที่เกิดขึ้นจะเป็นการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของศักยภาพชุมชน

ในด้านคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยต่องานพัฒนาชุมชนนั้น สมนึก ปัญญาสิงห์ (2532 : 357 – 358) กล่าวว่าควรประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องหรือได้รับการยอมรับจากชาวบ้านว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการพัฒนาหมู่บ้านไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของงาน ซึ่งจะมีผลทำให้ได้รับความศรัทธาและความช่วยเหลือร่วมมือจากชาวบ้านในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป
2. เป็นผู้มีสุขภาพแข็งแรงและมีความสุขทางครอบครัว เพราะปัญหาทางสุขภาพและปัญหาทางครอบครัวจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้หน้านั้นมีประสิทธิภาพลดน้อยลงเกิดความวิตกกังวลต่าง ๆ นานา หรือทำอะไรไม่ได้เลย
3. เป็นผู้ที่มีความตั้งใจและจิตสำนึกที่จะพัฒนา มีความกระตือรือร้นมานะบากบั่น กล้าเสี่ยง อดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ ทำงานอย่างมีเป้าหมาย มีจิตใจและความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในทางที่ดีขึ้น
4. เป็นผู้ที่ยพยายามเสาะแสวงหาความรู้ เทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพโดยนำมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านนั้น ๆ และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล
5. เป็นผู้ที่มีคุณธรรม ยุติธรรม และความซื่อสัตย์ ต่อตนเองและต่อผู้อื่น มีความรู้สึกมั่นคงทางอารมณ์ และมีความเชื่อถือ เชื่อใจ ต่อชาวบ้าน อันจะเป็นมรรควิธีหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างแท้จริงได้
6. เป็นผู้มีความสามารถทางมนุษยสัมพันธ์ มีศิลปะในการจูงใจคน มีไมตรีจิต มีจิตใจที่เป็นสาธารณะ (Public Mind) และให้การยกย่องชมเชยนับถือผู้กระทำความดีอันจะเป็นกำลังใจในการทำงานร่วมกันต่อไป
7. เป็นผู้ที่ให้ความรัก ความศรัทธา ความจริงใจต่อสถาบันหมู่บ้านและชาวบ้านทุกคน โดยพยายามทำให้คนอื่น ๆ เห็นความสำคัญในความสามารถของแต่ละคนและพยายามพัฒนาคนในหน่วยสังคมเล็ก ๆ ให้เกิดความรู้สึกว่าต้องพยายามช่วยเหลือตนเองก่อน
8. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่น เพราะงานพัฒนาชุมชนนั้นเป็นงานละเอียดอ่อนและซับซ้อนพอสมควร ดังนั้นการมีความรู้ความสามารถในการวางแผนและการจัดการท้องถิ่นย่อมจะเป็นกุญแจทองไปสู่ความสำเร็จได้ในที่สุด

9. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการประสานงานและสื่อความหมายเป็นอย่างดีระหว่างหมู่บ้านกับชุมชนภายนอก ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการพัฒนาที่ดีภายในหมู่บ้านและความช่วยเหลือจากภายนอกในกรณีที่เกิดขีดความสามารถของชาวบ้าน เข้ามาร่วมพัฒนาและสร้างสรรค์ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้มากยิ่งขึ้น เสมือนหนึ่งเป็นชุมชนพี่น้องกัน

10. เป็นผู้มีทัศนคติแบบประชาธิปไตย กล่าวคือ มีความเชื่อความรู้สึกและท่าทีที่ดีต่อวิถีทางการดำเนินชีวิต เคารพและยอมรับในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน ร่วมมือช่วยเหลือแบ่งปันและแบ่งงานกันทำ มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ฟังเสียงข้างมาก แต่ไม่ใช่เป็นไปในลักษณะการกดขี่โดยเสียงข้างมาก (Tyrant of the Majority) ตลอดจนมีความสุขุมรอบคอบ ยอมรับและเคารพเหตุผลซึ่งกันและกัน และมีความสนใจที่จะร่วมกิจกรรมทางการเมืองและการปกครองเพื่อท้องถิ่นของตนเอง

จิตจำนงค์ กิติกรติ (2532 : 155 อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2543 : 233) กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นที่เชื่ออำนาจต่องานพัฒนาชุมชน 8 ประการ ได้แก่

1. มีจิตใจมุ่งมั่นที่จะพัฒนา
2. มีความซื่อสัตย์ต่อเจ้าหน้าที่
3. มีจิตใจเป็นกุศล
4. การยอมรับวิถียาการแผนใหม่
5. ความเชื่อมั่นในตนเอง
6. ทัศนคติแบบประชาธิปไตย
7. มีความจงรักภักดีต่อสถาบัน
8. มีความเป็นผู้นำ

จากการศึกษาถึงแนวคิดผู้นำท้องถิ่นที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้นำเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในงานพัฒนาของชุมชน เพราะสามารถชักจูงบุคคลในท้องถิ่นให้เข้าร่วมในการดำเนินงานพัฒนาต่าง ๆ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ อีกทั้งผู้นำยังเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้การยอมรับ เคารพ ยกย่อง เชื่อถือและไว้วางใจ จึงทำให้ผู้นำมีบารมีที่สามารถจะระดมทุนทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อนำมาใช้ในงานพัฒนาของชุมชนโดยเฉพาะในการพัฒนาการท้องถิ่นเชิงอนุรักษ์ได้

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะขอกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ซึ่งประกอบด้วย ความหมายของความรู้ความเข้าใจ ประเภทของความรู้ ระดับความรู้ และการวัดความรู้ความเข้าใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.4.1 ความหมายของความรู้ความเข้าใจ

Good (1973 : 321 อ้างถึงใน กิตติวไล บัณฑิตนา, 2538 : 6) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้ เป็นข้อเท็จจริง ความจริง กฎเกณฑ์และข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่บุคคลเก็บรวบรวมสะสมไว้

Smith (1977 : 531 อ้างถึงใน กิตติวไล บัณฑิตนา, 2538 : 6) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้ หมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการศึกษา หรือ ค้นคว้า หรือเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ สิ่งของ หรือบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์ หรือจากรายงาน การรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องชัดเจน และต้องอาศัยเวลา

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520 : 10 -11) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมข้างต้น ซึ่งผู้เรียนเพียงจำได้ อาจโดยนึกได้ หรือโดยการมองเห็น ได้ยินก็จำได้ ความรู้ในขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ปัญหา

พจนานุกรมภาษาไทย (2526 : 152,688) ให้ความหมายว่า “รู้” หมายถึง แจ่ม เข้าใจ ทราบ ส่วน “เข้าใจ” หมายถึง รู้เรื่อง รู้ความหมาย

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2523 : 130) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนสามารถจำได้โดยการมองเห็น ได้ยิน ความรู้ในที่นี้คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ คำจำกัดความ เป็นต้น

อุทุมพร ทองอุทัย (2523 : 68) ให้ความหมายของความรู้คือ พฤติกรรม และสภาพการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการจำไม่ว่าจะเป็นการระลึกถึง หรือการระลึกได้ก็ตาม เป็นสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้โดยเริ่มต้นจากการรวมสาระต่าง ๆ เหล่านั้น จนกระทั่งพัฒนาไปสู่ขั้นที่มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นไป ความเข้าใจหมายถึง ขั้นตอนสำคัญของการสื่อความหมาย โดยอาศัยความสามารถทางสมองและทักษะ ซึ่งอาจจะกระทำได้โดยใช้ ปากเปล่า ข้อเขียน ภาษา หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ โดยทำความเข้าใจ ซึ่งประกอบด้วยการแปล การตีความหมาย และการสรุปอ้างอิง

Bloom (1971 : 271 อ้างถึงใน กิตติวไล บัณฑิตนา, 2541 : 6 -7) ได้อธิบายความหมายของความรู้ความเข้าใจไว้ว่า “ความรู้” หมายถึง พฤติกรรมและสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการจำ

ไม่ว่าจะเป็นการระลึกถึง หรือระลึกได้ก็ตาม เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการเรียนรู้ โดยการเริ่มต้นจากการรวบรวมสาระต่าง ๆ เหล่านั้น จนกระทั่งพัฒนาไปสู่ขั้นที่มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นต่อไป โดยความรู้นี้อาจแบ่งออกเป็น ความรู้เฉพาะสิ่ง ความรู้ในระเบียบการ และความรู้เรื่องสากล เป็นต้น

ส่วนความเข้าใจนั้น หมายถึง ความสามารถในทางปัญญาและทักษะ ได้แก่

1. ความสามารถที่จะให้ความหมายของคำ (การแปล)
 2. ความสามารถในการเข้าใจความหมายของการคิด (การตีความ)
 3. ความสามารถในการคาดคะเนถึงสิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้ในการกระทำ (การประเมินค่า)
- ดังนั้นบุคคลที่จะมีความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องมีองค์ประกอบทั้ง 3 นี้

2.4.2 ประเภทของความรู้

สุโท เจริญสุข (2520 : 126) ได้อธิบายว่าการที่คนเราจะรู้ได้นั้นมี 2 ลักษณะคือ

1. รู้ได้ตามแนวคิด หรือปรัชญาฝ่ายสสารนิยม คือ เป็นระบบวิทยาศาสตร์ เพราะถือว่าการที่คนเราจะรู้ได้นั้น เกิดจากการทำงานของร่างกายและสมองซึ่งเป็นสสาร
2. รู้ได้ตามแนวความคิด หรือปรัชญาฝ่ายจิตนิยม เชื่อว่า การที่คนเราเกิดความรู้ เพราะว่าคนเรามีชีวิตเป็นตัวรู้สสาร ร่างกายทั้งหมดไม่สามารถแปลความหมายรู้อะไรได้เลย

Bloom (1971 : 272 อ้างถึงใน อุทุมพร ทองอุทัย, 2523 :191 – 194) ได้จำแนกความรู้ ออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยเรียงจากที่ซับซ้อนน้อยที่สุดไปหาที่ซับซ้อนมากที่สุด

1. ความรู้เฉพาะสิ่ง (Knowledge of Specifics) คือการระลึกถึงสิ่งเฉพาะและชิ้นส่วนของสารที่โดดเด่น การเน้นอยู่ที่สัญลักษณ์ที่มีความหมายเชิงรูปธรรม เรื่องนี้จัดอยู่ในระดับต่ำสุดของความเป็นนามธรรม ซึ่งอาจได้รับการคิดว่าเป็นหน่วยของสิ่งที่ซับซ้อน และเป็นนามธรรมของความรู้ที่สร้างขึ้น ได้แก่

1.1 ความรู้เกี่ยวกับคำเฉพาะ (Knowledge of Terminology) เป็นความรู้ในเรื่องสัญลักษณ์จำเพาะบางอย่าง ทั้งทางภาษาและมีใช้ภาษา รวมทั้งความรู้ทางสัญลักษณ์ที่ยอมรับกัน ความรู้เกี่ยวกับสัญลักษณ์ประเภทต่าง ๆ ซึ่งอาจเคยใช้เพียงครั้งเดียว หรือความรู้ในเรื่องที่เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของสัญลักษณ์นั้น ๆ

1.2 ความรู้ในข้อเท็จจริงเฉพาะ (Knowledge of Specific facts) เป็นความรู้ในเรื่องวันที่ เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ ฯลฯ ซึ่งอาจเคยใช้เพียงครั้งเดียว หรือความรู้ในเรื่องที่เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของสัญลักษณ์นั้น ๆ

2. ความรู้เป็นวิถีและวิธีการจัดการกระทำกับสิ่งเฉพาะ (Knowledge of ways and Means of Dealing with Specifics) คือ ความรู้ในเรื่องวิถีทางในการจัดระเบียบการศึกษา ในการตัดสินใจ และในการวิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งวิธีการค้นคว้า ลำดับผลที่ได้ตามเวลาในปฏิทิน และมาตรฐานของการตัดสินใจในแต่ละสาขา และรูปแบบของการจัดระเบียบตามที่สาขากำหนดและดำเนินการ ความรู้นี้จัดอยู่ในระดับกลางของความเป็นนามธรรม อยู่ระหว่างความรู้เฉพาะสิ่งกับความรู้ทั่ว ๆ ไป ไม่ต้องการให้นักเรียนทำกิจกรรมที่ต้องอาศัยเนื้อหา แต่ต้องการให้นักเรียนเกิดความสำนึกอย่างเจียม ๆ ตามธรรมชาติ ได้แก่

2.1 ความรู้แบบแผนนิยม (Knowledge of Conventions) เป็นความรู้ในเรื่องลักษณะของวิถีทางในการจัดการกระทำ และการนำเสนอความคิดและปรากฏการณ์เพื่อการสื่อความหมาย และความสอดคล้อง ผู้ทำงานในสาขาใช้ประโยชน์แบบฉบับการปฏิบัติและรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดกับวัตถุประสงค์และมองดูเหมาะสมที่สุดกับปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้อง ควรสังเกตว่าแม้รูปแบบและประเพณีนิยมจะเป็นสิ่งที่สมมติขึ้น หรือเกิดขึ้นอย่างไม่ตั้งใจ หรือมีฐานมาจากอำนาจทั้งหลายก็ตาม รูปแบบและประเพณีนิยมก็ยังคงมีอยู่เพราะเป็นผลงานของการตกลงของคนกลุ่มใหญ่ หรือเกิดจากการที่แต่ละคนเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องราวปรากฏการณ์หรือปัญหา

2.2 ความรู้เรื่องแนวโน้มและลำดับเหตุการณ์ (Knowledge of Trends and Sequence) เป็นความรู้เรื่องกระบวนการ ทิศทาง การเคลื่อนที่ของปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา

2.3 ความรู้เรื่องการจัดจำพวกและประเภท (Knowledge of Classification and Categories) เป็นความรู้เรื่องชั้นต่างๆ ชุด ส่วน และการจัดเรียงเรียง ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของสาขาวิชาที่กำหนดจุดมุ่งหมายของการได้แย้ง หรือของปัญหาที่ให้มา

2.4 ความรู้เรื่องเกณฑ์ (Knowledge of Criteria) เป็นความรู้เรื่องเกณฑ์ตามข้อเท็จจริง หลักการ ความคิดเห็นและพฤติกรรมที่ได้รับการทดสอบหรือได้รับการตัดสินใจ

2.5 ความรู้เรื่องระบบวิธี (Knowledge of Methodology) เป็นความรู้เรื่องวิธีสืบสวน เทคนิค และกระบวนการที่ใช้ในบางสาขา และที่ซึ่งใช้สืบสวนปัญหาและปรากฏการณ์บางอย่าง การเน้นความรู้ของแต่ละบุคคลในเรื่องวิธีการมากกว่าความสามารถในการใช้วิธีการ

3. ความรู้เรื่องสากลและเรื่องนามธรรมในสาขาต่าง ๆ (Knowledge of the Universals and Abstractions in a Field) คือความรู้เรื่องแผนและรูปแบบที่สำคัญ ๆ ที่ปรากฏการณ์และความคิดได้รับการจัดรวบรวมไว้ โครงสร้าง ทฤษฎี และข้อสรุปจำนวนมาก ซึ่งมีอิทธิพลต่อสาขา

วิชา หรือซึ่งนำมาใช้ศึกษาปรากฏการณ์หรือแก้ปัญหาในระดับนี้จัดเป็นระดับที่สูงสุดของความเป็นนามธรรมและความซับซ้อน ได้แก่

3.1 ความรู้เรื่องหลักและข้อสรุปทั่วไป (Knowledge of Principle and Generalizations) เป็นความรู้เรื่องความเป็นนามธรรมบางอย่างซึ่งสรุปข้อสังเกตปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม ซึ่งมีคุณค่าในการอธิบาย บรรยาย ทำนาย หรือกำหนดการกระทำหรือทิศทางที่เหมาะสมและสอดคล้องที่สุดเท่าที่ทำได้

3.2 ความรู้เรื่องทฤษฎีและโครงสร้าง (Knowledge of Theories and Structures) เป็นความรู้เรื่องตัวหลักการและข้อสรุปทั่วไป รวมทั้งความสัมพันธ์ของมัน ซึ่งแสดงให้เห็นภาพพจน์ของเหตุการณ์ ปัญหา หรือสาขาที่ซับซ้อนได้อย่างชัดเจนครอบคลุม และเป็นระบบ ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นนามธรรมมากที่สุดและได้รับการนำมาใช้แสดงความสัมพันธ์ และการจัดระเบียบของสิ่งจำเพาะต่าง ๆ จำนวนมาก

2.4.3 ระดับความรู้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวิง สุวรรณ (2536 : 53 – 55) ได้กล่าวถึงความรู้ในพฤติกรรมการเรียนรู้กลุ่มพุทธิพิสัยไว้ดังนี้

พฤติกรรมการเรียนรู้กลุ่มพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นความสามารถและทักษะทางด้านสมองในการคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งแบ่งย่อยได้เป็น 6 ชั้น ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) เป็นความสามารถในการจำหรือระลึกได้ ซึ่งรวมประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เคยได้รับรู้มา

1.1 ความรู้เฉพาะเรื่องเฉพาะอย่าง เป็นการระลึกข้อสนเทศในส่วนย่อยเฉพาะอย่างที่ยกได้โดด ๆ

1.1.1 ความรู้เรื่องเฉพาะอย่าง เป็นการระลึกข้อสนเทศในส่วนย่อยเฉพาะอย่างที่ยกได้โดด ๆ

1.1.2 ความรู้เกี่ยวกับความจริงเฉพาะอย่าง เช่น รู้ วัน เดือน ปี สถานที่

1.2 ความรู้เกี่ยวกับวิถีทางและวิธีการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

1.2.1 ความรู้ในเรื่องระเบียบแบบแผน ประเพณี

1.2.2 ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้ม และลำดับก่อนหลัง

1.2.3 ความรู้ในการแยกประเภท และจัดหมวดหมู่

1.2.4 ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์

1.2.5 ความรู้เกี่ยวกับระเบียบและกระบวนการ

1.3 ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวคิดและโครงสร้าง

1.3.1 ความรู้เกี่ยวกับหลักการและข้อสรุปทั่วไป

1.3.2 ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง

2. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถในการแปลความ ตีความหมาย และขยายความในเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ แยกได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

2.1 การแปลความ เป็นการจับใจความให้ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งที่สื่อความหมายหรือจากภาษาหนึ่งของการสื่อสารไปสู่อีกรูปแบบหนึ่ง

2.2 การตีความ เป็นการอธิบายความหมาย หรือสรุปเรื่องราวโดยการจัดระเบียบใหม่ รวบรวมเรียบเรียงเนื้อหาใหม่

2.3 การขยายความ เป็นการขยายเนื้อหาที่เหนือไปกว่าขอบเขตที่รู้ เป็นการชี้แจง อ่างอิง หรือแนวโน้มที่เกินเลยจากข้อมูล

3. การนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำสาระสำคัญต่าง ๆ ไปใช้ในสถานการณ์จริง หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นการใช้ความเป็นนามธรรมในสถานการณ์รูปธรรม ซึ่งความเป็นนามธรรมอาจจะอยู่ในรูปความคิดทั่วไป กฎเกณฑ์ เทคนิค และทฤษฎี ฯลฯ

4. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถในการแยกการสื่อความหมายไปสู่หน่วยย่อยเป็นองค์ประกอบสำคัญหรือเป็นส่วน ๆ เพื่อให้ได้ลำดับชั้นความคิด ความสัมพันธ์การวิเคราะห์เช่นนี้ ก็เพื่อมุ่งที่จะให้การสื่อความหมายมีความชัดเจนยิ่งขึ้น อาจจำแนกได้ 3 ลักษณะดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ส่วนประกอบ เป็นการชี้ให้เห็นหน่วยต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบที่อยู่ในสิ่งที่สื่อความหมาย

4.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการแยกการประสาน หรือความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในสิ่งที่สื่อความหมาย

4.3 การวิเคราะห์หลักการในเชิงจัดดำเนินงาน เป็นการชี้ให้เห็นถึงระบบการจัดการ และวิธีการรวบรวมองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการนำหน่วยต่าง ๆ หรือส่วนต่าง ๆ เข้าเป็นเรื่องเดียวกัน จัดเรียบเรียงและรวบรวมเพื่อสร้างแบบแผนหรือโครงสร้างที่ไม่เคยมีมาก่อน อาจจำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ

5.1 การสังเคราะห์ข้อความ เป็นการผูกข้อความขึ้นโดยการพูดหรือเขียนเพื่อสื่อความคิด ความรู้สึก หรือประสบการณ์ไปยังผู้อื่น

5.2 การสังเคราะห์แผนงาน เป็นการพัฒนาหรือเสนอแผนการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของงานที่ได้รับมอบหมายหรือคิดทำขึ้นเอง

5.3 การสังเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการพัฒนาหรือสร้างชุดของความสัมพันธ์เชิงนามธรรมขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องจำแนก หรืออธิบายข้อมูล หรือปรากฏการณ์บางอย่างจากข้อความเบื้องต้น

6. การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินคุณค่าของเนื้อหา วัสดุ-อุปกรณ์และวิธีการ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่สอดคล้องกับสถานการณ์ ซึ่งอาจจะกำหนดเกณฑ์ขึ้นเอง หรือผู้อื่นกำหนด จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

6.1 การประเมินค่าตามเกณฑ์ภายใน เป็นการประเมินค่าความถูกต้องของวัสดุ-อุปกรณ์ ข้อความ เหตุการณ์ ตามคุณสมบัติประจำตัวของอุปกรณ์ ข้อความ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

6.2 การประเมินค่าตามเกณฑ์ภายนอก เป็นการประเมินค่าโดยอ้างอิงกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

จากความหมายที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้ศึกษาขอสรุปความหมายเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ว่า ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง การวัดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในด้านความหมาย หลักการ วิธีการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนเกาะเกร็ด

2.4.4 การวัดความรู้ความเข้าใจ

การวัดความรู้ เป็นการวัดสมรรถภาพสมองด้านการระลึกออกของความจำเอง หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าเป็นการวัดเกี่ยวกับเรื่องราวที่เคยมีประสบการณ์ หรือเคยรู้เคยเห็นและที่ทำมาก่อนแล้วทั้งสิ้น ซึ่งผู้ที่ทำการวัดสามารถสร้างเครื่องมือที่มีลักษณะเป็นคำถามได้ ซึ่งมีลักษณะของคำถามอาจจะแตกต่างกันไปตามชนิดของความรู้ หรือความจำแต่ก็จะมีลักษณะที่ร่วมกันอยู่ประการหนึ่งคือ เป็นคำถามที่ให้ระลึกถึงเรื่องราวและประสบการณ์ที่ผ่านมาก่อนที่จำได้ไว้ก่อนแล้ว ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของคำศัพท์ นิยาม ทฤษฎี ระเบียบ แบบแผน หรือหลักการต่าง ๆ ซึ่ง ชวาล แพรรัตนกุล (2526 : 15 อ้างถึงใน กิติวไล บัณฑิตนา, 2541 : 11) ได้กล่าวถึงการวัดความรู้ไว้ดังนี้

1. การวัดความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์และนิยาม คือ การวัดว่า "คำ" หรือ "กลุ่ม" หรือ ความหมาย หรือคำแปลของเครื่องหมาย รูปภาพ ตัวย่อ และสัญลักษณ์ต่าง ๆ นั้น คืออะไร มีความหมายทั่วไป หรือความหมายเฉพาะว่าอย่างไรมีคุณสมบัติอะไร
2. การวัดความรู้เกี่ยวกับกฎและความจริง คือ การวัดว่า สูตร กฎเกณฑ์ ความจริง ข้อเท็จจริง เรื่องราว ใจความ หรือเนื้อความสำคัญ ๆ ได้มีการพิสูจน์หรือยอมรับแล้วเป็นอย่างไร
3. การวัดความรู้ในวิธีดำเนินการ คือการวัดความจำถึงกระบวนการ และแบบแผนวิธีทำงานของเรื่องราวต่างๆ เหตุการณ์ ว่ามีที่มาอย่างไร ใช้วิธีการใด มีการดำเนินงานเป็นขั้น ๆ อย่างไร มิได้มุ่งที่จะวัดถึงการนำไปปฏิบัติจริง
4. การวัดความรู้เกี่ยวกับระเบียบแบบแผน คือการวัดว่า แบบแผน แบบฟอร์ม ตามจารีตธรรมเนียมประเพณีที่ตกลงรับกันตามความนิยม หรือตามลัทธิธรรมเนียมประเพณีที่เคยปฏิบัติกันมาอย่างไร เข้าใจอย่างไร
5. การวัดความรู้เกี่ยวกับลำดับชั้นและแนวโน้ม คือการวัดความรู้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ มีความเคลื่อนไหวโน้มเอียงไปทิศทางใด ตามลำดับเวลาอย่างไร และเรื่องราวต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นก่อนหลัง และดำเนินเป็นขั้น ๆ เรียงติดต่อกันมาอย่างไร
6. การวัดความรู้เกี่ยวกับการจำแนกประเภท คือการวัดที่เกี่ยวกับการจัดประเภทสิ่งของเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ ตามประเภท ตามชนิด ตามลำดับก่อนหลังเป็นอย่างไร
7. การวัดความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ คือการวัดความจำในกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวินิจฉัย และการทดสอบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ว่าจำได้หรือไม่ และควรใช้กฎเกณฑ์หรือหลักการใด
8. การวัดความรู้เกี่ยวกับวิธีการ หรือวิธีการดำเนินงาน คือ การวัดว่าการได้ผลลัพธ์ต่าง ๆ นั้นจะต้องใช้เทคนิคอะไร มีวิธีการปฏิบัติอย่างไร มีกระบวนการและกรรมวิธีต่าง ๆ ที่ใช้พิสูจน์หรือหาความจริงนั้น ๆ ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร
9. การวัดความรู้เกี่ยวกับความรู้รอบยอดในเนื้อเรื่อง คือ การวัดความจำของข้อสรุปหรือหลักการใหญ่ ๆ ของเนื้อหาได้หรือไม่
10. การวัดความรู้เกี่ยวกับหลักการและการขยายหลักการ คือ การวัดว่าสามารถจำหลักการต่าง ๆ อันเป็นสาระของเนื้อหาได้หรือไม่

2.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารและแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะขอกล่าวถึงทฤษฎีการเปิดรับข่าวสารและแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.5.1 ทฤษฎีการเปิดรับข่าวสาร

Cherry (1978 : 15 อ้างถึงใน สุภิดา ชัตราภักษ์, 2536 : 31) กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างมนุษย์เป็นการกระทำเพื่อแบ่งปันข่าวสาร (An Act of Sharing) นั่นเอง และการแบ่งปันข่าวสารระหว่างกันนี้ ก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจ และกระทำกิจกรรมที่ประสานสอดคล้องกัน

Klapper (1960 : 35 อ้างถึงใน สนิ นัยวินิจ, 2539 : 23 – 24) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการในการเลือกรับสาร (Selective Process) ซึ่งประกอบด้วย

1. การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) กล่าวคือ บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อ และข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ตามความสนใจ และความต้องการ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการของตน

2. การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) กล่าวคือ บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อ และข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ตามความสนใจเฉพาะข่าวสารที่สอดคล้องกับทัศนคติ ความเชื่อดั้งเดิมและหลีกเลี่ยงที่จะให้ความสนใจกับข่าวสารที่ขัดแย้งกับทัศนคติ และความเชื่อดั้งเดิมของตน

3. การเลือกรับรู้ (Selective Perception) กล่าวคือ บุคคลจะเลือกรับรู้หรือตีความข่าวสาร ที่ตนได้รับไปในทางที่สอดคล้องกับทัศนคติ และประสบการณ์ที่มีอยู่ก่อน ในกรณีนี้ที่ข่าวสารที่ได้รับมาใหม่มีความขัดแย้งกับทัศนคติ และความเชื่อดั้งเดิม บุคคลมักบิดเบือนข่าวสารนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับทัศนคติ และความเชื่อของตน

4. การเลือกจดจำ (Selective Retention) กล่าวคือ หลังจากที่บุคคลเลือกรับ เลือกให้ความสนใจ และเลือกตีความข่าวสารไปในทางที่สอดคล้องกับทัศนคติ และความเชื่อดั้งเดิมของตนแล้ว บุคคลยังเลือกที่จะจดจำเนื้อหาสาระของข่าวสาร เฉพาะในส่วนที่ต้องการจดจำเข้าไปได้ เป็นประสบการณ์ เพื่อนำไปใช้ในโอกาสต่อไป และจะพยายามลืมในส่วนที่ต้องการลืมอีกด้วย

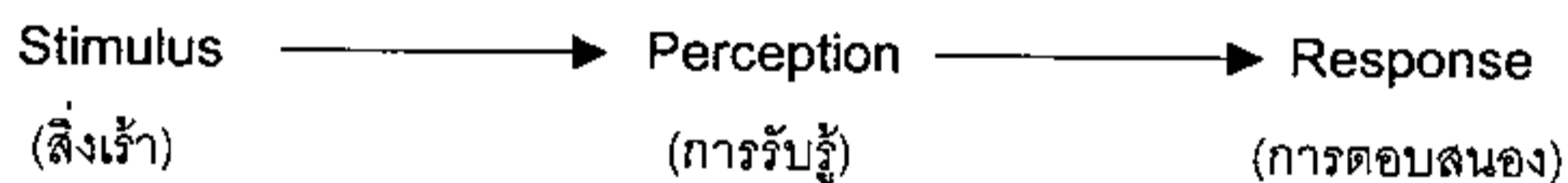
2.5.2 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้

2.5.2.1 ความหมายของการรับรู้

สุชา จันท์โฮม และ สุรางค์ จันท์โฮม (2521 : 119) สรุปว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่มีระดับตั้งแต่ง่ายที่สุดจนถึงซับซ้อนที่สุดยากแก่การเข้าใจ ทั้งนี้นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของการรับรู้แตกต่างกันออกไป ดังนี้

1. การรับรู้ คือ การตีความหมายจากการรับสัมผัส (Sensation) ในการรับรู้ นั้น เราไม่เพียงแต่มองเห็น ได้ยิน หรือได้กลิ่นเท่านั้น แต่เราต้องรับรู้ได้ว่าวัตถุหรือสิ่งที่เรารับรู้ นั้นคืออะไร มีรูปร่างอย่างไร อยู่ทิศใด และไกลกว่าเรามากน้อยแค่ไหน เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดที่เราบอกได้ นี้ เป็นการใส่ความหมายให้กับสิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในการรับสัมผัส

2. ในแง่ของพฤติกรรม การรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดแทรกอยู่ระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงกระบวนการรับรู้

ที่มา สุชา จันท์โฮม. 2521. จิตวิทยาการรับรู้. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
หน้า 119.

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่คนเรามีประสบการณ์กับวัตถุหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยอวัยวะรับสัมผัส

นิคากร ตันลาพุดม (2538 : 48 – 49) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การรับรู้เป็นกระบวนการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับ และแปลข่าวสารของแต่ละบุคคล คนสองคนอาจเปิดรับข่าวสารเดียวกันในสถานการณ์เดียวกันแต่มีพฤติกรรมตอบสนองที่แตกต่างกันได้ เพราะแต่ละคน "มอง" สถานการณ์ต่างกัน อันเนื่องมาจากความแตกต่างของกระบวนการรับรู้ ซึ่งมีได้ขึ้นกับลักษณะสิ่งเร้าที่มาในรูปของข่าวสารเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งสี่รอบกายในของแต่ละคนอีกด้วย

จากที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้ศึกษาขอสรุปความหมายของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในการศึกษาค้นคว้า หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดมีการ

เปิดรับหรือรับทราบข่าวสารจากสื่อและแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.5.2.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้

ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ (2532 : 93 – 95) ได้กล่าวว่า การรับรู้ของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีอิทธิพล 3 ประการ คือ

1. ลักษณะของสิ่งเร้า เช่น ขนาด สี รส กลิ่น เป็นต้น ซึ่งมนุษย์สามารถรับรู้ได้โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า

2. ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ หากสิ่งเร้าใดขัดต่อการยอมรับของสังคมหรือคนทั่วไป และไม่สอดคล้องกับสถานภาพเศรษฐกิจหรือสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยรอบตัวบุคคลนั้น สิ่งเร้านั้นก็จะได้ไม่ได้รับความสนใจ

3. เงื่อนไขภายในแต่ละบุคคล กล่าวคือ แต่ละบุคคลจะรับแต่สิ่งเร้าที่สอดคล้องกับกรอบแห่งความรู้ของตนเท่านั้น โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกรอบแห่งความรู้คือ ประสบการณ์ ทัศนคติ บุคลิกลักษณะ และแนวความคิดเกี่ยวกับตนเอง

2.5.2.2 กระบวนการของการรับรู้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2538 : 102 – 110) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์ได้รับสิ่งกระตุ้นมากมายในแต่ละวัน ดังนั้นการที่มนุษย์จะรับรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมมีองค์ประกอบหลายอย่าง กล่าวคือนอกจากจะมีอวัยวะรับสัมผัสสมบูรณ์ และมีความตั้งใจที่จะรับรู้แล้ว บางครั้งก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของสิ่งเร้าที่จะทำให้เกิดการรับรู้ด้วย ทั้งนี้การรับรู้ก็มีกระบวนการคือ

1. การเลือกสรรการรับรู้ หมายถึง การรับรู้ในระดับสูงจากสิ่งกระตุ้นที่เกี่ยวข้องกับความต้องการหรือความสนใจของบุคคล ผู้บริโภคมีจิตได้สำนึกที่จะเลือกสรรต่อลักษณะสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดการรับรู้ โดยแต่ละบุคคลจะสนใจสิ่งกระตุ้นเพียงบางส่วนที่เขาเปิดรับ ซึ่งการเลือกสิ่งกระตุ้นของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการคือ ลักษณะของสิ่งกระตุ้น และประสบการณ์ในอดีตของผู้บริโภคที่มีผลกระทบต่อความหวัง และสิ่งจูงใจในเวลานั้น

2. การจัดระเบียบการรับรู้ เป็นการจัดระเบียบจิตได้สำนึก และการรับรู้จากสิ่งกระตุ้นเป็นกลุ่มหรือ รูปร่างลักษณะภายนอก ทั้งนี้บุคคลจะจัดสิ่งกระตุ้นต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมายเป็นหมวดหมู่ และรับรู้ในลักษณะภาพรวม โดยมีหลักในการจัดระเบียบใน 3 ลักษณะ คือ รูปร่างและพื้นหลัง (Figure and Ground) การจัดกลุ่ม (Grouping) และหลักการต่อเติมสิ่งที่ไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ (Closure)

3. การตีความหมายของการรับรู้ เป็นการตีความของแต่ละบุคคลจากสิ่งกระตุ้น โดยอาศัยความคาดหวังจากประสบการณ์ในอดีตเพียงเล็กน้อย การอธิบายที่มีเหตุผล สิ่งกระตุ้น และความสนใจในช่วงเวลาของการรับรู้ ซึ่งการตีความของบุคคลขึ้นกับประสบการณ์ในอดีตของผู้รับสาร และความสนใจในช่วงเวลาของการรับสาร

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะขอกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย ความหมาย หลักการพื้นฐาน รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.6.1 ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535 ได้มีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือการประชุม Earth Summit ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เพื่อพิจารณานาแนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนร่วมกันในระดับโลก การท่องเที่ยวนับได้ว่าเป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจมากเช่นกัน เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่เติบโตอย่างรวดเร็วและส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจเป็นสำคัญ จากแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้เอง ทำให้นักคิด นักพัฒนาในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เกิดแนวคิดต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism development)

Cleverdon และ WTO (1999 : 5 อ้างถึงใน สวัสดิ์ อาสาสรรพกิจ, 2542 : 10) ได้กล่าวถึงแนวคิดของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยมุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ขอบเขตการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกส่วนของการท่องเที่ยว คือ

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องดำรงอยู่ได้
2. นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ
3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย
4. กิจการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ

5. ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด

สำหรับคำจำกัดความของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายดังนี้

ในการประชุม Globe 1990 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า "เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้มีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย" โดยการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ และต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ชนบทธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่จะให้ประสบการณ์การท่องเที่ยว อีกทั้งต้องยอมให้ประชาชนทุกระดับได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องชี้ นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ (Eber, 1992 : 3)

พรหมเมธ นาคมทอง (2539 : 29) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยที่มีการป้องกันและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้ หมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542 : 8) กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีลักษณะสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภททั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี
2. การท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
3. การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
4. การท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และวัฒนธรรม
5. การท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวระยะยาว

6. การท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นด้วย

2.6.2 หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

Eber (1992 : 3) ได้กล่าวถึง หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วย ส่วนที่สำคัญ ดังนี้

1. การใช้ทรัพยากรแบบยั่งยืน เป็นการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรทั้งทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและเป็นแนวทางในการทำธุรกิจในระยะยาว
2. การลดการบริโภคที่มากเกินไปและการลดของเสีย เป็นการช่วยเลี้ยงค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว
3. การรักษาความหลากหลาย เป็นการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
4. การผสมผสานการท่องเที่ยวเข้ากับการวางแผน เป็นการผสมผสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนงาน กลยุทธ์ทั้งระดับชาติและท้องถิ่น โดยการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้การท่องเที่ยวคงอยู่ต่อไปได้ในระยะยาว
5. การสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ทั้งเป็นการประหยัดและหลีกเลี่ยงที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายอีกด้วย
6. การให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในสาขาการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สร้างผลประโยชน์ตอบแทนแก่ชุมชนและสิ่งแวดล้อมโดยรวมเท่านั้น แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพของประสบการณ์การท่องเที่ยวอีกด้วย
7. ปรึกษาหารือกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและสาธารณชน เป็นการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น โดยองค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นที่จะต้องร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหา และลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์
8. การฝึกอบรมบุคลากร เป็นการฝึกอบรมที่สอดแทรกการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเข้าสู่การฝึกปฏิบัติงานของบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพของการบริการการท่องเที่ยว

9. การตลาดท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ เป็นการตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลเบื้องต้นอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

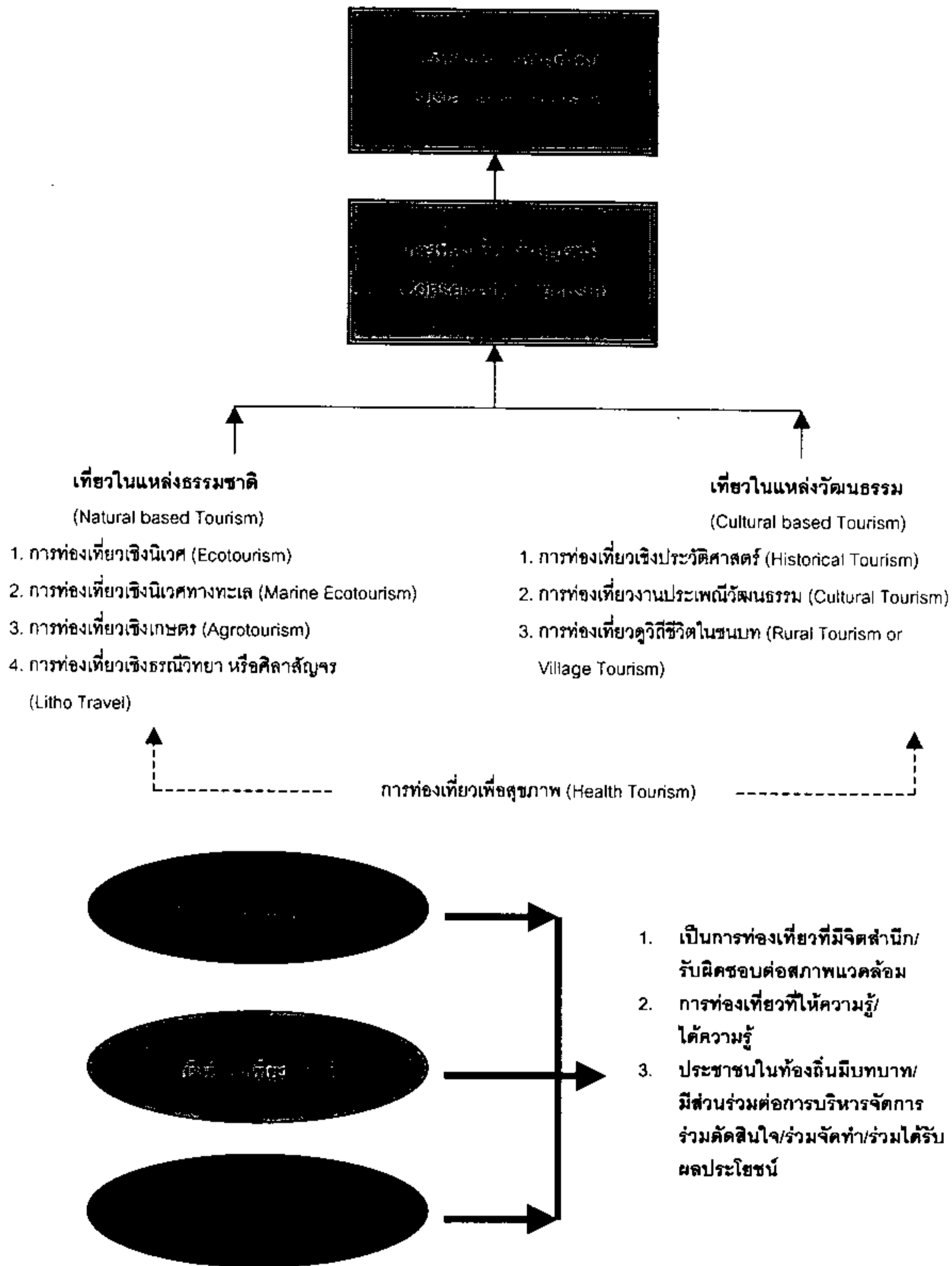
10. การดำเนินงานวิจัย เป็นการวิจัยและติดตาม ตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง โดยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะได้ใช้ข้อมูลและการวิเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ปัญหา และนำมาซึ่งผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว อุตสาหกรรมและผู้บริโภค

จากหลักการดังกล่าวข้างต้นย่อมเกิดผลดีกับชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ ชุมชนเกิดความร่วมมือในการดำเนินงาน การพัฒนาตามแผนงานอย่างเป็นระบบ โดยตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้เกิดขึ้น เกิดการหมุนเวียนด้านเศรษฐกิจ ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและสังคม และสามารถพึ่งตนเองได้

2.6.3 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากความหมายและหลักการพื้นฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น นักวิชาการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้จัดแบ่งทรัพยากรทางการท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภท คือ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ กับมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ (จำไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2544 : 9)

1. เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศนั้น ๆ
2. เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่สร้างความรู้ ให้ความรู้
3. เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ประชาชนในท้องถิ่นมีบทบาท มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมจัดทำและร่วมได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอภาค

แผนภูมิที่ 2.2 แสดงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ที่มา รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2544. เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “หลักการพัฒนากการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. หน้า 9.

2.6.3.1 รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ

รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล และการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาหรือศิลปะสัญจร ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

กิจกรรมท่องเที่ยวทางทะเล อาทิ เดินป่าชมธรรมชาติป่าบนเกาะ ป่าชายหาด ป่าชายเลน การดำน้ำดูปะการัง

3. การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาหรือศิลปะสัญจร (Litho Travel) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่เป็นหินผา ลานหินทราย อุโมงค์โพรง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอกหินย้อย เพื่อดูความงามภูมิทัศน์ที่มีความแปลกของการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โลก ศึกษาศาสตร์ของหินประเภทต่าง ๆ และซากบรรพชีวิน หรือฟอสซิล ได้ความรู้ มีประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

สำหรับหลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งกำหนดโดยกองอนุรักษ์ ททท. ร่วมกับสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย มีรายละเอียดดังนี้

1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์
2. มีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีศูนย์ศึกษาศาสตร์ภายในศูนย์มีบริการอำนวยความสะดวกเบื้องต้น มีเคาน์เตอร์บริการข่าวสาร มุมนิทรรศการ ห้องสุขา มุมจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม มีการบริหารจัดการในลักษณะการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี มีความปลอดภัยต่อการเดินทาง

3. มีการจัดทำเส้นทางศึกษารวมชาติ ทั้งเส้นทางไปและกลับทางเดิม เส้นทางเป็นแบบวงรอบหรือวงกลม ระยะทางตั้งแต่ 1 กิโลเมตรเป็นต้นไป
4. มีป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษารวมชาติเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
5. มีแผนที่และคู่มือแนะนำเที่ยวประกอบป้ายสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้ต่อนักท่องเที่ยว
6. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยวต่อครั้งต่อวัน
7. มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
8. มีการบริหารการจัดการพื้นที่และมีบริการร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น องค์กรภาครัฐบาล องค์กรเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) องค์กรบริหารท้องถิ่น (เทศบาล และ อบต.)
9. มีนโยบายต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชัดเจน เช่น การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย การจัดการมลพิษต่าง ๆ
10. มีแผนพัฒนาบุคลากรและการบริการสู่ระดับมาตรฐานสากล
11. หากแหล่งท่องเที่ยวมีที่พักแรมจะต้องเป็นที่พักแรมระดับการรักษาสิ่งแวดล้อม (Ecolodge)

2.6.3.2 รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม

รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวงานวัฒนธรรมประเพณี การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อาจจัดรายการเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ต่าง ๆ อาทิ ทัวร์เส้นทางศิลปะขอม ตามรอยพ่อขุนเม็งราย เที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ต่าง ๆ เป็นต้น

2. การท่องเที่ยวงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจ ในสุนทรีย์ศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพ

พิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้ มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรมโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท (Rural Tourism/Village Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลิน ได้รับความรู้ ดูผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ได้แก่ หมู่บ้านช้าง / ปางช้าง หมู่บ้านทอผ้า หมู่บ้านทำเครื่องเงิน หมู่บ้านทำร่ม หมู่บ้านจักสาน หมู่บ้านทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

สำหรับหลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งกำหนดโดยกองอนุรักษ์ ททท. ร่วมกับสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย มีรายละเอียดดังนี้

1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
2. มีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีศูนย์ข้อมูล ภายในศูนย์มีบริการอำนวยความสะดวกเบื้องต้น มีเคาน์เตอร์บริการข่าวสาร มุมนิทรรศการ ห้องสุขา มุมจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม
3. มีการจัดทำเส้นทางศึกษาวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ทั้งเส้นทางไปและกลับทางเดิม เส้นทางเป็นแบบวงรอบหรือวงกลม ระยะทางตั้งแต่ 1 กิโลเมตรเป็นต้นไป อย่างน้อย 1 เส้นทาง
4. มีป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาสถานที่เป็นระยะ ๆ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
5. มีแผนที่และคู่มือแนะนำเที่ยวประกอบป้ายสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
6. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยวต่อครั้งต่อวันในแต่ละเส้นทาง และในสถานที่ท่องเที่ยว
7. มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความรู้ทั้งทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม สามารถอธิบายเรื่องราวในท้องถิ่น และภูมิปัญญาพื้นบ้านได้
8. มีการบริหารจัดการพื้นที่และมีบริการร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น องค์กรภาครัฐบาล องค์กรเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) องค์กรบริหารท้องถิ่น (เทศบาล และ อบต.)

9. มีนโยบายต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชัดเจน เช่น การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย การจัดการมลพิษต่าง ๆ
10. มีแผนพัฒนาบุคลากรและการบริการสู่ระดับมาตรฐานสากล
11. หากแหล่งท่องเที่ยวมีที่พักแรมจะต้องเป็นที่พักแรมระดับการรักษาสิ่งแวดล้อม (Ecotodge) และวัฒนธรรมดั้งเดิม

2.6.4 ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะดำเนินไปได้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการประสานงานจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในทุกด้านและเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน ไม่เพียงเฉพาะการผสมผสานความต้องการและการตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาความเป็นธรรมชาติและเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นหลักควบคู่กันไป แต่ในปัจจุบันกลับพบปัญหาและอุปสรรคดังนี้ (จำไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2544 : 9)

1. การบริหารจัดการ ในส่วนขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการอันได้แก่ ททท. กรมป่าไม้ กรมการปกครอง กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม องค์กรชุมชนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน แต่ที่ผ่านมาการพัฒนาเป็นการดำเนินการแบบ “ต่างคนต่างทำ” การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน นำไปซึ่งปัญหาการบริหารจัดการในท้องถิ่นนั้น ๆ
2. แหล่งท่องเที่ยวกับกิจกรรม ปัจจุบันการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวบางชนิดไม่คำนึงถึงความเหมาะสม หรือผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว มุ่งแต่ผลประโยชน์หรือด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จนทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังมิได้กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying Capacity)
3. การบริการ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการอำนวยความสะดวก ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแล ให้นักท่องเที่ยวบรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว ฯลฯ แต่ที่ผ่านมาการบริการดังกล่าวไม่ได้รับการบริหารจัดการเท่าที่ควร จึงกลายเป็นปัญหาการบริการที่ไม่มีมาตรฐาน
4. สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ เป็นสิ่งเสริมสร้างคุณค่าและสวยงามให้แก่แหล่งท่องเที่ยวขึ้น ๆ แต่ในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งกลับถูกทำลายโดยสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ดังกล่าว ด้วยเหตุของการขาดการบริหารจัดการจากผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น จึงกลายเป็นปัญหาการสร้างสิ่งแปลกปลอมหรือการทำลายทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในแหล่งนั้น

5. นักท่องเที่ยว ถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้ต้องการหรืออุปสงค์ (Demand) ของการท่องเที่ยว อีกทั้งนักท่องเที่ยว คือ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม หรือวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่ออนุรักษ์ทรัพยากร มีส่วนทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว

6. ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว มีบทบาทและความสัมพันธ์ต่อการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ เช่น ความเป็นเจ้าของ ผู้จำหน่ายสินค้า ผู้ให้บริการ รวมถึงองค์กรปกครองท้องถิ่น ด้วยความสำคัญดังกล่าวจึงถือเป็นอีกหนึ่งกลไกในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ด้วยความเป็นชุมชนนั้นก็ก่อให้เกิดปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ ด้วยเหตุของการขาดความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ล่าช้า

2.6.5 แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเติบโต การดำรงอยู่ และการสืบทอดต่อไป จำเป็นต้องพัฒนาแบบครบวงจร ดำเนินการไปพร้อมกันในทุกองค์ประกอบ (จำไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2544 : 9)

1. ความร่วมมือการประสานงานขององค์กรของรัฐและเอกชนในทิศทางที่สอดคล้องและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารจัดการต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดำเนินไปด้วยกัน
2. การกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว พอดีต่อขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว และก่อให้เกิดผลกระทบให้น้อยที่สุด
3. การส่งเสริม สนับสนุนการบริการและให้บริการที่มีคุณภาพ โดยคำนึงถึงการให้บริการอย่างรู้คุณค่า เป็นระบบ และยั่งยืน
4. การสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนในการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกของการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ถ่วงแท้ในคุณค่าของทรัพยากรกับกระบวนการการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยตระหนักถึงความพอใจและความต้องการของชุมชนด้วย
5. การสร้างเสริมและเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ จิตสำนึกของนักท่องเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่นในความรัก ห่วงแหน และรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยว รวมถึงการพึ่งพากันในความ ต้องการและตอบสนองอย่างรู้คุณค่าของการใช้ไปและการฟื้นฟู รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะขอกกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งประกอบด้วย ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หลักสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แนวคิดมิติแห่งความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งนโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.7.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

วรรณา วงษ์วานิช (2539 : 74 – 75) กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) มีความหมายลึกซึ้งมากกว่าการเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวแบบใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว หากแต่เป็นแนวคิดที่มุ่งประสานผลประโยชน์และความต้องการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยที่มิมีการป้องกันและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวแบบนี้จะรวมไปถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศด้วย ดังนั้นการท่องเที่ยวภายใต้กระแสความคิดนี้ จะครอบคลุมรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และลึกซึ้งมากไปกว่าเพียงแค่เรื่องการทัวร์ป่า ทัวร์หมู่บ้านชาวเขา หรือการล่องแพ ฯลฯ แต่เป็นการปรับตัวด้านการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตทางวัฒนธรรม การพัฒนาประเทศ และมีหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ อันได้แก่ โรงแรม บริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ ร้านอาหาร เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวและองค์กรท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยว รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจ และขณะเดียวกันต้องเป็นการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชน

ยวดี นิรันดร์ตระกูล (2538 : 52 – 53) กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) เป็นคำผสมกันระหว่าง Ecology (นิเวศวิทยา) กับ Tourism (การท่องเที่ยว) รวมทั้งได้สรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสกับประสบการณ์และสภาพแวดล้อมโดยตรง โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างทัศนคติต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมในทางบวกอีกด้วย

2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ หรือสร้างความเสื่อมโทรมให้แก่สิ่งแวดล้อม

3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันจะต้องเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรง และทางอ้อม

4. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มุ่งเน้นที่การนำคุณค่าธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมาเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538 : 4) ได้นิยามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ไว้ว่าหมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบในระบบนิเวศ

จากความหมายที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้ศึกษาขอสรุปความหมายเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกและศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว และในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กันไป พร้อม ๆ กับช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.7.2 หลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

วรรณพร วนิชชานุกร (2540 : 13) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ประกอบด้วยหลักการต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นน้ำเสีย ขยะ ตลอดจนการคมนาคม
2. ก่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาวแก่ทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น และรายได้จากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่ง ควรย้อนกลับไปสู่การอนุรักษ์
3. การเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว ควรเป็นการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม สภาพสังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมกันนี้ควรสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบทั้งทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมต่อสถานที่ท่องเที่ยว และวัฒนธรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว
4. ในการสร้างหรือจัดการใด ๆ ควรยอมรับในข้อจำกัดของสภาพแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะที่เป็นอยู่ หากมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงควรเป็นไปเพื่อให้ทัศนียภาพของท้องถิ่นดีขึ้น ตลอดจนการลงทุนเพื่อการท่องเที่ยว ควรเป็นไปเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจ และกิจกรรมในท้องถิ่น ไม่พึ่งพาการลงทุนของต่างชาติ ซึ่งจะทำให้เกิดการไหลออกของรายได้ไปต่างประเทศ
5. ในการวางแผน การตัดสินใจดำเนินงาน ตลอดจนการควบคุม ควรให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากที่สุด มิใช่เป็นเพียงเป้าหมายของการท่องเที่ยวโดยให้บุคคลภายนอกมาเป็นผู้ตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว เพราะการพัฒนาจะไม่เป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง
6. ผู้ประกอบการธุรกิจมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์การท่องเที่ยวให้มีคุณภาพยั่งยืน การทำธุรกิจโดยมุ่งกำไรสูงสุดในระยะสั้นเป็นการทรมานตัวเอง เพราะบริษัทท่องเที่ยวจะสามารถทำกำไรจากการท่องเที่ยวได้ยาวนานเท่านั้น หากมีการจัดการที่ถูกต้องเหมาะสมนับตั้งแต่การใช้วัสดุที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม มีมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ในเชิงนิเวศและวัฒนธรรมของชุมชนอย่างแท้จริง รวมถึงการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนก่อนเดินทางไปเหล่านี้ เป็นต้น
7. ต้องมีการจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสม ไม่เกินความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ และชุมชนท้องถิ่น

จากหลักการทั้งหมดข้างต้นนี้ ทำให้สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของธุรกิจท่องเที่ยวในระยะยาว จึงจำเป็นต้องอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นควบคู่กันไป

2.7.3 ขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

อนุชา เล็กสกุลติลก (2542 : 3 – 7) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีลักษณะ และวัตถุประสงค์เฉพาะตัวที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ๆ โดยขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ กล่าวคือ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ซึ่งรวมถึงแหล่งวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงได้แก่ การท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่ที่ธรรมชาติ

2. องค์ประกอบด้านกิจกรรม และกระบวนการ กล่าวคือ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มความรู้ความตระหนัก และความประทับใจเพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงได้เรียกว่า เป็นการท่องเที่ยวแบบสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmentally Education – base Tourism)

3. องค์ประกอบด้านองค์กร กล่าวคือ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและคนในชุมชนที่มีอยู่ตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น ซึ่งผลประโยชน์ในที่นี้ หมายถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการนำผลตอบแทนนั้นมาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการปฏิบัติโดยมีการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเรียกได้ว่าการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation – base Tourism)

4. องค์ประกอบด้านการจัดการ กล่าวคือ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคม มีการจัดการที่ครอบคลุมการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ การจัดการ การป้องกัน และการจำกัดมลพิษ ซึ่งเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต เช่น การไม่ก่อสร้างอาคารถาวรที่อาจทำลายทัศนียภาพ ขยะมูลฝอยก็ต้องมีการจัดเก็บให้เรียบร้อย หรือแม้แต่ปริมาณของนักท่องเที่ยวก็ต้องมีการควบคุมไม่ให้เกิดความแออัด อันจะเป็นการทำลายแหล่งท่องเที่ยว จึงเรียกได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable Managed Tourism)

2.7.4 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

Queensland Ecotourism Policy (1995 : 155 อ้างถึงใน นาคม อธิสุวรรณจักร, 2541 : 40 – 41) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ 3 รูปแบบคือ

1. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบผจญภัยส่วนตัว (Frontier Ecotourism)

เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่วนตัวหรือกลุ่มเล็ก ๆ คือไม่เกิน 10 คน และใช้ยานพาหนะแบบไม่มีเครื่องยนต์ (เช่น การล่องเรือ ล่องแพ) ในการเดินทางท่องเที่ยวไปในพื้นที่ธรรมชาติที่ห่างไกล และมีคนไปน้อย โดยทั่วไปนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะพึ่งพาตนเองสูงมาก มีการพึ่งบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกน้อยมาก ชอบสิ่งท้าทายและอาศัยความรู้ความชำนาญในการเอาตัวรอด เช่น การเดินป่า การล่องแพ และการล่องเรือ

2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เป็นกลุ่มเล็ก (Small Group Ecotourism)

เป็นรูปแบบที่มีความเป็นส่วนตัวหรือเป็นกลุ่มเล็กประมาณ 15 คน หรือน้อยกว่า แต่มักใช้ยานพาหนะที่มีเครื่องยนต์ (เช่น รถขับเคลื่อน 4 ล้อ หรือรถยนต์ขนาดเล็ก) ในการท่องเที่ยวไปในที่ซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่ไป รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบนี้เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีอายุแตกต่างกัน ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้ความสามารถพิเศษในการเอาตัวรอดสูงเหมือนแบบแรก เช่น การขี่จักรยาน การเดินป่า เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบกลุ่มใหญ่ (Popular Ecotourism)

รูปแบบนี้ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการพาหนะที่สามารถบรรจุนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก (เช่น รถบัส หรือเรือขนาดใหญ่) มีความต้องการในการพึ่งพาตนเองได้น้อย และไม่ชอบการทำทาย แต่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ (ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อาหาร เครื่องดื่ม และห้องน้ำ) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์รูปแบบนี้ รวมความหลากหลายของนักท่องเที่ยวทั้งอายุ และสมรรถภาพของร่างกาย

2.7.5 หลักสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

วรรณภา วงษ์วานิช (2539 : 76 – 77) กล่าวถึงหลักสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ดังนี้

1. การกำหนดเขตกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว (Zoning of the Various Activities) โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วย เช่น ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographical Information System – GIS)

2. การควบคุมนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบนิเวศที่มีความเปราะบางทางธรรมชาติ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่

3. การจัดเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งในแง่การอนุรักษ์และประสบการณ์การท่องเที่ยว หรือจัดตั้งศูนย์ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

4. ส่งเสริมและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงเพิ่มขึ้น เพื่อลดความแออัดของพื้นที่ท่องเที่ยวหลัก

5. การนำกฎหมายมาบังคับใช้อย่างจริงจังสำหรับผู้กระทำการฝ่าฝืน เช่น การลักลอบตัดไม้ การลักลอบเก็บปะการัง

6. การควบคุมสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม รวมทั้งควบคุมระบบกำจัดขยะสิ่งปฏิกูล และน้ำเสียจากสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

วรรณพร วณิชชานุกร (2540 : 65 – 68) ได้ประมวลแนวทางในการแปลงหลักการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาสู่การปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. การบริหาร ควบคุม และจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ

โดยมีรูปแบบการบริหารในสองระดับคือ ระดับแนวนอน ประกอบด้วย หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง และระดับแนวตั้ง คือ หน่วยงานของรัฐในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐแต่มีบทบาทในการป้องกันผลประโยชน์ส่วนร่วม และสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร แรงงาน ความรู้ ความชำนาญของคนท้องถิ่นได้ การดำเนินงานควรครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น บริหารงานให้เป็นไปตามแผนแม่บทที่วางไว้ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง การควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ให้เกิดความสามารถในการรองรับ การตรวจสอบกิจกรรมและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ตลอดจนการดำเนินงานของบริษัทนำเที่ยวให้มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม การจัดให้มีคู่มือการดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งของภาครัฐและเอกชน การปรับปรุงกฎระเบียบ และกฎหมาย เพื่อการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพ และการกำหนดมาตรฐานสิ่งแวดล้อม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ได้ตามมาตรฐานเหล่านี้ เป็นต้น

2. บทบาทที่เหมาะสมของเอกชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ภาคเอกชนเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายในแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวและกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติ ตลอดจนเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมของนักท่องเที่ยวภาคเอกชนจึงต้องมีนโยบายการบริหารและควบคุมจัดการที่ชัดเจน ต้องมีนโยบายที่สอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวและธุรกิจ นอกจากนี้บริษัทนำเที่ยวควรมีความรับผิดชอบต่อและซื่อสัตย์ในการโฆษณา โดยไม่สร้างความคาดหวังให้นักท่องเที่ยวมากเกินไปจนเกินความจริง

3. บทบาทที่ถูกต้องของมัคคุเทศก์หรือนำเที่ยว

มัคคุเทศก์หรือนำเที่ยวเป็นผู้ที่ทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปโดยมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยจัดประสบการณ์ที่ทรงคุณค่าให้นักท่องเที่ยวช่วยให้การจัดการควบคุมแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปตามแผน และทำให้การพบปะระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่นเป็นไปด้วยดี

2.7.6 แนวคิดมิติแห่งความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

รณกร ตีรگانนท์ (2541 : 41 – 43) ได้กล่าวถึง แนวคิดมิติแห่งความยั่งยืนของการอนุรักษ์ไว้ในบทความเรื่อง "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาป่าชุมชน" ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

แนวคิดมิติแห่งความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแนวคิดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยมาจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือในการดำเนินการทั้งจากส่วนของภาครัฐ และเอกชนตั้งแต่ในระดับประเทศจนถึงระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่นนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ และมีบทบาทอย่างสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งทางตรง และทางอ้อม

แนวคิดนี้จะแบ่งระบบในการจัดการออกเป็น 4 มิติ ซึ่งทุกมิติจะต้องมีการประสานกันอย่างสอดคล้อง และให้คนในชุมชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม ควรส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
2. มิติด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ควรเป็นการรณรงค์ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับล่าง โดยการสร้างกระบวนการวางแผน และการตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวของคนในชุมชน
3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม ควรสร้างสรรค์การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของกลุ่มคนที่ต่างวัฒนธรรม (เมือง – ชนบท) เพื่อเพิ่มความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งเพื่อให้คนในชนบทเท่าทันต่อวัฒนธรรมแบบเมืองที่เติบโตอย่างไร้รากฐาน
4. มิติด้านเศรษฐกิจ ควรนำไปสู่การกระจายรายได้ และผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยว ให้เกิดกับชุมชนอย่างแท้จริง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า แนวคิดมิติแห่งความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มุ่งเน้นให้ประชาชนในพื้นที่เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนา และควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน ภายใต้มิติที่ไม่ขัดแย้งกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

2.7.7 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่น

2.7.7.1 ความหมาย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540 : 2 – 5) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นว่า หมายถึง การมีสิทธิในการควบคุมดูแลกระบวนการท่องเที่ยวโดยมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นสำรวจ วางแผน และจัดการดำเนินการ ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดรายได้หรือผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนด้วย โดยจะให้ความสำคัญ และเน้นประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก

จากความหมายที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้ศึกษาขอสรุปความหมายเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ว่า การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง ความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในด้านต่าง ๆ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการสำรวจและค้นหาสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนการดำเนินงาน ด้านการจัดการดำเนินงาน / การปฏิบัติงาน และด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

2.7.7.2 ปัจจัยเงื่อนไข

ชัยวัฒน์ ติระพันธ์ (2539 : 59 อ้างถึงใน บุษกร พรหมมาโนช, 2541 : 62) มีความเห็นว่าการที่ชุมชนท้องถิ่นจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ 3 ประการ คือ

1. ต้องมีเงื่อนไข และโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้กระทำ

1.1 ควรให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการปกครองตนเอง ทั้งในเรื่องการจัดเก็บภาษี การดูแลเรื่องงบประมาณ การเงินการคลัง และการควบคุมการดำเนินการ เป็นต้น

1.2 ผลักดันสื่อมวลชนท้องถิ่นให้มีบทบาทมากขึ้นในการเสนอข่าวท้องถิ่นของตน ทั้งในเรื่องการเมืองท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม และสังคม ตลอดจนเรื่องการท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปรู้จัก และเข้าใจในท้องถิ่นของตนได้มากขึ้น

2. ชุมชนจะต้องมีแนวทางที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้ยั่งยืน หลักสำคัญก็คือการรักษาคุณภาพระหว่างคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นกับรายได้จากการท่องเที่ยว กล่าวคือ เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้น ๆ แล้ว คนในท้องถิ่นต้องมีรายได้ และ

มาตรฐานชีวิตที่ดีขึ้น โดยคุณภาพชีวิตไม่เสียไป ซึ่งการที่จะรักษาคุณภาพชีวิตกับรายได้ไว้ให้ได้ นั้น ชุมชนท้องถิ่นจะต้องปฏิบัติดังนี้

2.1 ไม่ให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเกินขีดจำกัด โดยมุ่งหวังแต่รายได้จากการท่องเที่ยวจนทำลายรากฐานของท้องถิ่นตน ทั้งด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวบ้าน

2.2 การช่วยกันรักษา และพัฒนาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตนเอง ซึ่งได้แก่ เทศกาล ประเพณี วิถีชีวิต อาชีพ อาหาร และสถานที่สำคัญของชุมชนไว้ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ของชุมชน บางสัญลักษณ์สัมผัสได้ทางกาย บางสัญลักษณ์สัมผัสได้ทางใจ แต่ล้วนเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น

3. คนในชุมชนต้องมีความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม การจัดการ การทำการตลาด ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ เพื่อนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนให้ยั่งยืน ทั้งนี้ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากชุมชนภายนอกท้องถิ่น ซึ่งเป็นชุมชนทางปัญญา อันได้แก่ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในการให้ความรู้แก่คนในชุมชนทั้งด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การเมือง วัฒนธรรม จิตวิทยา การจัดการ การตลาด และการประชาสัมพันธ์

2.7.8 นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 :1 – 5) ได้ร่างนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดให้เป็นนโยบายแห่งชาติต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.7.8.1 นโยบายหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องมีการควบคุมดูแลรักษาการจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรือลดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งอ่อนไหวง่ายต่อการถูกกระทบกระเทือน และฟื้นตัวยาก

2. การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องคำนึงถึง ศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ การจัดการกิจกรรมที่เหมาะสม รวมถึงการปรับความสมดุลให้เข้ากับรูปแบบและกิจกรรมที่มีอยู่ พึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ หากแต่เน้นในการแปรประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สู่การจัดการท่องเที่ยวโดยรวม

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องคำนึงถึง การพัฒนาด้านการให้การศึกษ สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นด้านความเจริญทางเศรษฐกิจ และการมีรายได้เพียงอย่างเดียว

4. การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหรือเป็นกรรมกรร่วมในทุกระดับ

5. จัดลำดับความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คือ ความจำเป็นในการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ให้องค์กรต่าง ๆ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และกำหนดการจัดการที่เหมาะสม

6. นำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค

7. สนับสนุนการศึกษาวิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหา และการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน

8. มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ ตักเตือน และสร้างวินัยในการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

9. จัดทำแนวปฏิบัติ (Code of Conduct) แก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างถูกต้อง

10. จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีการประสานด้านข้อมูลข่าวสาร และการจัดการร่วมกันในทุกระดับ

2.7.8.2 นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1. ให้การสนับสนุนในการวางแผนการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตามขอบเขต และขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยการกำหนดพื้นที่ท่องเที่ยว เขตสงวนเพื่อศึกษา และรักษาสิ่งแวดล้อม เขตกันชนและเขตฟื้นฟู

2. กำหนดกรอบการพัฒนาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีมาตรฐานที่ชัดเจน ยกเลิกการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เปราะบาง สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดพื้นที่เหมาะสมในเขตอนุรักษ์

3. สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติ และวัฒนธรรม ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศนอกเขตอนุรักษ์ ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่เอกชน และเขตชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

4. สนับสนุนการพัฒนากลุ่มแหล่งท่องเที่ยว และโครงข่ายการท่องเที่ยวในท้องถิ่นระดับกลุ่มพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกัน โดยให้แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาในระดับที่สามารถทดแทนแหล่งท่องเที่ยวที่เกินขีดความสามารถในการรองรับได้

5. สนับสนุนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารในการเดินทาง การควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว และการถ่ายเทนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวข้างเคียงอย่างเป็นระบบ

6. กำหนดมาตรการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เข้มงวดมากขึ้น และให้การสนับสนุนการประกอบการที่มีมาตรฐานถูกต้องเหมาะสมอย่างเป็นรูปธรรม

7. สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการควบคุม และการจัดการมลพิษในพื้นที่ท่องเที่ยว

2.7.8.3 นโยบายด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

1. กำกับ ควบคุม ดูแลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงผลกระทบของกิจกรรมที่มีต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

2. จัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรในระบบโรงเรียน รวมทั้งสถาบันการศึกษาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน

3. สนับสนุนสื่อมวลชน และสื่อข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการศึกษารวมชาติ และวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สำหรับใช้เป็นคู่มือ และอุปกรณ์การเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง

4. ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรประชาชนทั้งที่เป็นนิติบุคคล และไม่เป็นนิติบุคคล

5. พัฒนาระบบกฎหมาย และงบประมาณของภาครัฐ ให้สามารถส่งเสริมและเอื้อต่อการประสานความร่วมมือของหน่วยงานปฏิบัติทุกระดับกับประชาชนท้องถิ่น ตลอดจนกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ให้ชุมชนมีโอกาสในการควบคุม กำกับดูแล และจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง

6. สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของคนโดยเพิ่มความรู้ และทักษะด้านการจัดการ เพื่อพัฒนาการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับชุมชนให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

7. สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ สามารถจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีอิสระ สามารถจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง

8. สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทางสังคมให้มีโอกาสในการช่วยเหลือ และยกระดับการมีส่วนร่วม ตลอดจนการจัดตั้งองค์กรชุมชน และองค์กรจัดการธุรกิจของประชาชนอย่างสร้างสรรค์

2.7.8.4 นโยบายด้านการส่งเสริมตลาด และการนำเที่ยว

1. กำกับส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในทิศทางที่เหมาะสมกับสภาพทรัพยากรและขีดความสามารถในการจัดการรองรับการท่องเที่ยว ละเว้นหรือชะลอการส่งเสริมตลาดในพื้นที่ที่ยังไม่มีความพร้อม และถ่ายทอดการถูกกระทบกระเทือนจากการท่องเที่ยว

2. สนับสนุนการจัดระบบการตลาด ในรูปแบบประสานการท่องเที่ยวออกเป็นเครือข่ายอย่างเหมาะสม ทั้งที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลอดโปรแกรม และแบบผสมผสานกับการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้มีการกระจายนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

3. จัดให้มีการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองต่อการขยายตัวของตลาดนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลัก และคำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

4. ส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มุ่งเน้นการศึกษา และกิจกรรมเชิงนิเวศสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยในกลุ่มเยาวชน กลุ่มแรงงาน และเกษตรกร

5. ส่งเสริมบริการนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้สามารถพัฒนาการบริการให้มีคุณภาพ มุ่งเน้นการให้การศึกษา การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรมกับชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนการสนับสนุนมาตรการการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคของการบริการอย่างเต็มที่

6. กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการบริการนำเที่ยว มาตรฐานการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในลักษณะที่มีการเข้มงวดเป็นพิเศษ ภายใต้การจัดการให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวในระดับที่เหมาะสม โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรที่อยู่เหนือความต้องการส่วนบุคคล

7. ส่งเสริมการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภายใต้ขอบเขตของการพัฒนาโดยการใช้สื่อที่หลากหลาย และมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในภูมิภาคเอเชีย

2.7.8.5 นโยบายด้านการจัดโครงสร้างพื้นฐาน และบริการการท่องเที่ยว

1. การจัดระบบการเดินทางเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยวให้มีความสะดวกตามสมควร โดยเน้นความปลอดภัยเป็นหลัก
2. สนับสนุนให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัด เหมาะสมตามความจำเป็น และตามขนาดพื้นที่ท่องเที่ยว สนับสนุนการใช้พลังงานทดแทน ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่หมดเปลืองในกิจกรรมการท่องเที่ยว
3. ส่งเสริมให้องค์กรธุรกิจเอกชน สนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์กรประชาชน
4. สนับสนุนด้านงบประมาณ และด้านสิทธิประโยชน์แก่องค์กรพัฒนาเอกชนในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และสนับสนุนการพัฒนาของประชากรท้องถิ่น
5. ส่งเสริมการลงทุนผลิตสินค้า อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ การจัดบริการ และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวขึ้นภายในประเทศ หรือลดต้นทุนการนำเข้าสินค้าที่จำเป็นจากต่างประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้นถึงรายละเอียดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแนวทางหนึ่งที่สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อีกทั้งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสามารถเอื้อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนท้องถิ่นเพื่อนำพาชุมชนท้องถิ่นไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

2.8 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการแบ่งเป็น 3 ส่วน ซึ่งประกอบด้วย ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพชุมชน ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกาะเกร็ด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.8.1 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของชุมชน

อภิชาติ ศิลปี (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาให้เป็นประชาคมท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ซึ่งในการศึกษามีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงศักยภาพของชุมชน และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาให้เป็นประชาคมท้องถิ่น ผลการศึกษา พบว่า ศักยภาพของชุมชนเขต

พระนครในการพัฒนาให้เป็นประชาคมท้องถิ่น อยู่ในระดับค่อนข้างสูง และเมื่อแยกศักยภาพเฉพาะด้านพบว่า ศักยภาพในด้านภาวะผู้นำ การรับรู้ทางสังคมของชุมชน การมองสภาพปัญหา ร่วมของชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่างอยู่ในระดับค่อนข้างสูงเช่นเดียวกัน นอกจากนี้จากการทดสอบสมมติฐานแล้วพบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคม การติดต่อกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกของผู้นำและกรรมการชุมชน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับศักยภาพของชุมชนเขตพระนครในการพัฒนาให้เป็นประชาคมท้องถิ่น

อุไรพรรณ ปรากฏมทรัพย์ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาพบว่า มีปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ 4 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านกิจกรรมและการจัดการนักท่องเที่ยว และปัจจัยด้านองค์กรชุมชน นอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านทุ่งสูงมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้โดยมีระดับศักยภาพสูงสุดในปัจจัยด้านองค์กรชุมชน และมีระดับศักยภาพปานกลางในปัจจัยด้านด้านลักษณะพื้นที่และปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว และระดับศักยภาพต่ำสุดในปัจจัยด้านกิจกรรมและการจัดการนักท่องเที่ยว

พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี : เส้นทางสายลำน้ำกก จังหวัดเชียงใหม่ - เชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพในด้านการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการกระจายรายได้ ตามลำดับ และจากการทดสอบสมมติฐานแล้วพบว่า การได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว การติดต่อประสานงานระหว่างชุมชน และการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐมีความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

นอกจากนี้ในการศึกษาถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเส้นทางสายลำน้ำกก จังหวัดเชียงใหม่ - เชียงรายแล้ว พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน การบริการข้อมูลข่าวสาร และการจัดการดูแลนักท่องเที่ยวไม่เพียงพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยว ส่วนความไม่เป็นระเบียบและการทำลายทรัพยากรท่องเที่ยวยังเป็นปัญหาที่สำคัญ จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เพิ่มความร่วมมือประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเพิ่มมาตรการในการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

คารุณี บุญธรรม (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนม้งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา บ้านน้ำคะ ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงศักยภาพของชุมชนม้งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่บ้านน้ำคะ หมู่ที่ 6 ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ในมิติทางสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรและวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทยภูเขาเผ่าม้งมีวิถีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ ทั้งในด้านการดำรงชีพ ความเชื่อ และการประกอบอาชีพ คนม้งเชื่อว่ามีภูติผีคอยปกป้องธรรมชาติบริเวณที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ และผีเหล่านี้จะคอยให้ความช่วยเหลือ และคุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าภูติผีและธรรมชาติกับคนม้งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ลักษณะการตั้งถิ่นฐานในป่าเขา ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่ดี มีภูมิประเทศที่สวยงาม ตลอดทั้งมีจุดเด่นในวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างจากสังคมอื่น ๆ นับว่าเป็นศักยภาพของคนม้ง ที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ในการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ภูมิปัญญาองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ อันเป็นหนทางที่จะช่วยแก้ไขปัญหเกี่ยวกับสภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากร และวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าในกระบวนการทำงานของชุมชนจะมีข้อจำกัดในเรื่องของการสื่อสาร ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลภายนอกก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากการติดต่อสื่อสารและการคมนาคมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นในระยะเวลาที่ผ่านมา จะช่วยให้ชาวม้งมีโอกาสที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้สามารถลดข้อจำกัดเหล่านี้ลงได้

จิระภา ฉิมสุข (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนสธารณสุข โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนสธารณสุข และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนสธารณสุข รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพในด้านทัศนสธารณสุข ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนสธารณสุขภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนสธารณสุข ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านวัสดุ อุปกรณ์ และการ

บริการรักษาทางสาธารณสุข การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาของสมาชิกในชุมชน การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านข้อมูลข่าวสารทางสาธารณสุข อายุของชุมชน และภาวะผู้นำในชุมชน นอกจากนี้ในการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพในด้านทันตสาธารณสุข พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ทางทันตสาธารณสุขมาแนะนำความรู้ทางทันตสาธารณสุขในศูนย์สาธารณสุขมูลฐานของชุมชน การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ทางทันตสาธารณสุข การขาดสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทางทันตสาธารณสุข และการขาดความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการกองทุนทางทันตสาธารณสุข

มธุรส ปราบไฟรี (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีผลในการทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว กรณีชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทยทรงดำมีศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยพบว่าศักยภาพของชุมชนคือ การรวมกลุ่มทำงานของสมาชิกโครงการฯ โดยมีผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีศักยภาพ ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สะท้อนถึงความเป็นชุมชนเดียวกัน ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ชุมชนที่สามารถเกิดการสืบทอดและถ่ายทอด โดยเฉพาะระบบอุดมการณ์ของชุมชน การดำเนินรูปแบบทางเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ และการเปิดโอกาสให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วม เพื่อตัดสินใจร่วมกันอย่างสมัครใจและยุติธรรม นอกจากนี้ ชุมชนยังประกอบไปด้วยศักยภาพ ในด้านลักษณะภูมิประเทศ การคมนาคม วัฒนธรรม สิ่งปลูกสร้าง และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ที่สามารถพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้ นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่มีผลในการทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมชุมชนที่มีความเข้มแข็ง โดยได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่องและมีผลต่อความเป็นชุมชนไทยทรงดำและระบบเครือญาติ โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษและพิธีกรรม ปัจจัยการพึ่งตนเองของชุมชน โดยการอาศัยปัจจัยภายในชุมชนที่มีอาชีพและรายได้ โดยเห็นว่าการท่องเที่ยวคืออาชีพเสริมจึงไม่เกิดการพึ่งพาการท่องเที่ยว การมีผู้อาวุโส ผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ได้รับความเคารพนับถือจากชุมชนและเป็นผู้ที่มีความรู้ จึงทำให้ชุมชนต่างมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตั้งแต่ระดับของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จนถึงการรับผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกโครงการซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุน ทำให้เกิดการยอมรับต่อการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

คมสัน วาฤทธิ์ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา ชุมชนลำน้ำว่า อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนลำน้ำว่าในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรค และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนลำน้ำว่า ผลการศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของชุมชนลำน้ำว่า ยังอยู่ในสภาพที่มีความสมบูรณ์ เนื่องจากในบริเวณพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนแห่งนี้ถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ส่งผลให้เอื้อต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งทางด้านการศึกษาหาความรู้ ความเพลิดเพลิน และความสนุกสนานตื่นเต้น ทำทนายต่อนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหลากหลายกลุ่มด้วยกัน นอกจากนี้ยังพบว่าศักยภาพของชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ และเมื่อพิจารณาในรายด้านแล้วพบว่า ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอยู่ในระดับปานกลาง ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดสรรผลประโยชน์และรายได้จากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำ

สำหรับแนวทางแก้ไขที่ต้องกระทำโดยเร็วคือการระดมความคิดเห็นจากคนในชุมชนแล้วจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมถึงการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการยกระดับศักยภาพของชุมชนเพื่อให้มีความสามารถในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป

อิทธิพล ไทยกมล (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับศักยภาพของชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนเพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้นำชุมชนท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยบ่งชี้เกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม จากปัจจัยดังกล่าวเมื่อนำมาประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ชุมชน

ตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร มีศักยภาพในระดับปานกลาง โดยชุมชนตำบลบางหญ้าแพรกมีศักยภาพทางด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ จำเป็นต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ที่พัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทางเดินศึกษาธรรมชาติ และระบบกำจัดของเสีย เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะเกิดขึ้นในท้องถิ่น

กัญทิยา ใจกลางดุก (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการจัดการกับความขัดแย้งที่ได้รับอิทธิพลจากองค์กรภายนอกชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและปฏิกริยาของชุมชนที่มีต่อผลกระทบจากการกระทำขององค์กรภายนอกชุมชน และศักยภาพของชุมชนในการจัดการกับความขัดแย้งที่ได้รับอิทธิพลจากองค์กรภายนอกชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตนิคมอุตสาหกรรม ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนประสบปัญหา 2 อย่าง ในช่วงแรกประสบปัญหาด้านเสียงและฝุ่นละออง และต่อมาจนถึงปัจจุบันประสบปัญหาด้านมลพิษทางอากาศ นอกจากนี้ปฏิกริยาของชุมชนเมื่อได้รับผลกระทบ มี 3 ประการ คือ ประการแรกผลกระทบทางด้านร่างกายคือเป็นโรคระบบทางเดินหายใจ ประการที่สองเป็นปฏิกริยาโต้ตอบภายหลังจากได้รับผลกระทบจนเจ็บป่วย เช่น การยื่นหนังสือร้องเรียน ฯลฯ ประการที่สาม คือ การเกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับโรงงาน ชุมชนกับรัฐ และชุมชนด้วยกันเอง

นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า ชุมชนได้ใช้ศักยภาพทั้งภายในและภายนอกชุมชน คือ ศักยภาพของกลุ่มผู้นำและเครือข่ายผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ศักยภาพของชาวบ้านและเครือข่ายชาวบ้าน เครือข่ายกลุ่มอาชีพ และเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ศักยภาพด้านปัจจัย/องค์ประกอบที่ใช้ในการจัดการกับปัญหา ศักยภาพในการจัดการกับความขัดแย้งภายในชุมชนกันเอง

กนิษฐ สีสมอ่อน (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการลุ่มน้ำ กรณีศึกษา : ลุ่มน้ำห้วยทับเสลา จังหวัดอุทัยธานีและจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบสถานภาพของลุ่มน้ำและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยและทำกินในลุ่มน้ำในการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำ ตลอดจนเพื่อหาแนวทางของการจัดการลุ่มน้ำ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งเพื่อนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการลุ่มน้ำอื่น ๆ ผลการศึกษาพบว่า สถานภาพของลุ่มน้ำห้วยทับเสลาทั้งหกส่วน มีสถานภาพอยู่ในระดับเดือนภัย ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการลุ่มน้ำ จึงไม่มีผลใด ๆ ต่อสถานภาพของลุ่มน้ำห้วยทับเสลา สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นกับการปฏิบัติด้านการอนุรักษ์ พบว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจ ระยะเวลาที่ราษฎรอาศัยในพื้นที่ ความรู้ ทัศนคติ และการรวมกลุ่ม

มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติด้านการอนุรักษ์ ส่วนแนวทางการจัดการลุ่มน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทำได้โดยให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องออกไปให้คำแนะนำแก่ราษฎรให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินตามหลักการอนุรักษ์ดินและน้ำ รูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สภาพของลุ่มน้ำเปลี่ยนจากระดับเตือนภัยกลับสู่สมดุลธรรมชาติในระยะเวลารวดเร็วต่อไป

ชุตีพร ทองวิชิต (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านในตำบลบึงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีศักยภาพของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน ทั้งในด้านความสามารถในการริเริ่มสิ่งใหม่ ความสามารถในการพึ่งตนเอง และความสามารถในการรวมกลุ่ม อีกทั้งเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศักยภาพของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน ตลอดจนนำความสำเร็จของการพัฒนาไปเผยแพร่ยังหมู่บ้านอื่นต่อไป ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีศักยภาพในการพัฒนาหมู่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีศักยภาพด้านความสามารถในการรวมกลุ่มมากที่สุด รองลงมาคือ ความสามารถในการพึ่งตนเอง และน้อยที่สุด คือ ความสามารถในการริเริ่มสิ่งใหม่ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน

สำหรับข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแก่ประชาชนให้มากขึ้น ควรมีการจัดผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการฝึกสอนอาชีพต่าง ๆ อีกทั้งควรจัดเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ เช่น การเกษตร การปศุสัตว์ การประมง การตลาด มาให้ความรู้และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพต่าง ๆ เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องด้วย นอกจากนี้ควรจัดหน่วยรักษาพยาบาลเคลื่อนที่ โดยมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ และดูแลเรื่องสาธารณสุขูปโภคต่าง ๆ ให้มีพร้อมอยู่เสมอ เพื่อประชาชนในชุมชนจะได้มีสุขภาพที่ดีถ้วนหน้า และปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

2.8.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สนธยา บำรุงศักดิ์ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษากรณีอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความตระหนักของประชาชนต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในอำเภอเบตง จังหวัดยะลาต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ

ความคิดเห็นของประชาชนในอำเภอเบตง จังหวัดยะลาต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความตระหนักในสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก โดยพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตระหนักสูงสุด คือ การให้ความร่วมมือไม่ทิ้งขยะลงสู่ลำคลอง นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อแยกพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้จากการทดสอบสมมติฐานแล้วพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แตกต่างกัน

ศรินยา เป็ยงอุทา (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ทักษะชีวิตของมัคคุเทศก์ต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะชีวิตของมัคคุเทศก์ต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และปัจจัยที่มีผลต่อทักษะชีวิตต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการศึกษาพบว่า มัคคุเทศก์มีทักษะชีวิตต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อทักษะชีวิตของมัคคุเทศก์ต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีเพียงปัจจัยเดียว ได้แก่ ปัจจัยด้านความคิดเห็นต่อนโยบายของรัฐต่อเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

กรนพิชญ์ สุมา (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนเห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับสูงทั้งในภาพรวมและรายด้าน นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ระดับรายได้ ความรู้ความเข้าใจ และความคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ศศิอาภา ประสพทรัพย์ (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ผ่านการอบรมโครงการผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทย โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเยาวชนที่ผ่านการอบรมโครงการผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชนที่ผ่านการอบรมโครงการผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการศึกษา

พบว่า การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ, ระดับการศึกษา และจำนวนครั้งในการเดินทาง

สุพัตรา กลัปดี (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีการล่องเรือที่ตลาดริมน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ตลาดริมน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า สภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ตลาดริมน้ำดอนหวายมีศักยภาพสูงสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพราะมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุด ส่วนปัญหาและอุปสรรคพบว่า ชุมชนยังขาดทักษะและความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีมาตรฐานการให้บริการแตกต่างกัน มีคฤหัสถ์ส่วนใหญ่มีความรู้แต่ไม่ได้จดทะเบียนที่ถูกต้องตามกฎหมาย ชุมชนขาดการประสานงานและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้ามาดูแลเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และไม่สามารถควบคุมผู้ประกอบการบางรายที่ไม่เคารพกฎระเบียบของชุมชน

2.8.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกาะเกร็ด

พิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งศึกษาถึงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับปานกลางทั้งในภาพรวมและรายด้าน และยังพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ อายุ อาชีพ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความเชื่อถือในตัวผู้นำชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

นริศรา นงนุช (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการสื่อสารในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และบทบาทของผู้นำชุมชนในการ

จัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการสื่อสารในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมอญเกาะเกร็ด ประกอบด้วย 4 รูปแบบ คือ 1) การสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการ 2) การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการและมีปฏิริยาตอบโต้มาก 3) การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการแต่มีปฏิริยาตอบโต้้น้อย 4) การสื่อสารทางเดียวที่ไม่เป็นทางการ ในส่วนของผู้นำชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมอญเกาะเกร็ดนั้น ประกอบด้วย ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. หน่วยงานภายนอก และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้อาวุโส เจ้าของกิจการเรือข้ามฟาก โดยกลุ่มผู้นำเหล่านี้ต่างมีบทบาทร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี นับตั้งแต่การก่อตั้ง การดำเนินการ การประสานงานเพื่อจัดการแหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึง การกำหนดแผนการจัดการและกฎ ระเบียบ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การดูแลและบริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งการแก้ไขปัญหา

จิราภรณ์ ศรีจันทร์ และคณะ (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างมากกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด ได้แก่ สถานภาพในสังคม รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่วนในการศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคพบว่า มีปัญหาเรื่องการขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ดอย่างครบถ้วน การจัดทำป้ายบอกทางของแหล่งท่องเที่ยวแบบมาตรฐานที่ครบถ้วน การควบคุมการติดตั้งป้ายโฆษณาให้เป็นระเบียบ ร้านอาหารร้านจำหน่ายสินค้า ยังไม่มีการจัดบริการให้ครอบคลุมครบทั่วทั้งเกาะ หรือทำให้เป็นระบบและมีความเสมอภาคกัน และการจำหน่ายอาหาร หรือสินค้าต่าง ๆ ที่ไม่ได้มีการตั้งราคาสินค้าให้มีมาตรฐานเดียวกัน รวมถึงไม่มีการอบรมหรือฝึกอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับประชาชน ปัญหาเรื่องเรือข้ามฟากที่มีราคาไม่เท่ากันของทั้งสองแห่ง และความไม่ปลอดภัยของเรือและท่าเรือเมื่อนักท่องเที่ยวใช้บริการเป็นจำนวนมาก ปัญหาเกี่ยวกับสถานที่จอดรถที่ยังไม่เป็นระเบียบและไม่เพียงพอโดยเฉพาะวันที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

สุรีพร พงษ์พานิช (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน กรณีศึกษาเกาะเกร็ด ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบนเกาะเกร็ด ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเกาะเกร็ด และศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่นต่อแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบนเกาะเกร็ด ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบนเกาะเกร็ดระดับปานกลาง และพบว่า อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความรู้เรื่องการจัดการขยะ และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม มีผลต่อความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบนเกาะเกร็ด

สบสุข ลีละบุตร (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา : เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่างๆ กับการมีส่วนร่วม ตลอดจนปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ ในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพื้นที่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้แก่ เพศ อาชีพ สถานภาพทางสังคม ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนปัญหาและอุปสรรคคือ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว จึงทำให้ไม่ค่อยมีเวลาและโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมได้เท่าที่ควร ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจนโยบายทางภาครัฐอย่างชัดเจน และประชาชนท้องถิ่นยังไม่ได้ให้ความสนใจในการรวมตัวกันอย่างแท้จริงเพื่อเข้ามาร่วมในกิจกรรมเท่าที่ควร เนื่องจากผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นยังไม่ได้กระจายสู่ประชาชนส่วนใหญ่อย่างแท้จริง

บทที่ 3

กรอบแนวคิดและระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง "ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี" โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และใช้แบบสอบถามและแนวประเด็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

1. กรอบแนวคิดในการศึกษา
2. นิยามปฏิบัติการ
3. สมมติฐานทางการศึกษา
4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
5. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
6. การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ
7. การประมวลผลข้อมูล
8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยข้างต้น สามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ ดังนี้

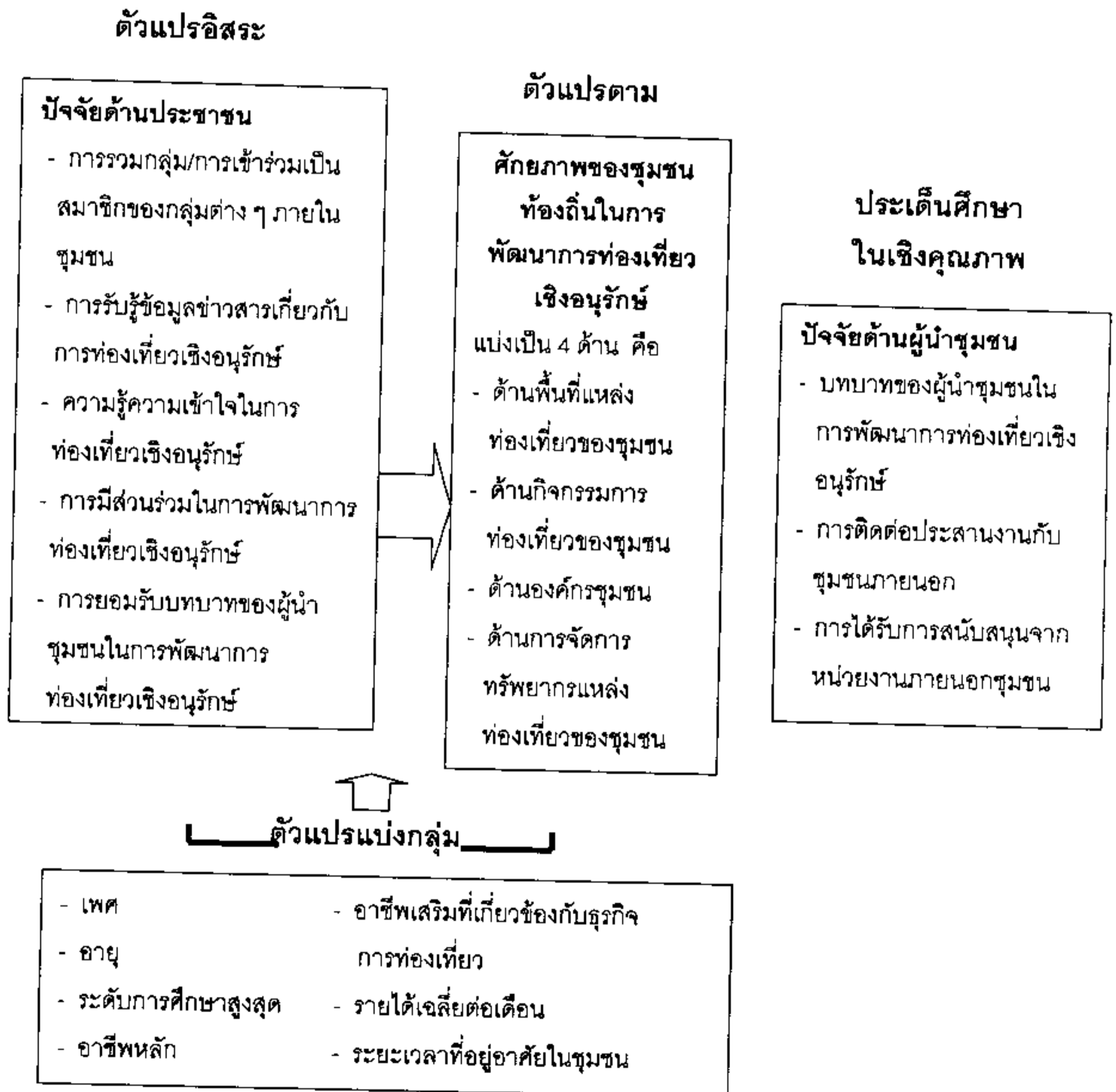
3.1.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย

- ปัจจัยด้านประชาชน ได้แก่ การรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ได้แก่ บทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การติดต่อกับชุมชนภายนอก การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

3.1.2 ตัวแปรแบ่งกลุ่ม (Moderating Variables) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก อาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน

3.1.3 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านองค์กรชุมชน และด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

3.2 นิยามปฏิบัติการ

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การประเมินสภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความสามารถหรือความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านองค์กรชุมชน รวมถึงด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน หมายถึง การประเมินความพร้อมของชุมชนเกาะเกร็ดในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างโอกาสในการเรียนรู้และดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน หมายถึง การประเมินความสามารถของชุมชนเกาะเกร็ดในการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน โดยพิจารณาว่าเป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว และเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์แก่นักท่องเที่ยว รวมถึงชุมชนมีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่าง ๆ ได้

ด้านองค์กรชุมชน หมายถึง การประเมินความพร้อมหรือความสามารถของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเกาะเกร็ดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนที่มีอยู่ตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนท้องถิ่น ซึ่งผลประโยชน์ในที่นี้ หมายถึง การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการนำผลตอบแทนนั้นมาบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงกลุ่มมีการกำหนดกฎระเบียบและสามารถแก้ไขปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เองได้ ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ ในที่นี้จะมียังกลุ่มที่เป็นทางการและกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ อาทิ กลุ่ม อบต. กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน หมายถึง การประเมินความสามารถของชุมชนเกาะเกร็ดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยชุมชนมีการกำหนดพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว มีระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดูแล ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

การรวมกลุ่มหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดมีการจัดตั้งกลุ่มหรือเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มใด ๆ ในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็ได้

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดมีการเปิดรับหรือรับทราบข่าวสารจากสื่อและแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การวัดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในด้านความหมาย หลักการ วิธีการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนเกาะเกร็ด

ความรู้ความเข้าใจในด้านความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดมีความรู้ความเข้าใจถึงความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมแก่ชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และเอื้อประโยชน์ในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ฯลฯ แก่ชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

ความรู้ความเข้าใจในด้านหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดมีความรู้ความเข้าใจถึงหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของคนในชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลประโยชน์ระยะยาวแก่ทรัพยากรในชุมชน และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่ชุมชนท้องถิ่น

ความรู้ความเข้าใจในด้านวิธีการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดมีความรู้ความเข้าใจถึงวิธีการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า ในการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประชาชนในท้องถิ่นจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประสบความสำเร็จ

การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในด้านต่าง ๆ โดยแบ่งเป็น 4

ด้าน คือ ด้านการสำรวจและค้นหาสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนการดำเนินงาน ด้านการจัดการดำเนินงาน / การปฏิบัติงาน และด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมด้านการสำรวจและค้นหาสาเหตุของปัญหา หมายถึง การวัดระดับการมีส่วนร่วมในการสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและสถานที่ท่องเที่ยว การสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว รวมทั้งเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนการดำเนินงาน หมายถึง การวัดระดับการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ / ททท. การมีส่วนร่วมในการประชุมและกำหนดกฎระเบียบ รวมทั้งรับทราบรายงานจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การมีส่วนร่วมด้านการจัดการดำเนินงาน / การปฏิบัติงาน หมายถึง การวัดระดับการมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ / ททท. รวมทั้งมีส่วนร่วมในการเสียสละเงินทุนและแรงงาน และเปิดโอกาสให้มีการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน หมายถึง การวัดระดับการมีส่วนร่วมในการได้รับทราบผลการตัดสินใจ ความคืบหน้า ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตลอดจนการเข้าร่วมในการประเมินผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น

ผู้นำชุมชน หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้ง ได้รับการยอมรับหรือยกย่องจากสมาชิกในชุมชนให้เป็นหัวหน้า เป็นผู้ตัดสินใจ เป็นผู้มีความสามารถในการปกครอง มีความเป็นผู้นำ โดยที่ชักจูงสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่นได้ และเป็นบุคคลที่อำนวยความสะดวกให้ชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบรรลุถึงเป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพได้

การยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การยอมรับของประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

บทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การประเมินของผู้นำชุมชนเกาะเกร็ดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตัวผู้นำชุมชนเองในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และประเมินศักยภาพของชุมชนเกาะเกร็ดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในด้าน

ต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนี้ยังมีการประเมินถึงด้านการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนด้วย

การติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก หมายถึง การประเมินของผู้นำชุมชนเกาะเกร็ดเกี่ยวกับการติดต่อประสานงาน หรือขอความช่วยเหลือกับชุมชนอื่น ๆ ในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน หมายถึง การประเมินของผู้นำชุมชนเกาะเกร็ดเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนหรือช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ จากหน่วยงานภายนอกชุมชน อาทิเช่น หน่วยงานของรัฐ หรือ ททท. เป็นต้น

3.3 สมมติฐานทางการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 การรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดมีการรวมกลุ่มในชุมชนหรือเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน คาดว่าจะมีผลต่อศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สมมติฐานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Mathews (1996 : 1 - 25) ซึ่งกล่าวไว้ว่า โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อความเป็นชุมชน เช่น การรวมตัวเป็นกลุ่ม / องค์กร มีมากน้อยเพียงใด เป็นเงื่อนไขหรือปัจจัยหนึ่งที่ช่วยสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกนิษฐ สีสมนอ่อน (2543 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่าการรวมกลุ่มมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการลุ่มน้ำห้วยทับเสลา จังหวัดอุทัยธานีและจังหวัดนครสวรรค์ในด้านการปฏิบัติด้านการอนุรักษ์

สมมติฐานที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คาดว่าจะมีผลต่อศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สมมติฐานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2537 : 134 – 136) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ความกระตือรือร้นหรือวิญญาน ตลอดจนการรับรู้และจิตสำนึกในการพัฒนาของประชาชน เป็นการวินิจฉัยความพร้อมของประชาชน หมายถึง ความมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา ความกระตือรือร้นมีความสำคัญอย่างมากแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชน ทั้งนี้รวมถึงการรับรู้และการมีจิตสำนึกในงานพัฒนาของประชาชนด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มธุรส ปราบไพรี (2544 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตั้งแต่ระดับของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จนถึงการรับผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกโครงการมีผลในการทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพและเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการยอมรับต่อการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

สมมติฐานที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คาดว่าจะมีผลต่อศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สมมติฐานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของบัณฑิต อ่อนดำ และ วิริยา น้อยวงค์นียงค์ (2535 : 49) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ตัวชี้วัดของความเข้มแข็งหรือศักยภาพของชุมชนอย่างหนึ่ง ได้แก่ องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ซึ่งรวมถึง ระบบข้อมูลข่าวสาร วิชาการ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ที่ทันต่อความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงโดยเน้นให้เกิดองค์ความรู้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสถาบันทางสังคม ตลอดจนองค์ความรู้นั้นสามารถ นำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาทั้งในระดับตำบล หมู่บ้าน / ชุมชน และใช้ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ ศิลปี (2541 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคม เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับศักยภาพของชุมชนเขตพระนครในการพัฒนาให้เป็นประชาคมท้องถิ่น

สมมติฐานที่ 4 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คาดว่าจะมีผลต่อศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สมมติฐานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Mathews (1996 : 1 - 25) ซึ่งกล่าวไว้ว่า กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเป็นเงื่อนไขหรือปัจจัยหนึ่งที่ช่วยสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจิระภา จิมสุข (2544 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาของสมาชิกในชุมชน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนสาธารณสุข และงานวิจัยของ มธุรส ปราบไพรี (2544 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่มีผลในการทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพปัจจัยหนึ่งได้แก่ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตั้งแต่ระดับของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จนถึงการรับผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกโครงการซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุน ทำให้เกิดการยอมรับต่อการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

สมมติฐานที่ 5 การยอมรับในบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดมีการยอมรับในบทบาทของผู้นำชุมชน คาดว่าจะมีผลต่อศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สมมติฐานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของสมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ (2537 : 26) ซึ่งกล่าวไว้ว่า จากการให้ความสำคัญแก่บทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อการพัฒนาในชุมชน จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีคุณลักษณะเช่นไรที่จะมีผลเอื้ออำนวยต่อการแสดงบทบาทเหล่านั้น ซึ่งการค้นหาคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่น ควรจะมีการสอบถามความคิดเห็นจากชาวบ้านว่าต้องการผู้นำลักษณะใดที่สามารถแก้ไขปัญหาและปรับปรุงชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เมื่อชาวบ้านเคารพและเชื่อมั่นในตัวผู้นำ การจะรับเอาแนวคิดของผู้นำอื่นมาปฏิบัติให้เหมาะสมกับชุมชนในการพัฒนานั้นคงจะไม่เป็นการยาก ซึ่งก็หมายถึงความคิดภายในชุมชน ผสมผสานกับความคิดภายนอกชุมชน โดยพยายามใช้ความคิดภายในชุมชน เป็นแนวหลักในการพัฒนา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มธุรส ปราบไพรี (2544 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า ปัจจัยในการทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพปัจจัยหนึ่งได้แก่ ปัจจัยการพึ่งตนเองของชุมชน โดยการอาศัยปัจจัยภายในชุมชนที่มีอาชีพและรายได้ โดยเห็นว่าการท่องเที่ยวคืออาชีพเสริมจึงไม่เกิดการพึ่งพาการท่องเที่ยว การมีผู้อาวุโส ผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ได้รับความเคารพนับถือจาก

ชุมชนและเป็นผู้ที่มีความรู้ จึงทำให้ชุมชนต่างมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน

3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยวิธีการรวบรวมข้อมูลจากประชากรในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม 1 ชุด

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 5,985 คน ดังตารางที่ 3.1

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 7 หมู่บ้าน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของ Krejcie and Morgan (1970 : 607 – 610) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 361 คน ดังตารางที่ 3.1

การสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ในแต่ละหมู่บ้าน โดยให้ได้ขนาดตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากร (Proportional to size)

ตารางที่ 3.1 แสดงขนาดประชากร กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่างที่เก็บได้จริง จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย	กลุ่มตัวอย่างที่ได้จริง
หมู่ที่ 1	1,103	67	44
หมู่ที่ 2	1,256	75	65
หมู่ที่ 3	981	59	59
หมู่ที่ 4	476	29	30
หมู่ที่ 5	995	60	41
หมู่ที่ 6	809	49	40
หมู่ที่ 7	365	22	21
รวม	5,985	361	300

3.4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 9 คน ซึ่งประกอบด้วยกำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 6 คน (เนื่องจากกำนันดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ด้วย) ประธาน อบต. เกาะเกร็ด 1 คน และปลัด อบต. เกาะเกร็ด 1 คน ซึ่งได้พิจารณาแล้วว่า ผู้นำชุมชนเหล่านี้เป็นบุคคลที่ชาวบ้านเกาะเกร็ดให้การยอมรับหรือยกย่องให้เป็นหัวหน้า เป็นผู้ตัดสินใจ เป็นผู้มีความสามารถในการปกครอง มีความเป็นผู้นำโดยที่ชักจูงสมาชิกในชุมชนเกาะเกร็ดให้ความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่นได้ และเป็นบุคคลที่อำนวยความสะดวกให้ชุมชนเกาะเกร็ดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบรรลุถึงเป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพได้ โดยมีเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือ แนวประเด็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก 1 ชุด

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้นำแบ่งเป็น 2 ชุด คือ แบบสอบถาม และแนวประเด็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

3.5.1 โครงสร้างเนื้อหาแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก อาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน การรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) และตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้มีทั้งสิ้น 8 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชากรในเรื่องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งข้อคำถามได้ดัดแปลงมาจากงานวิจัยเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (กรณพิชญ์ สุมา, 2544 : 107) ข้อคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามระดับของความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มี 4 ระดับ คือ ทุกวัน บางวัน นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย มีจำนวน 1 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชากรในเรื่องความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ซึ่งข้อคำถามได้ดัดแปลงมาจากงานวิจัยเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (กรณพิชญ์ สุมา, 2544 : 107 - 108) ข้อคำถามจะเป็นลักษณะคำถามแบบตอบถูก และตอบผิด มีทั้งสิ้น 15 ข้อ ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ด้าน ดังนี้

- ด้านความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ข้อ 1 - 5
- ด้านหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ข้อ 6 - 10
- ด้านการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ข้อ 11 - 15

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชากรในเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งข้อคำถามได้ดัดแปลงมาจากงานวิจัยเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (กรณพิชญ์ สุมา, 2544 : 107) ข้อคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามระดับของการประเมิน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีทั้งสิ้น 16 ข้อ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 4 ด้าน ดังนี้

- ด้านการสำรวจและค้นหาสาเหตุของปัญหา จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ข้อ 1 - 4

- ด้านการวางแผนการดำเนินงาน จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ข้อ 5 - 8
- ด้านการจัดการดำเนินงาน / ปฏิบัติงาน จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ข้อ 9 - 12
- ด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ข้อ 13 - 16

ส่วนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชาชนในเรื่องความคิดเห็นต่อผู้นำชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งข้อคำถามเป็นแบบการเรียงลำดับจากมากไปน้อย โดยกำหนดให้ 1 เท่ากับมากที่สุด มีทั้งสิ้น 1 ข้อ และมีข้อคำถามเกี่ยวกับการยอมรับในบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำผู้ใหญ่บ้าน อบต. และเจ้าหน้าที่ของรัฐ / ททท. ข้อคำถามได้ดัดแปลงมาจากงานวิจัยเรื่องศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนสาธารณสุข (จิระภา จิมสุข, 2544 : 174) ซึ่งข้อคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามระดับของการประเมิน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีทั้งสิ้น 10 ข้อ

ส่วนที่ 6 เป็นคำถามเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ข้อคำถามได้ดัดแปลงมาจากงานวิจัยเรื่องศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ (อุไรพรรณ ปรากฏมทรัพย์, 2544 : 120 – 126) ซึ่งข้อคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามระดับของการประเมิน 6 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และไม่มีเลย มีทั้งสิ้น 17 ข้อ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 4 ด้าน ดังนี้

- ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ข้อ 1 - 3
- ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ข้อ 4 - 7
- ด้านองค์กรชุมชน จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ข้อ 8 - 12
- ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ข้อ

13 - 17

3.5.2 เกณฑ์การให้คะแนน

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ข้อคำถามแบบมาตราประเมินค่า มีวิธีการให้คะแนนแต่ละคำตอบ คือ

ความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	คะแนน
ทุกวัน	4
บางวัน	3
นาน ๆ ครั้ง	2
ไม่เคยเลย	1

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบถูก ได้ 1 คะแนน ข้อถูกได้แก่ ข้อ 1 2 3 6 7 10 13 14

ตอบผิด ได้ 0 คะแนน ข้อผิดได้แก่ ข้อ 4 5 8 9 11 12 15

ข้อคำถามมี 15 ข้อ จึงมีคะแนนต่ำสุดและสูงสุด คือ 0 – 15 คะแนน สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใช้เกณฑ์การแบ่งคะแนนแบบช่วงเท่า จึงแบ่งกลุ่มได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

ความรู้ความเข้าใจระดับต่ำ หมายถึง ได้คะแนนไม่เกิน 5 คะแนน

ความรู้ความเข้าใจระดับปานกลาง หมายถึง ได้คะแนนระหว่าง 6 - 10 คะแนน

ความรู้ความเข้าใจระดับสูง หมายถึง ได้คะแนน 11 คะแนนขึ้นไป

ส่วนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ข้อคำถามแบบมาตราประเมินค่า มีวิธีการให้คะแนนแต่ละคำตอบ คือ

ระดับการมีส่วนร่วม	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

การกำหนดระดับการมีส่วนร่วม 3 ระดับ ใช้วิธีนำระดับการมีส่วนร่วมรวมมาทำการแบ่งกลุ่มตามความหมายของระดับการมีส่วนร่วม ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมในระดับต่ำ หมายถึง ได้คะแนนไม่เกิน 32 คะแนน

ระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง หมายถึง ได้คะแนนระหว่าง 33 – 63

คะแนน

ระดับการมีส่วนร่วมในระดับสูง หมายถึง ได้คะแนน 64 คะแนนขึ้นไป

ส่วนที่ 5 การยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ข้อคำถามแบบมาตราประเมินค่า มีวิธีการให้คะแนนแต่ละคำตอบ คือ

ระดับการยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนฯ	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

การกำหนดระดับการยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 3 ระดับ ใช้วิธีนำระดับคะแนนการยอมรับรวมมา ทำการแบ่งกลุ่มตามความหมายของระดับความคิดเห็น ดังนี้

การยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนฯในระดับต่ำหมายถึง ได้คะแนนไม่เกิน 20 คะแนน

การยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนฯในระดับปานกลาง หมายถึง ได้คะแนนระหว่าง 21 – 39 คะแนน

การยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนฯในระดับสูง หมายถึง ได้คะแนน 40คะแนนขึ้นไป

ส่วนที่ 6 ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ข้อคำถามแบบมาตราประเมินค่า มีวิธีการให้คะแนนแต่ละคำตอบ คือ

การประเมินเกี่ยวกับศักยภาพ	คะแนน
มากที่สุด	6
มาก	5
ปานกลาง	4
น้อย	3
น้อยที่สุด	2
ไม่มีเลย	1

การกำหนดระดับการประเมินเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 3 ระดับ ใช้วิธีนำระดับคะแนนการประเมินรวมมาทำการแบ่งกลุ่มตามความหมายของระดับการประเมิน ดังนี้

การประเมินเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ หมายถึง ได้คะแนนไม่เกิน 34 คะแนน

การประเมินเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง หมายถึง ได้คะแนนระหว่าง 35 - 67 คะแนน

การประเมินเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูง หมายถึง ได้คะแนน 68 คะแนนขึ้นไป

3.5.3 ประเด็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ชื่อและนามสกุล เพศ อายุ อาชีพหลัก อาชีพเสริม ตำแหน่งในชุมชน ตำแหน่งในหน่วยงานราชการ / สังกัด ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1 - 6

ส่วนที่ 2 เป็นประเด็นคำถามเพื่อถามความคิดเห็นของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับข้อมูลด้านสภาพการณ์ท่องเที่ยวในชุมชนเกาะเกร็ด จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1 - 5

ส่วนที่ 3 เป็นประเด็นคำถามเพื่อถามถึงบทบาทของผู้นำชุมชนและการประเมินศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของผู้นำชุมชนใน 4 ด้าน คือ

- ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1-5
- ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 6 – 10
- ด้านองค์กรชุมชน จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 11 - 16
- ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จำนวน 4 ข้อ

ได้แก่ ข้อ 17 - 20

ส่วนที่ 4 เป็นประเด็นคำถามเพื่อถามถึงการประเมินเกี่ยวกับการติดต่อประสานงานกับชุมชนอื่น ๆ และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1 - 2

3.6 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้พิจารณาเนื้อหาคำถามของแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมทั้งด้านการใช้ภาษา ความถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด ก่อนการนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนในชุมชนตลาดน้ำตลิ่งชัน จำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบความเข้าใจในข้อคำถาม ความสอดคล้องกับเนื้อหา เพื่อให้ได้คำตอบที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม หลังจากนั้นจึงนำมาหาค่าความเชื่อมั่น และปรับปรุงในส่วนเนื้อหาของแบบสอบถามอีกครั้ง

2. การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของมาตรวัดความรู้ความเข้าใจ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยพิจารณาความสอดคล้องภายในเนื้อหา (ตารางที่ 1 – 6 ภาคผนวก ค)

3. การทดสอบความสามารถในการจำแนก (Discriminating Power) ของมาตรวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้วยการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย (t-test) ระหว่างกลุ่มผู้ที่ตอบได้คะแนนสูง (27%) และคะแนนต่ำ (27%) พร้อมทั้งพิจารณาแผนการกระจายคำตอบของกลุ่มผู้ที่ตอบได้คะแนนสูง ปานกลาง และต่ำ แล้วทำการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกสูง และมีแผนการตอบที่เหมาะสม (ตารางที่ 1 และ 3 – 6 ภาคผนวก ค)

4. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) มาตรวัดการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach 's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ (ตารางที่ 1 และ 3 – 6 ภาคผนวก ค)

ตัวแปร	ค่าความเชื่อมั่นแอลฟา
การมีส่วนร่วมในการพัฒนาฯ	.9428
ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาฯ	.8829

5. การหาค่าดัชนีความยาก (Difficulty index) ของมาตรวัดความรู้ความเข้าใจ (ตารางที่ 1 และ 2 ภาคผนวก ค)

3.7 การประมวลผลข้อมูล

ในการประมวลผลข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเป็น 2 แนว ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การประมวลผลข้อมูลมีดังนี้

1.1 นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาได้คัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์

1.2 ตรวจสอบและลงรหัสในแบบสอบถามทุกข้อ

1.3 นำข้อมูลที่ตรวจสอบและลงรหัสแล้วไปทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การประมวลผลข้อมูลโดยการพรรณนาความ ซึ่งมีการประยุกต์มาอธิบายข้อมูล และจากการตีความข้อมูลเบื้องต้น

3.8 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.8.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum) เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

3.8.2 สถิติอนุมาน (Inductive Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์และระดับทิศทางระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

เกณฑ์ในการวัดระดับความสัมพันธ์ของ Pearson's Product Moment Correlation Coefficient คือ

- 1 หมายถึง มีความสัมพันธ์เต็มที่และเป็นไปในทิศทางตรงข้าม
- 0.76 ถึง -0.99 หมายถึง มีความสัมพันธ์สูงมากและเป็นไปในทิศทางตรงข้าม
- 0.56 ถึง -0.75 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูงและเป็นไปในทิศทางตรงข้าม
- 0.26 ถึง -0.55 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางและเป็นไปในทิศทางตรงข้าม

-0.01 ถึง -0.25	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับต่ำและเป็นไปในทิศทางตรงข้าม
0	หมายถึง	ไม่มีความสัมพันธ์
0.01 ถึง 0.25	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับต่ำและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
0.26 ถึง 0.55	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
0.56 ถึง 0.75	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับสูงและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
0.76 ถึง 0.99	หมายถึง	มีความสัมพันธ์สูงมากและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
1	หมายถึง	มีความสัมพันธ์เต็มที่และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง "ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี" ซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีขนาดตัวอย่าง จำนวน 300 คน และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวประเด็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้นำชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 9 คน ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติการประมวลผลข้อมูลโดยการพรรณนาความ ซึ่งมีการประยุกต์มาอธิบายข้อมูล และจากการตีความข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งกำหนดการนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
2. ปัจจัยด้านประชาชน
3. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
4. การทดสอบสมมติฐาน
5. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกปัจจัยด้านผู้นำชุมชน
6. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ผลวิเคราะห์ข้อมูล (ตารางที่ 1 ภาคผนวก ข) พบว่า

เพศ กลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.0) เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 45.0)

อายุ กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 34.60 ปี กลุ่มตัวอย่างมีอายุต่ำสุดคือ 13 ปี มีอายุสูงสุดคือ 81 ปี และกลุ่มตัวอย่างประมาณเกือบครึ่ง (ร้อยละ 42.0) มีอายุอยู่ในช่วง 21 – 40 ปี รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง 41 – 60 ปี (ร้อยละ 26.7) อายุไม่เกิน 20 ปี (ร้อยละ 19.7) และอายุ 61 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 6.0)

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 31.0) รองลงมา มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 21.3) ระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 16.7) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 13.0) นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัวอย่างที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน มีการศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และไม่ได้เรียนหนังสือ (ร้อยละ 8.3 ร้อยละ 5.7 และร้อยละ 4.0 ตามลำดับ)

อาชีพหลัก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 37.6) รองลงมา คือประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย (ร้อยละ 20.0) และไม่ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 18.6)

อาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งไม่ได้ประกอบอาชีพเสริม (ร้อยละ 56.3) รองลงมา ประกอบอาชีพเสริมขายสินค้าและของที่ระลึก (ร้อยละ 13.7) และบริการเรื่องอาหาร (ร้อยละ 10.0)

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 6209.65 บาท กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดคือ 300 บาท มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดคือ 40,000 บาท และกลุ่มตัวอย่างประมาณเกือบครึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท (ร้อยละ 44.0) รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท (ร้อยละ 24.3) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท (ร้อยละ 5.0) และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,0001 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 2.3)

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนโดยเฉลี่ยเท่ากับ 26.41 ปี กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนต่ำสุดคือ 3 เดือน มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนสูงสุดคือ 74 ปี และกลุ่มตัวอย่างประมาณเกือบครึ่งมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนไม่เกิน 20 ปี (ร้อยละ 47.7) รองลงมา มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน 21 – 40 ปี (ร้อยละ 33.7) ระยะเวลา 41 – 60 ปี (ร้อยละ 19.0) และระยะเวลา 61 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 2.3)

4.2 ปัจจัยด้านประชาชน

ปัจจัยด้านประชาชน ได้แก่ การรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 การรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างประมาณสี่ในห้าไม่ได้รวมกลุ่มหรือเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน (ร้อยละ 79.3) ส่วนที่เหลือได้มีการรวมกลุ่มหรือเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน (ร้อยละ 10.7) (ตารางที่ 2 ภาคผนวก ข)

4.2.2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเรื่องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบ่อยที่สุดจากสื่อโทรทัศน์ (ร้อยละ 74.0) ส่วนสื่อที่กลุ่มตัวอย่างได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมานาน ๆ ครั้ง ได้แก่ ป้ายประชาสัมพันธ์/แผ่นพับ (ร้อยละ 42.0) และสื่อที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเลย ได้แก่ การเข้าร่วมประชุม/อบต. (ร้อยละ 47.7) (ตารางที่ 3 ภาคผนวก ข)

ส่วนในเรื่องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ่อยที่สุดจากสื่อโทรทัศน์ (ร้อยละ 50.4) ส่วนสื่อที่กลุ่มตัวอย่างได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นาน ๆ ครั้ง ได้แก่ วิทยู (ร้อยละ 30.0) และสื่อที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เลย ได้แก่ การเข้าร่วมประชุม/อบต. (ร้อยละ 47.7) (ตารางที่ 3 ภาคผนวก ข)

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากสื่อและแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ พบว่า สื่อและแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ได้แก่ โทรทัศน์ และสื่อและแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับความนิยมน้อยที่สุด ได้แก่ การเข้าร่วมประชุม/อบต.

4.2.3 ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่ำสุดคือ 1 คะแนน มีคะแนนความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูงสุดคือ 15 คะแนน และเกือบครึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 48.3) รองลงมาคือ มีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูง (ร้อยละ 47.3) และมีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ (ร้อยละ 4.3) (ตารางที่ 2 ภาคผนวก ข)

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์รายข้อ โดยภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างประมาณสี่ในห้ามีความรู้ความเข้าใจว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน (ร้อยละ 87.0) รองลงมา ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีส่วนในการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมแก่ชุมชนท้องถิ่น (ร้อยละ 85.7) ในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประชาชนในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวด้วย (ร้อยละ 82.7) และหลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของคนในชุมชน (ร้อยละ 80.7) และข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งไม่มีความรู้ความเข้าใจคือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่เป็นการเสริมแต่งหรือพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (ร้อยละ 51.3) รองลงมา ได้แก่ ในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่นควรมุ่งเน้นที่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ (ร้อยละ 51.0) และการสร้างที่พักและสถานที่ท่องเที่ยวให้สวยงาม หรูหรา เป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวและจำเป็นสำหรับการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ร้อยละ 46.6) (ตารางที่ 5 ภาคผนวก ข)

4.2.4 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่ำสุดคือ 10 คะแนน มีคะแนนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูงสุดคือ 77 คะแนน และกลุ่มตัวอย่างประมาณสามในห้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 70.0) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ (ร้อยละ 15.3) และมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูง (ร้อยละ 14.7) (ตารางที่ 2 ภาคผนวก ข)

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์รายชื่อ ซึ่งได้แบ่งแยกการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

4.2.4.1 ด้านการสำรวจและค้นหาสาเหตุของปัญหา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านการสำรวจและค้นหาสาเหตุของปัญหาใน
เรื่องการสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและสถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชนมากที่สุด
(ร้อยละ 47.4) รองลงมา ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและ
ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกับการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว
ที่สร้างปัญหาให้กับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อรายงานต่อผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ/
ททท. และการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา (ร้อยละ 33.3 ร้อยละ 31.0 และร้อยละ 30.3
ตามลำดับ) (ตารางที่ 6 ภาคผนวก ข)

4.2.4.2 ด้านการวางแผนการดำเนินงาน

กลุ่มตัวอย่างประมาณเกือบครึ่งมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนการดำเนินงานในเรื่อง
การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ/ททท. เพื่อเป็นประโยชน์ในการ
วางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนมากที่สุด (ร้อยละ 41.3) รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วม
ในการประชุมเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียง
กับการกำหนดกฎระเบียบหรือการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการรับทราบ
รายงานจากเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่น (ร้อยละ 31.0 ร้อยละ
30.0 และร้อยละ 28.0 ตามลำดับ) (ตารางที่ 6 ภาคผนวก ข)

4.2.4.3 ด้านการจัดการดำเนินงาน/ปฏิบัติงาน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านการจัดการดำเนินงาน/ปฏิบัติงานในเรื่องการ
ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ/ททท. เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด (ร้อยละ 38.0) รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเสาะ
แรงงานเพื่อช่วยในการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ร้อยละ 30.0) การรวมกลุ่ม
เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ร้อยละ 28.7)
และการมีส่วนร่วมในการบริจาคเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
(ร้อยละ 24.3) (ตารางที่ 6 ภาคผนวก ข)

4.2.4.4 ด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในเรื่องการรับทราบผลการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด (ร้อยละ 37.7) รองลงมา ได้แก่ การติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน (ร้อยละ 35.3) และการรับทราบความคืบหน้าในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐหรือ ททท. ที่รับผิดชอบดูแลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกับการเข้าร่วมในการประเมินผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น (ร้อยละ 28.3 และร้อยละ 26.6 ตามลำดับ) (ตารางที่ 6 ภาคผนวก ข)

4.2.5 การยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้มีการแบ่งแยกการยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ออกเป็น 4 หัวข้อ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.5.1 การยอมรับบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการยอมรับบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่ำสุดคือ 1 คะแนน มีคะแนนการยอมรับบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูงสุดคือ 45 คะแนนและกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการยอมรับบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 30.0) รองลงมาคือ มีการยอมรับบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 28.3) และมีการยอมรับบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 15.3) (ตารางที่ 2 ภาคผนวก ข)

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์รายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการยอมรับบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเรื่องผู้นำชุมชนมีความสามารถในการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด (ร้อยละ 35.0) รองลงมาคือ ผู้นำชุมชนมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น (ร้อยละ 34.0) และเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนสามารถที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งนั้นได้ (ร้อยละ 32.7) (ตารางที่ 7 ภาคผนวก ข)

4.2.5.2 การยอมรับบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการยอมรับบทบาทของ
ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่ำสุดคือ 2 คะแนน มี
คะแนนการยอมรับบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
สูงสุดคือ 40 คะแนน และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการยอมรับบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วย
ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 41.0) รองลงมา
คือมีการยอมรับบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่
ในระดับต่ำ (ร้อยละ 39.7) และมีการยอมรับบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 8.0) (ตารางที่ 2 ภาคผนวก ข)

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์รายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งมีการยอมรับ
บทบาทของผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเรื่องผู้นำชุมชน
ได้นำความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถ่ายทอดให้กับสมาชิกภายในชุมชนได้
มากที่สุด (ร้อยละ 48.3) รองลงมาคือ ผู้นำชุมชนสามารถชี้แนะสมาชิกในชุมชนในการแก้ปัญหา
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นได้ (ร้อยละ 46.3) และผู้นำชุมชนมีศิลปะใน
การพูดโน้มน้าวใจให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่น
(ร้อยละ 45.6) (ตารางที่ 8 ภาคผนวก ข)

4.2.5.3 การยอมรับบทบาทของอบต.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการยอมรับบทบาทของ
อบต.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่ำสุดคือ 2 คะแนน มีคะแนนการยอมรับบทบาท
ของอบต.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูงสุดคือ 50 คะแนนและกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มี
การยอมรับบทบาทของอบต.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 31.7)
รองลงมาคือ มีการยอมรับบทบาทของ อบต.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับ
ปานกลาง (ร้อยละ 26.3) และมีการยอมรับบทบาทของ อบต.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 22.0) (ตารางที่ 2 ภาคผนวก ข)

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์รายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการยอมรับ
บทบาทของ อบต.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเรื่องผู้นำชุมชนสามารถประสานงาน
กับหน่วยงานภายนอกมากที่สุด (ร้อยละ 38.0) รองลงมาคือ ผู้นำชุมชนสามารถชี้แนะสมาชิกใน
ชุมชนในการแก้ปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นได้ (ร้อยละ 34.0) และ

เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนสามารถที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งนั้นได้ (ร้อยละ 33.7) (ตารางที่ 9 ภาคผนวก ข)

4.2.5.4 การยอมรับบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการยอมรับบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต่ำสุดคือ 1 คะแนน มีคะแนนการยอมรับบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูงสุดคือ 50 คะแนน และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการยอมรับบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 36.7) รองลงมาคือ มีการยอมรับบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ (ร้อยละ 23.0) และมีการยอมรับบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูง (ร้อยละ 4.7) (ตารางที่ 2 ภาคผนวก ข)

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์รายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการยอมรับบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเรื่องผู้นำชุมชนมีศิลปะในการพูดโน้มน้าวใจให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด (ร้อยละ 29.4) รองลงมาคือ ผู้นำชุมชนสามารถประสานงานกับหน่วยงานภายนอก (ร้อยละ 27.7) และผู้นำชุมชนมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น (ร้อยละ 27.0) (ตารางที่ 10 ภาคผนวก ข)

นอกจากนี้ได้มีการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผู้นำชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากที่สุด ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าประธาน อบต./ปลัด อบต. และสมาชิก อบต. มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากที่สุด (630 คะแนน) รองลงมาคือ ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (617 คะแนน) กำนัน (557 คะแนน) และเจ้าหน้าที่รัฐ/ททท. (519 คะแนน) (ตารางที่ 4 ภาคผนวก ข)

4.3 ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่ำสุดคือ 26 คะแนน มีคะแนนการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูงสุดคือ 102 คะแนน

และกลุ่มตัวอย่างประมาณสามในห้า (ร้อยละ 64.0) มีการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูงมากที่สุด รองลงมาคือมีการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 34.7) และมีการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ (ร้อยละ 1.3) (ตารางที่ 11 ภาคผนวก ข)

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์รายข้อ ซึ่งสามารถแยกศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็น 4 ด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.3.1 ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น

กลุ่มตัวอย่างประมาณสามในห้า (ร้อยละ 64.3) มีการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นในเรื่องชุมชนของท่านมีแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาคือ ชุมชนของท่านมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในท้องถิ่นที่จะสามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้/ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 56.0) และแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนของท่านในปัจจุบันยังคงมีความเป็นธรรมชาติ หรือสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนเดิม (ร้อยละ 53.0) (ตารางที่ 12 ภาคผนวก ข)

4.3.2 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นในเรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนของท่านสามารถสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับนักท่องเที่ยวมากที่สุด (ร้อยละ 39.0) รองลงมาคือ ชุมชนของท่านสามารถกำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่จะให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวได้ (ร้อยละ 36.3) ชุมชนของท่านสามารถจัดการและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เองได้ (ร้อยละ 35.7) และชุมชนของท่านมีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ร้อยละ 26.6) (ตารางที่ 12 ภาคผนวก ข)

4.3.3 ด้านองค์กรชุมชน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านองค์กรชุมชนในเรื่องมีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากที่สุด (ร้อยละ 32.3) รองลงมาคือ สามารถสร้างระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้สมาชิกและชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม

(ร้อยละ 31.7) และสามารถสร้างระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/ วัฒนธรรมได้ (ร้อยละ 29.0) (ตารางที่ 12 ภาคผนวก ข)

4.3.4 ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

กลุ่มตัวอย่างประมาณเกือบครึ่งมีการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในเรื่องใน ชุมชนของท่านมีระบบการกำจัดหรือจัดการขยะและมลพิษที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด (ร้อยละ 42.4) รองลงมาคือ ในชุมชนของท่านมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยกันดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของ แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ร้อยละ 33.4) และในชุมชนของท่านมีมาตรการการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสามารถทำได้อย่างจริงจัง (ร้อยละ 33.0) (ตารางที่ 12 ภาคผนวก ข)

4.4 การทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา : ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ปัจจัยด้านประชาชน ประกอบด้วย การรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ภายใน ชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความรู้ความเข้าใจในการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการยอมรับ บทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งผลการทดสอบมีดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนมีความ สัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม ต่าง ๆ ภายในชุมชนกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยวิธี หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม ต่าง ๆ ภายในชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = .040$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธ สมมติฐานที่กำหนดไว้ข้างต้น (ตารางที่ 13 ภาคผนวก ข)

สมมติฐานที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากสื่อและแหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังต่อไปนี้

- โทรทัศน์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ($r = .008$)

- วิทยุ

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากวิทยุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = .046$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- หนังสือพิมพ์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากหนังสือพิมพ์มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = .017$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- นิตยสาร/วารสาร/จุลสาร

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากนิตยสาร/วารสาร/จุลสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = .085$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- ป้ายประชาสัมพันธ์/แผ่นพับ

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากป้ายประชาสัมพันธ์/แผ่นพับมีความ

สัมพันธ์เชิงลบกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = -.023$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- ญาติพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว/เพื่อน

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากญาติพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว/เพื่อนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = .068$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- เจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากเจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = .058$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- กลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากกลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = .101$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- การเข้าร่วมประชุม/อบต.

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากการเข้าร่วมประชุม/อบต.มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = .038$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งหมด จึงสรุปได้ว่า ปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้ข้างต้น (ตารางที่ 14 ภาคผนวก ข)

สมมติฐานที่ 3 ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = .121$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้ข้างต้น หมายความว่า ชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ดที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูง จะมีแนวโน้มที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูงกว่าชาวบ้านที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ (ตารางที่ 13 ภาคผนวก ข)

สมมติฐานที่ 4 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง ($r = .543$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้ข้างต้น หมายความว่า ชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ดที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูง จะมีแนวโน้มที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูงกว่าชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ (ตารางที่ 13 ภาคผนวก ข)

สมมติฐานที่ 5 การยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนต่าง ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังต่อไปนี้

- การยอมรับบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การยอมรับบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = .124$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- การยอมรับบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การยอมรับบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = .025$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- การยอมรับบทบาทของอบต.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การยอมรับบทบาทของอบต.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = .096$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- การยอมรับบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า การยอมรับบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = .044$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงสรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้ข้างต้นในบางส่วน หมายถึง ชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ดที่มีการยอมรับบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะมีแนวโน้มที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูง (ตารางที่ 13 ภาคผนวก ข)

4.5 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกปัจจัยด้านผู้นำชุมชน

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะขอนำเสนอผลการวิจัยในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้นำชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ประธาน อบต.เกาะเกร็ด ปลัด อบต.เกาะเกร็ด กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ภาคผนวก ง) ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แนวประเด็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยประเด็นในการสัมภาษณ์มีดังนี้

4.5.1 ความคิดเห็นด้านสภาพการณ์ท่องเที่ยว

4.5.2 ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งประกอบไปด้วยด้านต่าง ๆ ดังนี้

4.5.2.1 ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

4.5.2.2 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

4.5.2.3 ด้านองค์กรชุมชน

4.5.2.4 ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

4.5.3 การติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอกและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

4.5.1 ความคิดเห็นด้านสภาพการณ์การท่องเที่ยว

ในภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันถือว่าอยู่ในระดับดี นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามาก โดยเฉพาะในวันนักขัตฤกษ์และวันเสาร์-อาทิตย์ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาจะเป็นนักท่องเที่ยวคนไทยประมาณ 90-95% ส่วนนักท่องเที่ยวต่างประเทศก็จะเป็นนักท่องเที่ยวในแถบเอเชีย สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาเที่ยวเกาะเกร็ดมากขึ้น สามารถสรุปสาเหตุได้ดังนี้

- คนทั่วไปไม่คิดว่ากรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองหลวง จะมีเกาะที่อยู่ใกล้ ๆ จึงสนใจที่อยากจะมาชม
- เกาะเกร็ดมีชื่อเสียงด้านเครื่องปั้นดินเผา มีวิถีชีวิตของชาวรามัญซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตน
- มีโบราณสถานที่ทรงคุณค่าต่าง ๆ อาทิ วัดปรมย์ยิกาวาส ซึ่งเป็นวัดแรกที่ทำด้วยหินอ่อน เจดีย์ทรงรามัญ เป็นต้น

- อยู่ใกล้กรุงเทพ เสียค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวไม่มากนัก
- เกาะเกร็ดเริ่มมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักของคนภายนอก อาจเป็นเพราะการประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ทำให้เริ่มมีทัวร์เข้ามาแวะเที่ยว ผู้คนภายนอกเริ่มที่จะให้ความสนใจเข้ามาดู

เกาะเกร็ดเริ่มกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวในช่วงปี 2540 เหตุที่เริ่มเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวก็เพราะในช่วงแรกชาวบ้านในเกาะเกร็ดจะประกอบอาชีพทำการเกษตร แต่มักจะประสบปัญหา น้ำท่วมอย่างหนักอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้ชาวบ้านเริ่มไม่นิยมทำการเกษตร เกิดปัญหาขาดรายได้ ชาวบ้าน แยกนำทุกฝ่ายจึงประชุมปรึกษาร่วมกันที่จะแก้ไขปัญหาการขาดรายได้จากการประชุมดังกล่าวทำให้ได้ความเห็นว่า จะพยายามที่จะเปิดเกาะเกร็ดให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว นำภูมิปัญญาของชาวรามัญ และวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นจุดขาย จากนั้นก็เริ่มมีการประชาสัมพันธ์ต่อมาเรื่อย ๆ เกาะเกร็ดจึงกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในที่สุด จากการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้น คนส่วนใหญ่เกิดความพอใจเพราะสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านได้มาก เกิดอาชีพต่าง ๆ ขึ้นมากมาย และชาวบ้านก็ร่วมมือร่วมใจกันดี

ผลกระทบที่ได้จากการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า ในด้านผลกระทบด้านบวก ก็คือ รายได้ของชาวบ้านมากขึ้นจากการขายสินค้า ส่วนผลกระทบด้านลบ คือ เกิดปัญหาขยะในชุมชน แต่ชาวบ้าน และอบต.เกาะเกร็ดก็สามารถที่จะจัดการกับปัญหานี้ได้

ดังนั้น โดยรวมของสภาพการณ์การท่องเที่ยวที่เกาะเกร็ดนั้น ถือได้ว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจ นักท่องเที่ยวเริ่มมีมากขึ้นทุก ๆ ปี ชุมชนเกาะเกร็ดเริ่มที่จะพัฒนาขยายการท่องเที่ยวไปยังหมู่บ้านที่ทำด้านสวนเกษตร จะพยายามให้เกิดการท่องเที่ยวทางการเกษตรมากขึ้น เพราะในปัจจุบัน จุดท่องเที่ยวในชุมชนมีเพียงหมู่ 1 ,2, 6 และ 7 ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ทำเครื่องปั้นดินเผาเท่านั้นมีเป็นจุดแวะชมของนักท่องเที่ยว

4.5.2 ศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4.5.2.1 ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ในภาพรวมของศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า หน่วยงานอบต.จะมีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงพื้นที่เพื่อสะดวกและให้เหมาะกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยอบต.มีการจัดการดูแลรักษาความสะอาดของพื้นที่ โดยเฉพาะในเรื่องของมูลสุนัข ดูแลจัดสรรพื้นที่ในการขายของให้เป็นระเบียบ ดูแล

ความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ดูแลการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา นอกจากนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็มีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานรัฐในด้านการปรับปรุงพื้นที่ โดยเริ่มที่จะขยายพื้นที่การพัฒนาไปในพื้นที่ทางการเกษตรมากขึ้น

ศักยภาพในด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าเกาะเกร็ดเป็นเกาะน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย สภาพพื้นที่ยังมีความเป็นธรรมชาติอยู่ ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ไม่มีมลพิษเนื่องจากรถไม่สามารถเข้าถึง พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวก็มีเอกลักษณ์เฉพาะด้าน กล่าวคือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนทั้งชาวไทยและชาวรามัญ เช่น การทำเครื่องปั้นดินเผา ชนมหวาน และประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ นอกจากนี้วัดต่าง ๆ เช่น วัดปรมัยยิกาวาส วัดไผ่ล้อม วัดเสารทอง ก็ได้มีการจัดตกแต่งพื้นที่สถานที่ให้กลายเป็นสวนหย่อม สร้างความสวยงามแก่ผู้พบเห็นมากขึ้น

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดสามารถสรุปปัญหาที่พบในศักยภาพด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้ดังนี้

- เกิดปัญหาน้ำท่วม ซึ่งทำให้มีความลำบากในการคมนาคม เกิดการสูญเสียทางรายได้ โดยเฉพาะชาวสวน และนักท่องเที่ยวก็ไม่สามารถที่จะเข้ามาเที่ยวได้ เครื่องปั้นดินเผา ก็ไม่สามารถผลิตได้ โบราณวัตถุ โบราณสถานต่าง ๆ เกิดการผุกร่อนเสียหาย
- ขาดแคลนบุคลากร และเจ้าหน้าที่ในการรับผิดชอบในการปรับปรุงด้านพื้นที่
- ปัญหาขยะมูลฝอย ที่ทำให้สภาพพื้นที่ที่เกาะเกร็ดไม่น่าดู แต่ปัญหานี้ทาง อบต.ก็สามารถที่จะแก้ไขได้
- ปัญหาความไม่สะดวกทางการคมนาคม เนื่องจากการเดินทางมีเพียงทางน้ำเพียงทางเดียว

สำหรับข้อเสนอแนะในเรื่องศักยภาพด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการสร้างเขื่อนรอบเกาะเกร็ด สร้างคูระบายน้ำเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วม แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยงบประมาณจากรัฐที่สูงมาก ศักยภาพของชุมชนอย่างเดียวไม่สามารถที่จะดำเนินการได้

4.5.2.2 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

ปัจจุบันในภาพรวมของการจัดกิจกรรมมีน้อย เนื่องจากสภาพการณ์การท่องเที่ยวได้อยู่แล้ว ในอดีต อบต.จะมีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์ ให้การต้อนรับนักท่องเที่ยว ในช่วงเทศกาลต่าง ๆ แต่ปัจจุบันเทศบาลจังหวัดนนทบุรีเริ่มเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมร่วม

กับชุมชนมากขึ้น กิจกรรมส่วนใหญ่ที่มีขึ้นจะเป็นกิจกรรมที่สร้างความรู้ในเรื่องศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน เช่น การชมการปั้นเครื่องปั้นดินเผา การชมการทำขนมหวาน การชม การละเล่นของชาวรามัญ ประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์ สภาพแวดล้อม และระบบนิเวศยังมีน้อย ที่มีก็มักมีเพียงการให้นักท่องเที่ยวปั่นจักรยานชมทัศนียภาพ รอบเกาะ และจะเน้นในการรณรงค์สร้างจิตสำนึกในเรื่องการไม่ทิ้งขยะตามสถานที่ต่าง ๆ การ สร้างจิตสำนึกก็ต้องขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวด้วยว่าจะเก็บประสบการณ์ที่ได้ไปมากน้อยแค่ไหน

กลุ่มแกนนำต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรืออบต. ก็จะมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการกำหนดกฎระเบียบนักท่องเที่ยวที่นี้ยังมีน้อย จะมีการเป็นเพียง การจำกัดจำนวนคนในการลงเรือชมเกาะ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเอง

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด สามารถสรุปปัญหาที่พบในศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนได้ดังนี้

- บางครั้งงบประมาณในการจัดไม่เพียงพอ ซึ่งในอดีตการจัดกิจกรรมต่างๆ จะประสบปัญหาในด้านงบประมาณไม่เพียงพอ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ แต่ปัจจุบัน หน่วยงานรัฐเริ่มที่จะให้การสนับสนุนมากขึ้นแต่บางครั้งก็ยังไม่พอเพียง

- ขาดบุคลากร และเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวโดยตรง
- ปัญหาการติดต่อประสานงาน การสื่อสารระหว่างหน่วยงานต่างๆ หรือระหว่าง ชาวบ้านเกิดการเข้าใจผิด

- ยังขาดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ
- ขาดความร่วมมือจากภาครัฐ ส่วนใหญ่การจัดงานต่าง ๆ จะมาจากชาวบ้าน เป็นส่วนใหญ่

สำหรับข้อเสนอแนะในเรื่องศักยภาพด้านพื้นที่กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน นั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ทำการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ดังนี้

- ควรมีการจำลองวิถีชีวิตชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบและ เกิดความรู้ และสร้างจิตสำนึกมากขึ้น

- ททท.ควรเข้ามาดูแลในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวให้มากขึ้น และควรให้การช่วยเหลือประชาสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ

- ในด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรม ควรได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐ หรือจากการร่วมบริจาคเงินของชาวบ้าน

- การจัดกิจกรรมควรเน้นการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น เช่น การท่องเที่ยวทางการเกษตรมากขึ้น เพราะปัจจุบันจะเน้นในเรื่องของการเลือกชมสินค้ามากกว่า

4.5.2.3 ด้านองค์กรชุมชน

ในภาพรวม ชุมชนเกาะเกร็ดยังไม่มีกรรวมกลุ่มเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่กลุ่มที่จัดตั้งจะเป็นกลุ่มทางอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มการเกษตร กลุ่มออมทรัพย์ โดยภาครัฐจะมีบทบาทในการส่งเสริม จัดตั้งกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น กลุ่มค้าขาย ก็จะเปิดโอกาสให้ชาวสวนสามารถที่จะนำผลไม้ของตนมาวางขายให้กับนักท่องเที่ยวได้ กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา ก็เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ มีการสอนการทำเครื่องปั้นดินเผาให้กับชาวบ้านที่สนใจ ด้านการกระจายผลประโยชน์ก็จะมีขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติในกลุ่มต่าง ๆ อบต. และรัฐไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวในด้านผลประโยชน์ จะเป็นเพียงที่ปรึกษา คอยให้คำแนะนำต่าง ๆ นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ เช่น กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา อบต. ก็จะมีการจัดสรรงบประมาณในการซื้อเตาเผาไฟฟ้า ให้กับทางกลุ่ม ถ้ามีปัญหาสวนใหญ่กลุ่มต่างๆ ก็จะจัดการแก้ไขกับปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด สามารถสรุปปัญหาที่พบในศักยภาพด้านองค์กรชุมชนได้ดังนี้

- ผลผลิตของกลุ่ม เช่น กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา เกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากน้ำท่วม

- ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่ม

สำหรับข้อเสนอแนะในเรื่องศักยภาพด้านองค์กรชุมชนนั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ทำการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ดังนี้

- ควรมีผู้ใหญ่ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเป็นผู้ให้ข้อมูล และทำความเข้าใจแก่ชาวบ้านในการรวมกลุ่มต่าง ๆ และเป็นการสร้างสัมพันธภาพอันดี

4.5.2.4 ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

อบต.จะมีบทบาทในเรื่องของการดูแลแม่น้ำลำคลองไม่ให้ตื้นเขิน ดูแลในเรื่องการจัดสรรน้ำกินน้ำใช้ให้แก่ชาวบ้าน และดูแลในเรื่องของดิน ขยะมูลฝอย มีการรณรงค์ให้ทิ้งขยะให้เป็นที่ รณรงค์ให้ชาวบ้านตกแต่งหน้าบ้านของตนเองให้น่ามอง ซึ่งการจัดการกับปัญหาขยะนั้น อบต.จะช่วยกันออกเก็บตามบ้านและนำขยะลงเรือตรงที่ใกล้ที่สุด แล้วเทศบาลก็จะมารับช่วงใน

การจัดการต่อ นอกจากนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ยังมีส่วนช่วยในการเกณฑ์ชาวบ้านเข้ามาช่วยในการจัดการต่าง ๆ เช่น การขุดลอกคลอง

การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลด้านการจัดการท่องเที่ยวยังมีน้อย ในส่วนของอบต.ก็จะมี การติดตามในด้านคุณภาพของดิน มีมาตรการดูแล เช่น ห้ามให้ชาวบ้านสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้มากเกินไป ห้ามใช้ยาปราบศัตรูพืชมากเกินไป ซึ่งมาตรการต่าง ๆ จะช่วยในการดำรงชีวิต การท่องเที่ยว และการประกอบอาชีพ

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด สามารถสรุปปัญหาที่พบในศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้ดังนี้

- ขาดแคลนงบประมาณในการจัดการทรัพยากร
- การจัดการบางอย่างยังด้อยคุณภาพ ขาดระบบการตรวจสอบ ไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการดูแล ตรวจสอบ และประเมินผล

- ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ในการจัดการด้านทรัพยากร
- ปัญหาน้ำท่วมเป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดการต่าง ๆ

สำหรับข้อเสนอแนะในเรื่องศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ทำการให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการค้นหาเจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลด้านการจัดการทรัพยากรอย่างจริงจัง มีการแต่งตั้งหน่วยงานด้านนี้โดยตรง

4.5.3 การติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน ส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องของการแลกเปลี่ยนกันดูงานกับชุมชนอื่น ชุมชนอื่นจะมีการเข้ามาดูงานที่นี้บ่อย ทางอบต.ก็จะมี การจัดเตรียมการต้อนรับ นำเที่ยวและให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ส่วนชุมชนที่เกาะเกร็ดก็ได้ไปดูงานที่อื่นเช่นกัน อาทิ การไปดูงานที่เชียงราย เชียงใหม่ ไปดูงานในเรื่องของการทำเครื่องปั้นดินเผา การจักสาน และนำความรู้ที่ได้จากการดูงานมาพัฒนาชุมชน

ด้านการสนับสนุนก็ได้การสนับสนุนจาก ที่ว่าการเขตปากเกร็ด พัฒนาการจังหวัด ซึ่งการสนับสนุนจะเป็นไปในด้านงบประมาณในบางส่วน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จะให้การสนับสนุนในด้านการปรับปรุงพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเกาะเกร็ดมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ก็คือ กลุ่มผู้นำชุมชนที่มีบทบาทมากในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ต่าง ๆ โดยเฉพาะก้านั้น ผู้ใหญ่บ้าน อบต. นอกจากนี้ชาวบ้านก็มีความสามารถในการพึ่งตนเอง มีส่วนร่วมในกับกิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ อีกทั้งการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอกและการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนก็เป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้ชุมชนเกาะเกร็ดเกิดศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น

4.6 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

การรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่สำคัญในเรื่องของ ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังนี้

4.6.1 ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- ปัญหาความไม่สะอาดของแหล่งท่องเที่ยว	จำนวน 76 ราย
- ปัญหาน้ำท่วม	จำนวน 49 ราย
- ปัญหาที่จอดรถฝั่งตรงข้ามไม่เพียงพอ	จำนวน 37 ราย
- ปัญหาสุนัขจรจัด	จำนวน 37 ราย
- ปัญหาการขาดความร่วมมือของทุก ๆ ฝ่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน เช่น ในเรื่องของงบประมาณ บุคลากร ฯลฯ	จำนวน 17 ราย

4.6.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- ควรให้ทุก ๆ ฝ่าย อาทิ หน่วยงานรัฐบาล ผู้นำชุมชน ฯลฯ ช่วยเหลือและสนับสนุน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มากกว่านี้และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง	จำนวน 51 ราย
- ควรให้ทุกคนร่วมมือและใส่ใจในการพัฒนา ชุมชนเกาะเกร็ด	จำนวน 43 ราย
- ผู้นำชุมชนควรมีความรู้ความสามารถและ ดูแลในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์มากกว่านี้	จำนวน 14 ราย

- ควรเน้นความยั่งยืนในการพัฒนาและ
พัฒนาสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนา
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 12 ราย
- ควรส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นสามัคคี
ช่วยเหลือ ร่วมมือ และมีส่วนร่วมมากกว่านี้ จำนวน 10 ราย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาถึงระดับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 3) เพื่อศึกษาถึงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างจากชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ใช้การสุ่มตัวอย่างโดยจำแนกตามหมู่บ้าน โดยให้ได้ขนาดตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากร (Proportional to size) ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Stratified Random Sampling) จำนวน 300 คน และทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้นำชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ประธาน อบต. เกาะเกร็ด ปลัด อบต.เกาะเกร็ด กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ใช้แบบสอบถามและแนวประเด็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 55.0) มีอายุอยู่ในช่วง 21 - 40 ปี (ร้อยละ 42.0) มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 31.0) ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 37.6) ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการ

ท่องเที่ยว (ร้อยละ 56.3) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท (ร้อยละ 44.0) และมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนเกาะเกร็ดไม่เกิน 20 ปี (ร้อยละ 47.7)

5.1.2 ปัจจัยด้านประชาชน

ปัจจัยด้านประชาชน ได้แก่ การรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน (ร้อยละ 79.3) มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์น้อยที่สุดจากสื่อโทรทัศน์ (ร้อยละ 74.0) และ (ร้อยละ 50.4) มีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 48.3) มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 70.0) และมีการยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เหมือนกัน คือ มีการยอมรับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อบต. และเจ้าหน้าที่รัฐ/ททท. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ (ร้อยละ 30.0 ร้อยละ 41.0 ร้อยละ 31.7 และร้อยละ 36.7 ตามลำดับ) นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าประธาน อบต./ปลัด อบต. และสมาชิก อบต. มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากที่สุด (630 คะแนน)

5.1.3 ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการวิเคราะห์ระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างประมาณสามในห้า (ร้อยละ 64.0) มีการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูงมากที่สุด รองลงมา คือมีการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 34.7) และมีการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ (ร้อยละ 1.3)

5.1.4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 การรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนของประชาชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการศึกษา พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานนี้

สมมติฐานที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการศึกษา พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากสื่อและแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานนี้

สมมติฐานที่ 3 ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = .121$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานนี้

สมมติฐานที่ 4 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง ($r = .543$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานนี้

สมมติฐานที่ 5 การยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการยอมรับบทบาทของผู้นำในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับต่ำ ($r = .124$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานนี้ในบางส่วน

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

การอภิปรายผลการศึกษา ผู้ศึกษานำเสนอโดยเรียงตามลำดับวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

5.2.1 ระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.0) และผู้นำชุมชนเกาะเกร็ด จำนวน 9 คน มีการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูง

กล่าวได้ว่า ผู้นำชุมชนและชาวบ้านส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งหนึ่งที่มีศักยภาพเพียงพอในการที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ ทั้งในด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เนื่องจากเกาะเกร็ดเป็นเกาะน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ซึ่งเอกลักษณ์ตรงนี้สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก อีกทั้งพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวยังคงมีความเป็นธรรมชาติ มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของชาวรามัญและชาวไทยที่น่าสนใจหลายอย่าง เช่น การทำเครื่องปั้นดินเผา การทำขนมหวาน ซึ่งในส่วนนี้สามารถเอื้อให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้และประสบการณ์ในการท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น กิจกรรมส่วนใหญ่ที่มีจะเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความรู้ในเรื่องศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน เช่น การชมการปั้นเครื่องปั้นดินเผา การชมการทำขนมหวาน การชมการละเล่นพื้นบ้านของชาวรามัญหรือชาวมอญ เป็นต้น ซึ่งในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ชุมชนเกาะเกร็ดสามารถกำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่จะให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเองได้ และชุมชนเกาะเกร็ดยังสามารถจัดการและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เองได้อีกด้วย โดยในบางครั้งยังได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน เช่น เขตปากเกร็ด เทศบาลนครปากเกร็ด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ฯลฯ เช่น ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีออกพรรษา เป็นต้น ส่วนในด้านองค์กรชุมชนนั้น ถึงแม้ชุมชนเกาะเกร็ดจะไม่มีกรรวมกลุ่มเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเฉพาะ แต่ก็มีกรรวมกลุ่มในลักษณะกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มขนมหวาน กลุ่มจักสาน กลุ่มเกษตร ฯลฯ ซึ่งการรวมกลุ่มนี้ถึงแม้จะไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยตรง แต่ก็มีกรเกี่ยวข้องกันโดยอ้อม เนื่องจากเครื่องปั้นดินเผา และขนมหวาน ถือเป็น

สินค้าสร้างรายได้ที่สำคัญของเกาะเกร็ดที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและซื้อกลับไปเป็นของฝากเป็นจำนวนมาก อีกทั้งกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ยังมีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มสามารถสร้างระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้สมาชิกและชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม และสามารถสร้างระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือวัฒนธรรมได้ นอกจากนี้ในด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนถือได้ว่า ชุมชนเกาะเกร็ดมีการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับที่ดี เช่น มีการวางระบบและวิธีการกำจัดขยะและมลพิษที่ดี มีการดูแลในเรื่องของแม่น้ำ ลำคลองไม่ให้สกปรกและตื้นเขิน เพื่อที่จะทำให้ชุมชนเกาะเกร็ดมีทัศนียภาพทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่งดงาม อีกทั้งยังมีการดูแลในเรื่องของการใช้ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดอีกด้วย ซึ่งจากสาเหตุดังกล่าวข้างต้นทำให้ชุมชนเกาะเกร็ดมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อุไรพรรณ ปรางอุตมทรัพย์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่า มีปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ 4 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านกิจกรรมและการจัดการนักท่องเที่ยว และปัจจัยด้านองค์กรชุมชน ผลการศึกษาของ อธิพิล ไทยกมล (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยบ่งชี้เกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม

5.2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ตัวแปรที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ครั้งนี้ มีทั้งหมด 8 ตัว คือ ปัจจัยด้านประชาชน ได้แก่ การรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ได้แก่ บทบาทของผู้นำชุมชน การติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน ซึ่งอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

1. การรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อภิปรายได้ว่า การที่ชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ดมีการรวมกลุ่มหรือมีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนจะไม่ก่อให้เกิดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนเกาะเกร็ด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการรวมกลุ่มหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนของชาวบ้านเกาะเกร็ดนั้น อาจจะไม่ใช้การรวมกลุ่มหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยตรง แต่ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นกลุ่มอาชีพมากกว่า เช่น กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มขนมหวาน กลุ่มเกษตร กลุ่มจักสาน เป็นต้น ซึ่งการรวมกลุ่มหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มในลักษณะนี้จะก่อให้เกิดผลทางอ้อมแก่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ดเท่านั้น กล่าวคือ กลุ่มเหล่านี้จะมีการผลิตสินค้าของแต่ละกลุ่มออกมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในส่วนเครื่องปั้นดินเผาและขนมหวาน ซึ่งเป็นการช่วยสร้างรายได้แก่ชุมชนเกาะเกร็ดมากกว่าที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่ชุมชนเกาะเกร็ด ซึ่งพบผลการศึกษาเช่นเดียวกับ ชูติพร ทองวิจิต (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีศักยภาพของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านในตำบลบึงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

2. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อภิปรายได้ว่า การที่ชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ดมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากสื่อและแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จะไม่ก่อให้เกิดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนเกาะเกร็ด ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์ได้หลายสาเหตุด้วยกัน กล่าวคือ เมื่อชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ดมีการเปิดรับสื่อและแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แล้ว อาจจะเป็นไปได้ว่า สื่อและแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ออกมาส่วนใหญ่มักจะเป็นการโฆษณาประชาสัมพันธ์รายละเอียดสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดต่าง ๆ มากกว่าที่จะให้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อีกทั้งชุมชนเกาะเกร็ดยังขาดบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญมาให้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในช่วงแรก ๆ ที่เปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้นจะมีการจัดตั้งสำนักงานการท่องเที่ยวตำบลเกาะเกร็ดขึ้น ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญมาประจำเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่

เสมอ แต่ตอนหลังต้องยุบไปเนื่องจากขาดแคลนงบประมาณในการจัดจ้างเจ้าหน้าที่ ด้วยเหตุนี้จึง อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไม่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งพบผลการศึกษา เช่นเดียวกับพระมหาสุทิตย์ ออบอุ้น (2541 : บทคัดย่อ) พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี : เส้นทางสายลำน้ำกก จังหวัดเชียงใหม่ – เชียงราย งานวิจัยของ อภิชาติ ศิลปี (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาให้เป็น ประชาคมท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พบว่า การรับรู้เกี่ยวกับประชาคมของ ผู้นำและกรรมการชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาให้เป็นประชาคมท้องถิ่น

3. ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั่นคือ ชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ดที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูง ก็จะมีระดับศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นสูง อภิปรายได้ว่า ชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ดที่มีการแสวงหาความรู้หรือมีความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในด้านความหมาย หลักการ และการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ดี และชาวบ้านสามารถประเมินถึงผลดีและผลเสียของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ดีอีกด้วย ซึ่งพบผลการศึกษาเช่นเดียวกับ อภิชาติ ศิลปี (2541 : บทคัดย่อ) พบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาให้เป็นประชาคมท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร งานวิจัยของ กนิษฐ สีสมอ่อน (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการลุ่มน้ำ กรณีศึกษา : ลุ่มน้ำห้วยทับเสลา จังหวัดอุทัยธานีและจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นกับการปฏิบัติด้านการอนุรักษ์ ความรู้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติด้านการอนุรักษ์

4. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง

อนุรักษ์ นั่นคือ ชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ดที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูง ก็จะมีระดับศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูง อภิปรายได้ว่า การที่ชุมชนเกาะเกร็ดมีการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ดี เนื่องจากการที่ชาวบ้านมีสิทธิในการควบคุมดูแลกระบวนการท่องเที่ยวโดยมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นการสำรวจและค้นหาสาเหตุของปัญหา การวางแผนการดำเนินงาน การจัดการดำเนินงาน/การปฏิบัติงาน และการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดรายได้หรือผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนด้วย โดยจะให้ความสำคัญและเน้นประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก ซึ่งพบผลการศึกษาเช่นเดียวกับ จิระภา ฉิมสุข (2544 : บทคัดย่อ) พบว่า การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาของสมาชิกในชุมชน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนสาธารณสุข งานวิจัยของ มธุรส ปราบไพรี (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่มีผลในการทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพ คือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตั้งแต่ระดับของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จนถึงการรับผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกโครงการซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนทำให้เกิดการยอมรับต่อการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

5. การยอมรับบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า การยอมรับบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อนุรักษ์ของชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั่นคือ ชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ดที่มีการยอมรับบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ก็จะมีระดับศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูง อภิปรายได้ว่า ในการที่จะพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในเรื่องใด ๆ ก็ตาม จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเริ่มจากผู้นำท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ เพราะผู้นำจะเป็นผู้กระตุ้นให้ประชาชนเกิดแรงดลใจอยากที่จะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของชุมชน นอกจากนี้ผู้นำยังทำหน้าที่คอยช่วยเหลือชี้แนะเพื่อให้กระบวนการพัฒนาชุมชนสามารถดำเนินการต่อไปได้ด้วยตนเอง (Self - Sustaining) ด้วยสาเหตุนี้การที่ชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ดให้การยอมรับในบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ก็จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ดี ซึ่งพบผลการศึกษาเช่นเดียวกับ

จิระภา ฉิมสุข (2544 : บทคัดย่อ) พบว่า ภาวะผู้นำในชุมชนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนสาธารณสุข งานวิจัยของ มธุรส ปราบไพรี (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่มีผลในการทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพคือ ปัจจัยการพึ่งตนเองของชุมชน โดยการอาศัยปัจจัยภายในชุมชนที่มีอาชีพและรายได้ โดยเห็นว่าการท่องเที่ยวคืออาชีพเสริมจึงไม่เกิดการพึ่งพาการท่องเที่ยว การมีผู้อาวุโส ผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ได้รับความเคารพนับถือจากชุมชนและเป็นผู้ที่มีความรู้ จึงทำให้ชุมชนต่างมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน

6. บทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้นำชุมชนจำนวน 9 คน ประกอบด้วย ประธาน อบต.เกาะเกร็ด ปลัด อบต.เกาะเกร็ด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ผู้นำทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั่นคือ ถ้าผู้นำชุมชนเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ก็จะทำให้มีระดับศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูง อภิปรายได้ว่าการที่ผู้นำชุมชนในชุมชนเกาะเกร็ดได้เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งในด้านการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านองค์กรชุมชน และด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ก็จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ดี เนื่องจากในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของผู้นำชุมชนที่ถือเป็นแกนหลักและมีส่วนสำคัญอย่างมากในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ด ซึ่งพบผลการศึกษาเช่นเดียวกับจิระภา ฉิมสุข (2544 : บทคัดย่อ) พบว่า ภาวะผู้นำในชุมชนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนสาธารณสุข งานวิจัยของ มธุรส ปราบไพรี (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่มีผลในการทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพคือ ปัจจัยการพึ่งตนเองของชุมชน โดยการอาศัยปัจจัยภายในชุมชนที่มีอาชีพและรายได้ โดยเห็นว่าการท่องเที่ยวคืออาชีพเสริมจึงไม่เกิดการพึ่งพาการท่องเที่ยว การมีผู้อาวุโส ผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ได้รับความเคารพนับถือจากชุมชนและเป็นผู้ที่มีความรู้ จึงทำให้ชุมชนต่างมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน

7. การติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอกในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้นำชุมชนจำนวน 9 คน ประกอบด้วย ประธาน อบต.เกาะเกร็ด ปลัด อบต.เกาะเกร็ด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ผู้นำทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอกในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั่นคือ ถ้าชุมชนเกาะเกร็ดมีการติดต่อประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น ศึกษาดูงานกับชุมชนภายนอกมาก ก็จะทำให้มีระดับศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูง อกิปรายได้ว่า การที่ชุมชนเกาะเกร็ดได้มีโอกาสในการติดต่อประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น ศึกษาดูงานกับชุมชนภายนอก ก็จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ดี เนื่องจากในการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอกนี้จะทำให้ชุมชนเกาะเกร็ดได้รับรู้ถึงข้อดีในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะเกร็ดในสายตาของคนภายนอกชุมชน และสามารถรับรู้ถึงข้อบกพร่องในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะเกร็ดได้ด้วย ซึ่งจากการรับรู้ข้อบกพร่องในส่วนนี้ สามารถที่จะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับแก้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ดให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งพบผลการศึกษาเช่นเดียวกับ พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น (2541 : บทคัดย่อ) พบว่า การติดต่อประสานงานระหว่างชุมชนมีความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี : เส้นทางสายลำน้ำกก จังหวัดเชียงใหม่ – เชียงราย งานวิจัยของ อภิชาติ ศิลปี (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาให้เป็นประชาคมท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พบว่า การติดต่อชุมชนภายนอกมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาให้เป็นประชาคมท้องถิ่น

8. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้นำชุมชนจำนวน 9 คน ประกอบด้วย ประธาน อบต.เกาะเกร็ด ปลัด อบต.เกาะเกร็ด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ผู้นำทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั่นคือ ถ้าชุมชนเกาะเกร็ดได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาก ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน ฯลฯ ก็จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ดี เนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ดในบางเรื่อง เช่น การแก้ไขปัญหาน้ำท่วม

การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย ฯลฯ จำเป็นต้องได้รับการร่วมมือ ช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนด้วย เช่น ในเรื่องของงบประมาณ บุคลากร เป็นต้น เพราะชุมชนเกาะเกร็ดอาจจะไม่มีศักยภาพในเรื่องเหล่านี้เพียงพอ ซึ่งพบผลการศึกษาเช่นเดียวกับ พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น (2541 : บทคัดย่อ) พบว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐมีความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี : เส้นทางสายลำน้ำกก จังหวัดเชียงใหม่ – เชียงราย งานวิจัยของ อภิชาติ ศิลปี (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาให้เป็นประชาคมท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกของผู้นำและกรรมการชุมชนมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาให้เป็นประชาคมท้องถิ่น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษา พบว่า

5.3.1.1 ถึงแม้ชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ดส่วนใหญ่ จะมีการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับที่สูงก็ตาม แต่จากการศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน พบว่า ชุมชนยังมีปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นอยู่มาก ซึ่งปัญหาอุปสรรคที่สำคัญหลัก ๆ ได้แก่ ปัญหาความไม่สะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาที่จอดรถฝั่งตรงข้ามไม่เพียงพอ ปัญหาสุนัขจรจัด และปัญหาการขาดความร่วมมือของทุก ๆ ฝ่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน เช่น ในเรื่องของงบประมาณ บุคลากร การประชาสัมพันธ์ ฯลฯ ดังนั้น ทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และผู้นำชุมชน ควรจะให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและสนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากกว่านี้ และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะมีผลทำให้ชุมชนเกาะเกร็ดมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ดียิ่งขึ้น

5.3.1.2 ชุมชนเกาะเกร็ดควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกของชาวบ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยส่งเสริมให้ชาวบ้านในทุกหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วม ให้ความร่วมมือและใส่ใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มากกว่านี้ โดยหน้าที่นี้ควรจะเป็นของผู้นำชุมชน

เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในการที่จะระดมชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วม ให้ความร่วมมือและใส่ใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มากขึ้น เนื่องจาก กำนัน และผู้ใหญ่บ้านถือได้ว่าเป็นผู้นำที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ และมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับชาวบ้านมากที่สุด อีกทั้งกำนัน และผู้ใหญ่บ้านควรจะส่งเสริมให้ลูกบ้านมีความสามัคคีปรองดองกัน เนื่องจากความสามัคคีนี้จะเป็นพลังสำคัญในการสร้างชุมชนเกาะเกร็ดให้มีความเข้มแข็ง และสามารถทำให้ชุมชนเกาะเกร็ดมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ดีมากขึ้น

5.3.1.3 ผู้นำชุมชนในชุมชนเกาะเกร็ด ไม่ว่าจะเป็น ประธาน อบต.เกาะเกร็ด ปลัด อบต.เกาะเกร็ด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากพอสมควร โดยในสวนนี้อาจจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในการจัดบุคลากรที่เชี่ยวชาญมาให้ความรู้หรือคำแนะนำในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนแก่ผู้นำชุมชน เพื่อที่ผู้นำชุมชนจะได้นำความรู้นั้นไปปฏิบัติหรือถ่ายทอดให้แก่ชาวบ้านในชุมชนได้ ซึ่งจะมีผลทำให้ชุมชนเกาะเกร็ดมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ดีมากขึ้น

5.3.1.4 ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ดควรเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน กล่าวคือ มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อให้เกิดผลทางด้านเศรษฐกิจแก่ชุมชน ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ และทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนในระยะยาว อีกทั้งควรมีการพัฒนาสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนบ้าง เช่น การสร้างเขื่อน เพื่อช่วยแก้ปัญหาน้ำท่วมในชุมชน ซึ่งในสวนนี้อาจจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากชุมชนเกาะเกร็ดอาจจะยังไม่มีศักยภาพที่เพียงพอ หรืออาจจะมีการจัดตั้งสำนักงานการท่องเที่ยวตำบลเกาะเกร็ดขึ้นมาใหม่ ซึ่งแต่เดิมมีการจัดตั้งอยู่แต่ต้องยุบไป เนื่องจากขาดแคลนบุคลากร โดยในสวนนี้อาจจะมีผลทำให้ชุมชนเกาะเกร็ดมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ดีมากขึ้น

5.3.1.5 ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ดควรมีกระจายการพัฒนาไปในทุกหมู่บ้าน เนื่องจากในปัจจุบันจะมีหมู่ที่ 1 2 6 และ 7 เท่านั้นที่เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่วนหมู่ที่ 3 4 และ 5 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ทางเกษตรยังไม่เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างเต็มตัว มีผลทำให้การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้น ควรจะมีการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมรูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ด คือ อาจจะมีการเพิ่มการท่องเที่ยวทางการเกษตรเข้าไป เพื่อที่จะทำให้การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ดีขึ้น อีกทั้งควรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดให้มีความแปลกใหม่ เพื่อให้ผู้มาเที่ยว
 ครั้งหนึ่งแล้ว ต้องการที่จะกลับมาอีก เช่น อาจจะมีการจัดแสดงรำมอญ เนื่องจากในปัจจุบันมี
 การสอนรำมอญที่วัดปรมัยฯ อยู่แล้ว หรือ สอนทำขนมไทยและสอนปั้นเครื่องปั้นดินเผาต่าง ๆ
 เป็นต้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะงานวิจัย

การศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการปรับปรุงศึกษาเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

5.3.2.1 ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชน
 ท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพิ่มเติม เช่น ความรู้สึกความเป็นกลุ่มชนเดียวกัน
 ของคนในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน ฐานทรัพยากรที่
 อุดมสมบูรณ์ เป็นต้น

5.3.2.2 ควรศึกษาวิจัยผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ
 ชุมชนมีต่อชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น

5.3.2.3 ควรมีการศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว
 เชิงอนุรักษ์เพิ่มเติมกับชุมชนอื่น ๆ ที่มีการเปิดชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วย เพื่อนำผลการวิจัยที่
 ได้ไปใช้ประโยชน์ในการสร้างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้
 ดีขึ้นต่อไป

ภาคผนวก ข

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	135	45.0
หญิง	165	55.0
รวม	300	100.0
อายุ		
ไม่เกิน 20 ปี	59	19.7
21 - 40 ปี	126	42.0
41 - 60 ปี	80	26.7
61 ปีขึ้นไป	18	6.0
รวม	300	100.0
ค่าเฉลี่ย = 34.60 ปี		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 15.77 ปี		
ค่าต่ำสุด = 13 ปี		
ค่าสูงสุด = 81 ปี		
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	12	4.0
ประถมศึกษา (ป.1 - 6)	64	21.3
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - 3)	93	31.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - 6)	39	13.0
ปวช.	25	8.3
ปวส./อนุปริญญา	17	5.7
ปริญญาตรี	50	16.7
รวม	300	100.0

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
ไม่ประกอบอาชีพ	56	18.6
เกษตรกรรม	27	9.0
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	23	7.7
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	60	20.0
รับจ้างทั่วไป	113	37.6
รวม	279	100.0
อาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว**		
ไม่ประกอบอาชีพเสริม	169	56.3
บริการเรื่องที่พัก	2	0.7
บริการเรื่องอาหาร	30	10.0
มัคคุเทศก์ (ผู้นำเที่ยว)	5	1.7
ขายสินค้าและของที่ระลึก	41	13.7
อื่น ๆ	9	3.0
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ไม่เกิน 5,000 บาท	132	44.0
5,001 – 10,000 บาท	73	24.3
10,001 – 20,000 บาท	15	5.0
20,0001 บาทขึ้นไป	7	2.3
รวม	227	100.0
ค่าเฉลี่ย = 6209.65 บาท		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5757.95 บาท		
ค่าต่ำสุด = 300 บาท		
ค่าสูงสุด = 40,000 บาท		

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนเกาะเกร็ด		
ไม่เกิน 20 ปี	128	47.7
21 - 40 ปี	101	33.7
41 - 60 ปี	57	19.0
61 ปีขึ้นไป	7	2.3
รวม	293	100.0
ค่าเฉลี่ย = 26.41 ปี		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 16.20 ปี		
ค่าต่ำสุด = 3 เดือน		
ค่าสูงสุด = 74 ปี		

** หมายถึง ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 2 ปัจจัยด้านประชาชนของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ปัจจัยด้านประชาชน	จำนวน	ร้อยละ
การรวมกลุ่ม/การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชนเกาะเกร็ด		
ไม่เป็น	238	79.3
เป็น	32	10.7
รวม	270	100.0
ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์		
ระดับต่ำ (ไม่เกิน 5 คะแนน)	13	4.3
ระดับปานกลาง (6 - 10 คะแนน)	145	48.3
ระดับสูง (11 คะแนนขึ้นไป)	142	47.3
รวม	300	100.0
ค่าต่ำสุด = 1 คะแนน		
ค่าสูงสุด = 15 คะแนน		
การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์		
ระดับต่ำ (ไม่เกิน 32 คะแนน)	46	15.3
ระดับปานกลาง (33 - 63 คะแนน)	210	70.0
ระดับสูง (64 คะแนนขึ้นไป)	44	14.7
รวม	300	100.0
ค่าต่ำสุด = 10 คะแนน		
ค่าสูงสุด = 77 คะแนน		

ตารางที่ 2 ปัจจัยด้านประชาชนของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (ต่อ)

ปัจจัยด้านประชาชน	จำนวน	ร้อยละ
การยอมรับบทบาทของกำนันใน		
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์		
ระดับต่ำ (ไม่เกิน 20 คะแนน)	90	30.0
ระดับปานกลาง (21 – 39 คะแนน)	85	28.3
ระดับสูง (40 คะแนนขึ้นไป)	46	15.3
รวม	221	100.0
ค่าต่ำสุด = 1 คะแนน		
ค่าสูงสุด = 45 คะแนน		
การยอมรับบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่-		
บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์		
ระดับต่ำ (ไม่เกิน 20 คะแนน)	119	39.7
ระดับปานกลาง (21 – 39 คะแนน)	123	41.0
ระดับสูง (40 คะแนนขึ้นไป)	24	8.0
รวม	266	100.0
ค่าต่ำสุด = 2 คะแนน		
ค่าสูงสุด = 40 คะแนน		
การยอมรับบทบาทของประธาน อบต./ปลัด อบต.		
และสมาชิก อบต.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง		
อนุรักษ์		
ระดับต่ำ (ไม่เกิน 20 คะแนน)	95	31.7
ระดับปานกลาง (21 – 39 คะแนน)	79	26.3
ระดับสูง (40 คะแนนขึ้นไป)	66	22.0
รวม	240	100.0
ค่าต่ำสุด = 2 คะแนน		
ค่าสูงสุด = 50 คะแนน		

ตารางที่ 2 ปัจจัยด้านประชาชนของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (ต่อ)

ปัจจัยด้านประชาชน	จำนวน	ร้อยละ
การยอมรับบทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐ/ททท.		
ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์		
ระดับต่ำ (ไม่เกิน 20 คะแนน)	69	23.0
ระดับปานกลาง (21 – 39 คะแนน)	110	36.7
ระดับสูง (40 คะแนนขึ้นไป)	14	4.7
รวม	193	100.0
ค่าต่ำสุด = 1 คะแนน		
ค่าสูงสุด = 50 คะแนน		

ตารางที่ 3 ความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากสื่อและแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

รูปแบบ การ ท่องเที่ยว	สื่อและ แหล่งข้อมูล ข่าวสาร	ความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร									
		ไม่เคยเลย		นาน ๆ ครั้ง		บางวัน		ทุกวัน		รวม	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การท่องเที่ยว	โทรทัศน์	22	7.3	43	14.3	120	40.0	102	34.0	287	95.6
	วิทยุ	68	22.7	99	33.0	29	29.7	22	7.3	278	92.7
	หนังสือพิมพ์	56	18.7	103	34.3	80	26.7	44	14.7	283	94.4
	นิตยสาร/วารสาร/ จุลสาร	114	38.0	88	29.3	63	21.0	10	3.3	275	91.6
	ป้ายประชาสัมพันธ์ / แผ่นพับ	59	19.7	126	42.0	64	21.3	29	9.7	278	92.7
	ญาติพี่น้อง/บุคคลใน ครอบครัว/เพื่อน	49	16.3	112	37.3	75	25.0	38	12.7	274	91.3
	เจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.	107	35.7	109	36.3	53	17.7	12	4.0	281	93.7
	กลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว	95	31.7	109	36.3	57	19.0	12	4.0	273	91.0
	การเข้าร่วมประชุม/อบต.	143	47.7	89	29.7	37	12.3	11	3.7	280	93.4

ตารางที่ 3 ความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากสื่อและแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (ต่อ)

รูปแบบ การ ท่องเที่ยว	สื่อและ แหล่งข้อมูล ข่าวสาร	ความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร									
		ไม่เคยเลย		นาน ๆ ครั้ง		บางวัน		ทุกวัน		รวม	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	โทรทัศน์	46	15.3	47	15.7	107	35.7	44	14.7	244	81.4
	วิทยุ	81	27.0	90	30.0	51	17.0	16	5.3	238	79.3
	หนังสือพิมพ์	69	23.0	83	27.7	66	22.0	22	7.3	240	80.0
	นิตยสาร/วารสาร/ จุลสาร	119	39.7	70	23.3	36	12.0	9	3.0	234	78.0
	ป้ายประชาสัมพันธ์ / แผ่นพับ	80	26.7	89	29.7	42	14.0	24	8.0	235	78.4
	ญาติพี่น้อง/บุคคล ใน ครอบครัว/เพื่อน	75	25.0	80	26.7	52	17.3	29	9.7	236	78.7
	เจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.	112	37.3	77	25.7	38	12.7	12	4.0	239	79.7
	กลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว	100	33.3	85	28.3	40	13.3	12	4.0	237	78.9
	การเข้าร่วมประชุม/อบต.	143	47.7	63	21.0	29	9.7	5	1.7	241	80.1

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละของลำดับและคะแนนของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อผู้นำชุมชน
 ในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่มีบทบาทสำคัญในการ
 พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผู้นำชุมชน	ลำดับความคิดเห็น				คะแนน
	ลำดับที่ 1	ลำดับที่ 2	ลำดับที่ 3	ลำดับที่ 4	
อบต.	67 (22.3)	72 (24.0)	63 (21.0)	20 (6.7)	630
ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	69 (23.0)	63 (21.0)	61 (20.3)	30 (10.0)	617
กำนัน	51 (17.0)	63 (23.0)	67 (22.3)	30 (10.0)	557
เจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.	49 (16.3)	54 (18.0)	23 (7.7)	115 (38.3)	519
รวม	236 (78.6)	252 (84.0)	214 (71.3)	195 (65.0)	

หมายเหตุ คะแนนรวมแบบถ่วงน้ำหนักวัด โดยกำหนดให้ลำดับที่ 1 = 4 คะแนน, ลำดับที่ 2 = 3 คะแนน,
 ลำดับที่ 3 = 2 คะแนน, ลำดับที่ 4 = 1 คะแนน

ตารางที่ 5 จำนวน ร้อยละ มาตรฐานความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อคำถาม	คำตอบ	
	มีความรู้	ไม่มีความรู้
ด้านความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์		
1. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน	261 (87.0)	34 (11.3)
2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีส่วนในการส่งเสริมการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมแก่ชุมชนท้องถิ่น	257 (85.7)	38 (12.6)
3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติ และ การอนุรักษ์ธรรมชาติ	208 (69.3)	87 (29.0)
4. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่เป็นการเสริมแต่ง หรือพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ	146 (48.7)	154 (51.3)
5. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นเสมือนการเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวแบบใหม่ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเท่านั้น	164 (54.7)	136 (45.3)
ด้านหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์		
6. หลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของคนในชุมชน	242 (80.7)	56 (18.7)
7. หลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึง ผลประโยชน์ระยะยาวที่จะเกิดแก่ชุมชน	219 (73.0)	77 (25.6)

ตารางที่ 5 จำนวน ร้อยละ มาตรฐานความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อคำถาม	คำตอบ	
	มีความรู้	ไม่มีความรู้
8. หลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การสนับสนุนให้นักท่องเที่ยว ชมทัศนียภาพทางธรรมชาติเพียงอย่างเดียว	181 (60.3)	118 (39.4)
9. หลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การสนับสนุนให้มีการลงทุนเพื่อ การท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดผลทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว	191 (63.7)	107 (35.7)
10. หลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ เป็นการท่องเที่ยวที่มีส่วนสนับสนุน ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่ชุมชนท้องถิ่น	237 (79.0)	63 (21.0)
ด้านการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์		
11. ในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่น ควร มุ่งเน้นที่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ	144 (48.0)	153 (51.0)
12. การสร้างที่พักและสถานที่ท่องเที่ยวให้สวยงาม หรูหรา เป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว และจำเป็นสำหรับการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	160 (53.3)	140 (46.6)
13. การให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประสบความสำเร็จ	237 (79.0)	61 (20.3)
14. ในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประชาชนในท้องถิ่นควรมี ส่วนร่วมในการดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวด้วย	248 (82.7)	52 (17.3)
15. ในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรส่งเสริมให้นักลงทุนจาก ภายนอกชุมชนเข้ามาเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด เพราะมีเงินทุนทรัพย์และความรู้	187 (62.3)	111 (37.0)

ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละ มาตรการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อคำถาม	คำตอบ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการสำรวจและค้นหาสาเหตุของปัญหา					
1. การสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับ สิ่งแวดล้อมและสถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชน	56 (18.7)	86 (28.7)	117 (39.0)	28 (9.3)	10 (3.3)
2. การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้าน สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน	25 (8.3)	75 (25.0)	132 (44.0)	48 (16.0)	18 (6.0)
3. การเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา	31 (10.3)	60 (20.0)	125 (41.7)	50 (16.7)	24 (8.0)
4. การสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ที่สร้างปัญหาให้กับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อรายงานต่อผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ / ททท.	33 (11.0)	60 (20.0)	127 (42.3)	55 (18.3)	23 (7.7)
ด้านการวางแผนการดำเนินงาน					
5. การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ/ททท. เพื่อเป็นประโยชน์ใน การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน	49 (16.3)	75 (25.0)	84 (28.0)	60 (20.0)	30 (10.0)
6. การมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อวางแผนพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น	31 (10.3)	62 (20.7)	102 (34.0)	61 (20.3)	42 (14.0)

ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละ มาตรการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อคำถาม	คำตอบ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. การกำหนดกฎระเบียบหรือการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น	30 (10.0)	60 (20.0)	85 (28.3)	68 (22.7)	55 (18.3)
8. การรับทราบรายงานจากเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่น	26 (8.7)	58 (19.3)	112 (37.3)	65 (21.7)	34 (11.3)
ด้านการจัดการดำเนินงาน/ปฏิบัติงาน					
9. การให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ/ททท.เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น	52 (17.3)	62 (20.7)	100 (33.3)	53 (17.7)	29 (9.7)
10. การมีส่วนร่วมในการบริจาคเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	16 (5.3)	57 (19.0)	102 (34.0)	62 (20.7)	58 (19.3)
11. การมีส่วนร่วมในการเสียสละแรงงานเพื่อช่วยในการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	37 (12.3)	53 (17.7)	110 (36.7)	63 (21.0)	32 (10.7)
12. การรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	29 (9.7)	57 (19.0)	109 (36.3)	55 (18.3)	46 (15.3)

ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละ มาตรการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อความถาม	คำตอบ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน					
13. การรับทราบผลการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในชุมชนท้องถิ่น	51 (17.0)	62 (20.7)	104 (34.7)	46 (15.3)	36 (12.0)
14. การรับทราบความคืบหน้าในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่หรือททท. ที่รับผิดชอบดูแลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	22 (7.3)	63 (21.0)	121 (40.3)	51 (17.0)	42 (14.0)
15. การติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน	36 (12.0)	70 (23.3)	116 (38.7)	50 (16.7)	26 (8.7)
16. การเข้าร่วมในการประเมินผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น	22 (7.3)	58 (19.3)	96 (32.0)	68 (22.7)	55 (18.3)

ตารางที่ 7 จำนวน ร้อยละ มาตรการจัดการยอมรับบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อคำถาม	คำตอบ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	69 (23.0)	36 (12.0)	38 (12.7)	36 (12.0)	13 (4.3)
2. ผู้นำชุมชนมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น	69 (23.0)	33 (11.0)	37 (12.3)	28 (9.3)	16 (5.3)
3. ผู้นำชุมชนสามารถประสานงานกับหน่วยงานภายนอก	57 (19.0)	30 (10.0)	45 (15.0)	24 (8.0)	13 (4.3)
4. ผู้นำชุมชนมีการแสวงหาความรู้ เทคนิค และวิธีการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้	24 (8.0)	27 (9.0)	74 (24.7)	24 (8.0)	19 (6.3)
5. ผู้นำชุมชนมีศิลปะในการพูดโน้มน้าวใจให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่น	57 (19.0)	38 (12.7)	48 (16.0)	30 (10.0)	17 (5.7)
6. ผู้นำชุมชนมีการส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	25 (8.3)	64 (21.3)	40 (13.3)	30 (10.0)	14 (4.7)

ตารางที่ 7 จำนวน ร้อยละ มาตรการยอมรับบทบาทของกำนันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อคำถาม	คำตอบ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. ผู้นำชุมชนสามารถกระจายผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นและสมาชิกได้อย่างทั่วถึง	25 (8.3)	29 (9.7)	74 (24.7)	23 (7.7)	20 (6.9)
8. ผู้นำชุมชนได้นำความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถ่ายทอดให้กับสมาชิกภายในชุมชนได้	20 (6.7)	62 (20.7)	43 (14.3)	25 (8.3)	18 (6.0)
9. เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนสามารถที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งนั้นได้	63 (21.0)	35 (11.7)	34 (11.3)	28 (9.3)	10 (3.3)
10. ผู้นำชุมชนสามารถชี้แจงสมาชิกในชุมชนในการแก้ปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นได้	63 (21.0)	30 (10.0)	42 (14.0)	19 (6.3)	17 (5.7)

ตารางที่ 8 จำนวน ร้อยละ มาตรการยอมรับบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อความคำถาม	คำตอบ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการจัดการ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	91 (30.3)	53 (17.7)	43 (14.3)	27 (9.0)	12 (4.0)
2. ผู้นำชุมชนมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นให้ ดียิ่งขึ้น	81 (27.0)	55 (18.3)	46 (15.3)	19 (6.3)	13 (4.3)
3. ผู้นำชุมชนสามารถประสานงานกับหน่วยงาน ภายนอก	75 (25.0)	51 (17.0)	53 (17.7)	23 (7.7)	13 (4.3)
4. ผู้นำชุมชนมีการแสวงหาความรู้ เทคนิค และ วิธีการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ได้	40 (13.3)	50 (16.7)	73 (24.3)	30 (10.0)	18 (6.0)
5. ผู้นำชุมชนมีศิลปะในการพูดโน้มน้าวใจให้ สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่น	88 (29.3)	49 (16.3)	40 (13.3)	25 (8.3)	13 (4.3)
6. ผู้นำชุมชนมีการส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	43 (14.3)	93 (31.0)	47 (15.7)	28 (9.3)	12 (4.0)

ตารางที่ 8 จำนวน ร้อยละ มาตรการยอมรับบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อคำถาม	คำตอบ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. ผู้นำชุมชนสามารถกระจายผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นและสมาชิกได้อย่างทั่วถึง	38 (12.7)	48 (16.0)	80 (26.7)	25 (8.3)	15 (5.0)
8. ผู้นำชุมชนได้นำความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถ่ายทอดให้กับสมาชิกภายในชุมชนได้	51 (17.0)	94 (31.3)	36 (12.0)	20 (6.7)	18 (6.0)
9. เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนสามารถที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งนั้นได้	78 (26.0)	54 (18.0)	42 (14.0)	21 (7.0)	14 (4.7)
10. ผู้นำชุมชนสามารถชี้นำสมาชิกในชุมชนในการแก้ปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นได้	87 (29.0)	52 (17.3)	32 (10.7)	29 (9.7)	17 (5.7)

ตารางที่ 9 จำนวน ร้อยละ มาตรการยอมรับบทบาทของอบต.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อคำถาม	คำตอบ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการจัดการ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	78 (26.0)	22 (7.3)	50 (16.7)	25 (8.3)	13 (4.3)
2. ผู้นำชุมชนมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นให้ ดียิ่งขึ้น	70 (23.3)	23 (7.7)	42 (14.0)	25 (8.3)	13 (4.3)
3. ผู้นำชุมชนสามารถประสานงานกับหน่วยงาน ภายนอก	86 (28.7)	28 (9.3)	43 (14.3)	23 (7.7)	10 (3.3)
4. ผู้นำชุมชนมีการแสวงหาความรู้ เทคนิค และ วิธีการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ได้	51 (17.0)	30 (10.0)	71 (23.7)	30 (10.0)	51 (17.0)
5. ผู้นำชุมชนมีศิลปะในการพูดโน้มน้าวใจให้ สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่น	69 (23.0)	24 (8.0)	35 (11.7)	32 (10.7)	17 (5.7)
6. ผู้นำชุมชนมีการส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	45 (15.0)	55 (18.3)	29 (9.7)	35 (11.7)	13 (4.3)

ตารางที่ 9 จำนวน ร้อยละ มาตรการยอมรับบทบาทของอบต.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อคำถาม	คำตอบ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. ผู้นำชุมชนสามารถกระจายผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นและสมาชิกได้อย่างทั่วถึง	51 (17.0)	26 (8.7)	78 (26.0)	26 (8.7)	18 (6.0)
8. ผู้นำชุมชนได้นำความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถ่ายทอดให้กับสมาชิกภายในชุมชนได้	37 (12.3)	62 (20.7)	32 (10.7)	28 (9.3)	18 (6.0)
9. เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนสามารถที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งนั้นได้	77 (25.7)	24 (8.0)	36 (12.0)	41 (13.7)	8 (2.7)
10. ผู้นำชุมชนสามารถชี้แนะสมาชิกในชุมชนในการแก้ปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นได้	75 (25.0)	27 (9.0)	39 (13.0)	25 (8.3)	14 (4.7)

ตารางที่ 10 จำนวน ร้อยละ มาตรการยอรับบทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐ/ททท. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อคำถาม	คำตอบ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการจัดการ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	27 (9.0)	24 (8.0)	60 (20.0)	33 (11.0)	15 (5.0)
2. ผู้นำชุมชนมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นให้ ดีขึ้น	20 (6.7)	61 (20.3)	31 (10.3)	28 (9.3)	15 (5.0)
3. ผู้นำชุมชนสามารถประสานงานกับหน่วยงาน ภายนอก	23 (7.7)	60 (20.0)	25 (8.3)	25 (8.3)	17 (5.7)
4. ผู้นำชุมชนมีการแสวงหาความรู้ เทคนิค และ วิธีการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ได้	39 (13.0)	23 (7.7)	59 (19.7)	25 (8.3)	18 (6.0)
5. ผู้นำชุมชนมีศิลปะในการพูดโน้มน้าวใจให้ สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่น	26 (8.7)	62 (20.7)	30 (10.0)	21 (7.0)	15 (5.0)
6. ผู้นำชุมชนมีการส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	28 (9.3)	19 (6.3)	60 (20.0)	28 (9.3)	21 (7.0)

ตารางที่ 10 จำนวน ร้อยละ มาตรการยอมนับบทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐ/ทพท. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อความถาม	คำตอบ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. ผู้นำชุมชนสามารถกระจายผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นและสมาชิกได้อย่างทั่วถึง	15 (5.0)	17 (5.7)	63 (21.0)	29 (9.7)	21 (7.0)
8. ผู้นำชุมชนได้นำความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถ่ายทอดให้กับสมาชิกภายในชุมชนได้	29 (9.7)	18 (6.0)	62 (20.7)	35 (11.7)	19 (6.3)
9. เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนสามารถที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งนั้นได้	61 (20.3)	15 (5.0)	25 (8.3)	37 (12.3)	19 (6.3)
10. ผู้นำชุมชนสามารถชี้นำสมาชิกในชุมชนในการแก้ปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นได้	23 (7.7)	53 (17.7)	31 (10.3)	24 (8.0)	22 (7.3)

ตารางที่ 11 ระดับศักยภาพของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในการพัฒนา
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ระดับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	จำนวน	ร้อยละ
ระดับต่ำ (ไม่เกิน 34 คะแนน)	4	1.3
ระดับปานกลาง (35 - 67 คะแนน)	104	34.7
ระดับสูง (68 คะแนนขึ้นไป)	192	64.0
รวม	300	100.0
ค่าต่ำสุด = 26 คะแนน		
ค่าสูงสุด = 102 คะแนน		

ตารางที่ 12 จำนวน ร้อยละ มาตรฐานคุณภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อคำถาม	คำตอบ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่มีเลย
ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น						
1. ชุมชนของท่านมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม/ วิถีชีวิตที่เป็นที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามา ท่องเที่ยวในท้องถิ่น	97 (32.3)	96 (32.0)	97 (32.3)	5 (1.7)	1 (0.3)	3 (1.0)
2. ชุมชนของท่านมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใน ท้องถิ่นที่จะสามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้/ ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว	57 (19.0)	111 (37.0)	110 (36.7)	18 (6.0)	- (0.0)	1 (0.3)
3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนของท่านใน ปัจจุบันยังคงมีความเป็นธรรมชาติ หรือสภาพ วิถีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนเดิม	50 (16.7)	109 (36.3)	119 (39.7)	16 (5.3)	4 (1.3)	- (0.0)

ตารางที่ 12 จำนวน ร้อยละ มาตรฐานศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อคำถาม	คำตอบ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่มีเลย
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น						
4. ชุมชนของท่านมีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	19 (6.3)	61 (20.3)	118 (39.3)	57 (19.0)	20 (6.7)	23 (7.7)
5. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนของท่านสามารถสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับนักท่องเที่ยว	30 (10.0)	87 (29.0)	128 (42.7)	37 (12.3)	13 (4.3)	4 (1.3)
6. ชุมชนของท่านสามารถจัดการและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เองได้	38 (12.7)	69 (23.0)	139 (46.3)	36 (12.0)	11 (3.7)	4 (1.3)
7. ชุมชนของท่านสามารถกำหนดรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่จะให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวได้	19 (6.3)	90 (30.0)	140 (46.7)	34 (11.3)	9 (3.0)	4 (1.3)

ตารางที่ 12 จำนวน ร้อยละ มาตรฐานศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อคำถาม	คำตอบ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่มีเลย
ด้านองค์กรชุมชน						
8. สามารถสร้างระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้สมาชิกและชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม	26 (8.7)	69 (23.0)	125 (41.7)	46 (15.3)	10 (3.3)	15 (5.0)
9. สามารถสร้างระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรมได้	19 (6.3)	68 (22.7)	131 (43.7)	49 (16.3)	10 (3.3)	14 (4.7)
10. เมื่อมีปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สามารถแก้ไขและจัดการเองได้	23 (7.7)	45 (15.0)	137 (45.7)	58 (19.3)	14 (4.7)	11 (3.7)
11. มีการจัดทำกฎระเบียบและกติกาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	18 (6.0)	54 (18.0)	139 (46.3)	53 (17.7)	11 (3.7)	16 (5.3)
12. มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	28 (9.3)	69 (23.0)	125 (41.7)	41 (13.7)	13 (4.3)	10 (3.3)

ตารางที่ 12 จำนวน ร้อยละ มาตรฐานวัดศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อความถาม	คำตอบ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่มีเลย
ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว						
ของชุมชน						
13. ในชุมชนของท่านมีระบบการกำจัดหรือจัดการขยะและมลพิษที่มีประสิทธิภาพ	59 (19.7)	68 (22.7)	113 (37.7)	44 (14.7)	12 (4.0)	1 (0.3)
14. ในชุมชนของท่านมีมาตรการการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสามารถทำได้อย่างจริงจัง	25 (8.3)	74 (24.7)	123 (41.0)	53 (17.7)	15 (5.0)	6 (2.0)
15. ในชุมชนของท่านมีมาตรการในการควบคุมปริมาณของนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้เกิดความแออัดอันจะเป็นการทำลายแหล่งท่องเที่ยว	22 (7.3)	48 (16.0)	129 (43.0)	37 (12.3)	17 (5.7)	40 (13.3)
16. ในชุมชนของท่านมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยกันดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	35 (11.7)	65 (21.7)	119 (39.7)	30 (10.0)	11 (3.7)	29 (9.7)
17. ในชุมชนของท่านมีการกำหนดหรือแบ่งพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้าชม	15 (5.0)	65 (21.7)	119 (39.7)	31 (10.3)	14 (4.7)	46 (15.3)

ตารางที่ 13 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชาชนและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ตัวแปร	การเข้าร่วม			การยอมรับ				ศักยภาพ ของ ชุมชนฯ
	เป็น สมาชิกฯ	ความรู้ ความเข้าใจ	การมี ส่วนร่วม	การยอมรับ กำนัน	ผู้ใหญ่บ้าน/ ผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้าน	การยอมรับ อบต.	การยอมรับ เจ้าหน้าที่ รัฐ/ททท.	
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกฯ	1.000	.117	.157**	-.031	-.022	.024	-.033	.040
ความรู้ความเข้าใจ		1.000	.106	.324**	.076	.273**	.338**	.121*
การมีส่วนร่วม			1.000	.024	.021	.007	.016	.543**
การยอมรับกำนัน				1.000	.423**	.765**	.649**	.124*
การยอมรับผู้ใหญ่บ้าน/ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน					1.000	.387**	.288**	.025
การยอมรับ อบต.						1.000	.679**	.096
การยอมรับเจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.							1.000	.044

หมายเหตุ * หมายถึง $P < .05$

** หมายถึง $P < .01$

ตารางที่ 14 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากสื่อและแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ตัวแปร	โทรทัศน์	วิทยุ	หนังสือ-พิมพ์	นิตยสาร/วารสาร/จุลสาร	ป้ายประชาสัมพันธ์/แผ่นพับ	ญาติพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว/เพื่อน	เจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.	กลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว	การเข้าร่วมประชุม/อบต.	ศักยภาพของชุมชนฯ
โทรทัศน์	1.000	.771**	.688**	.650**	.611**	.672**	.562**	.543**	.441**	.008
วิทยุ		1.000	.757**	.759**	.663**	.703**	.599**	.575**	.510**	.046
หนังสือพิมพ์			1.000	.708**	.696**	.654**	.557**	.540**	.462**	.017
นิตยสาร/วารสาร/จุลสาร				1.000	.708**	.699**	.658**	.639**	.537**	.085
ป้ายประชาสัมพันธ์/แผ่นพับ					1.000	.700**	.588**	.586**	.443**	-.023
ญาติพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว/เพื่อน						1.000	.671**	.580**	.472**	.068
เจ้าหน้าที่ของรัฐ/ททท.							1.000	.715**	.585**	.058
กลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว								1.000	.572**	.101
การเข้าร่วมประชุม/อบต.									1.000	.038

หมายเหตุ * หมายถึง P < .05
 ** หมายถึง P < .01

ภาคผนวก ค

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือวัด

เครื่องมือวัดในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นและปรับปรุงจากแบบสอบถามที่มีตัวแปรเหมือนกันกับที่นักวิจัยท่านอื่นสร้างขึ้น โดยแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีของ Likert Scale และ Rating Scale และแบบทดสอบความรู้ ในการทดสอบคุณภาพเครื่องมือวัด เพื่อพิจารณาคุณภาพเครื่องมือวัดซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1. มีความสามารถวัดได้ตรงตามเนื้อหา มีความสอดคล้องกัน (Internal Consistency)
2. มีความน่าเชื่อถือในการวัด (Reliability)
3. มีความสามารถในการจำแนกกลุ่มผู้ตอบที่เป็นกลุ่มคะแนนสูง และกลุ่มคะแนนต่ำได้

(Discriminating Power)

จากองค์ประกอบดังกล่าว ในการพิจารณาว่าเครื่องมือวัดแบบ Likert Scale และ Rating Scale มีคุณภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่

1. การทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
2. การทดสอบค่าเฉลี่ย
3. การหาค่าความถี่
4. การวิเคราะห์ปัจจัย
5. การหาค่าความเชื่อมั่น

จากองค์ประกอบดังกล่าว สามารถสรุปสถิติที่ใช้ในการทดสอบคุณภาพเครื่องมือวัด พร้อมเกณฑ์ในการตัดสิน ดังนี้

ตารางที่ 1 การใช้สถิติที่ใช้ในการทดสอบคุณภาพเครื่องมือวัดในแต่ละองค์ประกอบ และเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกข้อคำถามของมาตรวัด

มาตรวัด	องค์ประกอบคุณภาพเครื่องมือวัด	สถิติที่ใช้ทดสอบ	เกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกข้อคำถาม
1. ความรู้ความเข้าใจ	1. ดัชนีความยาก (Difficulty Index) $DI = \frac{\text{จำนวนผู้ที่ตอบข้อถูก}}{\text{จำนวนผู้ตอบทั้งหมด}}$		ระดับยาก หมายถึง $DI \leq 0.30$ ระดับปานกลาง หมายถึง DI อยู่ระหว่าง 0.30 ถึง 0.70 ระดับง่าย หมายถึง $DI \geq 0.71$
2. การมีส่วนร่วมฯ	1. ความสามารถวัดความสอดคล้องภายในเนื้อหา (Internal Consistency)	Pearson's Correlation Factor Analysis	P-Value < .05 Factor Component 1 ไม่ติดลบ
3. ศักยภาพของชุมชนฯ	2. ความน่าเชื่อถือในการวัด (Reliability)	Conbrach's Alpha Coefficient	ค่า Alpha รายข้อไม่ติดลบ และทั้งมาตรวัดมีค่า Alpha $\geq .60$
	3. ความสามารถในการจำแนก (Discriminating Power)	t-test (Independent Sample t-test) Frequency	P-Value < .05 กลุ่มต่ำส่วนใหญ่เลือกตอบได้คะแนนน้อย กลุ่มปานกลางส่วนใหญ่เลือกตอบได้คะแนนปานกลาง กลุ่มสูงส่วนใหญ่เลือกตอบได้คะแนนมาก

ซึ่งการทดสอบคุณภาพเครื่องมือวัดในการศึกษาครั้งนี้ มีรายละเอียดในการทดสอบแต่ละตัวแปร นำเสนอเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบคุณภาพมาตรฐานวัดความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อความถาม	ดัชนีความยาก (DI)
ด้านความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	
1. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน	0.87
2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีส่วนในการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมแก่ชุมชนท้องถิ่น	0.85
3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติ และการอนุรักษ์ธรรมชาติ	0.69
4. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่เป็นการเสริมแต่งหรือพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะอาดต่าง ๆ	0.48
5. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นเสมือนการเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวแบบใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเท่านั้น	0.54
ด้านหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	
6. หลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของคนในชุมชน	0.80
7. หลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ระยะยาวที่จะเกิดแก่ชุมชน	0.73
8. หลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวชมทัศนียภาพทางธรรมชาติเพียงอย่างเดียว	0.60
9. หลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การสนับสนุนให้มีการลงทุนเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดผลทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว	0.63
10. หลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ เป็นการท่องเที่ยวที่มีส่วนสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่ชุมชนท้องถิ่น	0.79

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบคุณภาพมาตรวัดความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อคำถาม	ดัชนีความยาก (DI)
ด้านการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	
11. ในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่น ควรมุ่งเน้นที่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ	0.48
12. การสร้างที่พักและสถานที่ท่องเที่ยวให้สวยงาม หรูหรา เป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว และจำเป็นสำหรับการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	0.53
13. การให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประสบความสำเร็จ	0.79
14. ในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประชาชนในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวด้วย	0.82
15. ในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรส่งเสริมให้นักลงทุนจากภายนอกชุมชนเข้ามาเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด เพราะมีทั้งทุนทรัพย์และความรู้	0.62

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบคุณภาพมาตรวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อคำถาม	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน		Factor Loading (Component 1)	Alpha if Item Deleted	ค่า t	P - Value
	r กับ Scale ย่อย	r กับ Scale รวม				
ด้านการสำรวจและค้นหาสาเหตุของปัญหา						
1. การสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับ สิ่งแวดล้อมและสถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชน	.583**	.548**	.596	.9422	10.654	.000
2. การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้าน สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน	.743**	.675**	.714	.9397	13.397	.000
3. การเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา	.668**	.618**	.663	.9409	12.365	.000
4. การสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ สร้างปัญหาให้กับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อ รายงานต่อผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ/ ททท	.577**	.619**	.662	.9408	10.987	.000
ด้านการวางแผนการดำเนินงาน						
5. การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ/ททท. เพื่อเป็นประโยชน์ใน การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน	.704**	.731**	.771	.9383	16.257	.000
6. การมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อวางแผนพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น	.796**	.770**	.807	.9374	19.642	.000

ค่าความเชื่อมั่น (Alpha) = .9428

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบคุณภาพมาตรวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อคำถาม	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน		Factor Loading (Component 1)	Alpha if Item Deleted	ค่า t	P - Value
	r กับ Scale ย่อย	r กับ Scale รวม				
7. การกำหนดกฎระเบียบหรือการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น	.803**	.778**	.816	.9372	22.133	.000
8. การรับทราบรายงานจากเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่น	.652**	.718**	.761	.9386	16.636	.000
ด้านการจัดการดำเนินงาน/ปฏิบัติงาน						
9. การให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ/ททท.เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น	.638**	.694**	.736	.9392	14.334	.000
10. การมีส่วนร่วมในการบริจาคเงินลงทุนในการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	.635**	.671**	.715	.9397	16.454	.000
11. การมีส่วนร่วมในการเสียสละแรงงานเพื่อช่วยในการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	.680**	.670**	.712	.9397	14.984	.000
12. การรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	.603**	.632**	.677	.9406	12.540	.000

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบคุณภาพมาตรวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อคำถาม	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน		Factor Loading (Component 1)	Alpha if Item Deleted	ค่า t	P - Value
	r กับ Scale ย่อย	r กับ Scale รวม				
ด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน						
13. การรับทราบผลการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในชุมชนท้องถิ่น	.800**	.753**	.677	.9378	20.025	.000
14. การรับทราบความคืบหน้าในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่หรือททท. ที่รับผิดชอบดูแลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	.818**	.754**	.795	.9379	19.315	.000
15. การติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน	.687**	.681**	.727	.9394	14.232	.000
16. การเข้าร่วมในการประเมินผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น	.769**	.739**	.781	.9381	18.135	.000

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบคุณภาพมาตรวัดศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อคำถาม	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน		Factor Loading (Component 1)	Alpha if Item Deleted	ค่า t	P - Value
	r กับ Scale ย่อย	r กับ Scale รวม				
ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น						
1. ชุมชนของท่านมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม/ วิถีชีวิตที่เป็นที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามา ท่องเที่ยวในท้องถิ่น	.493**	.367**	.423	.8815	7.189	.000
2. ชุมชนของท่านมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใน ท้องถิ่นที่จะสามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้/ ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว	.592**	.332**	.376	.8825	5.689	.000
3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนของท่านใน ปัจจุบันยังคงมีความเป็นธรรมชาติ หรือสภาพ วิถีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนเดิม	.331**	.296**	.353	.8834	6.323	.000

ค่าความเชื่อมั่น (Alpha) = .8829

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบคุณภาพมาตรวัดศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อคำถาม	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน		Factor Loading (Component 1)	Alpha if Item Deleted	ค่า t	P – Value
	r กับ Scale ย่อย	r กับ Scale รวม				
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น						
4. ชุมชนของท่านมีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	.486**	.578**	.627	.8742	13.041	.000
5. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนของท่านสามารถสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับนักท่องเที่ยว	.436**	.457**	.518	.8788	7.451	.000
6. ชุมชนของท่านสามารถจัดการและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เองได้	.576**	.638**	.715	.8726	10.024	.000
7. ชุมชนของท่านสามารถกำหนดรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่จะให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวได้	.577**	.649**	.727	.8727	9.002	.000

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบคุณภาพมาตรวัดศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อความ	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน		Factor Loading (Component 1)	Alpha if Item Deleted	ค่า t	P - Value
	r กับ Scale ย่อย	r กับ Scale รวม				
ด้านองค์กรชุมชน						
8. สามารถสร้างระบบและวิธีการกระจาย ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้สมาชิกและชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม	.698**	.617**	.700	.8725	8.469	.000
9. สามารถสร้างระบบและการคืนผลประโยชน์ สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรมได้	.775**	.658**	.738	.8709	9.136	.000
10. เมื่อมีปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ สามารถแก้ไขและจัดการเองได้	.672**	.599**	.676	.8733	9.827	.000
11. มีการจัดทำกฎระเบียบและกติกาเกี่ยวกับ การดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	.684**	.577**	.653	.8742	8.120	.000
12. มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	.523**	.537**	.631	.8759	9.102	.000

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบคุณภาพมาตรวัดศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อคำถาม	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน		Factor Loading (Component 1)	Alpha if Item Deleted	ค่า t	P - Value
	r กับ Scale ย่อย	r กับ Scale รวม				
ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวฯ						
13. ในชุมชนของท่านมีระบบการกำจัดหรือจัดการขยะและมลพิษที่มีประสิทธิภาพ	.380**	.477**	.558	.8781	8.828	.000
14. ในชุมชนของท่านมีมาตรการการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสามารถทำได้อย่างจริงจัง	.574**	.615**	.682	.8732	11.325	.000
15. ในชุมชนของท่านมีมาตรการในการควบคุมปริมาณของนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้เกิดความแออัดอันจะเป็นการทำลายแหล่งท่องเที่ยว	.485**	.508**	.577	.8775	8.871	.000
16. ในชุมชนของท่านมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยกันดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	.548**	.489**	.539	.8786	9.449	.000
17. ในชุมชนของท่านมีการกำหนดหรือแบ่งพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้าชม	.529**	.475**	.521	.8793	10.297	.000

ตารางที่ 5 แผนการตอบมาตรการจัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำแนกตามกลุ่มคะแนน

ข้อความ	ความถี่														
	กลุ่มคะแนนต่ำ (N = 83)					กลุ่มคะแนนปานกลาง (N = 133)					กลุ่มคะแนนสูง (N = 84)				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
ด้านการสำรวจและค้นหาสาเหตุของปัญหา															
1. การสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับ สิ่งแวดล้อมและสถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชน	8	22	36	9	6	2	5	69	43	14	0	1	12	34	37
2. การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้าน สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน	17	33	25	5	1	1	15	84	29	4	0	0	23	41	20
3. การเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา	22	32	17	6	1	2	14	89	19	5	0	4	19	35	25
4. การสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ สร้างปัญหาให้กับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อ รายงานต่อผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ/ ททท.	22	28	21	8	3	1	23	85	18	5	0	4	21	34	25
ด้านการวางแผนการดำเนินงาน															
5. การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ/ททท. เพื่อเป็นประโยชน์ใน การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน	28	34	12	6	1	2	22	64	31	14	0	4	8	38	34
6. การมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อวางแผนพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น	35	30	14	2	0	7	30	75	16	5	0	1	13	44	26
7. การกำหนดกฎระเบียบหรือการวางแผนพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น	47	31	3	0	1	7	36	67	18	4	1	1	15	42	25

ตารางที่ 5 แผนการตอบมาตรการวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำแนกตามกลุ่มคะแนน (ต่อ)

ข้อคำถาม	ความถี่														
	กลุ่มคะแนนต่ำ (N = 83)					กลุ่มคะแนนปานกลาง (N = 133)					กลุ่มคะแนนสูง (N = 84)				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
8. การรับทราบรายงานจากเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่น ด้านการจัดการดำเนินงาน/ปฏิบัติงาน	31	33	16	0	1	3	29	76	20	2	0	3	20	38	23
9. การให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ/ททท. เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น	27	33	12	6	2	2	16	78	28	9	0	4	10	28	41
10. การมีส่วนร่วมในการบริจาคเงินในการ ดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	44	25	9	0	0	11	33	66	20	3	3	4	27	37	13
11. การมีส่วนร่วมในการเสียสละแรงงานเพื่อช่วย ในการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์	29	35	12	0	3	3	26	72	22	9	0	2	26	31	35
12. การรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมหรือ โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	39	25	8	4	4	7	26	78	17	5	0	4	23	36	20
ด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน															
13. การรับทราบผลการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในชุมชนท้องถิ่น	32	25	24	1	0	4	21	68	35	5	0	0	12	26	46

ตารางที่ 5 แผนการตอบมาตรการวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำแนกตามกลุ่มคะแนน (ต่อ)

ข้อความ	ความถี่														
	กลุ่มคะแนนต่ำ (N = 83)					กลุ่มคะแนนปานกลาง (N = 133)					กลุ่มคะแนนสูง (N = 84)				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
14. การรับทราบความคืบหน้าในการดำเนินงาน ของเจ้าหน้าที่หรือททท. ที่รับผิดชอบดูแล การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	36	25	21	0	0	6	26	84	14	3	0	0	16	49	19
15. การติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น กับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน	25	29	21	4	3	1	21	77	31	2	0	0	18	35	31
16. การเข้าร่วมในการประเมินผลกระทบที่เกิดจาก การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน ท้องถิ่น	46	25	9	2	0	9	38	67	17	2	0	5	20	39	20

ตารางที่ 6 แผนการตอบมาตรการวัดศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อคำถาม	ความถี่																	
	กลุ่มคะแนนต่ำ (N = 82)						กลุ่มคะแนนปานกลาง (N = 140)						กลุ่มคะแนนสูง (N = 78)					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น																		
1. ชุมชนของท่านมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม/วิถีชีวิตที่เป็นที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3	1	5	33	27	12	0	0	0	56	44	40	0	0	0	8	25	45
2. ชุมชนของท่านมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในท้องถิ่นที่จะสามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้/ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว	1	0	9	33	34	3	0	0	7	66	43	23	0	0	2	11	31	78
3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนของท่านในปัจจุบันยังคงมีความเป็นธรรมชาติ หรือสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนเดิม	3	8	36	26	0	8	0	1	8	69	47	14	0	0	0	14	36	28
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น																		
4. ชุมชนของท่านมีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	22	13	27	16	2	0	0	6	25	75	30	3	0	1	5	27	29	16

ตารางที่ 6 แผนการตอบมาตรฐานวัดศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อความ	ความถี่																	
	กลุ่มคะแนนต่ำ (N = 82)						กลุ่มคะแนนปานกลาง (N = 140)						กลุ่มคะแนนสูง (N = 78)					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
5. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนของท่านสามารถสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับนักท่องเที่ยว	4	9	21	31	14	2	0	2	13	75	41	9	0	2	3	22	32	19
6. ชุมชนของท่านสามารถจัดการและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เองได้	4	11	18	36	9	1	0	0	17	79	36	8	0	0	1	24	24	29
7. ชุมชนของท่านสามารถกำหนดรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่จะให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวได้	4	8	21	32	11	2	0	1	11	91	31	6	0	0	1	17	48	11
ด้านองค์กรชุมชน																		
8. สามารถสร้างระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้สมาชิกและชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นธรรมสู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรมได้	14	8	29	17	5	4	0	2	14	87	33	3	0	0	3	21	31	33

ตารางที่ 6 แผนการตอบมาตรฐานวัดศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อความ	ความถี่																	
	กลุ่มคะแนนต่ำ (N = 82)						กลุ่มคะแนนปานกลาง (N = 140)						กลุ่มคะแนนสูง (N = 78)					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
9. สามารถสร้างระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรมได้	13	9	31	14	6	3	0	1	16	96	20	6	0	0	2	21	42	13
10. เมื่อมีปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สามารถแก้ไขและจัดการเองได้	10	10	29	23	2	1	1	4	27	83	18	4	0	0	2	31	25	19
11. มีการจัดทำกฎระเบียบและกติกาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	13	9	27	25	1	2	3	2	18	88	25	3	0	0	8	26	28	15
12. มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว	9	11	29	18	7	0	1	2	9	92	26	8	0	0	3	15	36	20
13. ในชุมชนของท่านมีระบบการกำจัดหรือจัดการขยะและมลพิษที่มีประสิทธิภาพ	1	8	19	30	14	7	0	4	24	69	27	16	0	0	1	14	27	36
14. ในชุมชนของท่านมีมาตรการการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งสามารถทำได้จริงจัง	6	14	29	20	10	0	0	1	21	85	23	9	0	0	3	18	41	16

ตารางที่ 6 แผนการตอบมาตรการวัดศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ต่อ)

ข้อคำถาม	ความถี่																	
	กลุ่มคะแนนต่ำ (N = 82)						กลุ่มคะแนนปานกลาง (N = 140)						กลุ่มคะแนนสูง (N = 78)					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
15. ในชุมชนของท่านมีมาตรการในการควบคุมปริมาณของนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้เกิดความแออัดอันจะเป็นการทำลายแหล่งท่องเที่ยว	27	12	14	18	5	2	13	3	16	79	20	8	0	2	7	32	23	14
16. ในชุมชนของท่านมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยกันดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	27	7	16	21	3	2	2	3	12	78	33	8	0	1	2	20	29	26
17. ในชุมชนของท่านมีการกำหนดหรือแบ่งพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้าชม	33	10	14	16	4	0	11	3	14	84	20	3	0	1	3	19	41	12

ภาคผนวก ง

ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้นำชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

เพศ ชาย

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน 44 ปี

ความคิดเห็นด้านสภาพการณ์การท่องเที่ยว

ชุมชนเกาะเกร็ดมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามาก ประมาณอาทิตย์ละ 5,000 – 6,000 คน โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยอะมาก ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยประมาณ 90 – 95 % และมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากในแถบเอเชียด้วยกัน มีลักษณะมากันเป็นทัวร์ แต่ถ้าเป็นในช่วงน้ำท่วมประมาณช่วงเดือนสิงหาคม – ตุลาคม จะไม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเลย เพราะไม่สามารถที่จะเดินภายในบริเวณเกาะได้ เนื่องจากปริมาณน้ำที่ท่วมขึ้นสูงมาก สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากนั้น อาจเป็นเพราะว่า สภาพของตำบลเกาะเกร็ดมีลักษณะเป็นเกาะ ซึ่งคนในกรุงเทพฯส่วนใหญ่ไม่คิดว่าใกล้ ๆ กรุงเทพฯจะมีเกาะอยู่ และยิ่งพอรู้ว่ามีการรมัญหรือชาวมอญอาศัยอยู่ และมีเอกลักษณ์ที่เป็นเครื่องปั้นดินเผา ทำให้คนทั่วไปยิ่งอยากมาเที่ยวมากขึ้น

สำหรับการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้น รู้สึกเห็นด้วย เนื่องจากตนเองเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนในการบุกเบิกเปิดเกาะเกร็ดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่ในปี 2540 เนื่องจากเกาะเกร็ดประสบปัญหาน้ำท่วมอย่างหนัก สวนเกษตรได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก ทำให้ชาวบ้านขาดรายได้เป็นจำนวนมาก จึงมีการประชุมปรึกษาหารือกันกับหลายหน่วยงาน และทุกฝ่ายลงความเห็นตรงกันว่าเห็นด้วยที่จะเปิดเกาะเกร็ดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะจะได้ช่วยสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านทางหนึ่งด้วย ซึ่งจากการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น เกาะเกร็ดได้รับผลกระทบบ้างทั้งในด้านบวกและด้านลบ ผลกระทบในด้านบวกคือทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการขายสินค้าประเภทต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว ส่วนผลกระทบในด้านลบคือมีปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยเกิดขึ้น แต่ทั้งนี้ก็อยู่ในปริมาณที่สามารถจัดเก็บได้ ซึ่งอบต. เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องนี้โดยตรง ชาวบ้านจะมีส่วนช่วยบ้างแต่ก็ไม่ 100 % กล่าวโดยสรุปว่า สภาพการณ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดโดยรวมในปัจจุบันอยู่ในช่วงที่อยู่ตัวแล้ว ซึ่งไม่ต้องใช้การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ มากเท่ากับใน

ช่วงแรก ๆ ที่จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เยอะมาก และต้องใช้งบประมาณสูง เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศรู้จักเกาะเกร็ดกันเยอะแล้ว

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนเกาะเกร็ดมีการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในฐานะที่เป็นนายก อบต.เกาะเกร็ด จะมีบทบาทในเรื่องของการดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของมูลสุนัข ซึ่งดูแลลำบากมาก เนื่องจากขาดความร่วมมือจากหน่วยงาน ภาครัฐ นอกจากนี้ อบต. ยังมีหน้าที่อีกหลายอย่าง เช่น การจัดทำลานร้านค้าให้แก่ชาวบ้านเพื่อที่จะได้มีที่ทางในการขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว และที่เป็นหน้าที่หลักก็คือ การดูแลและจัดสร้างสาธารณูปโภคให้แก่ชุมชน ซึ่งได้แก่ ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดยังคงมีความเป็นธรรมชาติอยู่เหมือนเดิม ไม่เปลี่ยนแปลงและไม่มีการถูกทำลาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกว่าเกาะเกร็ดเป็นพื้นที่สงบ ไม่มีรถยนต์เข้าถึง ทำให้ไม่มีมลพิษเกิดขึ้นมากนัก อีกทั้งไม่มีนักลงทุนเข้ามาลงทุนเพื่อที่จะสร้างอาคารหรือโรงแรมต่าง ๆ เนื่องจากเกาะเกร็ดประสบกับปัญหาน้ำท่วมทุกปี ด้วยเหตุนี้เกาะเกร็ดจึงยังคงความเป็นธรรมชาติอยู่เหมือนเดิมนั่นเอง ซึ่งนอกจากว่าเกาะเกร็ดจะมีพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นธรรมชาติแล้ว ยังถือได้ว่าเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนได้ เนื่องจากเกาะเกร็ดมีเอกลักษณ์ของความเป็นเกาะน้ำจืด อีกทั้งยังเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนทั้งชาวมอญหรือชาวมอญ ชาวไทย และชาวอิสลามด้วย นอกจากนี้ เกาะเกร็ดยังถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างโอกาสในการเรียนรู้และดึงดูดใจนักท่องเที่ยว คือ ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของชาวมอญ อีกทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ เช่น การชมสวนเกษตรของชาวบ้าน

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น คิดว่า เป็นปัญหาน้ำท่วม ซึ่งท่วมทุกปี ปีละ 3 - 4 เดือน ทำให้ช่วงนั้นชาวบ้านเกิดความลำบากในเรื่องของการคมนาคม และชาวบ้านยังสูญเสียรายได้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะชาวบ้านที่เป็นชาวนา จะได้รับผลกระทบอย่างหนัก เนื่องจากสวนต่าง ๆ ถูกน้ำท่วมทำให้พืชผลเสียหาย อีกทั้งในช่วงนั้นจะไม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเลย ทำให้เกาะเกร็ดต้องสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากอีกด้วย

- ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ในปัจจุบันมีบทบาทลดน้อยลง เนื่องจากเกาะเกร็ดมีสภาพการณ์ท่องเที่ยวที่อยู่ตัวอยู่แล้ว แต่ในอดีตที่ผ่านมาบทบาทมาก เนื่องจากมีการจัดกิจกรรมเยอะมาก เพราะถือเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยประชาสัมพันธ์เกาะเกร็ดให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป บทบาทในด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดในอดีต ส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ ให้การต้อนรับนักท่องเที่ยว เวลาที่มีการจัดงานเทศกาลต่าง ๆ ทำพิธีเปิดงาน เช่น งานสงกรานต์ งานเข้าพรรษา งานออกพรรษา แต่ในปัจจุบันนี้เทศบาลจังหวัดนนทบุรีจะเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนมากขึ้น

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะเกร็ดยังไม่มีกิจกรรมใดที่จะสามารถสร้างความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศให้แก่นักท่องเที่ยว เพราะส่วนใหญ่จะเน้นกิจกรรมที่สร้างความรู้ในเรื่องศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนมากกว่า เช่น การชมการปั้นเครื่องปั้นดินเผา การชมการทำขนมหวาน การชมการเล่นของชาวรามัญ เป็นต้น อีกทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะเกร็ดยังอาจที่จะมีส่วนในการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ นักท่องเที่ยวได้น้อย เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็ไม่ได้สร้างปัญหาอะไรให้กับชุมชนอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะเกร็ดจึงยังไม่ก่อให้เกิดผลต่อจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร และสำหรับในเรื่องของการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุม นักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมนั้น ส่วนใหญ่จะเน้นไปในเรื่องของการรณรงค์ไม่ให้ทิ้งขยะมูลฝอยตามที่ตั้งต่าง ๆ

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ในอดีตจะมีปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในเรื่องของการขาดแคลนงบประมาณ ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญมาก เนื่องจากไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเท่าที่ควร แต่ในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนช่วยเหลือดีขึ้นมาก ทำให้การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ดประสบความสำเร็จมากขึ้น

- ด้านองค์กรชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการองค์กรชุมชนของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ในชุมชนเกาะเกร็ดยังไม่มีกรรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่การรวมกลุ่มจะเป็นกลุ่มอาชีพมากกว่า เช่น กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ ซึ่งการจัดตั้งกลุ่มเหล่านี้ในอดีตถือได้ว่าตนเองมีบทบาทอย่างมาก โดยร่วมมือกับภาครัฐในการส่งเสริม

และจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งกลุ่มที่จัดตั้งเหล่านี้แม้จะไม่ใช่อะไรที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยตรง แต่ก็มี ความเกี่ยวข้องทางอ้อม เช่น กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา เป็นกลุ่มที่รวมตัวกันเพื่อผลิตเครื่องปั้นดินเผา จนเป็นสินค้าที่เลื่องชื่อของเกาะเกร็ด ซึ่งนักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาชมการปั้น และซื้อกลับไปเป็นของฝากกันจำนวนมาก เครื่องปั้นดินเผาจึงเป็นสินค้าที่สำคัญของเกาะเกร็ดที่ทำรายได้ให้กับเกาะเกร็ดเป็นจำนวนมากพอสมควร

นอกจากนี้ในการรวมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเกาะเกร็ด ยังได้ส่งเสริมให้มีการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในกลุ่มต่าง ๆ ด้วย แต่ในเรื่องของการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มหรือให้แก่ชุมชน ตนเองจะไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เพียงแต่อาจจะให้คำปรึกษาชี้แนะบ้างในบางโอกาส ซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มต่าง ๆ ก็จะไม่มีปัญหาเกิดขึ้น หรือถึงมีปัญหา กลุ่มต่าง ๆ ก็สามารถจัดการแก้ไขเองได้

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านองค์กรของชุมชนนั้น จากการสังเกตที่ผ่านมา พบว่า ไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ เลย เนื่องจากในกลุ่มต่าง ๆ มีการบริหารจัดการในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้ดีอยู่แล้ว

- ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ตนเองจะมีบทบาทในเรื่องของการดูแลแม่น้ำลำคลองไม่ให้ตื้นเขิน ดูแลในเรื่องการจัดสรรน้ำกินน้ำใช้แก่ชาวบ้าน อีกทั้งดูแลในเรื่องของการใช้ดินอย่างมีประสิทธิภาพ และดูแลในเรื่องของปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนเกาะเกร็ด ซึ่งในความคิดเห็นของตน คิดว่า ชุมชนเกาะเกร็ดมีระบบและวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพดี เช่น ในส่วนของปัญหาขยะ อบต. ก็จะมีการจัดการโดยออกเก็บตามบ้าน และนำลงเรือตรงท่าเรือที่ใกล้ที่สุด หลังจากนั้นเขตหรือเทศบาลก็จะมารับช่วงต่อในการจัดเก็บไปทิ้งให้ นอกจากนี้ อบต. เองก็จะดูแลติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะในเรื่องของดิน เนื่องจากเกาะเกร็ดมีสภาพเป็นเกาะ ถ้าไม่ดูแลในเรื่องของดินให้ดี เช่น ปล่อยให้ชาวบ้านสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้มากเกินไป อาจจะทำให้ดินยุบ หรือถ้าชาวบ้านใช้ยาปราบศัตรูพืชมากเกินไป ก็จะทำให้ดินเสียได้ ซึ่งจะมีผลต่อการดำรงชีวิต การท่องเที่ยว และการประกอบอาชีพของชาวบ้านได้

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น คิดว่า ไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ เลย เนื่องจาก อบต. เกาะเกร็ดมีการวางระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวได้ดีอยู่แล้ว

- ด้านการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ในด้านการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอกนั้น ชุมชนเกาะเกร็ดมีการแลกเปลี่ยนหรือดูงานกับชุมชนอื่น ๆ ค่อนข้างบ่อย เช่น ที่พี่มาก็จะเป็นชุมชนจากทางใต้ ซึ่งส่วนใหญ่ชุมชนเหล่านี้ก็จะมาเที่ยวชม ซึ่งบางครั้งอาจจะมีการแจ้งมาทาง อบต. ก่อนที่จะมา หรือบางครั้งก็จะได้แจ้ง ถ้ามีการแจ้งก่อน ก็จะมีการจัดเตรียมคนเพื่อให้การต้อนรับและนำเที่ยวภายในเกาะ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่พวกเขา นอกจากนี้ชุมชนเกาะเกร็ดก็จะมีการส่งตัวแทนไปดูงานที่ชุมชนอื่น ๆ บ้าง เช่น ที่จังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ซึ่งก็จะไปดูในเรื่องของการทำเครื่องปั้นดินเผา และการจักสาน และนำความรู้ที่นั่นมาพัฒนาในชุมชนเกาะเกร็ดด้วย

ส่วนในด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนนั้น ชุมชนเกาะเกร็ดมีการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนบ้าง เช่น เขตป่าเกร็ด และพัฒนาการจังหวัด จะให้การช่วยเหลือในเรื่องของงบประมาณเล็ก ๆ น้อย ๆ ส่วนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ก็ให้ความช่วยเหลือบ้างในเรื่องของการปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด

สำหรับในความคิดของตน คิดว่า การติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอกและการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน อาจจะมีส่วนบ้างในการทำให้ชุมชนเกาะเกร็ดมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แต่ไม่มากนัก แต่สิ่งที่สำคัญก็คือ การที่ผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเฉพาะในส่วนของกำนันและผู้ใหญ่บ้านจะมีบทบาทอย่างมากในการรวบรวมชาวบ้าน เพื่อมาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน อีกทั้งการที่ชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ดมีการพึ่งตนเองและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่าง ๆ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกาะเกร็ดเกิดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้

เพศ ชาย

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ไม่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะเกร็ด

ความคิดเห็นด้านสภาพการณ์การท่องเที่ยว

ชุมชนเกาะเกร็ดมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากทุกวัน โดยเฉพาะถ้าเป็นวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ หรือเป็นวันหยุดราชการที่หยุดติดต่อกันนาน จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก บางครั้งถึง 10,000 คน แต่ถ้าเป็นวันธรรมดา จันทร์ - ศุกร์ จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาไม่มากประมาณ 500 - 1,000 คน ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย และมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศบ้าง เช่น ชาวฮ่องกง สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดคิดว่า เป็นเพราะเกาะเกร็ดมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง มีวิถีชีวิตของชาวมอญหรือชาวมอญที่หาดูได้ยาก อีกทั้งมีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เช่น วัดปรมัยยิกาวาส ซึ่งเป็นวัดแรกที่น่าหินอ่อนมาสร้างเป็นวัดพระมหาธาตุเจดีย์เจดีย์จำลองมาจากประเทศพม่า ซึ่งภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ รวมทั้งมีขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวมอญหรือชาวมอญที่น่าสนใจมากมาย จากจุดตรงนี้ทำให้ประเทศเดนมาร์กให้ความสนใจและเข้ามามีมือกับชุมชนเกาะเกร็ดเพื่อทำโครงการ "อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรม" อีกด้วย

สำหรับการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้น รู้สึกเห็นด้วย เนื่องจากคนทั่วไปจะได้ทราบถึงประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมประเพณีหลาย ๆ อย่างที่น่าสนใจของชุมชนเกาะเกร็ด ซึ่งในการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้น ชุมชนเกาะเกร็ดได้รับผลกระทบบ้าง คือ ในเรื่องของขยะ แต่ผลกระทบตรงนี้ทาง อบต. สามารถที่จะจัดการแก้ไขได้ ไม่ใช่ปัญหาใหญ่ ส่วนผลกระทบอีกอย่าง คือ การท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้ชาวบ้านมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ดี กล่าวโดยสรุปว่า สภาพการณ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดโดยรวมในปัจจุบันอยู่ในระดับที่ดี มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้นมากกว่าทุกปีซึ่งสังเกตได้จากสายตาเนื่องจากยังขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องของการทำสถิติ ทั้งนี้จากการที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้น อาจเป็นเพราะว่ามีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางสื่อต่าง ๆ มาก เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร อินเทอร์เน็ต เคเบิลทีวี ฯลฯ

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนเกาะเกร็ดมีการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยทาง อบต. เกาะเกร็ดจะมีบทบาทอย่างมากในเรื่องของการสร้างโครงสร้างพื้นฐานหรือสาธารณูปโภค เช่น ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา

เป็นต้น รวมทั้งมีบทบาทในการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ในปัจจุบันมีการปรับปรุงทำเรือที่วัด
 ปรมัยยิกาวาส ทั้งนี้เพื่อที่จะได้รองรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น และก่อให้เกิดความปลอดภัยแก่
 นักท่องเที่ยวด้วย นอกจากนี้ยังมีบทบาทในเรื่องของการดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชาวบ้าน
 ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และดูแลในเรื่องของสุนัขจรจัด รวมถึงต้องการที่จะสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก
 สะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำสาธารณะ ตู้เอทีเอ็ม ฯลฯ

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดยังคงมี
 ความเป็นธรรมชาติอยู่เหมือนเดิม คือ มีพื้นที่ทางการเกษตร มีอากาศดี สงบ อาจจะมีเปลี่ยนแปลง
 บ้างแต่ไม่มากนัก เช่น ในเรื่องรูปแบบสถาปัตยกรรมของบ้านเรือนของชาวบ้าน จากปกติเป็นแบบ
 ทรงไทยก็เปลี่ยนแปลงมาเป็นรูปแบบบ้านที่ทันสมัยมากขึ้น นอกจากนี้เกาะเกร็ดยังถือได้ว่าเป็นแหล่ง
 ท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นแหล่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน คือ เกาะเกร็ดมี
 เอกลักษณ์ของความเป็นเกาะน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีวิถีชีวิตของชาวมอญที่น่าสนใจหลาย
 อย่าง เช่น การทำเครื่องปั้นดินเผา การทำขนมหวาน มีประเพณีวัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์ เช่น
 ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีออกพรรษา เป็นต้น และยังสามารถกล่าวได้อีกว่า
 เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างโอกาสในการเรียนรู้และดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้มาก แต่
 ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับตัวของนักท่องเที่ยวเองด้วย เนื่องจากนักท่องเที่ยวบางคนอาจจะต้องการเพียงแค่
 มาท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ไม่ต้องการหาความรู้เพิ่มเติม

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านพื้นที่แหล่ง
 ท่องเที่ยวของชุมชนนั้น คือ ปัญหาน้ำท่วม ซึ่งท่วมทุกปี อย่างน้อย 3 - 4 เดือน ซึ่งจากการเกิด
 ปัญหาน้ำท่วมครั้งนี้ ทำให้ชุมชนเกาะเกร็ดไม่สามารถทำการท่องเที่ยวได้เลย ส่วนเกษตรของ
 ชาวบ้านที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรก็ได้รับความเสียหาย เครื่องปั้นดินเผาที่ไม่
 สามารถผลิตได้เพราะน้ำท่วมทำให้เกิดความชื้นขึ้น ในส่วนนี้มีผลทำให้เด็กรุ่นใหม่ต้องหันไปหางาน
 ทำนอกชุมชน ไม่สานงานต่อจากครอบครัว นอกจากนี้โบราณสถานและโบราณวัตถุของชุมชนก็ได้รับ
 ความเสียหายด้วย เช่น เกิดการบุกรุกอันต้องบูรณะปฏิสังขรณ์ใหม่ ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวจะแก้ไข
 คิดว่า ควรที่จะสร้างเขื่อนรอบเกาะเกร็ด สร้างคูระบายน้ำต่าง ๆ แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นต้องได้รับความ
 ช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากต้องใช้งบประมาณที่สูงมาก ซึ่งศักยภาพของชุมชน
 เกาะเกร็ดไม่สามารถทำได้

- ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ด นั้น อบต. จะมีบทบาทในการช่วยเหลือเรื่องงบประมาณในการจัดกิจกรรม เช่น ในการจัดเทศกาล สงกรานต์ เป็นต้น อีกทั้งจะช่วยเหลือในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ เช่น อินเทอร์เน็ต เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ดให้มากขึ้น

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดสามารถที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวได้บ้างเล็กน้อย เนื่องจากยังไม่มีกิจกรรมเพื่อนำชมสวนเกษตรอย่างเป็นทางการ มีเพียงการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวปั่นจักรยานรอบเกาะเพื่อชมทัศนียภาพได้เอง ซึ่งส่วนใหญ่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะเกร็ดจะเป็นกิจกรรมที่เน้นในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมมากกว่า แต่ที่ผ่านมาก็จะมีนักเรียนนานาชาติในโครงการ "รักษ์เจ้าพระยากับดาวพิเศษ" มาศึกษาในเรื่องของระบบนิเวศ และความเป็นอยู่ของสัตว์ ซึ่งจากการศึกษาของเหล่านักเรียน พบว่าในชุมชนเกาะเกร็ดจะมีต้นเฟิร์นอยู่ ซึ่งตรงจุดนี้ในทางระบบนิเวศถือได้ว่าต้นเฟิร์นเป็นตัวชี้วัดว่า เกาะเกร็ดมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่ โดยเฉพาะทรัพยากรน้ำ นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ดสามารถที่จะสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวได้น้อยอยู่ เนื่องจากควรจะมีกิจกรรมที่มีการจำลองชีวิตของคนในท้องถิ่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบและเกิดความรู้ รวมทั้งมีจิตสำนึกที่ดีมากขึ้น เพราะกิจกรรมการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดส่วนใหญ่จะเน้นที่การให้นักท่องเที่ยวเลือกชมสินค้ามากกว่า ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้ความรู้และไม่มีผลต่อจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวด้วย และในส่วนของข้อกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมนั้น ชุมชนเกาะเกร็ดไม่มีการดำเนินการในส่วนนี้ เนื่องจากการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดเป็นการท่องเที่ยวแบบชั่วคราว ส่วนใหญ่ไม่มีการค้างแรม และที่สำคัญไม่มีสถานบริการเปิดให้บริการ จึงไม่ต้องมีการควบคุมมากเท่าใดนัก

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น คิดว่า จะเป็นปัญหาอุปสรรคในเรื่องของการขาดบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ในเรื่องของการจัดการการท่องเที่ยวโดยตรง ถ้าจะแก้ไขคิดว่า อยากจะให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เข้ามาช่วยเหลือ โดยจัดบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยในการจัดการการท่องเที่ยวที่ถูกต้อง อีกทั้งช่วยเหลือในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ จัดทำเอกสารในการเผยแพร่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด ทั้งนี้เนื่องจาก ททท. มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญ

มากกว่า และนอกจากนี้อยากให้ทางจังหวัดนนทบุรีช่วยเหลือด้วย เนื่องจากมีศักยภาพในการจัดการ การท่องเที่ยวมากกว่าชุมชนเกาะเกร็ดเป็นอย่างมาก

- ด้านองค์กรชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการองค์กรชุมชนของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ในชุมชน เกาะเกร็ดยังไม่มีกรรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่การรวมกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็น การรวมกลุ่มทางอาชีพ เช่น กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มขนมหวาน กลุ่มจักสาน ฯลฯ ซึ่ง อบต. จะมีบทบาทในเรื่องของการช่วยเหลือสนับสนุนในส่วนงบประมาณ เช่น ในกลุ่มเครื่องปั้นดินเผา อบต. ก็จะมีการช่วยเหลือในการซื้อเตาเผาไฟฟ้าให้แก่กลุ่ม ซึ่งเตาเผาไฟฟ้าจะช่วยให้การผลิต เครื่องปั้นดินเผาได้รวดเร็ว ผลผลิตที่ออกมามีจำนวนมากขึ้น และมีคุณภาพมากขึ้นด้วย

ในส่วนกลุ่มต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จากเท่าที่ได้สังเกตดู พบว่า กลุ่มต่าง ๆ มีการเปิด โอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มด้วย เช่น กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา ก็จะมีการ รับสอนชาวบ้านในการปั้น เพื่อจะนำไปประกอบอาชีพต่อไปได้ ส่วนในเรื่องของการกระจาย ผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกกลุ่มก็มีการกระจายอย่างเป็นธรรม ไม่มีปัญหา ซึ่งถ้าเกิดปัญหาขึ้นภายใน กลุ่ม ส่วนใหญ่กลุ่มต่าง ๆ ก็สามารถที่จะจัดการแก้ไขได้เอง หรือถ้าไม่ได้ก็จะได้รับความร่วมมือจาก หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านองค์กรของชุมชน นั้น คิดว่าน่าจะเป็นปัญหาอุปสรรคในเรื่องของผลผลิตของกลุ่มได้รับความเสียหาย ซึ่งเกิดมาจาก ปัญหาน้ำท่วม เช่น เครื่องปั้นดินเผาเกิดความชื้น ซึ่งถ้าจะแก้ไขควรจะแก้ที่ปัญหาน้ำท่วมก่อนเป็น อันดับแรก

- ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เกาะเกร็ดนั้น อบต. จะมีบทบาทในเรื่องของการรักษาความสะอาด และดูแลความเป็นระเบียบ เรียบร้อยของชุมชน เช่น รณรงค์ในเรื่องการทิ้งขยะมูลฝอยให้ถูกที่ และรณรงค์ให้ชาวบ้านเกาะเกร็ด มีการตกแต่งหน้าบ้านของตนให้น่ามอง ซึ่งในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า การจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดมีระบบและวิธีการจัดการที่ยังด้อยประสิทธิภาพ เนื่องจากไม่มีเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานในส่วนนี้อย่างเพียงพอ และมีปัญหาในเรื่องของการ ขาดแคลนงบประมาณอีกด้วย นอกจากนี้ยังไม่มีกรจัดตั้งคณะกรรมการในการดูแล ติดตาม

ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ด เนื่องจากอย่างที่กล่าวมาข้างต้นว่ายังขาดเจ้าหน้าที่ที่จะรับผิดชอบโดยตรง

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น จึงเป็นปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ที่จะรับผิดชอบในส่วนนี้โดยตรง ซึ่งถ้าจะแก้ไขคิดว่า ต้องได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในการที่จะจัดหาเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์และมีความรู้ความสามารถเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง หรือมีการแต่งตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านนี้โดยตรง

- ด้านการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ในการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอกนั้น ชุมชนเกาะเกร็ดมีการติดต่อแลกเปลี่ยนอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เป็นต้น ซึ่งชุมชนเหล่านี้จะมาเข้ามาศึกษาดูงานในด้านการประกอบอาชีพของชาวบ้านชุมชนเกาะเกร็ดเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในเรื่องของการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนนั้น เกาะเกร็ดได้รับความช่วยเหลือจากหลายหน่วยงานด้วยกัน เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จะช่วยเหลือในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ และงบประมาณในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีและสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ก็จะทำให้ความช่วยเหลือในเรื่องงบประมาณเช่นเดียวกัน

ในความคิดเห็นส่วนตัว จึงคิดว่า การที่ผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้ชุมชนเกาะเกร็ดเกิดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากยิ่งขึ้น

เพศ ชาย

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน 41 ปี

ความคิดเห็นด้านสภาพการณ์การท่องเที่ยว

ชุมชนเกาะเกร็ดมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเยอะมาก โดยเฉพาะในช่วงหน้าร้อน และในช่วงปิดเทอมประมาณเดือนเมษายน เนื่องจากมีการจัดเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอย่างมาก นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวทั้ง

ชาวไทยและชาวต่างประเทศ บางครั้งมีการมาเที่ยวในรูปแบบของทัวร์เยอะมาก สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว อาจเป็นเพราะเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ และเป็นเกาะน้ำจืดที่ไม่ใหญ่เท่าใดนัก แต่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มาก เนื่องจากมีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่น่าสนใจในหลากหลายอย่าง อีกทั้งในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่เกาะเกร็ดยังเสียค่าใช้จ่ายถูกอีกด้วย

ในส่วนของ การเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น โดยส่วนตัวรู้สึกดีมาก เนื่องจากเกาะเกร็ดถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่ลำบากที่หนึ่ง เนื่องจากเกิดปัญหาน้ำท่วมทุกปี การท่องเที่ยวจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งจากการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีผลกระทบเกิดขึ้นต่อชุมชนเกาะเกร็ดบ้าง คือ ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอย แต่ไม่ใช่ปัญหาหนัก นอกจากนี้จะมีในเรื่องของการที่นักท่องเที่ยวร้องเรียนว่าสินค้ามีราคาแพงเกินไป ซึ่งก็ได้ดำเนินการแก้ไขแล้ว กล่าวโดยสรุปว่า สภาพการณ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดโดยรวมในปัจจุบันกำลังอยู่ในระดับดี แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นหน่วยงานราชการควรจะต้องลงไปดูแลและควบคุมในเรื่องต่าง ๆ อย่างทั่วถึงให้มากกว่านี้ เช่น ในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นต้น

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนเกาะเกร็ดมีการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือกันหมด เช่น ในการประชุม อบต. จะมีการเชิญกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเข้าร่วมประชุมในการวางหลักการเพื่อทำความเข้าใจและนำไปโน้มน้าวใจชาวบ้านให้เกิดความร่วมมือด้วย เช่น ในเรื่องของการสร้างศาลาพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดยังคงมีความเป็นธรรมชาติอยู่เหมือนเดิม อีกทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ถือได้ว่ามีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นแหล่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน คือ มีเอกลักษณ์ในเรื่องของการปั้นเครื่องปั้นดินเผา รวมถึงมีเอกลักษณ์ทางด้านสายพันธุ์ คือ มีทั้งชาวมอญ ชาวไทย ชาวอิสลาม อาศัยอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข นอกจากนี้เกาะเกร็ดยังถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างโอกาสในการเรียนรู้และดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ เช่น การที่มีนักศึกษามาขอข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนเกาะเกร็ดเป็นจำนวนมาก เพื่อนำไปใช้ประกอบการทำรายงานเพื่อการศึกษา

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น มีอยู่สองปัญหาที่สำคัญ ปัญหาที่หนึ่ง คือ เรื่องขยะมูลฝอย แต่ในส่วนนี้

อบต. เกาะเกร็ดจะเป็นผู้ดูแล จัดเก็บ และแก้ไขอยู่แล้ว ส่วนปัญหาที่สองจะเป็นปัญหาในส่วนของความไม่สะดวกในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชนเกาะเกร็ด เนื่องจากการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวต้องใช้การเดินทางทางน้ำเพียงทางเดียว บางครั้งไม่สะดวกยิ่งถ้าเป็นในช่วงน้ำท่วมจะมีปัญหาในเรื่องการคมนาคมมาก ในส่วนนี้ถ้าจะแก้ไข คิดว่า อาจจะแก้ไขโดยมีการสร้างสะพานข้ามเกาะ แต่การสร้างในส่วนนี้จะต้องใช้งบประมาณที่สูงมาก ซึ่งอาจจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐด้วย

- ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ในฐานะที่เป็นกำนันก็จะมีบทบาทอย่างมาก โดยมีการให้ความร่วมมือในทุก ๆ กิจกรรม เช่น ในประเพณีสงกรานต์ก็จะมีบทบาทในการจัดคนเข้ามาร่วมในการดำเนินกิจกรรม เช่น จัดคนเพื่อเข้าร่วมขบวนแห่ต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดสามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวได้ อีกทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดยังสามารถช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีให้นักท่องเที่ยวได้มากด้วย เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นนักท่องเที่ยวที่อยู่ในกลุ่มเชิงอนุรักษ์อยู่แล้ว คือ ชื่นชอบในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งเกาะเกร็ดก็มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสในส่วนนี้อย่างเต็มที่ ส่วนในเรื่องของการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมนั้น ในชุมชนเกาะเกร็ดยังไม่มีกำหนดในส่วนนี้ เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ไม่ได้สร้างปัญหาให้กับชุมชน

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น คิดว่า น่าจะเป็นปัญหาในเรื่องงบประมาณในการจัดกิจกรรม ซึ่งวิธีการแก้ไข คิดว่า อาจจะต้องการพึ่งพาหน่วยงานราชการในการสนับสนุนในเรื่องของเงินทุน หรืออาจจะใช้วิธีการรณรงค์ให้ชาวบ้านร่วมกันบริจาคเงินทุน เพื่อนำมาใช้ในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ด

- ด้านองค์กรชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการองค์กรชุมชนของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ในชุมชนเกาะเกร็ดยังไม่มีกรรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่ในการรวมกลุ่มจะ

เป็นการรวมกลุ่มเกี่ยวกับการค้าขาย กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มจักสาน กลุ่มขนมหวาน เป็นต้น ซึ่งในฐานะที่เป็นกำนันก็จะมีบทบาทในกลุ่มเหล่านี้เป็นอย่างมาก คือ เป็นประธานในกลุ่มต่าง ๆ คอยประสานงานและให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้อยู่เสมอ

นอกจากนี้กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเกาะเกร็ดยังมีการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มอย่างเต็มที่ เช่น ทางกลุ่มค้าขาย ก็จะมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านที่เป็นชาวสวนนำผลไม้ออกมาวางขายแก่นักท่องเที่ยว เพื่อซื้อกลับไปเป็นของฝาก เป็นต้น และสำหรับในเรื่องของการกระจายผลประโยชน์ในกลุ่มต่าง ๆ นั้น เท่าที่สังเกตดูก็ไม่มีปัญหาใด ๆ เนื่องจากมีการจัดสรรอย่างลงตัว แต่ถ้าเกิดปัญหาขึ้นภายในกลุ่ม โดยส่วนใหญ่กลุ่มต่าง ๆ ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาเองได้ แต่ถ้าไม่ได้ก็อาจจะต้องพึ่งพานายอำเภอให้เข้ามาช่วยแก้ปัญหา

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านองค์กรของชุมชนนั้น จากการสังเกตที่ผ่านมา พบว่า ไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ เลย เนื่องจากหน่วยงานราชการยื่นมือเข้ามาช่วยเกือบทั้งหมด

- ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น โดยส่วนตัวมีบทบาทอย่างเต็มที่ เช่น มีการเกณฑ์ชาวบ้านเข้ามาช่วยในเรื่องของการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนเกาะเกร็ดไม่ให้ตื้นเขิน ซึ่งในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า ชุมชนเกาะเกร็ดมีระบบการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนที่อยู่ในระดับค่อนข้างดี แต่อาจจะยังขาดคณะกรรมการในการดูแล ติดตาม ตรวจสอบและประเมินการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน แต่ก็ไม่ใช่ปัญหาที่สำคัญ เนื่องจากปกติชาวบ้านก็จะช่วยกันดูแลอยู่แล้ว ซึ่งถ้ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้น ก็จะมาแจ้งแก่ศูนย์ประสานงานชุมชนของตำบลซึ่งตนเป็นประธานอยู่และก็จะรีบดำเนินการแก้ไขให้เร็วที่สุด

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น คิดว่า ปัญหาที่สำคัญน่าจะเป็นปัญหาน้ำท่วม เนื่องจากท่วมทุกปี ปีละหลายเดือน ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติในเกาะเกร็ดเสียหายเป็นจำนวนมาก เช่น พืชผลทางเกษตร เป็นต้น วิธีการแก้ไขปัญหานี้ คิดว่า ความจะมีการสร้างเขื่อนรอบเกาะเหมือนกับที่ชุมชนอื่น ๆ แต่ยังคงขาดในเรื่องของงบประมาณ ซึ่งต้องใช้งบประมาณที่สูงมาก โดยอาจจะต้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ

- ด้านการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ในด้านการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอกนั้น ชุมชนเกาะเกร็ดมีการติดต่อประสานงาน หรือแลกเปลี่ยนดูงานกับชุมชนอื่น ๆ อยู่ตลอด ซึ่งเวลาที่ตนได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนชุมชนไปดูงานที่ชุมชนใด ก็จะไปพูดคุยเกี่ยวกับเกาะเกร็ด และชักชวนชุมชนอื่น ๆ ให้เข้ามาท่องเที่ยวอยู่เสมอ ส่วนในเรื่องของการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนนั้น ชุมชนเกาะเกร็ดจะได้รับการสนับสนุนอยู่เสมอ เช่น ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ ก็จะช่วยในเรื่องของงบประมาณการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ก็จะดูแลในเรื่องของการปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสร้างทางเดินเท้า ศาลาที่พักนักท่องเที่ยว เป็นต้น

สำหรับในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า การที่ผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้ชุมชนเกาะเกร็ดเกิดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดีขึ้นมาก

เพศ ชาย

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน 48 ปี

ความคิดเห็นด้านสภาพการณ์การท่องเที่ยว

ชุมชนเกาะเกร็ดมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามาก โดยเฉพาะในช่วงวันหยุด เสาร์ – อาทิตย์ เนื่องจากช่วงวันหยุดจะมีของขายเยอะ ซึ่งถ้าเป็นวันธรรมดา จันทร์ – ศุกร์ ชาวบ้าน ส่วนใหญ่จะออกไปทำงานกัน เช่น รับราชการ แต่ในช่วงเสาร์ – อาทิตย์ ก็จะมาขายของต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจะเป็นทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวนั้น คิดว่า เป็นเพราะเกาะเกร็ดเป็นเกาะน้ำจืดขนาดใหญ่ที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ และเป็นแหล่งที่มีศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ที่ตั้งเดิมและเก่าแก่ รวมทั้งมีเอกลักษณ์ของชาวมอญที่น่าสนใจอยู่ เช่น ประเพณีพื้นบ้าน อาหาร เป็นต้น

ในส่วนของการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น รู้สึกดี เนื่องจากจะได้ทำให้เกาะเกร็ดเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และจะได้เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมที่เรามีอยู่ให้ชาวโลกและชาวไทยได้รับทราบ ซึ่งจากการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น มีผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวก คือ ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมเพิ่มมากขึ้นในการดำรงชีวิต ส่วนในด้าน

ลบ คือ บางครั้งเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา จะมีการนำวัฒนธรรมจากข้างนอกเข้ามา ซึ่งบางครั้งจะไม่สอดคล้องกับคนในท้องถิ่น นอกจากนี้จะมีปัญหาในเรื่องของขยะมูลฝอย ซึ่งยังทิ้งกันไม่เป็นที่เป็นทาง กล่าวโดยสรุปว่า สภาพการณ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดโดยรวมในปัจจุบันกำลังอยู่ในระดับดี แต่ไม่ถึงกับดีมาก

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนเกาะเกร็ดมีการพัฒนาพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวบ้าง เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดอาจจะเรียกได้ว่าอยู่ในจุดที่อิ่มตัวแล้ว ดังนั้น ในปัจจุบันจึงมีการพัฒนาและขยายแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรขึ้นมา โดยกำนันและผู้ใหญ่บ้านทุกคนจะเข้าไปมีส่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่นี้แล้ว

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดยังคงมีความเป็นธรรมชาติอยู่เหมือนเดิม ถึงจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ก็จะเป็นไปในทางที่ดีขึ้น และยังรักษาสภาพเดิมเอาไว้ด้วย อีกทั้งเกาะเกร็ดยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ถือได้ว่ามีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นแหล่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน โดยในแต่ละเดือนทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จะมีการช่วยประชาสัมพันธ์ว่าเกาะเกร็ดและอำเภอปากเกร็ดจะมีประเพณีอะไรบ้างที่จะจัดขึ้นในช่วงเดือนนั้น ๆ ซึ่งประเพณีที่สำคัญ ๆ จะมีมากมาย เช่น ประเพณีสงกรานต์ชาวมอญ ซึ่งจัดขึ้นในช่วงเดือนเมษายน โดยมีกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น การแห่น้ำหวาน การแห่ธงตะขาบหางหงส์ การแห่ข้าวแช่ ฯลฯ นอกจากนี้ยังถือได้ว่าเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างโอกาสในการเรียนรู้และดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ เช่น ในช่วงการจัดประเพณีสงกรานต์ จะจัดให้มีฝ่ายประชาสัมพันธ์คอยให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ในเรื่องของประวัติความเป็นมา เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจและมีความรู้มากขึ้น

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาอุปสรรคในเรื่องของการขาดแคลนบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ แต่ก็ไม่ใช่ปัญหาใหญ่นัก เนื่องจากชาวเกาะเกร็ดร่วมมือร่วมใจกันดี

- ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ถือได้ว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านจะมีบทบาทอย่างมาก เช่น เวลาจัดกิจกรรมใด ๆ ขึ้นมา กำนันและผู้ใหญ่บ้านก็ต้องมีความรู้ในกิจกรรมนั้น ๆ พอสมควร เพื่อให้ข้อมูลแก่ลูกบ้านและนักท่องเที่ยวได้

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดสามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวได้น้อย เนื่องจากด้านนักท่องเที่ยวได้มาพักค้างคืน จะทำให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ถึงสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวได้มากกว่านี้ เช่น ในปัจจุบันที่บ้านของกำนัน จะมีการเปิดโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาพักค้างคืน ซึ่งอาจจะช่วยให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ในเรื่องนี้มากขึ้น อีกทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดยังสามารถที่จะช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวได้ แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวเองด้วยว่าพวกเขาจะมีจิตสำนึกมากแค่ไหน ซึ่งเราก็พยายามให้ข้อมูล และจัดกิจกรรมอย่างดีที่สุด นอกจากนี้ในชุมชนเกาะเกร็ดยังมีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมบ้าง เช่น ในเรื่องของกรลงเรือชมเกาะ ก็จะมีการกำหนดหรือจำกัดจำนวนคน เพื่อทำให้เกิดความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาในเรื่องของการติดต่อสื่อสารประสานงานกัน บางทีเกิดความไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิดพลาด แต่ก็ไม่ใช่ปัญหาใหญ่ สามารถแก้ไขได้ทุกครั้ง

- ด้านองค์กรชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการองค์กรชุมชนของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ในชุมชนเกาะเกร็ดยังไม่มีกรรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มอาชีพมากกว่า เช่น กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มขนมหวาน กลุ่มจักสาน เป็นต้น โดยส่วนตัวจะเข้าไปมีบทบาทในกลุ่มเครื่องปั้นดินเผามากกว่ากลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากในหมู่ที่ 1 ชาวบ้านจะมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาจำนวนมาก เพราะส่วนใหญ่มีเชื้อสายมอญ โดยตนจะดำรงตำแหน่งรองประธานศูนย์เครื่องปั้นดินเผาอยู่ด้วย ซึ่งมีหน้าที่ในการให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ประสานงาน เพื่อให้กลุ่มสามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผาได้ดีและมีคุณภาพ ซึ่งจะมีส่วนในการสร้างรายได้แก่ชุมชนมากขึ้น

นอกจากนี้ จากเท่าที่ได้สังเกตดู พบว่า กลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาหรือกลุ่มอื่น ๆ จะมีการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เช่น รับสอนชาวบ้านที่สนใจอยากจะทำเครื่องปั้นดินเผา อีกทั้งในเรื่องของการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มก็ไม่มีปัญหาอะไร เนื่องจากกลุ่มต่าง ๆ สามารถที่จะจัดการเองได้ ซึ่งถ้าเมื่อเกิดปัญหากลุ่มต่าง ๆ ก็สามารถที่จะจัดการแก้ไขเองได้

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านองค์กรของชุมชนนั้น มีปัญหาอุปสรรคบ้างเล็กน้อย เช่น บางครั้งชาวบ้านไม่เข้าใจว่ามีการรวมกลุ่มเพื่ออะไร หรือ

จัดตั้งกลุ่มนี้ขึ้นมาเพื่ออะไร ซึ่งวิธีการแก้ไขคิดว่า ควรจะมีบุคคลซึ่งเป็นตัวกลางที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เป็นผู้ที่ให้ข้อมูลและทำความเข้าใจแก่ชาวบ้าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันภายในชุมชน

- ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ส่วนใหญ่จะมีบทบาทในเรื่องของการดูแลรักษาความสะอาด และกำจัดปัญหาขยะมูลฝอยในหมู่บ้าน ซึ่งในความคิดเห็นส่วนตัวคิดว่า ชุมชนเกาะเกร็ดมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพดี โดยเฉพาะปัญหาเรื่องขยะมูลฝอย ซึ่งจะมี อบต.เกาะเกร็ดช่วยในการจัดการ ดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลอยู่แล้ว

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น จากการสังเกตที่ผ่านมา พบว่า ไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ เลย เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือจาก อบต. เกาะเกร็ดเป็นอย่างดี

- ด้านการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ชุมชนเกาะเกร็ดได้มีการติดต่อประสานงาน ช่วยเหลือ หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนอื่น ๆ อยู่เสมอ เช่น จะมีชุมชนต่าง ๆ ในทุกภาค หรือจะเป็นนักศึกษาเข้ามาเยี่ยมชมงานอยู่เรื่อย ๆ โดยส่วนใหญ่จะมาศึกษาในเรื่องศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวมอญ นอกจากนี้ในส่วนของ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน ชุมชนเกาะเกร็ดมีการได้รับความสนับสนุนอยู่เสมอจากหลายหน่วยงาน เช่น หน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พัฒนาการจังหวัดนนทบุรี เขตปากเกร็ด หรือในส่วนของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยด้วย โดยส่วนใหญ่จะให้ความช่วยเหลือในเรื่องของงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ และการปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

สำหรับในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า การที่ผู้นำชุมชนเข้ามา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้ชุมชนเกาะเกร็ดเกิดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของผู้นำชุมชน ถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากผู้นำชุมชนจะทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวกลางระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยผู้นำชุมชนจะนำข้อเสนอแนะ

ของชาวบ้านมาประมวล และเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป เพื่อนำไปปรับใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ด

เพศ ชาย

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน 53 ปี

ความคิดเห็นด้านสภาพการณ์การท่องเที่ยว

ชุมชนเกาะเกร็ดมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมาก โดยเฉพาะในช่วงวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ หรือวันหยุดราชการ แต่ถ้าเป็นวันธรรมดานักท่องเที่ยวจะน้อย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยมากกว่า ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศก็มีบ้าง โดยมาในลักษณะเป็นกรุ๊ปทัวร์ สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยววันนั้น คิดว่า เป็นเพราะเกาะเกร็ดมีความน่าสนใจในหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นศิลปวัฒนธรรม ประเพณีการเล่น วิถีชีวิตชนบท รวมทั้งมีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีความล้ำค่าด้วย

ในส่วนของการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น รู้สึกเห็นด้วย เพราะจะทำให้เกาะเกร็ดเป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไปมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ชุมชนเกาะเกร็ดได้รับผลกระทบบ้างแต่ไม่มาก โดยจะมีทั้งในด้านดีและด้านไม่ดี ในด้านดีคือ ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพและรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว ส่วนในด้านไม่ดีคือ เกิดปัญหาขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น แต่ชุมชนก็สามารถที่จะแก้ไขได้ กล่าวโดยสรุปว่า สภาพการณ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดโดยรวมในปัจจุบันอยู่ในระดับที่ดีแล้ว แต่ก็ยังควรที่จะร่วมมือกันพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดต่อไป

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนเกาะเกร็ดมีการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ อย่างเช่นในหมู่ที่ 2 ในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่บ้านก็จะมีบทบาทในการดูแลในเรื่องของความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนรู้สึกประทับใจและกลับมาเที่ยวอีก

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดยังคงมีความเป็นธรรมชาติอยู่เหมือนเดิม คือ มีพืชพรรณไม้ที่อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นแหล่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน คือ เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รวบรวมเป็นศิลปวัฒนธรรม ประเพณีการเล่น วิถีชีวิตชนบท รวมทั้งโบราณสถานและโบราณ-

วัตถุที่มีความล้ำค่าไว้มากมาย และสิ่งเหล่านี้สามารถที่จะสร้างความรู้และดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น คิดว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญน่าจะเป็นปัญหาน้ำท่วม เนื่องจากท่วมทุกปี ปีละ 3 – 4 เดือน ทำให้การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นไปได้ยาก และไม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเลยในช่วงนั้น

- ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น โดยส่วนตัวจะมีบทบาทในเรื่องของการให้การช่วยเหลือและประสานงานในการจัดกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ เช่น ในช่วงประเพณีสงกรานต์ก้านันและผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่ก็จะต้องให้ความช่วยเหลือและเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมนี้ด้วย

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ดสามารถที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวได้น้อยอยู่ เนื่องจากกิจกรรมที่รองรับในส่วนนี้ จะมีแค่เพียงกิจกรรมการปั่นจักรยานรอบเกาะ ซึ่งส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจะให้ความสนใจมากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ปัจจุบันจึงมีการเปิดโฮมสเตย์ขึ้นมาบ้าง เช่นที่บ้านก้านันในหมู่ที่ 3 เพื่อช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ดยังสามารถสร้างจิตสำนึกที่ดีให้นักท่องเที่ยวได้บ้าง แต่ต้องขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวด้วยว่าจะเปิดใจที่จะเรียนรู้และซึมซับในเรื่องของศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวเกาะเกร็ดมาน้อยแค่ไหน สำหรับในส่วนของการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมนั้น ชุมชนเกาะเกร็ดยังไม่มีกำหนดในส่วนนี้อย่างเป็นทางการ แต่ก้านันและผู้ใหญ่บ้านทุกคนจะคอยสอดส่องดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอยู่เสมอ

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น คิดว่า น่าจะเป็นปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนงบประมาณ ซึ่งวิธีการแก้ไข คือ อาจจะต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานทางภาครัฐด้วย

- ด้านองค์กรชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการองค์กรชุมชนของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ในชุมชนเกาะเกร็ดยังไม่มีกรรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่ก็จะมีกรรวมกลุ่มบ้าง ซึ่ง

ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่เกี่ยวกับการฝึกหัดอาชีพ อย่างเช่น ในหมู่ที่ 2 ก็จะมีกลุ่มจักสาน ซึ่งเป็นกลุ่มแม่บ้านสตรีมารวมตัวกันเพื่อฝึกหัดอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ ซึ่งในการรวมกลุ่มนี้ ตนเองก็จะมีบทบาทในเรื่องของการส่งเสริม ดูแล และประสานงานภายในกลุ่ม และเมื่อกลุ่มเกิดปัญหา ก็จะช่วยประสานงานแก้ไขด้วย

นอกจากนี้จากการสังเกตกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มจักสาน ทางกลุ่มก็จะมีโอกาสให้ชาวบ้านที่แม่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มด้วย ซึ่งกลุ่มก็จะมีกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และสามารถจัดการบริหารกันเองภายในกลุ่มได้ แต่ถ้าเมื่อเกิดปัญหาขึ้นภายในกลุ่มส่วนใหญ่ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาเองได้

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านองค์กรของชุมชนนั้น จากการสังเกตที่ผ่านมา พบว่า ไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ เลย

- ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น โดยส่วนตัวจะมีบทบาทในการดูแลความสะอาดของถนนหนทาง แม่น้ำลำคลอง และดูแลในเรื่องของการใช้ดินอย่างมีประสิทธิภาพ คือรณรงค์ไม่ให้ชาวบ้านใช้ยาปราบศัตรูพืชในปริมาณที่มากเกินไป เพราะจะทำให้ดินเสียเพาะปลูกพืชไม้ได้ผลดี นอกจากนี้ในส่วนตัวคิดว่าเกาะเกร็ดยังมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่ดีพอ ควรมีการให้ความรู้แก่ชาวบ้านในเรื่องนี้ให้มากกว่านี้ และควรมีการตั้งคณะกรรมการในการดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดด้วย เพราะจะได้ทำให้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดที่เหลืออยู่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น คิดว่า น่าจะเป็นปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนงบประมาณ และเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องนี้โดยตรง ซึ่งวิธีการแก้ไข คือ อาจจะต้องพึ่งพาท้องถิ่นราชการให้ยื่นมือเข้ามาช่วยในเรื่องนี้มากขึ้น

- ด้านการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ชุมชนเกาะเกร็ดได้มีการติดต่อประสานงาน ช่วยเหลือ หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนอื่น ๆ อยู่เสมอ โดยจะมีการแลกเปลี่ยนกันดูงาน ส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องของการประกอบอาชีพ เช่น ดูงานในเรื่องของการปั้นเครื่องปั้นดินเผา การจักสาน เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชน

เกาะเกร็ดยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนอยู่เสมอ เช่น เขตและเทศบาลปากเกร็ด องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งโดยส่วนใหญ่ จะให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ และการเข้ามาปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว

สำหรับในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า การที่ผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้ชุมชนเกาะเกร็ดเกิดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากยิ่งขึ้น

เพศ ชาย

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน 34 ปี

ความคิดเห็นด้านสภาพการณ์การท่องเที่ยว

ชุมชนเกาะเกร็ดมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยอะมาก โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว น่าจะเป็นเพราะเกาะเกร็ดมีความแปลกใหม่ เนื่องจากถือได้ว่าเป็นเกาะน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุด มีบรรยากาศดี และมีสินค้าที่ขึ้นชื่อหลายอย่าง เช่น เครื่องปั้นดินเผา ขนมหวาน หน่อกะลา ฯลฯ

ในส่วนของการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ส่วนตัวรู้สึกดี เพราะจะทำให้เกาะเกร็ดเป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไปมากขึ้น และชาวบ้านยังมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวด้วย เช่น ชาวบ้านในหมู่ที่ 4 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชาวสวนก็จะมีการนำผลไม้ ออกมาวางขายให้แก่นักท่องเที่ยว และบางครั้งก็นำไปขายบริเวณอำเภopakเกร็ดด้วย ส่วนผลกระทบจากการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น คิดว่าส่วนใหญ่จะเกิดผลกระทบในด้านดี คือ ชาวบ้านและชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น กล่าวโดยสรุปว่า สภาพการณ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดโดยรวมในปัจจุบันอยู่ในระดับพอใช้ได้ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้นกว่าเดิมเป็นจำนวนมาก

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนเกาะเกร็ดมีการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมาก โดยตนเองจะมีบทบาทในการช่วยกันดูแลและส่งเสริมในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังช่วยในเรื่องการประสานงานต่าง ๆ ด้วย

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดยังคงมีความเป็นธรรมชาติอยู่ ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากนัก อีกทั้งยังถือได้ว่าเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นแหล่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน คือ เกาะเกร็ดมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เช่น ประเพณีตามเทศกาลต่าง ๆ ของชาวมอญ รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างโอกาสในการเรียนรู้และดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น โดยส่วนตัวคิดว่า น่าจะเป็นปัญหาในเรื่องของงบประมาณ ซึ่งวิธีการแก้ไขอาจจะต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐด้วย

- ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น โดยส่วนตัวยังไม่ได้เข้ามามีบทบาทมากมาย ส่วนใหญ่จะเข้ามาช่วยในตอนที่ยุติกิจกรรมใหญ่ ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งจะช่วยในเรื่องของการจัดการแสดงแสง สี เสียง

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ดสามารถที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวได้น้อย เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมมากกว่า เช่น การชมเครื่องปั้นดินเผา การชมการทำขนมหวาน ฯลฯ นอกจากนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดยังช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวได้อีกด้วย แต่ในส่วนของการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรม ชุมชนเกาะเกร็ดไม่มีการกำหนดในส่วนนี้ มีการเปิดให้นักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมได้ตามอิสระ แต่ก็ดูแลในเรื่องของความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ในความคิดเห็นส่วนตัวคิดว่า ไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ เลย

- ด้านองค์กรชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการองค์กรชุมชนของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ในชุมชนเกาะเกร็ดยังไม่มีกรรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่ถ้ามีการรวมกลุ่ม จะเป็นกลุ่มอาชีพมากกว่า เช่น กลุ่มเกษตร กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มขนมหวาน ฯลฯ โดยตนเองมีบทบาทในการประสานงานระหว่างกลุ่มเป็นส่วนใหญ่

นอกจากนี้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่รวมตัวกันยังมีการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมเป็นอย่างดี และมีการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มอย่างค่อนข้างเป็นธรรม ซึ่งในการรวมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ถ้าเกิดปัญหา ก็จะจัดการที่จะจัดการแก้ไขเองได้

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านองค์กรของชุมชนนั้น จากการสังเกตที่ผ่านมา พบว่า ไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ เลย

- ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น โดยส่วนตัวจะเข้ามามีบทบาทน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นความรับผิดชอบของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่บ้านมากกว่า เนื่องจากเป็นหน้าที่ของพวกเขาโดยตรง ตนเองจะเป็นผู้คอยช่วยเหลือและประสานงานเท่านั้น ซึ่งในความคิดของตนคิดว่า ระบบและวิธีการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะในเรื่องของการกำจัดขยะ เนื่องจากปริมาณยังมีเพิ่มมากขึ้นอยู่ ซึ่งในส่วนนี้ อบต. เกาะเกร็ดจะมีหน้าที่ในการดูแลติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น คิดว่า น่าจะเป็นปัญหาขยะที่เป็นอุปสรรคสำคัญ ซึ่งวิธีการแก้ไขคือ ต้องพยายามจัดเก็บขยะให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม

- ด้านการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ในส่วนการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอกนั้น เกาะเกร็ดมีการแลกเปลี่ยนดูงานค่อนข้างมาก โดยมีชุมชนอื่น ๆ เข้ามาดูงานอยู่เสมอ ซึ่งส่วนใหญ่จะมาดูถึงวิถีชีวิต และการประกอบอาชีพ นอกจากนี้เกาะเกร็ดยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนด้วย เช่น เขตปากเกร็ด สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่ง

ส่วนใหญ่จะเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องของงบประมาณ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และการปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว

สำหรับในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า การที่ผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้ชุมชนเกาะเกร็ดเกิดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของผู้นำชุมชน ถือได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นผู้นำชุมชนก็ต้องได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านด้วย เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะเกร็ดประสบความสำเร็จ

เพศ หญิง

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน 49 ปี

ความคิดเห็นด้านสภาพการณ์การท่องเที่ยว

ชุมชนเกาะเกร็ดมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมาก โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลต่าง ๆ เช่น เทศกาลสงกรานต์ ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจะมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ แต่ในช่วงนี้ (เดือนสิงหาคม - ตุลาคม) จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาน้อย เนื่องจากเกิดปัญหาน้ำท่วมเกาะเกร็ด สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวนั้น อาจเป็นเพราะว่าเกาะเกร็ดมีอากาศดี มีความเป็นธรรมชาติ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี รวมทั้งมีวัฒนธรรมประเพณีของชาวมัณเฑียรหรือชาวมอญที่น่าสนใจ อีกทั้งยังมีอาหารและขนมที่อร่อย เช่น ทอดมันหน่อกะลา ขนมหันตรา ฯลฯ

ในส่วนของ การเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น รู้สึกเห็นด้วย เพราะทำให้เกาะเกร็ดเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น เกาะเกร็ดได้รับผลกระทบบ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาในเรื่องของขยะมูลฝอย ซึ่งในสวนปัญหาตรงนี้ อบต. จะมีการเข้ามาช่วยจัดเก็บ รวมทั้งมีการทำป้ายรณรงค์ไม่ให้ทิ้งขยะลงแม่น้ำ โดยเฉพาะผู้ประกอบการและร้านค้าต่าง ๆ กล่าวโดยสรุปว่า สภาพการณ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดโดยรวมในปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงของการขยายตัว กล่าวคือ มีการขยายให้หมู่บ้าน ๆ ที่ยังไม่เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ หมู่ 3 4 และ 5 มีการเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว อย่างเช่นในตอนนี้น้ำหมู่ 5 มีการเปิดร้านค้าขายผลไม้ของชาวสวน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อเป็นของฝากกลับบ้าน

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนเกาะเกร็ดมีการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยที่กำลังทำอยู่ในหมู่ที่ 5 คือ การเปิดบ้านของชาวบ้านให้เป็นลักษณะโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่สนใจอยากจะศึกษาถึงวิถีชีวิตของชุมชนเกาะเกร็ดได้เข้ามาพักอาศัย ซึ่งบ้านส่วนใหญ่ที่เปิดเป็นโฮมสเตย์จะเป็นบ้านริมน้ำ ซึ่งในขณะนี้ยังไม่ได้เปิดอย่างเป็นทางการ แต่มีการเตรียมงานกันอยู่ ซึ่งแล้วเสร็จไปประมาณ 80% โดยในขณะนี้ในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ก็จะมีบทบาทในเรื่องของการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้แก่ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดยังคงมีความเป็นธรรมชาติอยู่มาก เช่น มีสวนเกษตร โดยเฉพาะสวนทุเรียน อีกทั้งยังมีความคิดเห็นว่าเป็นชุมชนเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างโอกาสในการเรียนรู้และดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ เนื่องจากมีวัฒนธรรมของชาวมอญ และมีประเพณีต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีออกพรรษา เป็นต้น

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญมาก ได้แก่ ปัญหาน้ำท่วม ซึ่งจะท่วมทุกปี ปีละ 3-4 เดือน มีแนวทางที่สามารถจะแก้ไขได้ นั่นคือการสร้างเขื่อนรอบเกาะ ซึ่งโดยส่วนตัวเห็นด้วย แต่ตอนนี้ยังไม่ทราบความคืบหน้าว่าจะสามารถสร้างได้จริงหรือไม่ เนื่องจากการสร้างเขื่อนต้องใช้งบประมาณมหาศาล และต้องได้รับการช่วยเหลือจากทางราชการด้วย

- ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่หมู่ 5 เวลาที่มีการจัดกิจกรรมในชุมชนเกาะเกร็ดขึ้น โดยส่วนตัวจะมีบทบาทในการประสานงานช่วยเหลือและช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ เช่น ในเทศกาลสงกรานต์ ก็จะมีการประสานงานทำที่พักพิง ซึ่งเรียกว่า โรงทานไว้แจกของ เช่น น้ำให้แก่เด็กและนักท่องเที่ยว หรือช่วยเหลือในเรื่องของการเข้าร่วมในขบวนแห่ต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดสามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวได้ เช่น กิจกรรมการปั่นจักรยานรอบเกาะ ทำให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมและเพลิดเพลินกับทัศนียภาพทาง

ธรรมชาติของสวนเกษตร อีกทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดยังสามารถช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีให้นักท่องเที่ยวได้ เช่น ในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเกาะเกร็ดสามารถที่จะช่วยกล่อมเกลานักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ได้ทางหนึ่ง แต่ในเรื่องของการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมในชุมชนเกาะเกร็ดยังไม่มี แต่รับรองได้ว่าในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของ นักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น การปั่นจักรยานหรือเดินรอบเกาะ การชมเครื่องปั้นดินเผา การชมการทำขนมหวาน ฯลฯ นั้นมีความปลอดภัยแน่นอน เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่จะให้การดูแลอย่างใกล้ชิด

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นก็จะเป็นปัญหาเดียวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งก็คือ ปัญหาน้ำท่วมนั่นเอง

- ด้านองค์กรชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการองค์กรชุมชนของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ในชุมชนเกาะเกร็ดยังไม่มีมีการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่จะมีการรวมกลุ่มเพื่อจัดทำสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งก็คือ เครื่องปั้นดินเผานั้นเอง โดยเฉพาะในหมู่ที่ 1 และ 7 ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นการรวมกลุ่มที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยตรงนัก แต่ก็มีผลทางอ้อม เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวที่เกาะเกร็ดส่วนใหญ่ได้ให้ความสนใจในเครื่องปั้นดินเผา จึงเรียกได้ว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างมาก และในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 ในการรวมตัวกันเป็นองค์กร กลุ่มหรือชมรมต่าง ๆ ในหมู่ของตน โดยส่วนตัวจะมีบทบาทอย่างมาก เช่น เป็นประธานกลุ่มออมทรัพย์ เป็นเหรัญญิกกองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ แต่ยังไม่ได้มีบทบาทในการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

นอกจากนี้จากการสังเกตกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเกาะเกร็ด ซึ่งถึงแม้จะไม่ใช้กลุ่มที่รวมตัวกันเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวก็ตาม แต่การรวมตัวกันของกลุ่มต่าง ๆ ก็จะมีส่วนส่งเสริมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วย และมีการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย เช่น เปิดโอกาสให้ชาวบ้านนำสินค้าหรือผลไม้จากสวนมาวางขาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวเลือกชมและซื้อเป็นของฝากกลับบ้าน อีกทั้งมีการกระจายผลประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม ซึ่งมีการจัดตั้งอยู่ในรูปของกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ นอกจากนี้เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในกลุ่มหรือชมรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่กลุ่มเหล่านั้นก็สามารถจัดการและแก้ไขเองได้ หรือถ้าเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขเองได้นั้น อบต.เกาะเกร็ดและกรรมการหมู่บ้านก็จะยื่นมือเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหา

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านองค์กรของชุมชนนั้น จากการสังเกตที่ผ่านมา พบว่า ไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ เลย เนื่องจากกลุ่มต่าง ๆ มีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันเป็นอย่างดี

- ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 จะมีบทบาทในเรื่องของการรณรงค์ไม่ทิ้งขยะมูลฝอยตามที่ต่าง ๆ และเนื่องจากพื้นที่ของหมู่ที่ 5 จะเป็นพื้นที่ของการเกษตร จึงมีการรณรงค์ในเรื่องของการทำปุ๋ยชีวภาพกันภายในหมู่ เพื่อไม่ต้องใช้ยาปราบศัตรูพืช และเพื่อป้องกันดินเสียด้วย ซึ่งในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า การจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดถือได้ว่ามีระบบและวิธีการจัดการที่มีประสิทธิภาพดี เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือจาก อบต. เกาะเกร็ด อีกทั้ง อบต. เกาะเกร็ด ยังมีส่วนในการให้ความช่วยเหลือในเรื่องของการดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดอีกด้วย

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น จากการสังเกตที่ผ่านมา พบว่า ไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ เลย เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือจาก อบต. เกาะเกร็ดเป็นอย่างดี

- ด้านการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ชุมชนเกาะเกร็ดได้มีการติดต่อประสานงาน ช่วยเหลือ หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนอื่น ๆ อยู่เสมอ เช่น ที่ผ่านมามีชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราชเข้ามาดูงาน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ชุมชนเกาะเกร็ดยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนด้วย เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โดยส่วนใหญ่จะให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะเกร็ด และการปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด

สำหรับในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า การที่ผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้ชุมชนเกาะเกร็ดเกิดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาก

ยิ่งขึ้น ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับในอดีต ถือได้ว่าในปัจจุบันชุมชนเกาะเกร็ดมีการพัฒนาและได้รับความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพิ่มมากขึ้น

เพศ ชาย

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน 46 ปี

ความคิดเห็นด้านสภาพการณ์การท่องเที่ยว

ชุมชนเกาะเกร็ดมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะในช่วงวันธรรมดา จะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เช่น จีน ฮองกง เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเยอะมาก สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว คิดว่า น่าจะมาจากการที่มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะสื่อทางโทรทัศน์จะเห็นได้เยอะและบ่อยที่สุด ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักเกาะเกร็ดและต้องการที่จะเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

ในส่วนของ การเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ในส่วนตัวคิดว่าดี เพราะสมัยก่อนเกาะเกร็ดจะเงียบมาก เหมือนโดนตัดขาดจากโลกภายนอก แต่ตั้งแต่ปี 2541 - ปัจจุบัน จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้น ทำให้เกาะเกร็ดดูมีสีสันมากขึ้น ซึ่งจากการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้น ชุมชนเกาะเกร็ดได้รับผลกระทบบ้าง ซึ่งผลกระทบหลัก ๆ จะเป็นปัญหาขยะมูลฝอยซึ่งมีปริมาณมากขึ้น ทำให้ยากที่จะกำจัด กล่าวโดยสรุปว่า สภาพการณ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดโดยรวมในปัจจุบันกำลังอยู่ในระดับปานกลาง คือยังไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากในปัจจุบันชุมชนเกาะเกร็ดมีการเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพียง 4 หมู่ ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 ซึ่งกำลังขยายให้การท่องเที่ยวเข้าไปถึงหมู่ที่เหลือ โดยจะพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวแบบสวนเกษตร เพื่อกระจายรายได้แก่ชาวบ้านทั่วทั้งเกาะ

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนเกาะเกร็ดมีการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เช่น ในปัจจุบันตรงในส่วนของวัดปรมัยยิกาวาส วัดไผ่ล้อม และวัดเสาธงทอง จะมีการปรับปรุงและพัฒนาภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น มีการจัดตกแต่งสวนหย่อมที่หน้าวัด เพื่อให้เกิดความสวยงามมากขึ้น โดยจะมีการประสานงานไปยังพัฒนากรอำเภอ เพื่อขอความช่วยเหลือในเรื่องของงบประมาณและการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดยังคงมีความเป็นธรรมชาติอยู่ ไม่ได้ถูกทำลาย อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นแหล่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน คือ เกาะเกร็ดมีประเพณีวัฒนธรรมที่เด่น ๆ มากมาย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีออกพรรษา นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดยังสามารถสร้างโอกาสในการเรียนรู้และดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งในส่วนนี้มีนักวิชาการเข้ามาแนะนำและให้ความรู้แก่ชาวบ้านเพื่อที่จะได้ถ่ายทอดให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น คิดว่าไม่มีปัญหาอะไร เนื่องจากในส่วนของพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวนั้น อบต. เกาะเกร็ดจะเป็นผู้ที่มีส่วนในการรับผิดชอบโดยตรง เช่น ในการพัฒนาท่าเรือ ถนนหนทาง ลานร้านค้า เป็นต้น

- ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น โดยส่วนตัวมีบทบาทน้อย บทบาทหลัก ๆ จะเป็นของ อบต. เกาะเกร็ดมากกว่า เนื่องจาก อบต. เกาะเกร็ดมีงบประมาณในการจัดกิจกรรมในส่วนนี้อยู่

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดสามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวได้เยอะ โดยเฉพาะกิจกรรมการปั่นจักรยานรอบเกาะ กิจกรรมนี้ทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงความเป็นธรรมชาติ และรักธรรมชาติมากขึ้น อีกทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดยังช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีให้นักท่องเที่ยวอีกด้วย นอกจากนี้ในส่วนเรื่องกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมนั้น ชุมชนเกาะเกร็ดมีการดำเนินการเป็นจุด ๆ โดยผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่จะคอยดูแลตามจุดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น คิดว่า ไม่มีปัญหาอะไร เนื่องจากหน่วยงานราชการเข้ามาให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่

- ด้านองค์กรชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการองค์กรชุมชนของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ในชุมชนเกาะเกร็ดยังไม่มีกรรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่จะมีการรวมกลุ่มในลักษณะกลุ่มอาชีพมากกว่า เช่น กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มจักสาน กลุ่มเกษตร กลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ ซึ่ง

โดยส่วนตัวจะมีบทบาทในการเป็นประธานกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือในเรื่องเงินทุนแก่ลูกบ้าน คล้าย ๆ สหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อที่ชาวบ้านจะได้มีเงินทุนไปใช้ในการประกอบอาชีพ

นอกจากนี้ในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ก็จะมีการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เช่น อย่างกรณีการเปิดลานร้านค้าเพื่อขายสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยว ก็จะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านทุกหมู่ได้เข้าไปขายหมูละ 4 ร้าน เพื่อกระจายรายได้ให้แก่ชาวบ้านทุกหมู่ ส่วนในเรื่องของการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มต่าง ๆ ก็เรียบร้อยดี ไม่มีปัญหาอะไร ซึ่งถ้ามีปัญหาเกิดขึ้น ส่วนใหญ่กลุ่มต่าง ๆ ก็จะสามารถแก้ไขเองได้ โดยตนก็อาจจะทำหน้าที่ให้คำปรึกษาบ้าง

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านองค์กรของชุมชนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาในเรื่องของงบประมาณ เช่น กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาขาดงบประมาณในการซื้อเตาเผาไฟฟ้า ซึ่งในส่วนนี้ อบต. เกาะเกร็ดรับเป็นผู้แก้ไขดำเนินการจัดซื้อให้ โดยกำลังยื่นเสนอของบประมาณกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่

- *ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน*

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เกาะเกร็ดนั้น โดยส่วนตัวจะมีบทบาทในเรื่องของการทำบอร์ดประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำขวัญ ติดไว้เป็นจุด ๆ ทั่วเกาะ เช่น ธรณีในเรือของการทิ้งขยะให้ถูกที่ เป็นต้น นอกจากนี้โดยส่วนตัวคิดว่าเกาะเกร็ดมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพค่อนข้างดี เช่น ในเรื่องของปัญหาขยะมูลฝอย อบต. ก็จะเป็นผู้ดูแลและจัดการในเรื่องนี้ ซึ่งสามารถทำได้ค่อนข้างดี แต่ในเรื่องของการจัดตั้งคณะกรรมการในการดูแล ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ยอมรับว่าก่อนหน้านี้เคยมี แต่เกิดปัญหาในเรื่องของคนที่บางครั้งเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น คิดว่า น่าจะเป็นปัญหาขยะ แต่ทั้งนี้ อบต. รับผิดชอบในการแก้ไขอยู่แล้ว

- *ด้านการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน*

ในส่วนการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอกนั้น ชุมชนเกาะเกร็ดมีการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอกอยู่เสมอ เช่น ชุมชนแถวปากเกร็ด ไทรน้อย บางพลัด โดยส่วนใหญ่จะเข้ามาในลักษณะเที่ยวชมและคูวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวบ้านเกาะเกร็ด นอกจากนี้ชุมชน

เกาะเกร็ดยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนอีกด้วย เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จะให้การสนับสนุนในเรื่องของการปรับภูมิทัศน์เป็นส่วนใหญ่

สำหรับในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า การที่ผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้ชุมชนเกาะเกร็ดเกิดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากยิ่งขึ้น เนื่องจากสังเกตได้ว่ามีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทุกปี อีกทั้งผู้นำชุมชนยังมีส่วนในการทำให้ชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านมีการร่วมแรงร่วมใจกันดี ซึ่งทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประสบความสำเร็จ

เพศ หญิง

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน 55 ปี

ความคิดเห็นด้านสภาพการณ์การท่องเที่ยว

ชุมชนเกาะเกร็ดมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวลดน้อยลงกว่าเดิม โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ เนื่องจากอาจเป็นผลมาจากการเกิดภาวะเศรษฐกิจซบเซา ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เช่น จีน ฮองกง ฝรั่งเศส เป็นต้น สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว คิดว่า น่าจะเป็นเพราะเกาะเกร็ดอยู่ใกล้กรุงเทพฯ การคมนาคมสะดวก และมีอากาศดีเพราะติดแม่น้ำเจ้าพระยา

ในส่วนของการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ในส่วนตัวคิดว่าดี เพราะจะได้เป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้านแก่คนทั่วไปได้รับรู้ ซึ่งจากการเปิดเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น คิดว่าทำให้เกิดผลกระทบในด้านที่ดี คือ ช่วยให้คนภายนอกได้รับรู้และให้ความสนใจในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้านมากยิ่งขึ้น กล่าวโดยสรุปว่าสภาพการณ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดโดยรวมในปัจจุบันในความคิดของตนอาจจะยังไม่มีเท่าไร โดยเฉพาะในเรื่องของความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งต้องมีการปรับปรุงอย่างเร่งด่วน

- ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนเกาะเกร็ดมีการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยมีการปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ เช่น มีการจัดทำลานร้านค้า เพื่อให้ชาวบ้านได้ขายสินค้าให้เป็นที่เป็นที่ทาง ซึ่งตนเองจะมี

บทบาทในเรื่องของการประสานงานช่วยเหลือตามสมควรเท่านั้น เนื่องจากหน้าที่หลักจะอยู่ที่ อบต. เกาะเกร็ด

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดยังคงมีความเป็นธรรมชาติ ไม่มีแสงสีรบกวน โดยเฉพาะในช่วงตอนเย็นอากาศจะดีมาก อีกทั้งเกาะเกร็ดยังถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นแหล่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างโอกาสในการเรียนรู้และดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะที่บริเวณวัดปรมัยยิกาวาส จะเป็นแหล่งรวมของคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และ ประเพณีที่สำคัญของเกาะเกร็ดไว้มาก

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น คิดว่า น่าจะเป็นปัญหาของบุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ซึ่งถ้าจะแก้ไข ก็ควรที่จะแก้ไขตั้งแต่ในสวนจิตสำนึกของแต่ละบุคคลเลย

- ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ส่วนใหญ่จะมีบทบาทในเรื่องของการชักชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า เช่น ในประเพณีสงกรานต์ จะมีการขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้เข้าร่วมในขบวนแห่ เป็นต้น

นอกจากนี้ในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดสามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวได้แต่ไม่มากนัก ควรจะเพิ่มกิจกรรมตรงส่วนนี้ให้มากขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความรักและหวงแหนธรรมชาติมากขึ้น นอกจากนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดยังสามารถช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีให้นักท่องเที่ยว เช่น ในการจัดประเพณีต่าง ๆ ก็ให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพื่อให้พวกเขาได้สัมผัสถึงคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมที่เก่าแก่ และร่วมกันอนุรักษ์ไว้ แต่สำหรับในเรื่องของการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมนั้น ชุมชนเกาะเกร็ดยังไม่มีกำหนดในส่วนนี้ นักท่องเที่ยวสามารถประกอบกิจกรรมได้โดยอิสระ แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความปลอดภัย

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาอุปสรรคในเรื่องของการความร่วมมือจากส่วนราชการ เนื่องจากในการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านในชุมชน และ อบต. เกาะเกร็ดเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่า จึงอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือให้มากกว่านี้

- ด้านองค์กรชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการองค์กรชุมชนของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ในชุมชนเกาะเกร็ดยังไม่มีกรรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่จะเป็นการรวมตัวเป็นกลุ่มที่เกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ มากกว่า เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ซึ่งในหมู่ที่ 7 จะไม่มีการรวมกลุ่มใด ๆ เนื่องจาก หมู่ 7 ชาวบ้านจะประกอบอาชีพค้าขายเป็นจำนวนมาก การที่จะรวมกลุ่มหรือจัดตั้งกลุ่มจึงทำได้ยาก ตนจึงไม่มีบทบาทหน้าที่ในการรวมกลุ่มเลย

แต่จากการสังเกตกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่อื่น ๆ เห็นว่า มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพเสียส่วนใหญ่ โดยมีการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านในแต่ละหมู่เข้ามามีส่วนร่วมด้วย อีกทั้งกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ก็สามารถจัดการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มเองได้ และเมื่อเกิดปัญหาใด ๆ ขึ้น กลุ่มเหล่านี้ก็สามารถจัดการแก้ไขปัญหาเองได้

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านองค์กรชุมชนนั้น โดยส่วนตัวคิดว่าไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้นเลย

- ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดนั้น ส่วนใหญ่จะมีบทบาทในการเชิญชวนให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว เช่น ในเรื่องของการรักษาความสะอาด การดูแลแม่น้ำลำคลอง เป็นต้น ซึ่งในความคิดของตน คิดว่า บางครั้งเกาะเกร็ดมีระบบและวิธีการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ถนนหนทางในบริเวณเกาะอาจจะยังไม่สะอาดเท่าที่ควร หรือผู้ประกอบการค้ามีการทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง ทำให้เกิดความสกปรก ซึ่งในส่วนตรงนี้อาจเป็นผลมาจากการที่ชุมชนเกาะเกร็ดไม่มีคณะกรรมการในการดูแล ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั่นเอง

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น โดยส่วนตัวคิดว่าไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ

- ด้านการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ในส่วนการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอกนั้น ชุมชนเกาะเกร็ดมีการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอกอยู่เสมอ เช่น ชุมชนเขตบางบัวทอง ปากเกร็ด ทำอิฐ ซึ่งส่วนใหญ่จะติดต่อกันในเรื่องของการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างชุมชนเพื่อนำไปขายกัน นอกจากนี้ในส่วนของการ

ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนนั้น เกาะเกร็ดได้รับการสนับสนุนบ้าง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งจะให้ช่วยเหลือในเรื่องของการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ซ่อมแซมศาลาท่าเรือ ศาลาวัด เป็นต้น

สำหรับในความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่า การที่ผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้ชุมชนเกาะเกร็ดเกิดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากยิ่งขึ้น

ภาคผนวก จ

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนเกาะเกร็ด

หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี โรงเรียนสตรีนนทบุรี (2542 : 7 - 44) ได้ศึกษาค้นคว้าถึงประวัติความเป็นมา สภาพภูมิศาสตร์ สภาพทางธรรมชาติ สภาพทางสังคมและสภาพทางเศรษฐกิจสรุปได้ดังนี้

ประวัติความเป็นมาของเกาะเกร็ด

เกาะเกร็ดเป็นเกาะขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยาเกิดจากการขุดคลองลัดลำน้ำตรงส่วนที่แหลมยื่นไปตามโค้งในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระแห่งกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2265 ดังปรากฏหลักฐานในพงศาวดารว่า "...ในปีชกาล จัตวาศก ทรงพระกรุณาโปรดให้พระธนบุรีเป็นแม่กองเกณฑ์พลนิกาयคนหัวเมืองปากใต้ให้ได้คน 10,000 เศษ ให้ขุดคลองเตริดน้อยลัดคั้งบางบัวทองนั้นคดอ้อมหนัก ขุดคลองตัดให้ตรง พระธนบุรีรับสั่งแล้ว กราบบังคับคมลามมาให้เกณฑ์พลนิกาयในบรรดาหัวเมืองปากใต้ได้คน 10,000 เศษ ให้ขุดคลองเตริดน้อยลึก 6 ศอก กว้าง 6 วา ยาวทางไกลได้ 39 เส้นเศษ ขุดเดือนเศษจึงแล้วเสร็จ...." ในอดีตคลองนี้มีชื่อว่า คลองลัดเกร็ดน้อย เนื่องจากเมื่อขุดคลองเสร็จแล้วสภาพของการเป็นเกาะยังไม่ชัดเจนเป็นเพียงคลองลัดแคบ ๆ เรียกว่า "ลัดเกร็ด" (คำว่า "เกร็ด" ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถานให้ความหมายถึงห้วงน้ำที่แคบต่อห้วงน้ำใหญ่ทั้งสองข้าง) ชื่อของเกาะเกร็ดเดิมเรียกตามสภาพพื้นที่ว่า "บ้านแหลม" ปัจจุบันพื้นที่บริเวณใกล้เคียงยังมีชื่อบ้านและคลองเรียกว่าบ้านแหลมเหนือ และบ้านแหลมกลาง เมื่อกระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางทำให้คลองขยายกว้างขึ้นอันเนื่องจากถูกกระแสน้ำ กัดเซาะตลิ่งกลายเป็นแม่น้ำล้อมรอบมีสภาพของความเป็นเกาะเด่นชัดขึ้น แต่ชื่อที่ใช้เรียกในชั้นแรกเรียกว่า "เกาะศาลากุน" โดยปรากฏในโฉนดที่ดินที่ออกในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นชื่อที่เรียกตามชื่อวัดศาลากุนบนเกาะ สันนิษฐานว่าเป็นชื่อที่ได้มาจากผู้สร้างศาลาถวายวัดคือ เจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (กุน) สมุหนายกที่รับราชการตั้งแต่สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชจนถึงสมัยรัชกาลที่ 2 ต่อมาได้ตั้งอำเภอปากเกร็ดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2427 เกาะศาลากุนจึงมีฐานะเป็นตำบล และมีชื่อเรียกว่า "ตำบลเกาะเกร็ด" เกาะนี้จึงได้ชื่อว่า "เกาะเกร็ด" มาจนถึงปัจจุบัน

ที่ตั้งสภาพภูมิศาสตร์และพื้นที่การปกครอง

เกาะเกร็ดเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอปากเกร็ดระยะห่างประมาณ 2 กิโลเมตร ทิศเหนือติดกับคลองพระอุดม ทิศใต้ติดกับตำบลท่าอิฐ ทิศตะวันออกติดกับตำบลปากเกร็ด และทิศตะวันตกติดกับตำบลอ้อมเกร็ด มีเนื้อที่ประมาณ 4.12 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,840 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร 1,268 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็น พื้นที่ราบต่ำล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ทั่วไปเป็นส่วนผลไม้ บริเวณสวนกลางเกาะในอดีตเป็นพื้นที่ทำนา ปลูกข้าว แต่ปัจจุบันไม่มีการทำนาปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า มีประมาณ 150 ไร่ และในช่วงฤดูน้ำหลากเดือนกันยายน – พฤศจิกายน จะมีน้ำท่วมทุกปี

ตำบลเกาะเกร็ดแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านลัดเกร็ด มีเนื้อที่ 58 ไร่ หมู่ที่ 2 บ้านศาลากุนนอก มีเนื้อที่ 280 ไร่ หมู่ที่ 3 บ้านศาลากุนใน มีเนื้อที่ 759 ไร่ หมู่ที่ 4 บ้านคลองสระน้ำอ้อย มีเนื้อที่ 303 ไร่ หมู่ที่ 5 บ้านท่าหน้า มีเนื้อที่ 508 ไร่ หมู่ที่ 6 บ้านเสาธงทอง มีเนื้อที่ 230 ไร่ และหมู่ที่ 7 บ้านโองอ่าง มีเนื้อที่ 180 ไร่

สภาพทางธรรมชาติ

พื้นที่เกาะเกร็ดเป็นที่ราบ ลักษณะของดินส่วนใหญ่เป็นดินตะกอน จัดเป็นดินกลุ่มอินเซพติซอลซึ่งพบทั่วไปในเขตที่ราบภาคกลางตอนล่างของกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา แหล่งน้ำตามธรรมชาติคือแม่น้ำเจ้าพระยา และคลองต่าง ๆ ที่เชื่อมต่อมาจากแม่น้ำ ในอดีตเกาะเกร็ดเป็นแหล่งไม้ยืนต้นที่มีชื่อเสียง เช่น ทุเรียน ลิ้นจี่ มะม่วง ชมพู่ ส้มโอ ฝรั่ง เป็นต้น แต่หลังจากเกิดอุทกภัยใน ปี 2538 และปี 2539 ทำให้ต้นไม้ยืนต้นล้มตายลงมาก ซึ่งต่อมาจังหวัดได้รณรงค์ปลูกไม้ยืนต้นทดแทนขึ้นใหม่สำหรับสัตว์น้ำยังคงมีปลาน้ำจืดหลายชนิดในบริเวณนี้อยู่มาก

สภาพทางสังคม

ตำบลเกาะเกร็ดประชากร แยกตามการตั้งถิ่นฐานและเชื้อชาติได้ ดังนี้

ชาวไทยเชื้อชาติรามัญ (มอญ) ร้อยละ 43 ของประชากรทั้งตำบล อาศัยอยู่หมู่ที่ 1,6,7

ชาวไทยเชื้อชาติไทย-จีน บางส่วน ร้อยละ 42 ของประชากรทั้งตำบล อาศัยอยู่หมู่ที่ 2,3,4,5

ชาวไทยเชื้อชาติอิสลาม ร้อยละ 15 ของประชากรทั้งตำบล อาศัยอยู่หมู่ที่ 2,3

จากหนังสืออักขรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตสถาน เล่ม 2 ได้กล่าวว่ก่อนที่ชาวมอญจะเข้ามาตั้งถิ่นในเกาะเกร็ด เกาะเกร็ดเป็นชุมชนที่มีชาวไทยตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำสวน ทำนา อยู่ก่อนแล้ว หลังจากมอญเสียกรุงหงสาวดีแก่พม่าในปี พ.ศ. 2310 มอญได้อพยพหลบหนีภัยจากพม่าเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย และก่อนที่มอญจะเข้าไปอยู่เกาะเกร็ด ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ปากเกร็ดก่อน บริเวณที่ชุมชนมอญตั้งอยู่ อยู่ระหว่างวัดกลางเกร็ดกับวัดสนาม ซึ่งเรียกว่า บ้านตากแดด มีสภาพเป็นที่โล่ง ต่อมาเรียกว่าวัดสนามเหนือ มอญที่อพยพเข้ามาที่ปากเกร็ดรวม 2 ครั้ง คือ

ครั้งแรก พ.ศ. 2310 – 2325 สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้กอบกู้อิสรภาพและตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี เมื่อครั้งเสด็จฯ กลับจากเชียงใหม่ โปรดให้รับครอบครัวมอญซึ่งมีพระยาแจ้งพระยากกลางเมือง เป็นนายทหารมอญที่ถูกกวาดต้อนไปครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 รวมทั้งตะละเกลี้ยง ตะละเกล็บ ให้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ปากเกร็ด ขึ้นไปจนถึงสามโคก ปทุมธานี คนมอญส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาในสมัยนี้ สันนิษฐานว่ามาจากปากน้ำอิระวดี ตามหลักฐานได้กล่าวถึงอาชีพของผู้ที่อยู่ปากน้ำอิระวดีจะเป็นช่างปั้นหม้อ

ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2358 สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎ (รัฐกาลที่ 4) เสด็จไปรับครอบครัวมอญทางด้านเจดีย์สามองค์เมืองกาญจนบุรี และโปรดเกล้าฯ ให้พระยาอภัยภูธร สมุหนายกไปรับครอบครัวมอญที่เข้ามาทางด้านแม่ละเมา แม่สอด ตาก กระจายกันไปตั้งถิ่นฐานที่ปทุมธานี นนทบุรี และนครเขื่อนขันธ์ (พระประแดง)

ประชากรเกาะเกร็ดจบการศึกษาภาคบังคับร้อยละ 62 และกำลังศึกษาในระดับต่าง ๆ อีกร้อยละ 23 มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 3 แห่ง และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 1 แห่ง ประชากรนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 85 และนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 15

ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของประชาชนเกาะเกร็ดมีลักษณะเช่นเดียวกับประเพณีทั่วไปของภาคกลางแต่ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์พิเศษคือ ประเพณีตักบาตรทางเรือ ประเพณีตักบาตรดอกไม้ ประเพณีแห่น้ำหวาน ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีรำเจ้า ตลอดจนอาชีพหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่มีความสวยงาม และอาหารพื้นบ้านของชาวมอญ

มีแหล่งศิลปกรรมท้องถิ่นที่สำคัญคือ วัดในพระพุทธศาสนาเป็นโบราณสถานที่สร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ปัจจุบันมีวัดที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา 5 วัด ได้แก่วัดปรมัยยิกาวาส (เดิมชื่อวัดปากอ่าว ต่อมารัชกาลที่ 2 ได้โปรดเกล้าฯ ให้บูรณะ-

ปฏิสังขรณ์และพระราชทานนามว่า วัดปรมย์ยิกาวาส เป็นพระอารามหลวง เพื่อถวายแด่พระเจ้าบรมมหารัชมัยยิกาเธอ กรมสมเด็จพระสุดารัตนราชประยูร ซึ่งเป็นผู้ทรงอภิบาลพระองค์มาแต่ทรงพระเยาว์) วัดไผ่ล้อม วัดเสาธงทอง วัดฉิมพลี วัดศาลากุน และมีสภาพเป็นวัดร้างอีก 4 แห่ง นอกจากนี้ยังมี โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถานวัดอุโบสถ เจดีย์ทรงรามัญ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง และเป็นที่ประดิษฐานพระนันทมุนินท์ซึ่งเป็นพระพุทธรูปประจำจังหวัดนนทบุรี จึงเป็นแหล่งศิลปกรรมที่ทรงคุณค่าของท้องถิ่นที่ควรแก่การอนุรักษ์

สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรเกาะเกร็ดมีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรมเป็นชาวสวน อาชีพปั้นเครื่องปั้นดินเผา และอาชีพค้าขายสินค้าต่าง ๆ เช่นของกิน ของใช้ ของที่ระลึก ส่วนอาชีพอื่น บางส่วนเป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างทำงานในโรงงาน บริษัท มีรายได้เฉลี่ย 35,000 บาทต่อปี ประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพมากกว่าหนึ่งอาชีพ ในส่วนของหัตถกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือนปั้นเครื่องปั้นดินเผาในหมู่ที่ 1,2,5,6,7, และสานแข่งปลาทุในหมู่ที่ 2,3,4,5, เกษตรส่วนใหญ่ทำสวนผลไม้ อยู่ในหมู่ที่ 2,3,4,5 มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ร้อยละ 72.80 มีผลผลิตสูงสุดอยู่หมู่ที่ 4 และต่ำสุดอยู่หมู่ที่ 5 สำหรับเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ด เป็นหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงมาช้านาน และทางราชการได้นำเครื่องปั้นดินเผารูปหม้อน้ำลายวิจิตรบ้านเกาะเกร็ดเป็นตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดนนทบุรี

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม
เรื่อง
ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
กรณีศึกษา : ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จ.นนทบุรี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งเป็น 7 ส่วน

- ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
- ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับการยอมรับบทบาทผู้นำในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ส่วนที่ 6 แบบประเมินศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ส่วนที่ 7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2. โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน ที่ตรงกับคำตอบของท่าน และกรอกข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ ปี

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

ไม่ได้เรียนหนังสือ

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษาตอนต้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. 4 – 6)

ปวช.

ปวส. / อนุปริญญา

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพหลักของท่าน

☐ เกษตรกรรม (ทำไร่/ทำนา/ทำสวน)	☐ เลี้ยงสัตว์ ระบุ.....
☐ ประมง	☐ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
☐ ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	☐ รับจ้างทั่วไป
☐ อื่น ๆ (ระบุ).....	

5. ท่านเกี่ยวข้องหรือประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวประเภทใดเป็นอาชีพเสริม (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ไม่ประกอบอาชีพเสริม	☐ บริการเรื่องที่พัก
☐ บริการเรื่องอาหาร	☐ มัคคุเทศก์ (ผู้นำเที่ยว)
☐ ขายสินค้าและของที่ระลึก	☐ อื่น ๆ (ระบุ)

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของท่าน (โดยไม่หักค่าใช้จ่าย) บาท

7. ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนเกาะเกร็ด ปี

8. ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนหรือไม่ (เช่น สมาชิก อ.บ.ต., สมาชิกกลุ่ม
หัตถกรรม เป็นต้น)

☐ ไม่เป็น	
☐ เป็นสมาชิก (ระบุ)	☐ กลุ่ม
	☐ กลุ่ม
	☐ กลุ่ม
	☐ กลุ่ม

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. ในช่วงเวลา 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผ่านจากสื่อหรือแหล่งข้อมูลข่าวสารใดต่อไปนี้ และมีความถี่มากน้อยเพียงใด

สื่อหรือแหล่งข้อมูลข่าวสาร	การท่องเที่ยว				การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			
	ทุกวัน	บางวัน	นานๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย	ทุกวัน	บางวัน	นานๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
▪ โทรทัศน์								
▪ วิทยุ								
▪ หนังสือพิมพ์								
▪ นิตยสาร/วารสาร/จุลสาร								
▪ ป้ายประชาสัมพันธ์/แผ่นพับ								
▪ ญาติพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว/เพื่อน								
▪ เจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.								
▪ กลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว								
▪ การเข้าร่วมประชุม/อ.บ.ต.								
▪ อื่น ๆ (ระบุ)								

ส่วนที่ 3 โปรดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไปนี้ โดยใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่มีความหมายตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน			
2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีส่วนในการส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมแก่ชุมชนท้องถิ่น			
3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและอนุรักษ์ธรรมชาติ			

ส่วนที่ 3 (ต่อ)

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
4. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่เป็นการเสริมแต่ง หรือพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ			
5. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นเสมือนการเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวแบบใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเท่านั้น			
6. หลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของคนในชุมชน			
7. หลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลประโยชน์ระยะยาวแก่ทรัพยากรในชุมชน			
8. หลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวเที่ยวชมทัศนียภาพทางธรรมชาติเพียงอย่างเดียว			
9. หลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การสนับสนุนให้มีการลงทุนเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดผลทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว			
10. หลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ เป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่ชุมชนท้องถิ่น			
11. ในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่นควรมุ่งเน้นที่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ			
12. การสร้างที่พักและสถานที่ท่องเที่ยวให้สวยงาม หรูหรา เป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวและจำเป็นสำหรับการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			
13. การให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประสบความสำเร็จ			
14. ในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประชาชนในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวด้วย			
15. ในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรส่งเสริมให้นักลงทุนจากภายนอกชุมชนเข้ามาเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด เพราะมีเงินทุนทรัพย์และความรู้			

ส่วนที่ 4 โปรดแสดงระดับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไปนี้ โดยใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่มีความหมายตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<p><u>ด้านการสำรวจและค้นหาสาเหตุของปัญหา</u></p> <p>1. การสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและสถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชน</p> <p>2. การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน</p> <p>3. การเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา</p> <p>4. การสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่สร้างปัญหาให้กับสถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชนเพื่อรายงานต่อผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ/ททท.</p>					
<p><u>ด้านการวางแผนการดำเนินงาน</u></p> <p>5. การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ/ททท. เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน</p> <p>6. การมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น</p> <p>7. การกำหนดกฎระเบียบหรือการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์</p> <p>8. การรับทราบรายงานจากเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่น</p>					
<p><u>ด้านการจัดการดำเนินงาน/ปฏิบัติงาน</u></p> <p>9. การให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ/ททท. เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์</p>					

ส่วนที่ 4 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
10. การมีส่วนร่วมในการบริจาคเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์					
11. การมีส่วนร่วมในการเสียสละแรงงานเพื่อช่วยในการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์					
12. การรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์					
<u>ด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน</u>					
13. การรับทราบผลการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในชุมชนท้องถิ่น					
14. การรับทราบรายงานความคืบหน้าในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐ/ททท. ที่รับผิดชอบดูแลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์					
15. การติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน					
16. การเข้าร่วมในการประเมินผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น					

ส่วนที่ 5 บทบาทผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากที่สุด ตามความคิดเห็นของท่านได้แก่ใคร (โปรดเรียงลำดับตามความสำคัญจากมากไปน้อยโดยกำหนดให้ 1 = มากที่สุด) ลำดับที่
 - กำนัน
 - ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
 - ประธานอบต. / ปลัดอบต. และสมาชิก อบต.
 - เจ้าหน้าที่ของรัฐ / ททท.
 - อื่น ๆ ระบุ.....
- โปรดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำชุมชนของท่านในประเด็นต่อไปนี้ (โดย 5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด, 9 = ไม่ทราบ)

บทบาทของผู้นำชุมชน	ระดับการยอมรับผู้นำ				
	กำนัน	ผู้ใหญ่บ้าน/ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	อบต.	เจ้าหน้าที่ รัฐ/ททท.	ผู้นำ อื่น ๆ
1. ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการจัดการกรพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
2. ผู้นำชุมชนมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น					
3. ผู้นำชุมชนสามารถประสานงานกับหน่วยงานภายนอกชุมชนหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้					
4. ผู้นำชุมชนมีการแสวงหาความรู้ เทคนิค และวิธีการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้					
5. ผู้นำชุมชนมีศิลปะในการพูดโน้มน้าวใจให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่น					

ส่วนที่ 5 (ต่อ)

บทบาทของผู้นำชุมชน	ระดับการยอมรับผู้นำ				
	กำนัน	ผู้ใหญ่บ้าน/ ผู้ช่วยผู้ใหญ่- บ้าน	อบต.	เจ้าหน้าที่ รัฐ/ททท.	ผู้นำ อื่น ๆ
6. ผู้นำชุมชนมีการส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์					
7. ผู้นำชุมชนสามารถกระจายผลประโยชน์ที่ได้ จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้ แก่ชุมชนท้องถิ่นและสมาชิกได้อย่างทั่วถึง					
8. ผู้นำชุมชนได้นำความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถ่ายทอดให้กับ สมาชิกภายในชุมชนได้					
9. เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น ผู้นำ ชุมชนสามารถที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งนั้นได้					
10. ผู้นำชุมชนสามารถชี้แนะสมาชิกในชุมชนใน การแก้ไขปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นได้					

ส่วนที่ 6 โปรดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไปนี้ โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่มีความหมายตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ความคิดเห็น					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่มีเลย
ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น						
1. ชุมชนของท่านมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม/วิถีชีวิตที่เป็นที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในท้องถิ่น						
2. ชุมชนของท่านมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในท้องถิ่นที่จะสามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว						
3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนของท่านในปัจจุบันยังคงมีความเป็นธรรมชาติ หรือสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนเดิม						
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น						
4. ชุมชนของท่านมีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์						
5. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนของท่านสามารถสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับนักท่องเที่ยว						
6. ชุมชนของท่านสามารถจัดการและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เองได้						
7. ชุมชนของท่านสามารถกำหนดรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่จะให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวได้						

ส่วนที่ 6 (ต่อ)

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ความคิดเห็น					
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	ไม่มี เลย
ด้านองค์กรชุมชน						
8. สามารถสร้างระบบและวิธีการกระจาย ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้ สมาชิกและชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม						
9. สามารถสร้างระบบและการคืนผลประโยชน์สู่ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรมได้						
10. เมื่อมีปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์สามารถแก้ไขและจัดการเองได้						
11. มีการจัดทำกฎระเบียบและกติกาเกี่ยวกับการ ดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์						
12. มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์						
ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน						
13. ในชุมชนของท่านมีระบบการกำจัดหรือจัดการ ขยะและมลพิษที่มีประสิทธิภาพ						
14. ในชุมชนของท่านมีมาตรการการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสามารถทำได้อย่างจริงจัง						
15. ในชุมชนของท่านมีมาตรการในการควบคุม ปริมาณของนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดความแออัด อันจะเป็นการทำลายแหล่งท่องเที่ยว						

ส่วนที่ 6 (ต่อ)

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ความคิดเห็น					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่มีเลย
16. ในชุมชนของท่านมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อ ช่วยกันดูแล ติดตาม ตรวจสอบและประเมิน กิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์						
17. ในชุมชนของท่านมีการกำหนดหรือแบ่งพื้นที่ใน แหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้าชม						

ส่วนที่ 7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์

18. ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นของท่าน คือ

.....

.....

.....

.....

.....

19. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่นของท่าน คือ

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ

ประเด็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้นำท้องถิ่น

เรื่อง

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ :
กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ _____ นามสกุล _____
2. เพศ _____ อายุ _____
3. อาชีพหลัก _____ อาชีพเสริม _____
4. ตำแหน่งในชุมชน _____
5. ตำแหน่งในหน่วยงานราชการ / สังกัด _____
6. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน _____

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านสภาพการณ์การท่องเที่ยว

1. ในชุมชนของท่านมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาอย่างน้อยเพียงใด ในช่วงใด และส่วนใหญ่เป็นชาวไทย หรือชาวต่างประเทศ

2. ท่านคิดว่าเพราะเหตุใดนักท่องเที่ยวจึงเข้ามาเที่ยวที่ชุมชนเกาะเกร็ดของท่าน

3. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในการที่เปิดชุมชนเกาะเกร็ดของท่านเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4. ท่านคิดว่าชุมชนเกาะเกร็ดได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้างหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด

5. ท่านคิดว่าสภาพการณ์ทางการท่องเที่ยวโดยรวมของชุมชนเกาะเกร็ดเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 3 ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

1. ชุมชนเกาะเกร็ดของท่านมีการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบ้างหรือไม่ และท่านมีบทบาทอย่างไรในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

2. ท่านคิดว่าชุมชนเกาะเกร็ดของท่าน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นธรรมชาติหรือไม่ อย่างไร

3. ท่านคิดว่าชุมชนเกาะเกร็ดของท่าน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนหรือไม่ อย่างไร

4. ท่านคิดว่าชุมชนเกาะเกร็ดของท่าน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างโอกาสในการเรียนรู้และดึงดูดใจนักท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

5. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ท่านคิดว่ามีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง และควรมีแนวทางแก้ไขรวมถึงข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

6. ท่านมีบทบาทอย่างไรในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

7. ท่านคิดว่าชุมชนเกาะเกร็ดของท่าน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

8. ท่านคิดว่าชุมชนเกาะเกร็ดของท่าน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีให้นักท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

9. ท่านคิดว่าชุมชนเกาะเกร็ดของท่าน มีการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร

10. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง และควรมีแนวทางแก้ไขรวมถึงข้อเสนอแนะอย่างไร

ด้านองค์กรชุมชน

11. ในชุมชนเกาะเกร็ดของท่านมีการรวมตัวกันเป็นองค์กร กลุ่มหรือชมรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้างหรือไม่ อะไรบ้าง

12. ในการรวมตัวกันเป็นองค์กร กลุ่มหรือชมรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ท่านมีบทบาทอย่างไรในองค์กร กลุ่มหรือชมรมนั้น ๆ

13. องค์กรชุมชนในชุมชนเกาะเกร็ดของท่าน มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นและสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้างหรือไม่ อย่างไร

14. องค์กรชุมชนในชุมชนเกาะเกร็ดของท่าน มีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้แก่สมาชิก สิ่งแวดล้อม และชุมชนหรือไม่ อย่างไร

15. เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในองค์กรชุมชนเกาะเกร็ดของท่าน องค์กรชุมชนต่าง ๆ ในเกาะเกร็ด สามารถที่จะแก้ไข และจัดการเองหรือไม่ อย่างไร

16. ในความคิดเห็นของท่าน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านองค์กรชุมชน มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง และควรมีแนวทางแก้ไขรวมถึงข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

17. ท่านมีบทบาทอย่างไรบ้างในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเกาะเกร็ด

18. ชุมชนเกาะเกร็ดของท่าน มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวได้มีประสิทธิภาพเพียงใด และมีระบบและวิธีการจัดการอย่างไรบ้าง

19. ชุมชนเกาะเกร็ดของท่าน มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดูแล ติดตาม ตรวจสอบและประเมิน-
ผลการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนหรือไม่ อย่างไร

20. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเกาะเกร็ด
นั้น ท่านคิดว่ามีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง และควรมีแนวทางแก้ไขรวมถึงข้อเสนอแนะอย่างไร

**ด้านการติดต่อประสานงานกับชุมชนภายนอก และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน
ภายนอกชุมชน**

1. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ด ชุมชนของท่านเคยได้มีการติดต่อ
ประสานงาน ช่วยเหลือ หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนอื่น ๆ หรือไม่ ส่วนใหญ่เป็นเรื่อง
เกี่ยวกับอะไร เพราะเหตุใด

2. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเกาะเกร็ด ชุมชนของท่านเคยได้รับการสนับสนุน
จากหน่วยงานภายนอกชุมชนบ้างหรือไม่ มีหน่วยงานใดบ้าง และให้การสนับสนุนในเรื่องใด

บรรณานุกรม

- กนิษฐ สีสมนอ่อน. 2543. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการลุ่มน้ำ กรณีศึกษา : ลุ่มน้ำ
ห้วยทับเสลา จังหวัดอุทัยธานีและจังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กรณพิชญ์ สุมา. 2544. ความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. ภาคนิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กัญญา ใจกลางดุก. 2543. ศักยภาพของชุมชนในการจัดการกับความขัดแย้งที่ได้รับอิทธิพลจาก
องค์กรภายนอกชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2538. **เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน**. กรุงเทพมหานคร :
สภาคทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2538. นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.
จุลสารการท่องเที่ยว. (เมษายน) : 4.
- _____. 2540. **นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism)
ปี พ.ศ.2540 – 2544**. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (อัดสำเนา)
- _____. 2545. **สรุปผลการสำรวจค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยว ปี 2545**. กรุงเทพมหานคร :
กองสถิติและวิจัย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (อัดสำเนา)
- กิตติวไล บัววัฒนา. 2541. ความรู้ความเข้าใจในระเบียบข้อบังคับว่าด้วยเรื่องวินัยของพนักงาน
รัฐวิสาหกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีการประปาส่วนภูมิภาคสังกัดสำนักงานใหญ่.
ภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- คมสัน วาฤทธิ. 2545. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณี
ศึกษา ชุมชนลำน้ำจืด อำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จิตจำนงค์ กิติเกียรติ. 2532. **การพัฒนาชุมชน : การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา
ชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : (ม.ป.พ.).
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. 2540. **การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : เอกสาร
ประกอบการเรียนภาควิชาพัฒนาชุมชน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- จิระภา ฉิมสุข. 2544. ศักยภาพชุมชนในด้านทัศนสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิราภรณ์ ศรีจันทร์และคณะ. 2541. ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชยันต์ วรรณะภูติ. 2536. คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชัยวัฒน์ ภิระพันธ์. 2539. ทฤษฎีไร้ระเบียบกับทางแพร่งของสังคมสยาม. กรุงเทพมหานคร : สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม.
- ชุตีพร ทองวิจิต. 2545. ศักยภาพของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านในตำบลบึงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล. 2536. รายงานผลการวิจัยการศึกษาศักยภาพในการพัฒนาชุมชนชนบทในภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดารุณี บุญธรรม. 2543. ศักยภาพของชุมชนมั่งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาบ้านน้ำคะ ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. 2543. กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- นภาพรณี พิพัฒน์. 2546 (14 เมษายน). เก็บเบี้ยใต้กระแส. เนชั่นสุดสัปดาห์ : 22.
- นวลจันทร์ จารุปรีชาชาญ. 2542. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาน้ำเน่าเสีย : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นาคม ธีรสวรรณจักร. 2541. ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา : อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

- นิตากร ตันลาพุดมิ. 2538. การรับรู้และการจดจำภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์และพฤติกรรม
การซื้อและใช้ยาแก้ปวดลดไข้ของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์นิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัณฑุร อ่อนดำ และ วิริยา น้อยวงศ์นยางค์. 2533. ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท :
ประสบการณ์ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สาขาพัฒนาชุมชน
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญทัน ดอกไธสง. 2535. การจัดการองค์การ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์
ราชวิทยาลัย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปกรณ์ ปรียากร. 2537. การบริหารการพัฒนาเอกสารประกอบการ. เอกสารประกอบการ
สอนวิชา รศ.650 คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2520. ทศนคติ : การจัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ และ สวิง สุวรรณ. 2536. พฤติกรรมศาสตร์ พฤติกรรมสุขภาพและ
การศึกษา. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- ประเวศ ะสี. 2540. ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- พรหมเมธ นาถมทอง. 2539. แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวไทยภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เพื่อมุ่งสู่ทิศทางที่ยั่งยืน. เอกสารประกอบการสัมมนา
พัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : การ
ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น. 2541. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ศึกษาเฉพาะกรณี : เส้นทางสายลำน้ำกก จังหวัดเชียงใหม่ – เชียงราย. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิเชษฐ ไพบูลย์ศรี. 2544. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษา
เฉพาะกรณี ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ภาคนิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- มณฑิรา ยืนนาน. 2544. ศักยภาพขององค์กรบริหารส่วนตำบลและประชาชนในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม : กรณีศึกษา ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มธุรส ปราบไพรี. 2544. ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2543. องค์ความรู้ในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน : จากปรากฏการณ์ที่ทฤษฎีฐานราก. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (อัดสำเนา)
- ยุวดี นิรัตน์ตระกูล. 2541. Ecotourism : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. จุลสารการท่องเที่ยว. (เมษายน – มิถุนายน) : 52 – 53.
- เยาวลักษณ์ ศิริสุวรรณ. 2539. ศักยภาพของเทศบาลเมืองนครปฐมในการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษา. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- รณกร ตีรกานนท์. 2541. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาป่าชุมชน. จุลสารการท่องเที่ยว. (เมษายน – มิถุนายน) : 38 – 48.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2525. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช 2525. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2544. เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “หลักการพัฒนากการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน”. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วรรณภา วงษ์วานิช. 2539. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณพร วณิชชานุกา. 2540. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ = Ecotourism. กรุงเทพมหานคร : กองวิชาการและฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. 2523. พัฒนากลยุทธ์และการสอนมิติใหม่. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์จำกัด.
- วีรยา เขียมวิบูลย์. 2540. ศักยภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการบริหารส่วนตำบล. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศรินยา เบียงอุทา. 2544. ทักษะของมัคคุเทศก์ต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ศศิอาภา ประสพทรัพย์. 2539. การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ผ่านการอบรมโครงการผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทย. ภาคนิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. 2538. พฤติกรรมผู้บริโภคฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา.
- ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ. 2532. จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภยวิชัยป่าไม้. 2538. โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีภาคใต้. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. โครงการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็นครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (อัดสำเนา)
- _____. 2541. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อการรักษาระบบนิเวศ (Ecotourism). เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สนธยา บำรุงศักดิ์. 2545. ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษากรณีอำเภอเบตง จังหวัดยะลา. ภาคนิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- สนิ นัยวินิจ. 2539. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กับความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันเกี่ยวเนื่องกับธุรกิจแพท่องเที่ยวของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สร้อยสวัสดิ์ อาสาสมัครพกิจ. 2542. การศึกษาเพื่อหาปัจจัยในการกำหนดความพร้อมของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศในภาคเหนือตอนบน. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สบสุข ลีละบุตร. 2542. การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา : เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สมนึก ปัญญาสิงห์. 2532. การพัฒนาชุมชน. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. 2537. ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำชาวบ้าน : คู่มือและทิศทางการพัฒนาผู้นำชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาชนบท. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- _____. 2540. การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน. ขอนแก่น : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สมพันธ์ เตชะอธิก ปรีชา อุตระกุล และชื่น ศรีสวัสดิ์. 2537. ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำท้องถิ่น. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2537. สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. 2538. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2526. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สีลาภรณ์ นครทรัพย์ และคณะ. 2528. ตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท : ประสบการณ์จากนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- สุชา จันทร์เอม และ สุรางค์ จันทร์เอม. 2521. จิตวิทยาการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สุโท เจริญสุข. 2520. สังเขปจิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สุนันท์ ศรีจันทร์. 2546 (7 เมษายน). เกาะกระแสธุรกิจ. เนชั่นสุดสัปดาห์ : 21.
- สุพัตรา กลับดี. 2545. การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีการล่องเรือที่ตลาดริมน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุภิดา อัคราภิรักษ์. 2536. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารกับความรู้เรื่องภาษีมูลค่าเพิ่มของผู้มีหน้าที่เสียภาษีมูลค่าเพิ่มในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสน่ห์ จามริก. 2536. ป่าชุมชนในประเทศไทย แนวทางการพัฒนา เล่มที่ 2 ป่าชุมชนภาคเหนือ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

- หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี โรงเรียนสตรีนนทบุรี. 2542. เกาะเกร็ด แหล่งศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมที่ควรอนุรักษ์. นนทบุรี : มบพ.
- อนุชา เล็กสกุลติก. 2542. รายงานขั้นสุดท้ายโครงการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ้า. 2539. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อภิชาติ ศิลปี. 2541. ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาให้เป็นประชาคมท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อรทัย อาจอ้า. 2543. องค์ประกอบของความสำเร็จในการสร้างกลุ่มและองค์กรเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง ถอดบทเรียนจากบ้านและมหาสารคาม. วารสารประชาคมวิจัย. 15 (13) : 7 – 8.
- อรุณ รักรธรรม. 2527. หลักมนุษย์สัมพันธ์กับการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์.
- อิทธิพล ไทยกมล. 2545. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุทุมพร ทองอุทัย. 2523. สารบบจำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษา การจัดจำพวกวัตถุประสงค์ทางการศึกษา คู่มือเล่ม 1 : พุทธปริเขต. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2526. ฉบับปรับปรุงจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2543. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์จำกัด.
- อุไรพรรณ ปรากฏมทรัพย์. 2544. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Bell, Roderick. 1969. Political Power : A Leader in Theory and Research. New York : The free Press.

- Burdy, Raymond J. 1972. *Fundamental of Leadership*. Massachasetts : Addison Weley Publishing.
- Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. 1980. Participation ' s Place in Rural Development : Seeking Clarity through Specificity. *World Development*. 8 (January) : 324 – 328.
- Eber, S. 1992. *Beyond the Green Horizon : Principles for Sustainable Tourism*. World Wide Fund for Nature. United Kingdom : (n.p.)
- Good, Cater V. 1973. *Dictionary of Education*. New York : McGraw – Hill Book. Co.
- Homan Mark S. 1994. *Promoting community Change*. USA. : Bools / Cole Publishing Company Pacific Gove California.
- Krejcie, R.V., and Morgan, D.W. 1970. Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. New York : McGraw - Hill
- Longman. 1987. *Dictionary of Contemporary*. Harlow : Longman Press.
- Mathews, David. 1996. Element of strong civil society and HEALTHY Public life. (n.p.) : Kettering Foundation April.
- Neufeldt, Victoria. 1988. *Webster 's New World Dictionary*. New York : Webster 's New World.
- Poplin, Dennis E. 1979. *Communities : A Survey of Theories and Method of Research*. New York : Macmillan Publishing Co.Inc.
- Smith, Edward W. 1977. *The Lexican Webster Dictionary*. The English Language Institute of America Inc.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล	ชมนาด ตันติเสรี
ประวัติการศึกษา	นิเทศศาสตรบัณฑิต (การประชาสัมพันธ์) (เกียรตินิยมอันดับ 2) คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2542
ที่อยู่ปัจจุบัน	2 ซอยลาดพร้าว 80 (แยกจันทิมา 5) ถ.ลาดพร้าว แขวง/เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310
ทุนการศึกษา	ทุนอุดหนุนการจัดทำวิทยานิพนธ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปีการศึกษา 2546